Linguistica

# CICERONIANAE PHRASES

## AD RECTAM LATINE LOQVENDI NORMAM APPRIME VTILES,

*AVCTORE HIERONYMO Capharo Salernitano,*

Nunc primum in lucem editæ.

*CVM PRIVILEGIO.*



*VENETIIS, Apud Io. Andream Valuassorem.*

M D LXIX.

# HIERONYMVS CAPHARVS

## HIPPOLYTO CARDINALI ESTENSI S. P. D.

CVM humanitatis ſtudia, cętera-rum artium, ac diſciplinarum ſcopon eſſe, mortalium nemini: qui de literis iudicare rectè poterunt; ſit dubium Hippolyte Princeps atq; Cardinalis ampliſsime; non erit longius diſſerere; hinc quoque eos omneis emanare, qui de rebus publicis, ac priuatis: & acuratiſsimè dicere, & copioſiſsimè, valeant diſputare, ac propterea rerum grauiſsimarum munera ſubire, & onus quodque ſuſcipere poſsint. Quid rogo eſſet in terris, quod hominum ingeniis tribuendum eſſet, quod non ab artibus ingenuis proficiſceretur? Quare huc omnis intelligentiæ noſtræ eſt acies dirigenda; huc eruditorum hominum induſtria ſpectare debet: vt qui è gymnaſiis progrediuntur adoleſcen-

tes, nihil absoletum, nihil barbarum, nihil peregrinum, nihil incultum, & agreste proferant: vt quem Deus non mente solum, sed & lingua à belluis separauit, hunc eloquentiæ cultu, atque cura, ceteris animantibus excellere quoque maximè voluit. vt non tam de vita, & corpore hoc sustentando, laboraremus quàm de dotibus, quibus nos ornauit conseruandis, & augendis solliciti essemus: quod cum ita sit, facilè intelligimus, quantum diligentiæ, atque laboris ei sermoni debeamus, quo sensus nostros, & aliorum omnes exprimere, quod quidvis explicare, quo mentes quocumque velis, traducere queas. Neque enim hic solum nomina, notasque singularum rerum, vt inter gentes tenere debemus: sed eam copiam domi conditam, variaque lectione, & vsu sepositam habeamus oportet: qua cuique non modo attentè, sed etiam beneuolè loquentes audiamur: quod is facile non assequetur, qui non diu, multumque in ea lingua cognoscenda & exprimenda fuerit exercitatus: qua hanc copiam, & uarietatem abundè præstet, aliisque suppeditet: quam quidem laudem, maximè sunt assecuti ætate nostra Nizolius, Doletus, Riccius, Adrianus, Schorus; quorum æmulari industriam malui, quàm Iotariorum quorundam obscuram diligentiam. Cum præsertim Ciceronem prę cęteris sectari studeant; quippe qui verborum proprietate nō cedere, suauitate etiam cum Græcis oratoribus contendere,

graui-

grauitate verò orationis longe superare latinos omnes auctores merito existimatur: vt nemini sit dubium, quin latinè Cicero præstiterit, quod olim solum fuit Græcis ab omnibus tributum; de cuius laudibus, cum non sit hic mihi referendum, tantum moneo, vt vnum Ciceronem retineamus, & omni studio teramus: sed potissimam partem rectæ institutionis virtus, & industria pręceptorum sustinent: qui nisi hæc tria habeant, vt & latinè docti sint, & vias tradendi expeditissimas teneant, & humanitate, ac facilitate addiscētes pueros excitent, ad loca hæc, quibus publica salus, & gloria est commissa, adhiberi non deberent: quod latinè ipsi loqui debeant, purè, & emendatè; qui alios docent: nam ex eorum ore, vt regis sui populus, vniuersi pendent. quid enim hercle suauius esse potest, quàm eum ex cultis doctisque viris, atq; adeo cum musis ipsis purè & latinè colloqui? quid pręclarius, & erudito homine dignius, quàm quarum rerum vim, & naturam admiretur, vt & earum ornamenta, omnibus conatibus persequatur? ne eos audiamus, qui falso opinãtur, satis esse sibi: se quę audierint, per se intelligere: & cōtrà intelligi cuiq; posse maioris est enim momenti, satis artium, & disciplinarũ elegantiæ facere; & humanitatis propria studia excolere: in quibus perfectissima sciētia, maximusque vsus eius linguæ requiritur: qua ea omnia cōtinentur. quibus cum te apprimè nouerim addictum Hippolyte, tibi quidquid id est

 phra-

phrasium mearum nuncupare, & in tuo nomine apparere volui: in quibus prope nihil à Cicerone abesse intelligas, quem vnum te potissimum sequi, oblectari, æmulari, & citra latinos omnes auctores excolere, & amplecti video, iudicio quidem non inani, atque futili. Non enim me præterit, quantum ingenio, quantum iudicio atque eruditione valeas: quippe qui facile existimare possis, quàm purus, & emendatus sermo: quàm phrases à Cicerone præsertim, orationem latinam valeant honestare, debeant exornare, velint & quàm maximè sectari: vt omni prorsus barbarie purgata prodeant, atque adeo à vulgo ad eruditissimos homines progrediatur: vt virgo pura, sine fuco, vt pudens, vt honesta, vt formosa, vt amabilis: oratio enim cum sit mentis nostræ significatio, si humanitate sit expolita, ornatuque loquendi instructa, nō parum animos afficit, & suauitate permulcet, contrà verò si barbarie sit obtrita, vt omnia vel præclara turbet, necesse est, quare tui animi candore, quicquid idest operis, & industriæ nostrę; quod parum est, hylari atque liberali animo complectare, & Caphari tui studiosissimi laborem ne aspernere. Vale.

GVIDVS

# GVIDVS ARGENTI ROMANVS

## LECTORI S.

QVIS rogo candide lector non iure Capharo summam habendam esse gratiam negarit? cuius nimirum studio, atque industria laborem nobis non planè modicum detractum nouimus? cum non modo præstare cęteris in re litteraria studuerit, sed etiã imbecilles animos ad radicem consistentes, adiuuare cupierit. Mirum enim in modum, illum probandum censemus, qui laborem proprium; studiorum uerò fructus communes esse statuerit. Coegit enim Capharus in his Thrasibus à uiris eruditissimis; pręsertim ab Antonio Schoro: non modo præclarissimas, & æstimandas, sed etiam longè latino cuique necessarias. Quare fateri licet, & tanto auctori nos plurimum esse obnoxios; cum maxime profuerit, & quòd multum sudoris posteritati quoque detraxerit. Huius enim ingenio, atque eruditione ad humanitatis studiorum apicem breuior uia patet, & expedi-

*tior ſanè ratio: per hunc enim cernimus adulterinos partus à latinorum familia remotos: quicquid enim præcipit & breue & utile in uniuerſis elucubrationibus ſuis, quás eſſe plurimas intuemur, uidere licet. Non uereor pleroſque inuidos, hunc aſteriſco notaturos: quæ legant Iotarij: cum doleant huic licuiſſe, quæ ipſi non potuerint. Quotus enim quiſque eſt, quicum tam præclarè actum ſit, in quem non fuerit diſtrictum atræ inuidiæ ſupercilium? non ne Aſinius Pollio in Tito Liuio patauinitatem quandam ineſſe putauit? non ne Anus Attica Theophraſtum uirum eruditiſſimum, hoſpitem appellauit? Quapropter æquum, atque candidum te præbeas lector; in his Phraſibus; & interdum labori, atque oneri cedere ingenia putes. Vale.*

EIVS-

EIVSDEM
# GVIDI ARGENTI
## ANGVINEVM CARMEN
## In Zoilum.

Zoile lege licet laudanda; Theatra virorum,
Vel monstrat quoniam carmine cuncta, tace;
Quòd facilique, probes numeris hominúq; Deúq;
Sanctum iam cunctis perpetuo arte; docet.
Capharus vnus erunt: constantia quippe corona
Nunc ingens cernis protinus ergo, breui.

## PHILIPPVS VENVTIVS
Cortonensis ad Hieronymum
Capharum.

Non alio fuerant artes interprete dignæ,
Quas Cicero miro condidit eloquio.

# INTERPRETATIONES Notarum in marginibus appositarum.

| | |
|---|---|
| *Epis.* | *Epistolarum familiarium.* |
| *De Nat.* | *De natura Deorum.* |
| *De diui.* | *De diuinatione.* |
| *De Fat.* | *De fato.* |
| *De Leg.* | *De legibus.* |
| *De Vni.* | *De uniuersitate.* |
| *De Pet.* | *De petitione consulatus.* |
| *Acad.* | *Academicarum quæstionum.* |
| *De Fin.* | *De finibus bonorum, & malorum.* |
| *Tus.* | *Tusculanarum quæstionum.* |
| *Att.* | *Ad Atticum.* |
| *Ad Brut.* | *Ad brutum.* |
| *Q. Frat.* | *Ad Q. fratrem.* |
| *Offi.* | *Officiorum libri tres.* |
| *De Sen.* / *Cato ma.* | *Cato maior, uel de senectute.* |
| *De Ami.* / *Lælius.* | *Lælius uel de Amicitia.* |
| *Par.* | *Paradoxa.* |
| *De Som.* | *De somnio Scipionis.* |
| *De Rep.* | *De republica.* |
| *Pro Quin.* | *Pro Pub. Quintio.* |
| *Pro Sex.* | *Pro Sextio Roscio amerino.* |
| *Pro Quin.* | *Pro Quinto Roscio comœdo.* |

*In*

| | |
|---|---|
| *In Ver.* | *In Ca.Verrem.* |
| *Pro Font.* | *Pro Marco Fonteio.* |
| *Pro Cæc.* | *Pro Aulo Cæcinna.* |
| *Pro Cluen.* | *Pro Aulo Cluentio.* |
| *Pro leg m.* / *Pro Pomp.* | *Pro lege manilia.* |
| *Pro leg.agr.* / *Contra Rul* | *Pro lege agraria.* |
| *Pro Rab.* | *Pro Rabirio.* |
| *In Cat.* | *In Luc.Catilinam.* |
| *Pro Mur.* | *Pro L.Muræna.* |
| *Pro Flac.* | *Pro L.Flacco.* |
| *Pro Syl.* | *Pro L.Sylla.* |
| *Pro Arch.* | *Pro Aulo Licinio Archia.* |
| *Ad equi.* / *Antequam* | *Ad equites Romanos.* |
| *Ad Quir.* / *poſt red.* | *Ad Quirites poſt reditum.* |
| *Poſt red.* | *Poſt reditum in ſenatu.* |
| *Pro Dom.* | *Pro domo ſua.* |
| *De Aru.* | *De Aruſpicum reſponſis.* |
| *Pro Plan.* | *Pro Gneo Planco.* |
| *Pro Seſt.* | *Pro P.ſeſtio.* |
| *In Vat.* | *In Vatinium teſtem.* |
| *Pro Cæl.* | *Pro Mar. Cælio.* |
| *Pro Corn.* | *Pro L. Cornelio.* |
| *De Pro.* | *De prouincijs conſularibus.* |
| *In Piſ.* | *In L.Piſonem.* |
| *Pro Mil.* | *Pro Tito Annio Milone.* |

| | |
|---|---|
| Pro C. Rab. | Pro Caio Rabirio posthumo. |
| Pro Mar. | Pro Marco Marcello. |
| Pro Lig. | Pro Q. Ligario. |
| Pro Deiot. | Pro Rege Deiotaro. |
| Int Ant. / In Phil. | In Mar. Antonium, In Philippicis. |
| In Sal. | Marci Tullij Cic. responsio In Salustiū. |
| In Rhet. | Rhetorica. |
| Ad Her. | Ad Ca. Herennium. |
| De Inuen. | De Inuentione. |
| De Orat. | De Oratore. |
| In Bru. / De Clar. | Brutus uel de claris oratoribus. |
| Orat. | Orator ad Brutum. |
| Top. | Topica. |
| In Par. | Oratoriæ partitiones. |
| De Opt. | De optimo genere oratorum. |
| Plau. | Plautus. |
| Ter. | Terentius. |
| Virg. | Virgilius. |
| Liu. | T. Liuius. |
| Cæs. in Com. | Cæs. in Commentarijs. |
| Hor. | Horatius. |
| Var. | Varro. |

# CICERONIANAE PHRASES,

## Auctore Hieronymo Capharo. SALERNITANO.

### A, vel ab aliquo esse.

*DO sono da te, ò dalla parte, ò fattion tua, ò da Cesare.*

*Sum à te, uel à Cæsare.*

*Qui sunt ab ea disciplina.* Tus.

*Questo mi par che faccia al mio proposito.*

*Hoc à me esse mihi uidetur.*

*Sed uide ne hoc totum Scæuola sit à me.* De Orat.

### A, vel ab aliquo soluere.

*Io ti contentarò, ò pagarò per mano di Fabritio.*

*A Fabritio pecuniam tibi soluam.*

*Frater laborat, ut tibi, quod debet ab Egnatio, soluat.* Ad Att.

*Quoniã ego nõ acceperã, se à me quodãmodo dare.* Ibid.

*Dum à Faborio repræsentabimus.*

*Si prætor dedit, à Quæstore numerauit.* Ibid.

### A, vel ab aliqua re firmum esse. Pro Flac.

*In quanto alla caualleria, noi stiamo ben forniti.*

*Ab equitatu firmi sumus.*

*Antonius ab equitatu firmus esse dicebatur.* Epis.

*Sic*

*Sic parti imparati, instructi, inopes, & nudi.*

A, vel abs, vel aliquo studium deesse.

*In quanto a te, tu non mi hai mai mancato, ne di sollitudine, ne di amoreuolezza.*

*Abs te nullum mihi studij, nullum amoris officiũ defuit.*

Pro Mil. *Nullum amoris, nullum studij, nullum pietatis officium defuit.*

Abdicare se.

*Io ho rinontiato, ouero deposto l'officio.*

*Abdicaui me magistratu.*

De Ami. *Antonius eo die non modo consulatu, sed etiam libertate sese abdicauit.*

*Sic abdicare se pratura, tutela, & huiusmodi.*

Abdere se in aliquem locum.

*Io mi serraro, ò mi nasconderò, ò ritirarò nel mio studio.*

*Abdam me in bibliothecam.*

*Ita etiam, In interiorem partem ædium, In intimã Macedoniam.*

Ad Att. *Ille se in interiorem partem ædium abdidit.*

Offi. *Neque me in Arpinum hoc tempore abdam.*

*Marcello si è nascosto in uilla, & quinci di meza notte se n'è montato in naue.*

*Marcellus se rus abdidit, & inde nocte intempesta, nauem conscendit.*

In Part. *Is domum se abdidit.*

*Marco non fa altro, che studiare.*

*Marcus se in literas abdidit.*

*Si qui*

*Si qui ita se literis abdiderunt.* Pro Arc.
*Fabio s'anderà à mettere in un monasterio di frati.*
*Fabius se in aliquod fratrum collegium abdet.*

Abducere se.

*Io mi son distolto dalli piaceri, e mi son dato alli studij delle littere.*
*A uoluptatibus, ad literarum studia me abduxi.*
*Nihil est difficilius, quàm à consuetudine oculorum, aciem mentis abducere.* De Nat.
*Sic abducere animũ à sollicitudine, Abducere à meretricio quæstu, ab angoribus, & molestiis.*
*Abducere seruum ab aliquo, Discipulum à docto re, à religione ad quæstum.*
*Abduco me ab omni Reipu. cura, dedoq; literis.* Quint
*Ne ars tanta à religionis autoritate abduceretur ad mercedem, atque quæstum.* Frac. de diui.

Ab hinc tot annos, vel annis.

*Hora fà, ò sono tre anni, ch'io tẽgo scola in Venetia.*
*Abhinc tres annos, uel tribus annis, uel tertio abhinc anno, Venetijs ludum aperui.*
*Quo tempore? ab hinc annis quindecim.* Pro C. Rab.
*Quæstor Cn. Papirio Consule fuisti abhinc annos quatuordecim.* In Ver.

Abhorrere à re aliqua.

*Tu nõ ti diletti, ò sei alieno dalli studij delle lettere.*
*Tu à literarum studijs abhorres.*
*Domo à iuris studio non abhorrens.* De Orat
*Don Girolamo Pallantieri si diletta molto delle Muse Toscane.*

*Hie-*

*Hieronymus Pallanterius Philippi F. ab Hetru-scis Musis haudquaquam abhorret.*

Abire.

*E cessata quella mia nausea, ò uomito.*

*Nausea iam planè abijt.*

Pro Mur. *Abijt illud tempus, mutata ratio est.*

Abire altè, siue longè.

*Per non replicar da capo, ò per non andar lontano, la cosa passa cosi.*

*Ne longè abeam (quod etiam dicitur) ne altè repetam, res ita se habet.*

Pro Cæc. *Vt ne longius abeam.*

Epist. *Non longè abieris, num ius ciuile uestrum ex literis cognosci potest?*

Abire sic.

*Non passeranno così queste cose.*

*Non poterunt hæc sic abire.*

Att. *Ad summum non possunt ista sic abire.*

Abire ab emptione.

*Questa compra non uoglio che tenga.*

*Abhac emptione abeo.*

Abire, pro discedere.

*Va alle forche.*

*Abi in malam crucem.*

Teren. *Abi in malam crucē cum suspicione isthac scelus.*

*Sic, In malam pestem, malumque cruciatum.*

Abijcere uoluntatē, cogitationē, & huiusmodi.

*Io mi son leuato di fantasia, ouero ho perso la speranza d'imparare.*

*Discendi*

*Discendi uoluntatem, siue spem abieci.*

*Abijcere omnem timorem.* Epis.

*Omnem curam de Repub. cogitationẽ de dicenda sentẽtia, comẽdationẽ causarum abijcere.* In Ver.

*Sic abijcere famam ingenij, curam, consilium.*

*Abbandonare in tutto.*

Abiudicare aliquid alicui.

*Curtio mi leua quello, che mi è dato per sententia.*

*Curtius abiudicat, quod mihi adiudicatum est.*

*Nulla res cuiquam tàm àuita, atque patria fuit, quæ non imperio istius abiudicaretur.* In Ver.

Abiurare aliquid, pro contra ius tenere.

*Quintilio tiene robba d'altri, ò possiede contra il douere.*

*Quintilius rem abiurat alienam.*

*Mihi abiurare certius est, quàm dependere.* Att.

Abiurare pro iure iurando negare.

*Metello ha negato con giuramento, che non ti deue dare dinari.*

*Metellus abiurauit tuam pecuniam.* Plaut.

*Qui abiurant, si quid creditum est.*

Abrogare legi, siue legem.

*Questa legge si leua in tutto, e non in parte.*

*Abrogatur huic legi, & non derogatur.*

*Lex illa neque tolli, neque abrogari potest.* De Leg.

*Abrogare magistratum alicui.*

*Deporre alcuno dall'officio.*

*Manilio ha leuato d'officio il suo compagno.*

*Menilius collegæ suo imperium abrogauit.*

In Ver. *Si tibi magistratum abrogasset, minori ignominia te affecisset.*

Pro Dô. *Eiq; imperium est abrogatum.*

Abstinere se, siue manus.

*Tienti le mani a te.*

*Abstine à me manus. Ter. in Adel.*

In Ver. *Abstineant in hoc iudicio manus animosq; ab hoc scelere nefario.*

Absque & extra.

*Tu sei sufficiente in tutte l'altre cose, fuor che in questa una.*

*Peritus es in cæteris rebus, absque hac una.*

*Io non toglio la robba d'altri.*

*Abstineo me à bonis alienis. unde Abstinentia: cui Rapacitas opponitur.*

Att. *Is se maledictis non abstinet.*

*Abstinere se à nefario scelere.*

*Sic abstinere mentem oculos, manus ab alienis.*

De Orat. *Ab alienis mentes, oculos, manus abstinere.*

*A pena si tenne, che non si ammazzò.*

*Vix à se manus abstinuit.*

Abesse bidui, aut tridui, scilicet iter, aut itenere.

*Gli inimici sono da noi lontani due, ò tre giornate al più.*

*Hostes à uobis bidui, aut tridui absunt. Intelligitur spatio, uel itinere.*

Att. *In castra properabam, à quibus bidui aberam.*

*Di quì à Salerno son trè giornate.*

*Hinc Salernũ abest iter, uel itinere trium dierũ.*

Il

*Il Duca era lontano una giornata, quando il nostro seruitore l'ariuò.*

*Dux unius diei à nobis iter aberat, cum famulus noster consequutus est eum.*

*Aberam ab Amano iter unius diei.* Epis.

Abesse alicui.

*Che cosa manca à quest'huomo?*

*Quid abest huic homini?*

*Quel, che manca al corpo, lo ha l'animo.*

*Quod abest corpori, id adest animo.*

*Quid huic abesse poterit de maximarum rerum scientia?*

*Abest enim historia litteris nostris.* De Leg.

*Io dirò questo con uostra licenza: ouero, non me ne uogliate male, s'io dico così.*

*Absit uerbo inuidia.*

*Nõ ti mãca altro, se nõ, che tu studij in queste cose.*

*Tantum abest, ut his studeas.*

*Quid enim abest huic homini, quod si adesset, iure hoc tribui, & concedi putaremus?* Pro Clu.

Abesse à sole, uel lumine.

*Leuati dal sole, ò dal lume.*

*Absis à sole, uel ex lumine.*

*Nunc quidem parumper a sole absis.* Tus.

Accedere ad aliquid.

*Io mi accosto a questa ragione.*

*Ad hanc rationem accedo.*

*Condemnari malebant, quam ad eius conditiones, actionesq; accedere.* In Ver.

Accedere propiùs.

*Fatti piu in quà, ouero accoſtati più.*

*Accede propius.*

De Nat. *Ad ſimilitudinem Deo propiùs accidit humana uirtus.*

*Accoſtati qui, che meglio dirai.*

*Huc accede, melius ſane audies.*

Att. *Ad te, ut uideo, cominus acceſsit.*

*Poco ci manca, ch'io non ti arriuo dell'eſſer dotto.*

*Ad tuam doctrinam proximè accedo.*

Pro Mil. *Proximus acceſsit ad Deos Clodius, propius, quàm tum, cum ad ipſos penetrarat.*

Accedere, pro Addi.

*Vi è, ò s'aggiunge anco la uirtù tua.*

*Accedit etiam uirtus tua.*

*A queſto male, queſto ancora s'è aggiunto.*

*Ad hoc malum acceſsit hoc etiam.*

De Orat. *Accedit, ut ne in ipſum quidem Clodium meum inſigne odium fuerit.*

Att. *Accedebat ad beneficij memoriã gratã, rõ illa.*

Accidere iucundum.

*Queſto mi è ſtato molto grato.*

*Hoc mihi iucundiſsimum accidit.*

Epiſ. *Quæ ſcribis ad me, minimè miranda, & maximè iucunda acciderunt.*

Accipere uerberibus.

*Noi trattiamo di baſtone li triſti.*

*Nos uerberibus malos accipimus.*

Tuſ. *Spartæ uero pueri ad aram, ſic uerberibus accipiuntur,*

*tur, ut multus è uisceribus sanguis exeat, nõnunquam etiam ad necem.*

*Tu sei mal trattato.*

*Male acciperis.*

Accipere detrimentum, cladem, uulnus & huiusmodi.

*Io scapito, ò perdo in questa cosa.*

*In hoc detrimentum accipio.*

*In cæteris rebus, cum uenit calamitas, tum detrimentum accipitur.* Pro Póp.

*Annibale è stato rotto, ò ha hauuto la rotta.*

*Annibal accepit cladem.*

*Post acceptam illam cladem, explicatum est.* De Diui.

*Clodio ha hauuto tre ferite, una dauanti, e due di dietro.*

*Clodius accepit tria uulnera, unũ aduersum, duo uerò auersa.*

*Ille tum graue uulnus accepit.* In Catil.

*Il barbiero tosandomi la testa, mi ha fatto tre tagli.*

*A tonsore, cum capillos mihi resecaret, tres plagas accepi.*

Translatè

*Questo anno ho hauuto gran ruina.*

*Hoc anno maximam eccepi plagam.*

*Tu (inquam) tantam plagam tacitus accipere potuisses.* In Ver.

*Sic, Accipere iniuriam.*

*Essere ingiuriato.*

*Nulla priuatim accepta iniuria.* In Ver.

*Accipere beneficium.*

*Riceuer piacere, ò seruitio.*

*Sic & Accipere contumeliam, atque ignominiam & dolorem.*

Att. *Accipiam equidem dolorem, mihi illum irasci.*

In Ant. *Consules prouideant, nequid Respub. detrimenti accipiat.*

Accipere conditionem, & pecuniam.

*Io accetto il partito.*

*Conditionem accipio.*

De Orat. *Accipimus cõditionẽ, sed ita, ut remoueat ꝑfidia.*

*Ho riceuuto li denari per lettere di cambio.*

*Pecuniam publica permutatione accepi.*

Epist. *Ibi ꝑ paucos dies, dũ pecunia accipitur, quæ mihi ex publica ꝑmutatione debetur, cõmorabor.*

Accipere ad æpulas.

*Io ti menarò à mangiar con me.*

*Te ad æpulas accipiam.*

In Ver. *Qui eum hospes ad æpulas accepisset.*

*Sic accipere conuiuam, & Accipere hospitio.*

Accipere malè, uel benè, & huiusmodi.

*Tu mi hai riceuto honoratamente.*

*Honorifice me accepisti.*

De Orat. *Ego uerò hilara à te acceptus sum.*

In Ver. *Malè accipit uerbis Rabonium.*

*Sic læta, uel serena fronte accipere. Far buona ciera.*

*Accipere utendum. Pigliare in prestito.*

Acceptum referre.

*Io lo metterò à conto mio, ò me n'obligherò io, ouero, lo farò buono.*

*Acceptum referam.*

*Ho questo per riceuuto.*

*Id acceptum refero.*

*Per gratia di Dio, ò Ne sia ringratiato Iddio, ch'io ho hauuto questa gratia.*

*Deo acceptum refero, id me assequutum esse.*

*Expensa Chrysogono HS. sexcenta, accepta pupillo Malleolo retulit.* In Ver.

*Ego amplius HS. ducenties ecceptum hæreditatibus retuli.* De Ami.

*Tu non hai messo à conto del riceuuto trè scudi.*

*Tu tres aureos acceptos non retulisti.*

*Se tu lo scõtarai al tuo salario, io te lo menerò buono.*

*Si à tua mercede id deduxeris, illud tibi acceptum referam..*

*Io ti farò buono i denari, che tu spenderai per me.*

*Quos meo nomine nummos impendes, eos tibi acceptos referam.*

*Tabulas Fãnius accepti, & expensi profert suas.* Pro Rosc. Com.

*Non habere se hoc nomen in codice accepti, & expensi.* Ibid.

In tabulis accepti referre.

*Il mercante non ha messo questa partita nel libro del riceuuto.*

*Mercator in tabulis accepti hoc nomen non scripsit.*

*Se habere ait argentarij tabulas, in quibus sibi* Pro Cæc.

*expensa pecunia lata sit, acceptaq; relata.*

Pro Rosc. Com. *Vtrum cætera nomina, in codicem accepti, & expensi digesta habes?*

Accommodare alicui.

*Io ti seruirò della stanza senza mio scommodo.*

*De habitatione, sine meo incommodo, tibi accomodabo.*

Epis. *Peto à te, ut ei de habitatione accommodes.*

Accommodare aliquid.

*Io mi acconcio la corana in testa.*

*Ad caput mihi coronam accommodo.*

De Orat. *Africanus ille coronã sibi ad caput accõmodans.*

Pro Dõ. *Vt se exta ad immolãtis fortunã accommodent.*

Accumbere.

*Io sedo in capo di tauola.*

*Accumbo summum thorum.*

*E l'ultimo à sedere à tauola.*

*Nouissimus accumbit.*

Epis. *Accubueram hora nona, cum id literarum exemplum exaraui.*

*Inde est Participium Accubans, et non Accũbens.*

Att. *Hæc conscripsi x. Calendas accubans apud Vestorium.*

Accurata consideratione perspicere.

*Io mi sono accorto di questo, per la mia diligente cõsideratione.*

*Id accurata consideratione perspexi. non tamen exacta.*

Acad. *Sin ex circunspectione aliqua, & accurata consideratio-*

*deratione, quod uisum sit, id se dicent sequi, tamen exitum non habebunt. hinc Accurate, Accuratius, Accuratissime.*

*Accurate velim perscribas ad me tuã sententiã.* Att.

Acquiescere in aliqua re.

*Io mi riposo in questo.*

*In hoc acquiesco.*

*Nulla est Respub. q̃ delectet, in qua acquiescam.* Att.

Adæquare fortunam, cum uirtute.

*Tu hai con la virtù insieme, la bona sorte.*

*Tu cum virtute, fortunam adæquasti.*

*Quid noster hic magnus, qui cum virtute fortunam adæquauit?* Pro Arc.

Addicere domum.

*Questa casa resta à te.*

*Domus hæc tibi addicitur.*

*Licetur Ebutius, deterrẽtur emptores multi partim gratia Cesenniæ, partim etiam pretio, fundus addicitur Ebutio.* Pro Cæc.

*Io non ho voluto liberare, ouero vendere la casa.*

*Domum addicere nolui.*

*Antonius regna addixit pecunia.* De Ami.

Addicere aliquem alicui rei.

*Il Principe mi ha deputato à questo officio.*

*Princeps huic me imperio addixit.*

*Dementẽ, & insanum rebus addicam necessarijs.* Parad.

Additus literis.

*Io son dato tutto alle lettere.*

*Sum literis additus.*

*Vt parsimonia nuda cupiditati, petulantiæq; addicatur.*

Addere.

*Ho aggiunto molte cose in questo libro.*

*In hunc librum multa addidi.*

Att. *In illam orationem Metellinam addidi quædam.*

Adducere habenas.

*Tira la briglia.*

*Adduc habenas.*

In Læl. *Commodissimum esse, quàm laxissimas habere habenas amicitię, quas uel adducas cum uelis, vel remittas.*

*Questo si ritirera col freddo.*

*Id frigore adducetur.*

Adducere in sententiam.

*Io farò, che tu cederai al mio parere.*

*In meam te sententiam adducam.*

Att. *Pompeium in eam uoluntatē adduxi, ut faceret.*

*Sic Adducere in odium, inuidiam, contentionem, seruitutem, discrimen, iudicium.*

Pro Cæl. *Illos mei tam cupidos non modò ad certam mortem, sed in magnum uitæ discrimen adducere.*

*Adducere aliquem. Allegare, ò Citare alcuno.*

*Sic adductus necessitudine, coniunctione, caussa, ostētatione, studio, odio, inuidia, et huiusmodi.*

Adeò pro etiam, siue imò.

*Spinto da questa deliberatione, anzi pazzia, mi son partito.*

*Hoc consilio, atq; adeò amentia impulsus, abij.*

*Quo*

*Quo id iure, atq; adeò quo id potius ore fecisti?* Pro Qui.

Adeò pro ualde.

*Egli è giouene molto sufficiente.*

*Est adolescens adeò peritus.*

*Adeò à teneris assuescere multum est.*

Adeò ut.

*E tanto sfacciato, che à nessuno la cede.*

*Adeò est impudens, ut nemini cedat.*

*Neminem adeò quemquam infatuare potuit vt ei nummum ullum crederet.* Pro Flac.

Ad diem uenire.

*Egli è uenuto al tempo determinato, ò designato.*

*Ad diem uenit*

*Cæcinna ad constitutam diem, tempusq; uenit.* Pro Cæc.

Ad annum, ad diem.

*Io mi partiro in tal'anno, ò in tal di.*

*Ad annum, ad diem decedam.*

*Quin ad diem decedam.* Epis.

*Quomodo sese habiturum sit corpus, non dico ad annum, sed ad uesperam.* De fin.

Adire in ius.

*Andaremo in corte, auanti al Gouernatore.*

*Ad Prætorem, in ius adibimus.*

*Cum ad Prætorem, in ius adissemus.* in Ver.

Adire aliquem.

*Io anderò da Heraclio.*

*Heraclium adibo.*

*Pythagoras Persarum magos adijt.* De Fin.

Adire hæreditatem.

*Si hanno presa la heredita.*

*Hæreditatem adierunt.*

Pro Arc. *Ligur hæreditatem adijt.*

Ad extremum.

*Io ho hauuto buono animo, nel principio, & buona fede sino al ultimo.*

*Mihi non defuit animus ab initio, neque fides ad extremum.*

Att. *Cui Consuli non animus ab initio, non fides ad extremum defuit.*

Adhærescere.

*Io sto saldo & fermo à queste cose.*

*Ad hęc, uel in his, uel in hęc, uel his adhęresco.*

Att. *Vtiq; fac uenias, si potes in his locis adhęrescere.*

Offi. *Omninoq; ita iustitię honestatiq; adhęrescere.*

Pro Do. *Prouidendum fuit, ne in hanc tantam materiam seditionis, ista funesta fax adhęresceret.*

*Mi accosterò a questa cosa.*

*Ad hanc rem adhærescam.*

Adhibere in consilium siue in conuiuium, siue ad conuiuium.

*Giouanni ha conuitato, ò ha menato à mangiare ancor me.*

*Ioannes etiam me ad conuiuium adhibuit.*

In Ver. *Itaq; nonnullæ mulieres ex illo numero, in conuiuium adhibentur palam.*

*In cõsiliũ adhibere dicimus. & nõ ad consilium.*

Epist. *Te adhibe in consilium.*

Adhibere uim alicui,

*Colui*

*Colui mi ha fatto uiolenza.*
*Ille uim mihi adhibuit.*
*Adhibenda uis est ueritati.*
*Sic & Adhibere negotium,cultus,honores,preces,curationem,orationem, medicinā,vinum, remedia, consolationem,manus,sęuitiā,supplicium,ornamenta.* Pro Quī.

Adigere arbitrum.

*Io ho chiamato Giouanni per arbitro.*
*Ioannem arbitrum adegi.*
*Cur non arbitrum, pro socio adegeris.* Pro Qu. Ro.

Adijcere oculos.

*Tu hai posto gli occhi à questa cosa.*
*Huic rei oculos adiecisti.*
*Ha posto l'occhio,ò drizzato l'occhio à Luca.*
*Lucæ oculum adiecit siue.*
*Ad Lucam oculos cupiditatis adiecit.*
*Cum ad omnia vestra,cupiditatis oculos pauci homines adiecissent.* Contra Rul.
*Partim planè videbant,adiectum esse oculum hęreditati.* In Ver.

Adiudicare aliquid.

*Il Giudice ha giudicato,che questo sia di Giulio.*
*Iudex id Iulio adiudicauit.siue,Iulij esse.*
*In medio relictum quod erat, Pop. Romano. adiudicauit.* Off.
*Nemo enim dubitat, quin domus esset nobis adiudicata.*

Adiungere se alicui, siue aliquem sibi.

*Io mi ho fatto stretti amici questi gioueni da bene.*

*Hos mihi optimos adolescentes adiunxi.*

Epis. *Virum bonum tua amicitia dignissimum, tibi adiunxeris, mihiq; gratissimum feceris.*

*Ho fatto nuoua amicitia con Adriano.*

*Mihi nouam Adriani necessitudinem adiunxi.*

*Hoc uerbo utitur Cicero cum nominibus coniunctionem, & amicitiam significantibus.*

De Peti. *Ex his principijs ad amicitiam tuam si adiunxeris, per eam reliquam multitudinem facile tenebis.*

*Con niuno mi acconpagnarò.*

*Nemini me adiungam.*

Att. *Quare eius fugæ comitem me adiungerem.*

*Alle uirtudi tu hai agiunto questo di piu.*

*Ad uirtutes id adiunxisti.*

De Fin. *Qui ad uirtutes, adiungunt uoluptatem.*

Admiscere aliquem.

*Io ti numero in questo.*

*Ad hoc te admisceo.*

De Ami. *Ego ad id consilium admiscear?*

*Non hai da intricare Claudio costi.*

*Quòd Claudium isto admisceas, nihil est.*

Att. *Trebatiũ verò meũ quòd istò admisceas, nihil est.*

Admittere facinus.

*Tu hai fatto questa ribalderia contra di te.*

*Tu id facinus in te admisisti.*

*Tribuitur semper sceleribus, & flagitijs.*

*Sic Admittere maleficia, facinus, flagitia; semper*

*per in malam partem.*

*Si à multis esset flagitiũ rei militaris admissum.*

*Quod in me tantum facinus admisi?* Pro Cluẽ.

*Id te admisisse concedis, quod ne mendacio quidem tegere posis.* Pro Mil.

Admonere cum genitiuo, ablatiuo, & cum duobus accusatiuis. Pro Quĩ.

*Di questo ti auuertisco.*

*Hoc te admoneo.*

*Illud me præclarè admones, ut cum illum uidero.* Att.

*Io auuertito & sollicitato di questo debito, non ho voluto mancare.*

*Admonitus huius æris alieni, deesse nolui.*

*Vt ueni Veliam, admonitus huius æris alieni, noluì deesse, ne tacitæ quidem flagitationi tuæ.* Top.

*Voglio hora risponderti à quella partita, doue tu mi auisi di mia sorella.*

*Nunc uenio ad illum uersiculum, in quo me admones de sorore.*

*Ea de re putaui, te esse admonendum.*

*Io domando, chi mi deue dare.*

*Admoneo, uel appello debitores.* Epis.

*Cum tibi potestas quotidiè fuisset admonendi, uerbum nullum facis biennio iam confecto, ferè appellas.* Pro Quĩ.

Adoptare filium, & patronum.

*Io mi ho preso costui per figliuolo.*

*Hunc mihi filium adoptaui.*

*Filius Scipionis, is qui minorem filium à Paulo adoptauit.* De Clar.

*adoptauit. Inde fit Adoptio, non autem Adoptatio. Dicimus aliquando etiã, adoptare patronum. Prender per auocato.*

Pro Sex. *Conuẽtus ille Capuæ, me unũ patronũ adoptauit.*

Adornare aliquem, & Adornare aliquid præsidijs, & classe.

*Tu hai fatto grande questo giouane.*

*Hunc adolescentem tu adornasti.*

Epis. *Lætor mea consilia, measq; sentẽtias à te probari de decemuiris, de adornando adolescente.*

Pro Põp. *Pompeius Italię duo maria maximis classibus, ac præsidijs adornauit.*

Ad primum lapidem.

*Leandro ha fatto, ò caminato vno, ò due miglia.*

*Leander ad primum, vel ad secundum lapidem progressus est.*

Adesse alicui.

*Io sarò dalla tua, contra Fannio.*

*Tibi adero contra Fannium.*

Epis. *Ego tamen tuis rebus adero, vt difficillimis.*

*Aiutarò le cose tue.*

*Rebus tuis adero.*

*Recusabant, qui aderant tum Quintio.*

Adesse animo.

*Sta sopra di te, odi.*

*Adsis animo, audi.*

De Som. *Ades inquit animo, tumorem omitte.*

Adesse presens.

*Giulio si ritrouerà presente.*

*Iulius præsens aderit.*

*Aderat præsens.M.Bibulus.* Pro Do.

*Sic Coram adsum. Eccomi qui.*

*Coram quem quæritis adsum.* Virg.

Ad rem facere.

*Questo sarà al proposito.*

*Hoc ad rem faciet.*

*Nihil ad rē, extrema illa longa ne sit, an breuis.* De Orat.

Adscribere.

*Hò aggiunto, ò scritto à pie della mia lettera ch'io sto bene.*

*Me benè ualere adscripsi.*

*Sed accepi litteras, in quibus erat, te adscripsisse, à Lepido non recipi Antonium.* Epis.

Aduersus.

*Io nauigo contra acqua, ò contra il fiume.*

*Aduerso flumine nauigo. siue aduersis fluctibus, seu aduerso fluctu.*

*Io guàrdo contra il sole.*

*Aduersum solem intueor.*

*Sic Aduersam ripā dicimus, Aduersum corpus.*

*Aduersa uestigia, Aduersam lecticam, & Aduersum hominem.*

*Intueri Solem nequitis aduersum.* De Som.

*Atq; eodem equo, aduersam ascendit ripam.* De Diui.

*Cicatrices aduerso corpore exceptæ.* In Ver.

*Antipodes uersis uestigijs stant contra nostra uestigia.* Acad.

*Caput in aduersam lecticam inferens, benefi-* De Ami.

 *cia,*

*cia, quæ uenderet, à collega petebat.*

De som. *Sed eorum partim obliqui, partim auersi, partim etiam aduersi, stant nobis.*

De Orat. *Aduersus & auersus impudicus es. & non de retro, & de ante.*

*Io ho hautto ferite di drieto e dauanti.*

*Accepi uulnera aduersa, & auersa.*

*Iudicibus cicatrices aduersas ostendere.*

Ad uiuum resecare.

*La stira troppo al sottile.*

*Ad uiuum resecat.*

De Ami. *Neq; id ad uiuum reseco, quemadmodum illi, qui hæc subtilius disputant.*

Aggredi ad aliquid.

*Cosi comincierò à disputare, ò à parlare.*

*Sic ad disputationē, uel ad dicendum aggrediar.*

De Nat. *Antequàm aggrediar ad ea, quæ disputata sunt.*

Ad cum Genitiuo iunctum.

*Anderemo alla Madonna.*

*Ad diuæ Mariæ ibimus.*

Epis. *Cum Senatus habitus esset ad Apollinis.*

Ad uerbum.

*L'ha translatato di greco in latino, di parola in parola.*

*E græco in latinum transtulit ad uerbum. non autem de uerbo, ad uerbum.*

De Ami. *Aut ea quæ modò expressa ad uerbum dixi de libro tollendo.*

Ad unum.

*Tutti sono di un parere, insino ad uno.*

*Omnes idem sentiunt ad unum.*

*De amicitia, omnes ad unum, idem sentiunt.* De Ami.

Aduersaria.

*Questa partita non è messa ne l giornale, ouer bastardello.*

*Hoc nomen non est scriptum in aduersarijs.*

*Non habere se hoc nomen in codice, fatetur; sed in aduersarijs patere, contendit.* Pro Qu: Rosc.

Aequi boniq; facere.

*Io la piglio in buona, & non in mala parte.*

*Id æqui boniq; facio.*

*Tranquillißimus autem animus meus, qui totum illuc æqui boniq; facit.* Att.

Aes alienum contrahere, uel conflare.

*Ho fatto un gran debito.*

*Multum æris alieni contraxi: siue conflaui.*

*Citius æs alienum non libidine, sed negotij gerendi caussa, contractum est.* Pro Syl.

*Dissoluere æs alienum, siue liberare se ære alieno: Leuarsi di debito.*

*Prædijs uenditis, æs alienum eiusdem dissolutũ.* Pro Syl.

*Multæ Ciuitates omni ære alieno liberatæ, multæ ualdè leuatæ sunt.* Att.

Aestimare litem.

*Io ti ho condennato nelle spese, danni, & intereßi; ouero, ho tassato di tanto la lite.*

*Litem æstimaui.*

*Illarũ rationum ex ea fæce legationis illa sunt nomi na, quæ Dolobellæ necessario sunt æstimata.*

Pro Rab. *In æstimandis litibus non appellari.*

*Colui è stato condennato nelle spese in uenti scudi.*

*Lis in eum æstimata est uiginti aureis nummis.*

Pro Rab. *Sextertijs decem, & octo lis æstimata est.*

*Non è ancora data la sententia delle spese.*

*Non dum lis estimata est.*

*La pena capitale è conuertita in pecuniaria.*

*Lis capitalis æstimata est.*

Pro Cluẽ. *Pugnatum est, ut lis hæc capitis æstimaretur.*

*Hinc fit Aestimatio.*

*Flauio ha pagato le spese del processo.*

*Flauius litis æstimationẽ soluit, uel præstitit.*

*Tu sarai condennato alle speſſe, danni, & interessi.*

*Ad litis æstimationem condemnaberis.*

Pro Cluẽ. *Aestimatio litis non est iudicium.*

Affectus morbo benè, malè, ualetudine, desperatione, senectute, & huiusmodi.

*Vn occhio conturbato, non è buono à far l'ufficio suo.*

*Oculus conturbatus, non est probè affectus, ad suum munus fungendum.*

De Ami. *Cæsarem Neapoli affectum grauiter uideram.*

*Sic Graui morbo esse affectum. Star molto male.*

*Is graui morbo affectus est.*

Pro Cluẽ. *Sic esse affectus optima ualetudine. Star molto bene.*

*Affectus*

*Affectus optima ualetudine.* Tuſ.
*Ita affectus ætate, ſenectute, deſperatione.*
*Magna deſperatione ſum affectus.* Att.

Affectum bellum.

*Noi uedemo la guerra quaſi finita.*
*Bellum affectum uidemus.*
*Bellum affectum uidemus, & (uerè ut dicam) pe nè confectum.i.maxima ex parte geſtum.* De Pro.

Affere aliquid noui, legem, pacem, & huiuſmodi.

*Mi ha portato qualche coſa di nuouo.*
*Aliquid noui ad me, uel mihi attulit.*
*Nam iamdiu nihil noui ad nos afferebatur.* Epiſ.
*Allegare una legge.*
*Afferre legem.*
*Sic Afferre pacem.*
*Pacem, otium, tranquillitatem Reipub. afferre in hunc annum.* In Cat.
*Afferre uim alicui. Far uiolenza ad alcuno.*
*Vt filiæ ſuæ uis afferretur.* In Ver.
*Afferre manus alicui. Por le mani adoſſo.*
*Victores armati uim, & manus afferrent.* Att.
*Afferre necem alicui. Ammazzare.*
*Is confeſſus eſt, ſe C N. Pompeio ſuis manibus necem afferre uoluiſſe.* In Ver.
*Sic Afferre bella, conciones, mandata, ſimilitudines, definitiones, poſtulationem.*

Afficere honore, iniuria, & huiuſmodi.

*Io ti honoro, ingiurio, laudo, e faccio bene.*
*Afficio te honore, iniuria, laude, beneficio.*
*Res sordidas, Deorum honore afficere.*
*Inde fit, Benè affectus, quod significat.*
*Ben disposto. Malè affectus. Mal disposto.*
Att. *Literæ tuæ sic me affecerunt, ut non dare beneficium tibi uiderer, sed accipere.*

Affixum esse, & Affixum habere.

*Questo è fisso nel mio cuore.*
*Hoc in meo sensu affixum est.*
In Ver. *Hoc in sensu meo penitus affixum, & insitum est.*
*Costui mi sta sempre alle coste.*
*Hunc mihi semper affixū habeo. nō aūt dicimus, apud me esse; siue, apud meum latus, ut uulgo.*
Qui.Fra. *Iube illum mihi esse affixum tanquam magistrum.*

Afflictari de aliqua re.

*Io sto molto trauagliato di queste cose.*
*His de rebus acerbißimè afflictor.*
Att. *Scire nihil potuit de nostris domesticis rebus de quibus acerbißimè afflictor.*

Affligere.

*Tu hai molto trauagliato questa casa.*
*Domum hanc grauiter afflixisti.*
*Affligere autem dicitur de Animatis, & de Inanimatis.*
In Par. *Illi statum istius deturbant, affligunt, comminuunt, dißipant.*
Att. *Vt me leuarat tuus aduētus, sic discessus afflixit.*

Affluens esse.

*Roma*

*Roma ha abondanza, o è abondante di ualenti, & sufficienti huomini.*

*Roma eruditißimis hominibus est affluens.*

*Vrbs eruditißimis hominibus, liberalißimisq; studijs affluens.*

*Sic Affluens uoluptatibus, diuitijs, bonitate, bonis omnibus, unguentis, lepore, et uenustate, scelere, otio, & ingenio dicimus.*

Agè, & Agitè.

*Horsù spacciati presto.*

*Eià agè rumpe moras.*

*Agè nunc inferte oculos. In Plurali est Agitè.* Pro Fōt.

*Agitè dum ite mecum.* Liui.

Agere gratias, spiritum, iniuriarum, ad præscriptum alicuius, fabulam, sannionem animam,

*Ringratiare.*

*Agere gratias.*

*Nero meus mirificas apud me tibi gratias agit.* Epis.

*Sic Agere spiritum. Viuere.*

*Agere æuum in cœlo.* Tus.

*Accusare, ò dar querela di hauer riceuuto ingiuria da alcuno.*

*Agere inuriarum cum aliquo.*

*Quod cum hærede mandati ageretur.* Ad Herē.

*Far secondo ch'altri ha ordinato.*

*Agere ad præscriptum alicuius.*

*Alter omnia agere ad præscriptum alter liberè ad summam rerum consulere debet.* Cæs. in Com.

*Recitare la comedia.*

*Agere fabulam.*

De Ami. *Quorum alter commentatus est minos, alter egit tragœdiam.*

*Rapresentare ò fare il mattaccino.*

*Agere sannionem.*

Pro Qu. Rof. *Roscius ballionē lenonē cum agit, agit Chæream.*

*Far il tratto, ò stare in transito, & morire.*

*Agere animam.*

Pro Quí. *Eodem tempore & gestum, & animam ageres.*

Epis. *Quintus Hortensius, cùm has literas scripsi, animam agebat.*

*Ne ua la uita.*

*Agitur salus, siue de salute.*

In Ver. *Aguntur iniuriæ sociorum,*

De Ami. *In quibus de eorum capite agatur, aut fama.*

*Sic ēt de dignitate, honore, gratia, fortunis agi.*

*Noi solenniziamo questa festa.*

*Nos agimus festum diem.*

*Sic in uerrem.*

*Non dicimus autem solemnizare, neque festum diem facere.*

*Agere ætatem. Viuere.*

*Agere lege, ex lege, ex iure, ex syngrapha.*

*Litigare p obligatione o uigore di legge, o di poliza.*

De Orat. *Alter plus lege agendo petebat, quàm quantum lex permittebat.*

Ibid. *Egissetq; lege in hæreditatem paternam.*

Offi. *Ex fide bona agere.*

Agere, cum Aduerbijs qualitatis.

Noi

*Noi la faciamo bene.*

*Nobiscum præclarè agitur.* Pro Sex.

*Præclarè cum illis agitur.* De Ami

*Cum illo quis neget, actum esse præclarè.*

*Ad un tempo sto bene, ad un'altro male.*

*Aliàs benè aliàs malè ago.*

*Agere unum diem benè, uel malè, ex præceptis Sapientum.* Tus.

*Sic optimè, & Incommodè,*

*Cum illo quoque optimè actum est, mecum autem incommodius.* De Ami.

Agitare siue rem, siue hominem.

*Io uolto, ò giro questa cosa.*

*Id agito.*

*Sententia. quæ erat superioribus diebus, agitata in senatu.* Pro Dō.

*Trauagliare, ò appassionare alcuno.*

*Agitare aliquem.*

*Furiæ agitant, & insectantur impios. hinc fit Agitator.* De Leg.

*Ma io come cocchiero astuto, auanti che arriui al fine, riterrò i caualli.*

*Ego autem ut agitator callidus priusquam ad finem ueniam, equos sustinebo.*

*Nec est melius quicquã, quã ut Lucullus sustineat currum, equosq; , bonus vt sæpe agitator.* Att.

*Hunc Poetæ Aurigam potissimum uocant.*

Aliàs gemitato.

*In un tempo sta bene, in un'altro male.*

*Aliàs*

*sequentur ac, uel atq;. ut,*

*Egli è altro ch'io nõ penso.*

*Aliud est, atq; , uel, ac puto.* De Leg.

*In alijs rebus uersor, atq; tu.*

*L'uno pende dall'altro.*

*Aliud ex alio pendet. & non unum ex alio.*

*Aliud ex alio quærere.* De Leg.

*Me quotidiè aliud ex alio impedit.* Epist.

*Tu sei diuentato, ò fatto un'altro.*

*Tu longè alius es.*

*Lúx longe alia est solis, ac lychnorum.*

*I uersi di Virgilio, son molto differenti, da quelli di Ouidio.*

*Virgiliana carmina, sunt lõgè alia, atq; Ouidiana.*

Aliquot.

*Non so quanti scolari mi son uenuti à trouare:*

*Aliquot me discipuli adierunt potius quam Nescio quot.*

*Aliquot sunt anni, cum uos duos elegi, quos præcipuè colerem.* Att.

Allegare aliquem.

*Ho mandato Curtio, per questo mio negotio, à Francesco.*

*Curtium ob id, ad Franciscum allegaui.*

*Extremũ illud est: ut ad te philosophiam allegẽ.* Edif.

*Petit à me Rabonius, & amicos allegat, facilè impetrat.* In Ver.

Alter.

*Vna delle due sarà.*

*De*

Tuſ. *De duobus alterum erit.*

*Neceſſe eſt enim alterum ſit de duobus.*

*Verrò da te, come ad un'altro me.*

*Ad te tanquam ad alterum me proficiſcar.*

Att. *Ad te tanquàm ad alterum me proficiſcens.*

Alter cum vnus.

*Vno, e duò dì ſtare teco.*

*Vno & altero die tecum manebo.*

*Vt factum Dolabellę tantopere laudarem adductus ſum tuis, & unis, & alteris litteris.*

Aliter.

*Non ſcriuo altrimenti, di quel che è il parer mio.*

Att. *Non aliter ſcribo, ac uel atq; ſentio.*

*Ne ſaluus ſim, ſi aliter ſcribo ac ſentio.*

Alterum tantum.

*Altre tāto, ho guadagnato hoggi alla palla piciola.*

*Alterū tantū, pila palmaria lucratus ſum hodie*

De Orat. *Vt neceſſe ſit, partē pedis, aut æqualē eſſe alteri parti, aut altero tantū, aut ſeſqui eſſe maiorem.*

Liui. ab Vrb. *Alterum tantū ex latino delectu adijciebatur.*

*Sic, Bis tantū, ter tantū, ſexcenta tāta, dicimus.*

*La teſta mia, è piu groſſa della tua, tre uolte tanto.*

*Caput meum, eſt maius tuo, ter tanto.*

*Ti renderò infinite uolte tanto, s'io uiuerò.*

*Reddam tibi ſexcenta tanta, ſi uiuam.*

Plaut. in Bac. *Sexcenta tanta reddam, ſi uiuo, tibi.*

*Il mio cāpo mi rende diece uolte tanto più del tuo.*

*Ager meus affert mihi frumentum decies tantum, vel decem tantum, quàm tuus.*

*Alumnus*

Alumnus & qui alitur, & qui alit.

*Tarquinio è allieuo, ò alleuato di Francesco.*

*Tarquinius est Francisci alumnus.*

*Aristoteles cæteriq; Platonis Alumni.* De Fin.

*Ego itaq; pacis, ut ita dicam, alumnus.* De Ami.

Amabo.

*Di gratia, ò per quãto amor mi porti, habbiti cura.*

*Amabo, te cura.* Att.

*Amabo, te cura.*

*Di gratia suiluppa, et espedisci questa nostra facẽda.*

*Nostra negotia, amabo te, explica.*

*Nostra autem negotia, quoniam Romæ commo raris, ambo te, explica.* Att.

*Per quanto amor mi porti, per tua uita, ò per tua fede, ua presto.*

*Amabo te, propera.*

*Sine Pronomine te, poeticè potius quã Rhetorice.*

Amo.

*Se mi ami attendi à questa cosa.*

*Si me amas, & diligis, non autem ames, & diligas; incumbe in hanc rem.*

*Si quicquam me amas, hunc locum ama.* Att.

*Tu mi fai cosa grata.*

*Multum, aut ualde, te amo.*

*Et in Attilij negotio te ualde amaui.* Epis.

*Questi putti si amano tra loro, ò si uogliano bene l'un l'altro.*

*Hi pueri inter se amant.*

*Cicerones pueri inter se amant.* Att.

*Ample-*

Anfractus.

*E un parlare scritto con lungo intrico.*

*Est oratio circumscripta longo anfractu.*

*Figura nihil habens incisum angulis, nihil anfractibus, nihil eminens.* D. nat.

Animi caussa.

*Anderò in uilla per spasso, per ricreatione, per passar tempo.*

*Rus ibo animi caussa rus amœnum.* Pro Sex. R.

Animo præsenti.

*Sta animosamente.*

*Sis præsenti animo.*

*Præsenti animo fac ut sies.* Ter. 1 Eu.

Anniuersarius ludus, uel.
Anniuersaria sacra.

*E una festa che si fa una uolta l'anno, ò ogni anno una volta.*

*Est ludus anniuersarius.*

*Mercurius sacris anniuersarijs apud Tyndaritanos summa religione colebatur.* in Ver.

Antiquus.

*E di piu importanza la tua laude, che le ricchezze.*

*Antiquior tua laus est quam opes.*

*Si in aduentu tuo bellum confici potest, nihil sit antiquius.* Epis.

*Nihil mihi antiquius nostra amicitia est, scilicet carius.* Att.

Apperire caput.

*Luca si ha leuato la berretta.*

*Lucas caput aperuit.*

De Ami. *Cum mulier fleret uberius, is caput aperuit, in collum inuasit.*

Aperire aliquid, id est Iudicare.

*Io scoprirò quello che lungo tempo è stato nascosto.*

*Quod diu latuit, aperiam.*

*Aperiendum est igitur, quid sit uoluptas.*

Apparentia barbarum est, latinè species.

*E un' apparenza di honestà.*

*Est honestatis species. & non Apparentia.*

*Species, forma, & notio boni uiri.*

Appellare aliquem.

*Giulio con uiso allegro parla à Manilio.*

*Iulius hilari vultu Manilium appellat.*

Pro Cluē. *Tum appellat hilari vultu hominem Balbus, vt blandißimè potest.*

*Cortesemente ha chiamato per nome tutti.*

*Comiter unumquemq; apellauit.*

*Salutare benigne, comiter appellare unũquenq;*

*Non lo chiamare per nome.*

*Ne cum appelles.*

*Mi sono accorto di questo, si con il parlare ad uno ad uno, si anche con il pregare.*

*Id tum singulis appellandis, tum rogandis perspexi. Epis.*

*Io me ne appello dal podestà, alla Signoria.*

*A Prætore ad Senatum appello.*

Pro Qui. *Cuius procurator à Prætore ad Tribunos appellare ausus sit.*

*Ap-*

Appellere.

*L'armata de' Persi con mille naui è uenuta, ò capitata à Delo.*

*Persæ mille numero nauium classem ad Delum appulerunt.*

*Cum ad uillam nostram nauis appelleretur.* Att.

*Visus est in somnis pastor ad me appellere.* De Diui.

Appetere aliquid.

*I fanciulli con le braccia aperte bramano, ò porgono, ò distendono le mani alla tetta, ò zinna.*

*Pueri lactentes mammas appetunt.* De Diui.

*Puer lactens mammas appetens.*

*Desiderare che altri mora.*

*Aliorum uitam appetere.*

*Vitam meā inimicorū modestia nō esse appetitā.* In Plā.

*Tirare addosso con le pietre.*

*Appetere lapidibus.*

*A quibus ille se lapidibus appetitum, & percussum esse dixit.* Pro Dō.

Applicare nauem.

*Vlisse ha accostato la gondola alla riua.*

*Vlisses applicuit cymbam ad ripam.*

*Nautæ nauim ad eum applicuerunt.*

*Sic Translatè dicitur applicare se ad aliquid.*

*Et habet præteritum Applicui, & Applicaui.*

*Ad hanc potißimū philosophiam me applicaui.* Acad.

*Sicilia se ad amicitiam fidemq; Pop. Romani applicuit.* In Ver.

Apponere Calumniatorem, uel Accusatorem.

*Quintilio ha subornato uno, che habbia da accusar Caßio.*

*Quintilius Caßio calumniatorem apposuit.*

In Ver. *Verres calũniatores apponebat, Verres iudicabat.*

*Sic apponere licitatorem.*

Offi. *Non licitatorem uenditor, neque qui contra se liceat emptor apponet.*

*Appositus, ta, tum ab hoc uerbo fit quod est. Atto, & Accommodato. ut,*

*Hoc est appositum ad dignitatem.i. Aptum.*

In Ver. *Menses tres ad dicendum maximè appositos mihi eripuistis. unde Appositè.i. Apeè. Accommodatamente.*

De Inuẽ. *Dicere Appositè ad persuadendum.*

A pedibus.

*Li uanno appresso due staffieri ò palafrenieri.*

*A pedibus, uel Anteambulones sequuntur eum.*

*Sic A rationibus. Il Computista.*

*Ab Epistolis, Il Cancelliere.*

Att. *Pollucem seruum à pedibus meũ Romam misi.*

Arbitratus. & Arbitrium.

*Questo ho io esposto, secondo che mi è piaciuto.*

*Id arbitratu meo exposui.*

De Ami. *Quas sẽtẽtias ĩ hoc libro exposui meo arbitratu.*

*Sic ẽt, ad arbitriũ meum, uel alterius, dicimus.*

In Ver. *Ad nostrum arbitrium, libidinemq;, aduersariorum minas eludemus.*

*Questo si è fatto secondo la uolontà di Gabinio.*

*Gabinij arbitrio id actum est.*

*Secun-*

*Secundum arbitrium tuum, testes dabo.* In Ver.

*Sic Voluntate libera. & non Libero Arbitrio usus est Cicero.*

*Hi mentem hominis uoluntate libera spoliant.* De Fato.

*Sic Arbitrium meum, & tuum nullo alio addito nomine ut Parad.*

*Animus fractus, abiectus, et arbitrio carēs suo.*

*Trebonio ha chiamato, ò fatto uenire Giulio, allo studio di Padua.*

*Trebonius Iulium ad gymnasium patauinum arcessiuit, uel accersiuit.*

*Cum P. Lentulus, Q. Metellus me arcesserent in senatum, non uenirem.* Por Do.

*Sic Arcessere aliquem iudicio.*

*Arcessere aliquem in periculum capitis.*

*Accusarlo di cosa capitale.*

*Deinde nō intelligis, quos eodem crimine, in summum capitis periculum arcessis.* Pro Rab.

Ardere dolore, ira, studio, amore, & huiusmodi.

*Io abbrugio, et ardo di dolore, ò sto molto addolorato.*

*Ardeo dolore.*

*Is ardet dolore, & ira noster Pompeius.* Att.

*Sic Ardere ira, bello, incendio, amore, cupiditate, studio, inuidia, desiderio.*

*Cum ardet Syria bello.* Att.

*Nostra antiqua manus bonorum ardet, & studio nostri, atque amore.* Quint. Frat.

Arguere.

*Ti riprendo di peccato, e sceleraggine.*
*Te criminis & sceleris arguo.*
Pro Rob. *An non intelligis, quales uiros mortuos summi sceleris arguas?*

Argutus.

*Argutum ingenium dicimus, Argutam orationem, Argutos oculos, Argutam sedulitatem.*
De Leg. *Oculi nimis arguti quemadmodum animo affecti simus, loquuntur.*
Epist. *Vereor ne tibi arguta nimiũ hęc sedulitas uideatur*
*Sic & Argutas literas.*
Att. *Litteræ quàm argutissimæ,*
*Hinc Argutè,*
Pro Cæc. *Si mihi acutè arguteq; responderit,*
*Et Argutiæ,*
De Orat. *Argutiæ & acumen hyperidis,*

Arrepere aliquò. siue ad aliquem locum,

*Li sorci sagliano per il muro alla colombara,*
*Mures ad columbaria arrepunt.*
*Inde ttanslatè. Arrepere ad amicitiam.*
In Ver. *Sẽsim et moderatè arrepere ad amicitiã alicuius*

Asciscere sibi aliquem.

*Li buoni amano li buoni, e se gli tirano à se come loro parenti.*
*Bonos boni diligunt, asciscuntq; sibi quasi propinquitate coniunctos.*
In Ver. *Asciuerunt sibi illud oppidum piratæ.*
*Sic Ascisere sibi sapientiam.*
*Io non mi reputo cotesta sauiezza,*

*Non istam mihi asciſco ſapientiam.*

*Eos ex parte illius prudētię quā ſibi aſciſcerent.*

Aſcribere alicui.

*Io ne do la colpa ò il nome à te di queſto. Nam & in bonam, & in malam partem accipitur.*

*Id tibi aſcribo.*

*Bonos exitus bonorum aſcribimus attribuimuſque ſine ulla ratione Dijs immortalibus.* De Nat.

Aſcribere ſocium.

*Io mi ho preſo per compagno Ceſare.*

*Cæſarem mihi aſcripſi ſocium.*

*Gaudeo, quòd uulgo hominum opinio ſocium me aſcribat, tuis laudibus.* Epiſ.

*Dicitur quoq; Aſcribere in Ciuitatem, Ciuitati, & in Ciuitate. Far Cittadino.*

*Tu uero aſcribe me talem in numerum.* In Ant.

*Archias Heraclææ aſcriptus eſt.* Pro Arc.

*Dicitur Aſcribo te in amicitiam, non amicitia, aut ad amicitiam.* Ex Cic.

*Tyrānus petiuit, ut ſe ī amicitiā tertiū acciperēt* De Ami.

Aſpectum contorquere.

*Gli occhi ageuolmēte ſuoltano il uiſo doue uogliono*

*Oculi aſpectum quò uolunt facilè contorquent.*

*Sic de Nat.*

*Non autem Viſus dicitur.*

*Sic & pro aſpiciendi Actu.*

*Pomorum iucundus non guſtatus ſolum, ſed odoratus etiam, & aſpectus.* De Nat.

Aſpergere aquam, ſanguinem, & huiuſmodi.

*Io ſpargo l'acqua in terra.*

*Aſpergo aquam humo . uel humum aqua .*

De Nat. *Hoſtiam immolare noluit, ne aram ſanguine aſpergeret.*

*Iuncto varijs nominibus hoc uerbo utitur Cic. Vt Aspgere maculis, Aspgere ſuſpicione, īfamia*

Pro Plā. *Hunc tu uitæ ſplendorem maculis aſpergis iſtis .*

Pro Clæ. *Qui iſtius facti non modo infamia, ſed ne ſuſpicione quidem eſt aſperſus.*

Pro Mil. *Aſpergere labeculam Miloni.*

Aſpirare ad aliquid.

*Io arriuarò à queſtà coſa .*

*Ad hanc rem aſpirabo .*

*Quando iſte niſi Februario menſe aſpirabit in Curiam? hinc Aſpiro pro Accedo. ut ,*

Pro Syl. *Quis tùm dicit in Campum aſpiraſſe Syllam.*

*Io arriuo, aggiongo, peruengo à qualche dignità.*

*Aſpiro ad aliquam dignitatem .*

De Clar. *Ex bellica laude aſpirare ad Africanū nemo pōt*

Aſſentire alicui & Aſſentiri .

*Io conſentirò al tuo parere,*

*Sententiæ tuæ aſſentiam. ſiue aſſentiar non autē conſentiar.*

Att. *Aſſentio tibi, ut in Formiano potiſsimum commoreris.*

De Nat. *De quibus habeo ipſe quidem, quid ſentiam. non autem quid tibi aſſentiar.*

Aſsignare ſceleri, uitio, crimini, & huiuſmodi.

Di

*Digratia, ò per l'amor che tu mi porti non imputar questo à mia sceleraggine, piu presto che ad inauertimento.*

*Amabo te, ne hoc sceleri meo, potiusquàm imprudentiæ aßignes.*

*Hoc omne aßignatũ in pertinaciæ meæ uidebam.* Epist.

Assuefacere, Assuefieri, Assuescere aliqua re.

*Io mi sono auezzo piu alle lettere che alle armi.*

*Literis magis quam armis me assuefeci.*

*His uerbis cum Ablatiuo sine Præpositione, & non cum alio casu utitur Cicero. Neq; assuefacio me ad hoc uel in hac re.*

*Quorum sermone assuefacti qui erunt, ne cupientes quidem poterunt non latinè loqui.* De Orat.

*Arma quæ tractare cœperam, & quibus me assuefeceram.* De Clar. Orat.

*Sed aßiduitate quotidiana, & consuetudine oculorum assuescunt animi.* De Nat.

Assurgere alicui.

*Lieuati su: e fa riuerentia à Claudio.*

*Assurge Claudio.*

*Vt maioribus natu assurgatur, ut supplicum misereatur.* De Inuẽ.

Astringere aliqua re.

*Resta solo, ch'io uorrei mi fusse allentato quello con che io son legato.*

*Tantum abest, ut ex eo, quo astricti sumus laxari aliquid uelim.*

Parad. *Voluptates quibus maximè astricti sunt.*

*Quorum mens erat oppressa præmio, linguā astricta mercede.*

*Construitur cum Ablatiuo, & non cum Datiuo.*

*Io l'inuerno strengo il saio, & l'estate l'allento, & allargo.*

*Hyeme sagulum astringo, æstate uero relaxo.*

*Il sole ristrenge il fango.*

*Sol lutum astringit, uel densat.*

Ver.in Geor. *Seu durat magis. & uenas astringit bianteis.*

Atque siue ac, cum iuxtà iuncta.

*Afranio così stima li dotti, come li ignoranti.*

*Afranius iuxta doctos habet, ac uel atq; rudes.*

*Qui me omnibus officijs, iuxta ac si meus frater esset, sustentauit.*

*Questo tu lò sai, come me.*

*Id iuxta atque ego, siue iuxta mecum scis.*

*Se tu non lo sai, io come ti manco lo so.*

*Iuxta tecũ, si tu nescis, nescio, siue iuxta atq; tu.*

Plaut.in Asi. *Dixit tibi mater, iuxta mecum rem tenes.*

Atque siue Ac, cum pariter.

*Io mi doglio di questo, quasi quanto tu.*

*De hoc proximè atque tu doleo.*

Epis. *Nõ possũ nõ pximè atq; ille, atq; ẽt ęq̃ laborare*

*Tu scriui il contrario, di quanto io ti ho detto.*

*Contra scribis, atque dixi.*

De Orat. *Vt contra ac dicat accipi ac sentiri uelit.*

*Altramente è accaduto, di quel che io pensaua.*

*Contrà euenit, atque ratus eram.*

*Factum*

*Factum est enim mea culpa contra quam tu mecum egeras.* Qui.Fra.

*Vna è due uolte, son uenuto à trouarti.*

*Semel atque iterum ueni, ut te conuenirem.*

*Semel atque iterum ac sępius.* Pro Font.

*Quod semel ille, iterumq́; neglexit.* De Diui.

*Sic ter atque iterum.*

*Due e tre uolte io ti ho scritto.*

*Iterum atque tertium ad te scripsi.*

Atq; cum alius, similis, dissimilis, secus.

*Ci è forza di qui fuggire, accio non habbiamo simile disgratia, che habbiamo hauuto.*

*Hinc fugiendum est, ne simili utamur fortuna atque usi sumus.*

*Il tuo libro è come il mio, ò si assimiglia al mio.*

*Liber tuus similis est, atque meus.*

*Itaque similis erit finis boni atque antea fuerat.* De Fin.

*Li tuoi costumi, non sono differenti da quelli che hanno li marioli.*

*Mores tui haud dissimiles sunt atque quos habent manticularij.*

*Tu magni, come un goloso.*

*Similiter comes, ac vel atque lurco.*

*Nec ego illũ similiter atq́; ipse erã, cõmotũ uidi.* De Ami.

*Doceas oportet aliquid ab isto simile ęstimatione atque à cęteris esse factum.* In Ver.

*Vorrei che tu scriuessi alli tuoi di casa, che mi seruissero de' tuoi libri, come che se fussemo miei.*

*Velim domum ad tuos scribas, ut tui mihi libri com-*

*Ego quod ad me attinet, itemq; arbitror, cæteros idcirco taceo.* Qu. Fra.

Attingere pro Pertinere.

*Questo tocca, o s'appartiene molto alla natura humana.*

*Hoc maximè attingit naturam humanam.*

*Primus ille locus, qui maxime naturam attingit humanam.* Offi.

*Sic Necessitudine cognatione aliquē attingere.*

*Questo mi è molto parente.*

*Hic me cognatione maximè attingit.*

*Publicani nos summa necessitudine attingunt.* Qu. Frat.

*Costoro ci son grandi amici.*

*Hi nos summa necessitudine attingunt.*

Attribuere quod idem est cum Tribuere, Assignare, & Ascribere.

*Sempronio mi ha consegnato ò dato i dinari.*

*Sempronius mihi pecuniam attribuit.*

*Antonius mihi pecuniam attribuit.* De Ami.

*Hinc fit Attributio. Il consegnamento.*

*Ait enim attributionem in idus.* Att.

*Brutus scripsit, sese de attributione oĩa fecisse.* ibid.

Attrectare aliquid.

*Tu maneggi le cose sacre.*

*Tu sacras res attrectas.*

*Tu libros, contaminatis manibus attrectas.* De Aruſ.

Auctionari.

*Seruilio ha messo all'incanto, ouero ha offerto all'incanto.*

*Seruilius auctionatus est.*

*Ait*

*Ex Crasso audiui, cum diceret, sibi certum esse.* De Orat.

Auellere aliquid.

*Io ho scarporito ò stirpato un'albero dalla terra.*

*Auelli arborem ex tellure.*

*Translatè De amplexu auellere. nõ ex amplexu.*

*Auellere atque abstrahere filium de matris complexu.* Pro Fonc.

*Sic Ab aliquo. non autem ex aut de aliquo.*

*Perpetuum dolorem auulsus a meis sustinerem.* Pro Dõ.

*Li pomi se nõ sono maturi, bisogna staccarli p forza dalli alberi, se sono maturi, da se stessi cascano.*

*Poma si crudescunt ui auelluntur ex arboribus, si matura decidunt.*

*Sic De Sen.*

Auersum hominem aggredi.

*Hanno assaltato l'inimici di dietro.*

*Auersos hostes aggressi sunt.*

*Sic Aduersus, & auersus impudicus es.*

*Dinanzi, è di dietro.*

Auertere pecuniam.

*Tu hai messo i dinari ĩ altro uso. che erano deputati*

*Pecuniam auertisti.*

*Hic in quæstura publica pecuniam CN. Carboni, Cos. datam auertit.*

Auertere omen.

*Dio me ne faccia bugiardo.*

*Dij omen auertant.*

*O Dij immortales auertite detestamini quæso hoc omen.* De Ami.

*Aufer-*

Auferre responsum.

*Io ho hauuto, ouero ottenuto la risposta quale desideraua da Lucilio.*

*Abstuli responsum à Lucilio.*

Att. *A Varrone adhuc illud non abstuli.*

Auctor esse.

*Io ti suado, ò ti'conseglio la pace.*

*Sum tibi pacis auctor.*

Att. *Senatui cum primum potui, pacis auctor fui.*

Auctoritas.

*Io ho letto la commißione, ò podestà de legato.*

*Legati auctoritatem legi.*

In Ver. *Legati, cum publicis auctoritatibus, & testimonijs uenerunt.*

Auctoritates, illud dicimus in quo acta referuntur.

*Io ho saluato li protocolli.*

*Eundem (id quod in autoritatibus prescriptum extat) scribendo affuisse.*

Alter, & Alter de duobus

*Due scolari sõ uẽuti, l'uno ode Virgilio, l'altro Cicerone.*

*Duo discipuli uenerunt, alter Virgilium, alter Ciceronem audit.*

Pro Deiot. *Accedit, ut accusatorum alterius crudelitate, alterius indignitate, perturber.*

*B*

Bellus, Bellißimus, Bellè, Bellißimè.

*Saluta da mia parte, il mio galantißimo Lucilio.*

*Bellißimo Lucilio, meo nomine salutem dicas.*

*Pyliæ,*

*Pyliæ, & puellæ Cæciliæ belißimè salutem dicas.* Att.

*O come gli ha fatto bene.*

*O quam bellè, uel bellißimè fecit.*

*Bellißimè mecum esse poteritis.* Epis.

*Giulio sta bene.* (bet.

*Iulius belle se habet. uel bellè habet, uel benè ha*

Benè & malè audire.

*Tu hai buon nome; ò buona fama; ò si dice ben di te & non male.*

*Tu bene, & non male audis.* (bus.

*Est hominis ingenui, uelle benè audire ab omni-* De Fin.

*Ne gratis, in prouincia malè audires.* In Ver.

Benè, & malè precari.

*Tuo padre ti benedice.*

*Parens tuus benè precatur. uel Bene optat tibi*

*An quod tibi proficiscenti euenit, ut omnes exe-* In Par.
*crarentur, malè precarentur. unam tibi illam, & perpetuam uiam esse uellent?*

Benè, Opportunè, Commodè cadere.

*Poi che ho uisto, che le cose mie mi uanno malè, ò malamente mi succedono, ho scambiato parere, ò mi son mutato di opinione.*

*Vbi res meas, malè, uel non bene cadere uidi, sententiam mutaui.*

*Sed hoc tamen cecidit peropportunè.* De Orat.

*Hoc adhuc percommodè cadit.* In Ver.

*Cecidit bellè.* Att.

Benè uertat, & malè.

*Alla buona hora, et nõ alla mal'hora, uada questo ò*

*sia*

*sia alla buona hora, & non ulla mal'hora.*

*Id Deus benè, & non malè uertat.*

Virg. *Hos illi (quod nec benè uertat) mittimus hædos.*

Bene pro ualde.

*Egli è persona sufficiente.*

*Vir est bene peritus.*

De Clar. Or. *Fabius literarum, et antiquitatis, benè peritus.*

*Sic Benè mane. Ben mattino ò A bonissima hora.*

*Benè manè, hæc scripsi.*

*Sic Id mihi bono est.*

*Di questo à me ne uiene utilità:*

Pro Sex. Ros. *Quibus Roscium occidi, bono fuit.*

Bona pars.

*Vna gran parte di Grammatici, hanno questo parere ò sono di questa opinione.*

*Bona pars Grammaticorum, id sentit.*

De Orat. *Bonã sermonis partem, in alium diem distulimus.*

Breui, pro Breuiter, & Breui tempore.

*Aurelio ci spedirà in breue tempo, ò breuemente.*

*Aurelius breui nos expediet.*

pro Sex. *Sed genus uniuersum, breui circunscribi, et definiri potest.*

Breue dicere uel facere.

*Dirò con poche parole, ò non sarò lungo.*

*Breue dicam.*

Pro Sex. *Longum est dicere, sed hoc breue dicam.*

*Sic breue id faciam.*

In Sal. *Iam dabo operam, quàm maximè potero. ut breue id faciam.*

*Cader*

C

Cadere animo.

*Non ci deuemo sbigottire, ò perdere di animo.*

*Non debemus cadere animis.*

*Non debemus ita cadere animis, quasi.* Epis.

*Sic Cadere alicui arma.*

*Buttare giu le arme per paura.*

*De manibus audacissimorum ciuium, delapsa arma ceciderunt.* Offi.

*Sic & Cadere oculos, uultus, uerba.*

Cadere caussa.

*Guarda che non perdi la lite.*

*Caue caussa ne cadas.*

*Ne aduersarij caussa caderent.* Pro Mur.

Cadere in aliquem.

*Questo non quadra in me. ò non si puo dire di me, ò non fa al proposito mio.*

*Hoc in me non cadit.*

*Nihil est quod in eiusmodi mulierem non cadere uideatur.* Pro Cæl.

Cadere in potestatem.

*Li Inglesi sono uenuti in potestà ò al dominio ò sotto l'Imperio del populo Romano.*

*Britãni in potestatem, uel sub imperium, uel ditionem populi Romani ceciderunt.*

*Sub populi Romani imperiũ ditionẽq; ceciderũt* In Ver.

*Cadere etiam aliquandò pro Accidere.*

*Augurum responsis multis multa incredibiliter uera cecidisse.* De Leg.

Cæſim.

*Colui ha riceuuto una coltellata.*

*Ille cæſim percuſſus eſt.*

Liu.bel. P. *Hiſpano punctim magis, quàm Cæſim aſſueto petere hoſtem.*

*Punctim ſignificat. Di ponta.*

*Cæſim. Di taglio.*

*Lato gladio. Di piatto.*

Canere, quod & uoci, & inſtrumentis tribuitur.

*Coſtui ſona bene di lauto.*

*Hic ſcitè fidibus canit.*

De Diui. *Si canere uelim, uel uoce, uel fidibus.*

Tuſ. *Epaminũdas præclare fidibus ceciniſſe dicitur.*

*Canere Symphonia. Cantare in conſerto.*

In Ver. *Cum in eis conuiuijs ſymphonia caueret.*

*Hinc Cantus & ad uocem & ad inſtrumentum.*

Pro Sex. R. *Cantum uocum neruorum & tibiarum tota ciuitas perſonabat.*

*La caſa rimbombaua di ſuono di lira.*

*Lyræ cantu domus reſonabat.*

Pro Mur. *Te gallorum, illum buccinarum, cantus exuſcitat.*

*Tranſlate. Intus ſibi canere.*

*Non eſſer buono per altri, che per ſe.*

*Atq; homo carmẽ iſte non uobis, ſed ſibi intus (canit*

Canorus.

*Colui ha una uoce ſanora.*

*Ei uox eſt canora.*

De Clar. *Vox ſuauis, & canora.*

*Rarius uerò sonorus dicitur.*

Captus oculis, membris, auribus, mente.

*Costui era cieco, & sordo.*

*Hic oculis, & auribus captus erat.*

*Vt idem oculis, & auribus captus sit.* Tus.

*Sic mente captum esse.*

*Essere senza ceruello.*

*Tā dedecet, quā delirare, & mente captum esse.* Acad.

*Essere stroppiato di alcuno membro.*

*Membro aliquo captum esse.*

*Quintus Scæuola mancus, & omnibus membris captus.*

Captare aliquid.

*Io sollecitamente bramo, & cerco questo.*

*Io capto.*

*Aduentu meo quem non mediocriter captabat.* Epis.

*Sic Captare misericordiam, plausus, nomen beneuolentiam, risum.* De Ami.

*At etiam misericordiam captabas.* Epis.

*Imperatorium nomem captare uidebatur.*

*Captare beneuolētiā, a persona aduersariorum.* Ad Her.

Caput.

*Della sorte prīcipale del grano niente ne ho tolto.*

*De frumenti capite nihil detraxi.*

*Aliquot nominibus de capite, quantum commodum fuerit, frumenti decumanis detraxit.* In Ver.

*Sic caput esse. Essere la principal cosa.*

*Atque in hoc loco, caput illud esse mihi uidetur, ut quæ ramus.* De Inuē.

*A perire caput. Leuarsi la berretta.*
*Esse capiti tuo. Venire questo male sopra dite,*

Capita, quæ barbarè summaria.

*Li Articoli di fede.*
*Capita fidei.*

De Clar. Or. *Quod ex quibusdam capitibus expositis nec explicatis intelligi potest.*

Caput, pro Auctore, & Principè.

*Lucio è il principale, ò primo di questa cosa.*
*Huius rei caput est Lucilius.*

Pro Flac, *Caput est omnium Græcorum concitandorum, Heraclides ille Vennites.*

Agi de capite.

*Ne ua la uita qui.*
*Hic de capite agitur.*

De Ami. *In quibus eorum autem de capite agatur, aut fama.*

Capitis condemnare.

*I Giudici hanno condennato o sententiato colui alla morte.*
*Iudices illum capitis condemnarunt.*

De Orat. *Sic exarserunt Iudices, aut capitis hominem innocentißimum condemnarent.*

Castigare.

*Dare il castigo con parole.*
*Castigare uerbis.*

De Orat. *Et quoniam de impudentia dixi, castigemus etiã segnitiem hominum.*

*Castigare etiam uerberibus, dicitur.*

*Pueros*

*Pueros matres, & magistri castigare solent, nec his solum, sed etiam uerberibus.* Tus.

*Sic dicimus quoq; Castigare uinculis, & carcere*

*Qui non uerbis sunt, & disputatione philosophorum, sed uinculis, & carcere castigandi.* Offi.

Cauere ab aliquo.

*Io mi guardarò da te.*

*Abs te mihi cauebo.*

*Quid ita Flauio sibi cauere, non uenit in mẽtem.* Pro Qu: Ros.

*Io non ti pagàrò se prima non mi dai securtà, non mi asicuri, ò non mi fai cautela.*

*Non soluam, ni prius abs te cauero.*

*At tibi, ego Brute nõ soluã ni prius abs te caue (ro.* De Clar. Or.

Cauere alicui.

*Li inimici ci hanno dato per staggi i loro figliuoli, di pagare gli denari promessi.*

*Hostes, suis filiis obsidibus cauerunt nobis, de promissa pecunia.*

*Auges etiam tu mihi timorẽ, qui in oratore tuo caues tibi, per Brutum.* Epis.

Cauere aliquem.

*Fuggi la pratica delli tristi.*

*Caue improborum consuetudinem,*

*Vt cõsiderares quibus crederes, et quos caueres* Epis.

*Caue ne id facias.*

*Guardati di fare questo.*

*Caue ne cui suspicionẽ des fictę recõciliatę gratię*

Caussa.

*Per mia cagione, ò per cõto mio, ò per amore mio.*

*Mea caussa, & non mei.*

*Te abesse mea caussa moleste fero, tua aūt gaudeo*

*Hīc dicimus: Verbi, aut exēpli causa, uel gratia.*

*Verbi gratia propter uoluptatem.*

Cedò.

*Ditemi digratia, come hauete fatto.*

*Cedò, quonam modo id egistis.*

*Cedò quid rempublicā tantam amisistis tam cito.*

Cedere loco, aut uita.

*Mi bisognarà partire dalla città.*

*Cedendum erit urbe, siue ex urbe.*

Att. *Hostes cedentes ab oppido, Caßius ī sequutus est.*

*Chi uiue in corte more in pagliaro.*

*Qui aulicā sectatur uitā, in tuguriolo uita cedit*

D: Clar. *Hortensius è uita ceßit.*

Or. Celebrari sermone.

*Questo e in bocca à tutti.*

*Hoc ab omnibus celebratur, uel omnium sermone celebratur.*

Pro Cluē. *Quod omnium accusatorum non criminibus, sed uocibus, maledictisq; celebratum est.*

Cernere hęreditatem.

*Spartirsi l'heredità.*

*Cernere hæreditatem.*

*Galeonis hæreditatem creui.*

*Questi si hanno spartito l'heredità di Papirio.*

*Hi Papirij hæreditatem creuerunt.*

In Rul. *Hæreditatem creuimus.*

Certè, pro Saltem.

*O tu*

*O tu non deueui partirte, ò almeno farmi intendere la tua partita.*

*Aut hinc abire, non par erat: aut discessionem certè tuam significare debebas.*

*Tibi consilium dabimus, quod si non fuerit prudens, at certè ab optima fide proficiscetur.* Att.

Certum nuntium mittere.

*Fra tre dì, ui mandarò, un messo à posta.*

*Tribus diebus, certum ad te nuntium mittam.*

*Quoties mihi potestas erit certorum hominum, quibus rectè dem, non prætermittam.* Epis.

*Sic Certa dies. Il tempo determinato.*

Certum habere, Certum esse, Certum scire, Pro Certo habere.

*Non so certo, doue tu sij.*

*Certum non habeo, ubi sis.*

*Neque id ipsum tamen certum habeo.* Att.

*Di questo io ne son poco chiaro.*

*De hoc mihi parum certum est.*

*Sedtantum de hoc mihi parum certum est.* Epis.

*Quando saperò il certo, io te ne auisarò.*

*Cum certum sciam, faciam te certiorem.*

*Respondit se nescire certum.* Pro Syl.

*Questo non si tiene ancora, per certo.*

*Hoc non adhuc, pro certo habetur.*

*Pompeium pro certo habemus, per Illyricum, proficisci in Galliam.* Att.

*Hoc deliberato fermamente, partirmi di qui.*

*Mihi certum est, hinc abire.*

De Orat. *Mihi certum est, ab Iudicijs, caußisq; discedere.*

Cessare.

*Tu non fai nulla, ò stai in otio.*

*Tu cessas.*

De Nat. *Cur tã multos Deos cessare, et nihil agere patitur?*

Circuitione uti.

*Tu nõ ci hai fatto cerimonie, ò l'hai detto alla libera.*

*Tu nihil circuitione usus es.*

De Diui. *Epicurus circuitione quadam Deos tollẽs, rectè non dubitat, diuinationem tollere.*

Citerius tempus.

*Habbiamo considerato, i tempi piu d'appresso.*

*Citeriora tempora, circumspeximus.*

*Non autem, Proximiora dicimus.*

*Quanta rursus animi tranquillitate, humana, & citeriora considerat.*

Citare.

*Allegare uno auttore.*

*Citare Auctorem. Non autem, Allegare.*

Pro Qui. *In hac re, te inquam testem, Naui citabo.*

Ciuis.

*Questo è mio compatriota.*

*Meus hic est ciuis. Non autem Conciuis.*

Pro Mil. *Valeant inquit Milo, ualeant ciues mei.*

Claustra.

*Questa è la chiaue del regno.*

*Hæc claustra sunt regni.*

*Omnes Vrbes maritimas claustri imperij nostri contineri.*

Cliens,

*Questo è mio uassallo.*

*Hic est meus cliens.*

*Manlius Glau cia cliens tuus et familiaris.* Pro Sex.

Cœli grauitas uel clementia. Cęli Rof.

*L'aere tristo, & il paese pestifero, mai io sopportarei. Mai sopportarò l'aere tristo, & il paese pestifero.*

*Cęli grauitatem & loci nunquam feram.*

*Il buono aere mi allegra.*

*Cęli clementia, uel cęlum salubre, me exhilarat.*

Coire cum aliquo.

*Congiongersi insieme di compagnia.*

*Societate simul coire.*

*Cæsar cum eo coire cogitat.* Att.

Cogitarere.

*Io penso di andare à Roma, à Viterbo, ò altroue.*

*Romam, Viterbium, uel aliò cogito*

*Hoc utimur ĩ Epistolis, uel Sermonibus quotidianis.*

*Mihi est in animo proficisci sex. Calendas, Lepidum cras cogitat. i. discedere.* Att.

Cognitor iuris.

*Adriano è mio auocato.*

*Adrianus meorum iurium, est cognitor.*

*Nisi te in suam litem, didißet cognitorum.* Pro Quĩ

Cogere ailquid. Rof.

*Trebonio ha racolto insieme in questo libro, molte cose, che in alcuni altri erano disperse.*

*Multa in alijs diffusa, ac dißipata in hunc librũ.*

*Tre-*

*Trebonius coegit.*

DeOrat. *Quod nunc diffusum, & dissipatum est, in certa genera coacturum.*

*Sic Cogere cohortes, copias, armatos; senatum, medicos.*

Att. *Itaq; nõ amplius xiiij. cohortes Nuceriã coegi.*

Att. *Quæ si copiæ in unũ locũ coactæ fuerint, herebis.*

Att. *Cato in ipsa Curia solebat legere, dum Senatus*

De Fin. *cogeretur.*

Epis. *Marcellus me rogauit, ut cogerẽ, medicos coegi.*

*Sic coactor pecuniæ. Il Rescotitor de i denari.*

Pro Rob. *Vtrum accessionem pecuniæ, ut nostri coactores facere solent, centesima, an decessionẽ de summa fecerit.*

Cohærere cum aliquo.

*Il tuo parlare confronta, ò si accorda col mio.*

*Oratio tua meæ cohæret.*

*Questo sta bene, ò si accorda con quello.*

*Hoc cum illo cohæret.*

Top. *Quicquid ãcedit rẽ, id cohæret cũ re necessario*

Cohærere inter se.

*Queste nostre parole, non si affrontano insieme.*

*Hæc nostra uerba, inter se non cohærent.*

De Nat. *Res si minus ueræ, tñ aptæ, et inter se cohærẽtes.*

Colligre se.

*Camillo è andato in Villa, per pigliarsi un poco di recreatione, ò fiato.*

*Camillus colligendi sui caussa, se rus contulit.*

De Orat. *Crassus quasi colligendi sui causa se in Tusculanum*

*num contulit.*

*Io so ritornato in me, ò mi sò ristorato, ouero ho ripreso il fiato.*

*Me ipsum collegi.*

*Tamen ut me collegi, cętera facillima uidebãtur.* Epil.

Colligere famam beneuolentiam.

*Fatti ben uoler, da ognuno.*

*Fac omnium beneuolentiam colligas.*

*Beneuolentiam ciuium blanditijs, & assentationibus colligere, turpe est.*

*Sic Colligere famam. Acquistarsi nome.*

*Conseruare formam, antea collectam.* In Ver.

*Sic Existimationem, gratiam, rumorem, uentum popularem, colligere.*

Collineare.

*Tu non darai al segno.*

*Non collineabis.*

*Quis est enim qui totum diem iaculans, non aliquando collineet?* De Diui.

Collocare filiam.

*Io ho dato per moglie mia figliola a Scipione.*

*Scipioni filiam collocaui.*

*Corneliam filiam Tiberio Graccho collocauit.* De Clar.

Collocare beneficia.

*Io t'ho fatto del bene, ò piacere.*

*Apud te beneficia collocaui. non autem tibi.*

*Qui apud aliquem, beneficia collocaret.* Offi.

Commentarium, siue commentarius.

*Questo è il memoriale ò registro.*

*Hoc est commentarium siue commentarius.*

Att. *Commentarium consulatus mei grece scripũ misi.*

Commeare ad aliquem siue aliquo.

*Spessomi uengono tue lettere.*

Att. *Abs te sæpe litteræ commeant.*

*Crebro enim illius literæ ab illis ad nos cõmeant.*

*Sic commeare cum mercibus & oneribus.*

Pro Põp. *Insulas Delos, quò omnes undiq; cum mercibus, & oneribus commeabant.*

Committere.

*Non fare, che Teofilo capiti male.*

*Ne committas, vt Theophilus pereat.*

Epist. *Nõ ẽ meũ cõmittere, ut negligens fuisse uidear.*

*Farò che non ti paia, esser pazzo.*

*Non committam, ut tibi insanire uidear.*

*Non penso, che Nobilio farà, ch'io ti habbia da abbandonare.*

*Non puto, Nobiliũ cõmissurũ, ut te relinquam.*

Commode aliquid facere.

*Nissuno assai beñe, ò come merita, può lodare costui.*

*Hũc ꝑ dignitate, laudare nemo satis cõmodè põt.*

Pro Sex. Ros. *Non satis commode dicere poßim, nam commoditati ingenium, est impedimento.*

*Commode, pro Benè. commodius. Melius.*

Contra Rul. *Commo dius fecissent.*

Commodus uir.

*Io t'ho per huomo da bene, & piaceuole.*

*Te uirum commodum existimo.*

*Qui priuatus intolerabili superbia fuerit, eum.*

com-

*commodum, & sui cognoscentem, uidere in potestate quis speret?*

Commodare aliquid alicui.

*Io ti aiuto ò fo seruitio in questo.*

*Hoc tibi commodo.*

*Quæ successori commodare potest is, qui prouinciam tradit.* Epist.

*Io ti seruo, compiaccio, accommodo del libro.*

*Commodo tibi librum, uel de libro.*

*Peto igitur abs te, ut omnibus rebus, quod sine molestia tua facere posis, ei commodes.* Epist.

Commodum.

*Apena tu ti eri partito, quando Trebatio uenne.*

*Commodum discesseras, cum Trebatius uenit.*

*Cõmodũ ad te dederã literas de pluribus rebus, cum ad me bene mane, Dionysius fuisset.* Att.

Commodum, pro Opportunè.

*Aponto allhora, io ti haueua scrito, per uno à posta.*

*Commodum ad te, certo nuntio literas dederam.*

*Commodum ad te miseram Demeam, cum ad me eras uenit.* Att.

Communicare cum aliquo.

*Io communico, ò faccio parte à Titio di questo.*

*Hoc cum Tytio communico. non autem Tytio in Datiuo.*

*Desinant caussam suam, cum Chrysogono communicare.* Pro Sex. Rosc.

Commutare.

*Carlo ha cambiato Vergilio, con Cicerone.*

*Carolus*

*Carolus Vergilium Cicerone, uel cum Cicerone, commutauit.*

Pro Cluē. *Qui fidem suam, ad perniciem innocentis, pecunia commutauit.*

Comparatè.

*Per uia di comparatione.*

*Comparatè. Non autē Comparatiue, aut Relatiuè, aut Respectiuè, aut Cōdicionaliter dicimus*

Top. *Cum quæritur quale quid sit, aut simpliciter quæritur, aut comparatè.*

Comparere, pro Apparere.

*Non si uede, ò apparisce cosa alcuna.*

*Nihil comparet. antequam.*

*Vt nulla scintilla compareat incendij.*

Comparare se.

*Mentre io mi metto in ordine, per questa cosa, Curtio si parte.*

*Dum me comparo ad hanc rem, Curtius abit.*

Pro Mil. *Milo paulisper, dum uxor se ut fit, comparat, commoratus.*

Benè uel malè comparare.

*Si è bene ordinato ò male.*

*Benè uel malè comparatum est.*

Ad Herē. *Bene maiores nostri, hoc comparauerunt.*

Compellare aliquem.

*Io ti chiamo per proprio nome.*

*Te compello.*

*Mimus quidā Acciū poetā, cōpellauit in scæna.*

Commoueor misericordia.

*Io ti ho cõpaßione, ouero ne ho dolore, appreßo à te*
*Commoueor, uel moueor misericordia in te.*
*Non autem dicitur. Campatior.*
*Non prius sum conatus misericordiam alijs cõmo uere, quàm misericordia ipse sum commotus.* De Orat.

Compensare aliquid.

*Io ricompensarò questo con qualche cosa.*
*Id aliqua re uel cum aliqua re compensabo.*
*Sed hoc compensabo, breuitate huius orationis.* Pro Dó.

Complecti animo.

*Insin ch'io penso le cose tue.*
*Dũ res tuas animo, seu cogitatione, complector.*
*Cum complector animo, quatuor caussas reperio.* Pro Sen.
*Sic complecti mente, & studio.*

Complecti aliquem.

*Io amo ò accarezzo costui.*
*Hunc complector.*
*Quare ut instituisti, complectere adolescentem.* Quĩ.Fra.
*Sic cõplecti beneuolentia, beneficio, honore, humanitate quod etiam Comprehendere dicitur.*
*Rogo te ut hunc adolescentem humanitate tua comprehendas.* Epis.

Comprimere aliquid.

*Metello si occupa ò si mette sotto il grano.*
*Metellus frumentum comprimit.*
*Clausum, & compreßum frumentum poßidere.* In Ver.

Compromissum.

*E fatto il compromeßo.*
*Factum est compromissum.*

*Quod*

In Ver. Aoſ. *Quod iudicium ſecundum Heraclium de comprò miſsis factum erat.*

*Quæro abſte quid ita de hac pecunia, de tuarum tabularum fide compromiſſum feceris.*

*Compromittere. Compromiſſum facere.*

Quint. Frat. *Tribunitij candidati compromiſerunt. HS. CCCC. in ſingulos.*

Concedere aliquid.

*Io ti rimetto qualche coſa di quel che mi ſei tenuto.*

*De iure meo aliquid tibi concedo.*

Pro. Sex. Roſ. *Is diſcipulus magiſtro tãtulũ de arte nõ cõcedit.*

Concidere, Translatè.

*Li nimici cì hãno rouinaao, ò ci hanno meſſo ĩ rotta.*

*Nos hoſtes conciderunt.*

Qu. Frat. *Vatinium arbitratu noſtro concidimus.*

Conciliare.

*Il parlare fa amico l'huomo à l'huomo.*

*Oratio conciliat inter ſe homines.*

Offi. *Oratio conciliat inter ſe homines coniungitq; naturali quadam ſocietate.*

*Sic Conciliare aliquem alicui: non cum aliquo.*

De Orat. *Itaq; neceßitudo noſtra, debet conciliare te illi.*

Conciliare, pro eo quod, eſt barbare Vnire.

*Noi li habbiamo uniti inſieme.*

*Nos unà conciliauimus, ſiue coaptauimus, conſociauimus, coegimus.*

Epiſ. *Illud non dubito quin ſi te mea ſumma erga te ſtudia parum mihi adiunxerunt Reſpub. nos inter coniunctura, coniliaturaq; ſit.*

*Concio*

Concio.

*Questo commanda la chiesa.*

*Id sacrosancta concio præcipit.*

*Libri Protagoræ, in concione combusti.* De Nat.

Concretus.

*Questa è una cosa fatta, & composta di uarie cose.*

*Id uarijs iam rebus concretum est.*

*Nihil est in animis mixtum, atq; concretum.* Tus.

Concurrere.

*Spesso occorre insieme, che in un medesimo tempo, mi è forza fare molte cose.*

*Sæpe concurrit, ut in eodem tempore, multa mihi agenda sint.*

*Quæ ut concurrant omnia optabile est.* Offi.

*Res enim contrariæ concurrunt.* Dē Fin.

Concursare.

*Li armati andauano scorrēdo hor quīci hor quindi.*

*Armati concursabant.*

*Qui armati, noctes diesq; concursabant.* Pro sex.

*Inde fit Concursatio.* Ros.

*Neque dicitur Discurrere aut Cursitare.*

*Quid puerorum illa concursatio nocturna?* Pro Do.

Condicere alicui.

*Pompilio hauendomi promesso di uenire à cena con me, è andato poi in casa di Adriano.*

*Pompilius cum mihi condixisset, apud Adrianū cœnauit.*

*Crassus cum mihi condixisset, cœnauit apud me in mei generi Craßipedis hortis.* Epis.

Condire Aepulas.

*La massara ha acconcio tanto bene gli fonghi, che mi sono saputi bonissimi.*

*Ancilla ita fungos condiuit, ut nihil mihi potuerit esse suauius.*

Epis. *Isti herbas omnes, ita condiunt, ut nihil possit esse suauius.*

*Queste cose danno buon sapore ò fanno sapere buone le uiuande.*

*His rebus condiuntur æpulæ.*

Tus. *His.n.rebus, Lacedæmoniorũ æpulæ cõdiuntur.*

*Vnde Sale condita caro, aut aromatis.*

Condere frumentum, fructus, & huiusmodi.

*Io ho riposto del grano, & de i frutti.*

*Frumentum condidi, atque fructus.*

De Sen. *Serere, percipere, & condere fructus.*

Condolere.

*Condolere idem est, quod Dolere. Inde Condolere latus, Condolere pes, aut dentes. hoc est Dolere.*

Tus. *Nos, si pes condoluit, si dens, sed fac totum dolere corpus, ferre non possumus.*

*Non est autem illud, quod barbarè putant.*

*Insieme dolersi.*

*Illud enim dicitur. Commoueri dolore.*

Conducere aliquid faciendum.

*Tu haueui preso à fare sopra di te questa casa.*

*Hanc domum faciendam conduxeras.*

*Redemptor, qui columnam illam de Cotta, & de Tor-*

*Torquato conduxerat faciendam.* De Diui.

*Inde Conductor, Quel che piglia à fare.*

*Is respondit se eius operis. H. S. CCCVI. conductorem fuisse.* Qu. Frat.

Conferre aliquid.

*Il Sarto ha portato seco la mia uesta, ò insieme con le altre.*

*Sarcinator secum, uel unà, cum alijs tulit, uel at tulit meam uestem, non autem contulit.*

Conferre culpam.

*Io ne incolpo ò ne butto la colpa addosso à te di questa cosa.*

*Hanc in te confero culpam.*

*Falsò aliquid conferri in aliquem.* Pro Mil.

*Non autem dicimus. Reijcio.*

*Sic In fugam se conferre. Mettersi in fuga.*

*Aliquò se conferre. Andare ad alcun luogo.*

*Dicimus quoque Conferre operam, studium, diligentiam, beneficia, beneuolentiam, crimen, inuidiam, caussam in ad uel erga aliquem.*

*Vt omne nostrum consilium, studium, officium, operam, laborem, diligentiam ad amplitudinem tuam, conferamus.* Epis.

Conficere aliquid.

*Io ho fatto una uesta, anello, è simili.*

*Confeci uestem, anulum, & huiusmodi.*

*Mulier isti stragulam uestem confecit.* In Ver.

*Sic Conficere munus, bellum, negotium, manda-*

*tũ, sermonẽ, uitam, partes, ꝓ facere, et Efficere*

Confici, pro Concludi.

*D'onde si conclude, che.*

*Ex quo conficitur, ut.*

De Inuẽ.] *Aut ita ut id solum, quod conficitur inferatur.*

Conficere tempus.

*Costui ha finito trenta anni.*

*Hic triginta annos confecit.*

Epist. *Confecit propè sexaginta annos.*

*Ha quasi passato sessanta anni.*

Conficere aliquem.

*Il dolore mi consuma.*

*Dolor me conficit.*

Att. *Meus me mœror quotidianus lacerat, & cõficit.*

*Io ho consumato piu pauoni, che tu non hai consumato piccioni, ò colombini.*

*Plures ego pauones confeci, quàm tu pullos columbinos.*

De Nat. *Ibes maximam uim serpentum conficiunt.*

*Cesare ha rotto li inimci à fatto.*

*Cæsar confecit hostes.*

Confici frigore, fame, & huiusmodi.

*Io mi moro di freddo e di fame.*

*Conficior frigore & fame.*

*Sic confici siti, dolore, mœrore, desiderio, pudore, curis, sollicitudine, cruciatu.*

Epist. *Quare cum dolore conficior, tum etiam pudore.*

Confidere.

*Io tẽo di q̃llo, nel quale molto, mi aßicuraua, ò fidaua.*

*Illud*

*Illud quo confidebam, metuo.*

*Construitur cum Datiuo, & Ablatiuo à tergo.*

*Qui enim poterit aut corporis firmitate aut fortunæ stabilitate confidere?* Tuſ.

*Itaque accuſabar ab eo, quod parum constantiæ ſuæ confiderem* Att.

*Hinc Confidens dicitur. Chi troppo s'aſsicura. Sfacciato.*

*Et Confidentia. La troppo ſicurtà, ò sfacciataggine, in malam partem, ut plurimum.*

*Phormio nec minus niger, nec minus confidens, quam ille Terentianus Phormio.* Pro Cæc

*Tāta cōfidētia eſtis, auferte iſtā enim ſuperbiā* De Orat.

Confirmare aliquid.

*Io ti affermo, ò certifico di queſto.*

*Id tibi confirmo.*

*Ego tibi hoc confirmo, nihilo te.* Epiſ.

Conflare æs alienum.

*Io ho fatto debito.*

*Conflaui æs alienum, uel contraxi.*

*Sic Conflare ſeditionem, ſuſpicionen, crimen, periculum, tumultum, negotium, pro Concitare.*

*Conflare pecuniam, Ideſt cogere.*

*Cum Quæſtor eſſet in exercitu, ſeditionem eſſe conflatum.* Offi.

*Quæ ratio aut auferendæ, aut conflandæ pecuniæ non reperiebatur.* Pro Sex. Roſ.

Congruere ueſti uel cum ueſte. *(ueſta.*

*Queſta coſa ſi affa, ſi affrōta, et ſi cōcorda cō la mia*

*Id meæ uesti, uel cum meæ ueste, congruit.*

Att. *Reliqua patebãt, et cũ Terẽtię sũma cõgruebãt*

Tus. *Congruere naturę, & cũ ea conueniẽter uiuere.*

*Hinc Congruens. non Congruus, grua, gruum.*

De Orat. *Actio menti congruens esse debet.*

Conijcere se.

*Io mi sono nascosto, sotto le scale di una libraria.*

*Sub scalas tabernæ librariæ me conieci.*

De Ami. *Negociumq; transegisses, ni se sub scalas tabernæ librariæ coniecisset.*

*Sic in latebras, in carcerem, in uincula.*

De Diui. *Sed te, mirificam in latebram coniecisti.*

Conqueri de aliqua re.

*Io me ne lamentarò con tuo padre, di questa cosa.*

*De hac re, cum tuo padre conquerar.*

Epis. *Nihil tecum, de tui fratris iniuria conqueror.*

Conquiescere in aliquo.

*Io mi riposarò nelle tue braccia.*

*In te conquiescam.*

Att. *Ex omnibus molestijs, ac laboribus, uno illo in loco conquiescimus.*

Conscendere nauem.

*Scipione è montato in naue.*

*Scipio conscẽdit. Absolute. uel nauem conscẽdit.*

*Sed Absolutè frequẽtius apud Ciceronẽ extat.*

*Ne tamen dicas Ad nauem iuit.*

Q. Frat. *Tu uelim quãprimũ conscendas ad meq; uenias.*

*Sic Conscendere equum. Montare à Cauallo.*

Consciscere mortem.

*Colui*

*Colui si è amazzato con le sue proprie mani.*
*Ipse sibi mortem consciuit.*
*Aratores mortem sibi ipsi consciuerunt.* In Ver.

Conscius esse.

*Io so bene questa cosa.*
*Conscius sanè sum huius rei, siue huic rei.*
*Conscius illi facinori, fuisse putabatur.* Pro Clu.
*T. Pomponius homo omnium meorum in te studiorum & officiorum maximè conscius.* Epist.

Conscientia.

*Con buona conscientia, faccio questo.*
*Bona mente, uel animo, uel uoluntate id facio. et non Conscientia.*

Consectari aliquid.

*Io non uo appresso, ò non seguito, ò non mi curo di queste cose.*
*Non hæc consector.*
*Bonus ciuis, non opes, aut potẽtiã consectabitur.* Offi.
*Sic Consectari aliquẽ clamoribus, cõuicijs, sibilis*
*Fusiũ clamoribus, et cõuicis, et sibilis, cõsectãtur* Att.

Consentire rebus.

*Le parole tue non corrispondeno con li fatti.*
*Verba tua, rebus non consentiunt.*
*Vt principiis, consentiant exitus.* Epist.
*A Consentio fit Consensio, onis. La Vnione.* Tusc.
*Omni in re, consensio omnium gentium, lex naturæ, putanda est.*

Consentire.

*Io mi accordarò con la uolunta uostra.*

*Cũ uestra uolũtate, uel uolũtati uestræ cõsentiã.*

Att. *Hæc eis q̃ de Fabio acta scribis ualde cõsentiũt.*

ProMur. *Vt uestræ mentes atq; sententiæ cum Pop. Rom. uo luntate, suffragijsq́; consentiant.*

Conserere manum.

*Io son uenuto alle mani con li mei nimici.*

*Cum meis inimicis manum conserui.*

Tus. *Atq; hi collocuti sunt inter se, priusquam manum consererem, placidè & quietè.*

Consignare literas.

*Non ho ancora sigillata la lettera.*

*Non adhuc literas consignaui.*

In Ver. *Ratio certa est Aetnesium, & publicis & priuatis literis consignata.*

*Priuilegii uim auctoritate honestißimorum hominum ex publicis literis consignauit.*

*Non autem subscribere dicitur subsignare, aut Sigillare literas.*

Consilium pro Senatu, & Iudicum consensu.

*Il Consule ha ragunato il conseglio.*

*Consul consilium aduocauit.*

Pro Do. *Senatus est summum Pop. Romani, populorũq; ac gentium omnium regumq́; consilium.*

Pro Quĩ. *Tibi instat Hortensius, ut in consilium eas.*

Conspputare aliquem.

*Flauio mi ha sputato in faccia.*

*Flauius me cõsputauit. Nõ aũt ĩ os, uel in faciẽ.*

Q. Frat. *Clodiani nostros consputare cœperunt.*

Constituere aliquid.

*Adria-*

*Adriano ha ordinato questo.*

*Adrianus id constituit.*

*Hãc ob caussã Respub. Ciuitatesq; cõstitutę sũt.* Offi.

Constitutus.

*Tu sei bene complessionato.*

*Tu es bene constitutus.*

*Corpus bene constitutum alicui esse.* Part.

*Corporis firma constitutio.* Offi.

Constare.

*Io ti ho fatto de i seruitij, ouero si ueggono, o appariscono i seruitij ch'io ti ho fatto.*

*Mea in te merita constant.*

*Antiquissimi sunt quorum quidem scripta constent, Alcibiades, & Pericles.* De Orat.

*Mea in te omnia summa necessitudinis officia constabunt.* Epis.

*Io so molto bene render conto del tempo mio.*

*Constat mihi fructus ocij mei.*

Constare inter.

*Ogniuno costantemente afferma questo. O non è chi dubiti, ò che non sappia questo. O che non affermi questo.*

*Id inter omnes constat.*

*Sed tum nimis inter omnes constabat neminem esse resalutatum.* De Ami.

*Constetq; inter omnes esse Deos.* De Nat.

Constare sibi.

*Se tu vuoi stare in ceruello, ò saldo in proposito.*

*Si tibi constare uis.*

Tu

*Tu mo dici una cosa, mo un'altra.*

*Tu tibi non constas.*

Pro Clu. *Iudices tamen in oppianico sibi constare, & superioribus iudicijs consentire debuerunt.*

Construere aceruum.

*Lucilio ha fatto un gran dinaro. O si ha acquistato de molti dinari. O ha fatto gran mucchio, ò monte, ò gran numero de dinari.*

*Lucilius maximũ sibi nũmorũ aceruũ cõstruxit.*

De Nat. *Aues cubilia sibi, nidosq; construunt.*

De Ami. *Tanti acerui numorum apud istũ construuntur.*

Conferre manus.

*Cesare è uẽuto alle mani, ò ha fatto fattione cõ Põpeo.*

*Cesar manus cũ Põpeio cõtulit. siue cõgressus ẽ.*

Pro Font. *Galli cũ M. Fonteio ferrum ac manus cõtulerũt.*

Confirmare aliquem.

*Il Capitano da animo ali suoi soldati.*

*Dux confirmat suos milites.*

Qu.Frat. *Nunc erige te, & confirma, si qua subeũda dimicatio erit.*

Confirmare se, pro Conualescere.

*Quando sarai guàrito à fatto, ò quando sarai fuora di malatia, te ne uerrai.*

*Confirmatus ad nos reuertare. Vel cum te planè confirmaris, ad nos redeas.*

Epis. *Tironi cum te bene confirmaris ad me uenias.*

Consecutio orationis.

*Il regimento della oratione, ò quel che seguita da tutta questa oratione è questo.*

*Hæc*

*Hæc est orationis cõsecutio.potiusquã Regimen.*

*Sĩplex cõclusis ex necessaria cõsecutione seruatur.* De Inuẽ.

*Sic quoque dicitur Consequens.*

*Cum consequens aliquod falsum sit, illud cuius id consequens sit, uerum esse non posse.* De Fin.

*Sic consequi.*

*Si quod primum in connexo est, necessarium est, sit etiam quod consequitur, necessarium.* De Fat.

*Dicimus etiam Amo consequitur Accusatiuum, potiusquam regit.*

*Consequi uel Assequi interdum est Arriuare.ut Io ti arriuaro.*

*Te consequar.*

*Nunc tu propera, ut nos consequare.* Att.

Consulere rebus.

*Io prouederò ò rimediarò à queste tue cose.*

*Consulam his tuis rebus.*

*Amici officium neglexisti, nec mihi consuluisti.* Epis.

Contendere.

*Io farò tutto il mio sforzo.*

*Omnes neruos industriæ meæ contendam.*

*In quo omnes neruos ætatis industriæq; meæ contenderem.* In Ver.

Contendere pro petere.

*Io ti ricerco di questo, ò ti domando questo con molta instantia.*

*Id abs te contendo.*

*Non dubito quin Cęsar à me contendat ut ad Vrbem ueniam.* Att.

*Con-*

Contendere aliquò.

*Dio faccia che tu possi arriuare, doue drizzi il tuo uiaggio.*

*Vtinam eò quò contendis peruenire possis.*

De Orat. *Si potuissemus, quò contendimus peruenire.*

Contendere arcum.

*Carca questo arco, è poi scarcalo.*

*Contende arcum hunc, postea remitte.*

Tusc. *Vt onera, contentis corporibus facilius feruntur, remissis opprimunt.*

*Accorda la lira.*

*Contende lyram.*

Tusc. *Balistæ lapidum, et reliqua tormenta telorum eo grauiores emissiones habent, quo sunt contenta, atque adducta uehementius.*

*Inde fit Contentè, seu Contentius. Tiratamente.*

*Vti ijsdē ornamētis aliàs cōtētius aliàs sūmissius*

*Inde Contenta uox. Sforzata uoce.*

*Summissa uero uox. Bassa.*

Continere manus.

*Tien le mani à te.*

*Contine manus.*

*Quorū ego iā diu uix à te manus telaq; cōtineo.*

Continens esse.

*Vna parte della Cappadocia e attacata cō la Cilitia*

Epist. *Cappadociæ pars cum Cilicia continens est.*

De Nat. *Mari aer continens esse.*

*Da Venetia hormai à Murano si potrà ādar p terra.*

*Venetiæ cum Murano continentes erunt.*

*Con-*

Continens, siue Continenter uno spiritu dicere.

*Ha detto di molte cose una dopo l'altra senza ripigliar mai fiato.*

*Cõtinens uel cõtinenter uno spiritu multa dixit.*

*In extrema oratione cõtinẽs uox remedio ẽ uoci* Ad Her.

*Vno spiritu continenter multa dicere.* ibid.

Contrà.

*Io non sono persona da dir male uolontieri, ma per il contrario da laudare ogni cosa.*

*Non is sum qui obtrectem libenter, sed contrà laudem omnia.*

*Quod contra fit à plerisque.* Offi.

*Ergo ut hi miseri, sic contra illi beati.* Tus.

Contrà, cum Ac, Atque, Quam.

*Queste cose sõo accadute altrãẽte che io nõ pẽsaua.*

*Hęc contra ac, uel atque, uel quàm putaram contigerunt.*

*Lui ha fatto'l contrario di quel che m'ha promesso.*

*Contrà, ac, atque, uel quàm promisit ipse fecit.*

*Iam enim faciam contra atq; in cæteris caussis fieri solet.* Pro Syl.

*Clamare contra quam deceat et quam poßit hominis est imprudentißimi.* De Orat.

*Cũ cõtrà ac Deiotarus sẽsit uictoria belli iudicarit.* De Ami.

Contrauenire aliquem.

*Io so certo, che se tu mi sarai còtrario, io pdero la lite.*

*Non dubito, quin si tu me contraueneris, ego caussa cadam.*

Pro Mur. *Ille quem contrauenis caussa cadet.*

Contrahere.

*Costui hora astrenge, hora allarga la strada.*

*Hic modo contrahit, modo uerò dilatat uiam.*

De Nat. *Stomachi partes, quæ sunt infra quàm id, quod deuoratur, dilatantur, quę autẽ supra contrahũtur.*

Translatè. Contrahere frontem, siue animum.

*Tu hora stai pensoso, ò coroccioso, ò mal contento, hora stai allegro, & di buona uoglia.*

*Tu modo frõtẽ contrahis, modò uerò exporrigis.*

De Leg. *Varius canendi sonus cum remittit animos tum contrahit.*

Qu. Frat. *Te rogo ne contrahas, aut demittas animum.*

Conturbare.

*Quello che haueua messo il banco è fallito.*

*Qui publicam mensam aperuerat, conturbauit, s. fidem. uel decoxit.*

Pro Plã. *Vtrum igitur me conturbare oportet? an cęteris cum cuiusque dies uenerit, hoc nomẽ debitoris. quo urgetur nunc competitor dissoluere.*

Conualescere.

*Lucilio si è risanato, è guarito.*

*Lucilius conualuit. Non autem reualuit.*

De Nat. *Ne omnes quidem ægri conualescunt.*

Conuellere.

*Io ho distaccato, ò cauato l'herba dall'horto.*

*Ex horto herbas conuelli potiusquàm conuulsi.*

De Diui. *Hæc mihi uidentur, non posse conuelli.*

*Con-*

Conuenire in aliquem.

*Questo quadra in tutti.*

*Id in omnes conuenit.*

*Quæ in nullum alium conuenire possunt.* in Ver.

*Non autem dicitur, Quadrare.*

Conuenire cum, aliquo.

*Io son d'accordo di questo con tuo fratello.*

*Hoc mihi cum tuo fratre conuenit.*

*Interfactam esse ab Oreste matrem, conuenit mihi cum aduersariis.* Ad Her.

Conuertere.

*Sempronio ha translatato, ò tradotto molte cose, da greco in latino.*

*Multa græca in latinum Sempronius conuertit. siue ex græcis in latinum.*

*Conuertere græca in latinum.* Tus.

*Quæ splendide dicta sunt, neque sunt conuersa de græcis.* De Fin.

*Xenophontis liber, qui Oeconomicus inscribitur, quem nos è greco in latinum conuertimus.* Off.

Conuicium facere.

*Ti ho fatto forse uillania?*

*Nunc tibi conuicium feci?*

*Et ei conuicium grande fecerunt.* Att.

Conuicijs consectari.

*Non me dire uillania.*

*Ne me conuiciis consecteris.*

*Fusiũ clamoribus cõuiciis, & sibilis cõsectãtur.* Att.

Conuictor.

*Questo*

*Questo uiue, ò fa una uita cõ me, ò è mio cõmensale.*
*Hic est meus conuictor.*
Epist. *Vtor familiaribus, et quotidianis conuictoribus.*

Corrumpere.

*Con il piangere, mi ho guasto gli occhi.*
*Lugendo oculos mihi corrupi.*
De Nat. *Conclusa aqua, facile corrumpitur.*

Cum, pro Quando.

*Apena u'era passato tra mezo un'anno, da che se ne parlò, che Titio morì.*
*Vix annus intercesserat ab hoc sermone cum Titius periit.*
De Orat. *Vix annus intercesserat ab hoc sermone cum iste accusauit Norbanum.*

Cur.

*Il Maestro ua cercando occasione, per la quale mi habbia à discaciare di scola.*
*Magister caussam quærit, cur me ludo litterario extrudat.*
*Che causa haueui da dargli à quel putto?*
*Quid tibi causæ erat cur puerum cæderes?*
De Orat. *Quid est caussæ cur repudietur?*

Curatio.

*Io ho preso la cura di gouernar costui.*
*Huius curationem suscepi. Non autem Curam.*
Epist. *De curatione munerũ regionũ loquutus sũ cũ Oppio.*

Crepare.

*La porta ha fatto rumore ò strepito.*
*Fores crepuere.*

Sic

*Sic Intestina crepant,*
*Le budelle borbottano.*
*Sulcos & uineta crepat mera præparat ulmos.* Horat.
*Le artegliarie hanno sparato insieme.*
*Aenea tormenta simul concrepuerunt, uel bombos emiserunt. uel disploserunt.*
*Lucus ille totus percrebabat mulierum uocibus, cantuq; Symphoniæ.* In Ver.

Translatè.

*Non parla, se non di cose dishoneste.*
*Obscœna tantum crepat.*
*Siquid Stertinius ueri crepat.* Horat.

D

Dare bibere.

*Di giorno dagli à bere acqua fresca, e non uino.*
*Interdiu misce siue da ei bibere aquam frigidã, non uinum.*
*Post deinde quod iussi, ei date bibere.* Teren. in
*Eum qui alteri misceat mulsum ipse non sitiens.* And.

Dare literas. De Fin.

*Io te ho scritto per la posta.*
*Publico tabellario ad te literas dedi.*
*Tu autem sæpè dare literas tabellarijs publicanorum poteris per magistros scripturæ.* Att.

Dare negocium.

*Darò à te q̃sta cõmißione, ò à te cõmetterò questo.*
*Id tibi negocij dabo.*
*Dat amico suo cuidam negocium.* In Ver.

Dare auribus.

*Tu hora ĩ q̃sto, sei adulatore. Ouero dici ꝑ adulare.*

*Hoc auribus das.*

Epist. *Noli putare mi Cice. me hoc auribus tuis dare.*

Treb. Dare pœnas.

Cic. *Ne hauerai il castigo ò ne patirai le pene.*

*Dabis pœnas.*

Lẽt. Cin. *Spero celeriter, eum pœnas daturum.*

Dare se in pedes.

*Io me ne fuggiro uia.*

*Dabo me in pedes.*

Ter. in Eun. *Ego me in pedes quantum queo in angiportum quendam desertum indo.*

Dare se in uiam.

*Metteti in camino.*

*Da te in uiam.*

Epist. *In uiam quòd te des hoc tempore, nihil est.*

Decedere.

*Flauio è morto.*

*Flauius decessit. siue Decessit è uita.*

Att. *Pater noster decessit ad octauo Calendas, Decembris.*

Pro Rab. *Qui iam de uita decesserunt.*

De Cœlo.

*Alla tua casa ci ha datto la saetta ò tuono.*

*Domus tua de cœlo tacta est.*

De Diui. *Apud Hetruscos propter aeris crassitudinem de celo multa fiunt.*

Dedita opera.

*Io ti ho scritto à posta questa lettera,*

*Dedita opera has ad te dedi literas.*

*Vt igitur hęc scirẽ dedita opera has ad te literas mi* Att.
*(si.*

Deducere in locum.

*La cosa è uenuta in tal termine.*

*Rer in eum statum uel locum deducta est.*

*Quem in locum res deducta sit, uides.* Epist.

Deducere domum, uel alio.

*Ha menato l'amica à casa.*

*Pellicem domum deduxit.*

*Ad eũ agnũ nõ casu, sed duce Deo seruus deduci* De Diui.
*(tur.*

Deducere, pro Demere.

*Di questo pagamento, se ne deue defalcare, ò sminuire la quarta parte.*

*Ex hac pensione quarta pars deducenda est.* Offi.

*Vt boni ratiocinatores officiorum esse poßimus, & addendo deducendoq; uidere, quæ reliqui summa fuit.*

Defere honorem, officia, uoluntates, & huiusmodi.

*Ho representato questo honore à te; Ouero ho fatto questo honore à te; O per honore tuo & per fare honore à te.*

*Tibi hunc honorem detuli.*

*Si quis est honos singularis, cum Pop. Romanus, cui uelit, deferat.* Contra. Rul.

*Sic deferre primas ad aliquem, siue alicui.*

*Tenere alcuno, per il primo.*

*Ad quem tum Epicurei primas ex nostris hominibus deferebant.* De Nat.

Deficere, pro Derelinquere, Deesse & Concidere.

*Mi mancano le forze.*

*Vires me uel mihi deficiũt, Vel ego uiribus deficio.*

Epist. *Ea me solatia deficiunt, quæ cæteris quorum mihi exempla propono, non defuerunt.*

Pro Flac, *In hac Repub ad quam opprimendum, non animus eis, sed uires deficiunt, et defuerunt.*

Pro Sex. R. *Sin à uobis deserar, tamen animo non deficiam.*

Deficere ab aliquo.

*Manilio si è ribellato dalli Romani, & è andato à seruire li Cartaginesi.*

*Manilius à Romanis ad Carthaginẽses defecit.*

Pro Syl. *Nec si à me forte desciueris, idcirco te à se, & à te, & à Repub. deficere patitur.*

*Hinc nomen Defectio.*

*Io ho uisto li soldati abbottinarsi, ò ribellarsi.*

*Vidi militum subitam defectionem.*

*In illa oĩum Barbarorũ defectione Macedonica.*

Definire pro Metiri.

*Tu misuri, ò stimi, ò consideri questo, hauẽdo risguardo alli tuoi costumi.*

*Tu moribus tuis, hæc definis.*

*Qui mala dolore, bona uoluptate definiunt.*

Deflagrare.

*La mia casa si è abbruciata, di una saetta.*

*Domus mea, fulmine deflagrauit.*

De Diui. *Curia saliorum deflagrauit.*

Deformatus.

*E tutto*

*E tutto brutto, ò imbrattato.*

*Est totus deformatus.*

*Sic ego huc omnibus à me pictum, & politum artis, coloribus, subitò deformatum uidi.* Att.

Defungi periculis.

*Mi pensaua esser fuora, ò libero de pericoli.*

*Me periculis defunctum arbitrabar.*

*Cum ij, qui iam metuebant, redirent, & iam defunctos sese periculis arbitrarentur.* Att.

Degere uitam.

*Quel che mi resta da uiuere, io lo farò in santa pace. & riposo in Roma.*

*Quod reliquum est uitæ, in otio Romæ, degam.* Epist.

*Quod reliquum est uitæ, in otio Rhodi eegam.*

Degustare literas, exercitationes, uitam.

*Gustarai, ò assaggiarai questa sorte de lettere.*

*Degustabis hoc genus literarum mearum.*

*Degustabis genus hoc, exercitationum mearum.* Parad.

Deijcere metum.

*Ho buttato giu questa paura.*

*Deieci timorem.*

*Si metum hunc Siciliæ deiecero.* In Ver.

Deijcere oculos.

*Per uergogna ha abbassato gli occhi.*

*Præ pudore oculos deiecit.*

Deintegro.

*Nõ ho causa alcuna di scriuerti da capo ò di nuouo.*

*Mihi deintegro scribendi caussa nulla est.*

*Eas leges deintegro ferri placet.* Att.

Delabi è cælo.

*Titio è uenuto giù, ò è cascato dal cielo.*

*Tytius è cęlo delapsus est.*

Qu. Frat. *E cęlo diuinũ hominẽ esse ĩ prouinciã delapsum.*

Delere.

*E stato annichilato, ò tolto uia il nome di Seruio.*

*Seruij nomen deletum est, ad nihilum redactum siue è medio sublatum.*

Pro Fla. *Nominis prope Romani memoriam cum uestigio imperij non modo ex ædibus Græcorum, uerùm etiam ex litteris esse deletam.*

*Annichilare barbare dicitur.*

De liberatum esse.

*Ho concluso trà me stesso.*

*Mihi deliberatum, uel constitutum est.*

Epis. *Nec illi quicq̃ deliberatius fuit, q̃ me euertere.*

Deletum habere.

*Tu non fai differentia da buoni, à tristi.*

*Tu bonorum atque improborum delectum nullum habes.*

Offi. *Acceptorũ autẽ beneficiorũ sũt delectus habẽdi*

*Significat etiam, Delectum habere.*

*Fare gente.*

De Ami. *Delectum haberi, sublatis uacationibus.*

Delitescere.

*Io mi nascosi, è pòi usci fuora.*

*Delitui, postea prosilui.*

Pro Cæl. *Vt eò mitteret amicos, qui delitescerent, deinde repente prosilirent.*

De meliore nota.

*Scriueli di buono inchiostro, raccomandacelo caldamente.*

*Hunc ei de meliore nota commendato.*

*Sulpitio successori nos de meliore nota cõmēda.* M.Cur.

De sententia. Cic.

*Non ho fatto cosa alcuna se nõ quel che uoleui tu.*

*Nihil nisi de sententia tua egi.*

*Scribantq; ad Cæsarem, me quicquid fecerim nihil nisi de sua sententia fecisse.* Att.

*Sic de multa nocte surgo.*

*Molto di notte mi leuo su.*

*Multa nocte profectum esse ad Cæsarem.* Att.

Demigrare.

*Io me uerro à stare costi.*

*Isthuc demigrabo.*

*Demigraturi in illa loca nostri homines sunt.* In Rul.

Demissus.

*Io ti uedo humiliato, auilito.*

*Te uideo demissum.*

*Publius Sylla merens demissus aflictus.* Pro Syl.

*Sic demiſsè.*

*Vtrum me non respondere, an demiſsè respõdere decuit? Et Demittere.* Pro Do.

*Victi debilitantur, animosq; demittunt.*

Denunciare.

*Ti fo intendere ò sapere questo.*

*Id tibi denuncio.*

*Hector moriens ꝓpinq̃ Achilli mortē denuntiat.* De Diui.

Depacisci aliquid.

*Io compatto, ò fò partito con te di questo.*

*Tecum id depaciscor.*

Pro Sex. R. *Cum illo partem suam depacisci.*

Dependere.

*Io pagarò questo.*

*Dependam hoc. Idem quod pendam.*

Att. *Mihi abiurare certius est, quàm dependere.*

Deponere.

*Io lo porrò giu dal core ò me lo leuarò dal'animo.*

*Id deponam.*

Pro Cæl. *Obliuiscor iniurias, depono memoriam doloris.*

Deportare literas,

*Scipione non mi ha portato alcune tue lettere.*

*Nullas mihi à te Scipio literas deportauit.*

In Ver. *Non te litteras ex Sicilia in Verrem deportare uelle arbitrantur.*

Deprecari pro aliquo.

*Io intercederò per te.*

*Pro te deprecabor.*

*Pro unò filio, duo patres deprecamur.*

*Hinc Deprecator, & Deprecatio.*

Att. *Filium misit non solum sui deprecatorem sed etiam accusatorem mei.*

De Inuē. *Deprecatio est, in qua non defensio facti sed ignoscendi postulatio continetur.*

Deprehendere in facinore.

*Io ti ho trauato, ò colto in fatto.*

*Te in facinore deprehendi.*

*Sta-*

*Statienus in facinore manifesto deprehensus pœnas legibus, & iudicio dedit,* De Cla

Depromere è sensu.

*Ho fatto questa epistola di mia fantasia, ouero me l'ho cauata di mio capo.*

*Hanc epistolam è meo sensu deprompsi.*

*Nō ex meo sēsu deprōpta hæc uideatur oratio.* Part.

Deriuare culpam.

*Tu butti ò dai la colpa à me.*

*Hanc in me culpam deriuas.*

*Quid est quamobrem putes te tuam culpam non modo deriuare in aliquem.* In Ver.

Derogare fidem alicui.

*Io non ti ho piu fede.*

*Tibi fidem de rogaui.*

*Quomodo isti si somnium uerum euasit aliquod non ex multis potius uni fidem derogant?* De Diui.

Descendere ad agendum.

*Io mi pongo giu à fare questo.*

*Ad id agendum descendo.*

*Subita nunc mutata uoluntate ad accusandum descendere.* In Ver.

Descirere al aliquo.

*Silla si è ribellato dalli Romani.*

*Sylla à Romanis desciuit.*

*Cum à Repub. pestiferi ciues desciuerunt.* De Ami.

Describere ab aliquo libro.

*Ho copiato questo dal tuo libro.*

*Id à libro tuo descripsi.*

*Qui*

Acad. *Qui ab eo ipso libro dicerent descripsisse.*

*Ho dato à copiare il libro*

*Librum describendum dedi.*

*Est etiam Describere depingere .i. oratione conspectui depingere.*

Or. *Hominum sermones,moresq; describere.*

*Item Distribuere.*

Pro Clu. *Non Archimedes melius potuisset describere.*

Desidere.

*La terra si è sprofondata molto giu al fondo.*

*Terra ad infinitam altitudinem desedit.*

De Diu. *Labes agri Priuernatis cum ad infinitam altitudinem terra desedisset.*

Desperare aliquid,uel de aliquo.

*Io perdo la speranza di questa cosa.*

*Despero hanc rem,uel de hac re.*

Epis. *Rhodij nos & Rempub.ualde desperauerunt.*

Att. *Respub.de qua desperaui.*

Destinare diem.

*Io ho setentiato il di della tua morte.*

*Necis tuæ diem tibi destinaui.*

Offi. *Cũ eorũ alteri Dyonysius diem necis destinasset.*

Deturbare aliquid.

*Buttarò giu questo edificio.*

*Aedificium hoc deturbabo.*

Pared. *Cum parietes disturbabas.*

Q. Frat. *Quod si cementum bonum non haberem deturbare ædificium.*

Descendere.

*Descen-*

*Descendere in aliquod certamen,*

*Venire a combattere.*

*In dimicationem uitæ ad Herennium.* Tus.

*Descendere ad accusandum.*

*Venire à far l'ufficio di accusatore.*

*Descendere ad inimicitias.*

*Pigliare inimicitia.*

*Qui studio accusādi ad inimicitias descenderent.*

*Descendere ad extrema.*

*Perdere la uita.*

*Si nihil ī Lepido spei est descensurū ad extrema.* Epist.

Deuincere aliquem.

*La tua modestia, mi ti ha fatto schiauo, Mi ti ha fatto obligato, O mi ha fatto tutto tuo,*

*Singularis tua me tibi modestia deuinxit.*

*Cæsar aduersarios clementiæ specie deuinxerat.* Att.

*Mi ti hai obligato in perpetuo, cō la tua liberalità.*

*Me tibi liberalitate tua in perpetuum deuinxisti*

*Ipsum prætereasummo officio & summa obseruantia tibi in perpetuum deuinxeris.* Epist.

Deuinci affinitate.

*Io ho apparentato con Titio.*

*Cum Tytio sum affinitate deuinctus. uel Cum Tytio me affinitate deuinxi.*

*P. Crassus cō Seruio Galba affinitate sese deuīxit.* De Clar.

Deuenire in seruitutem, paupertatem, & huiusmodi.

*Sono fatto schiauo.*

*Deueni in seruitutem.*

*Sono fatto pouero. O son cascato in pouertà.*

*Deueni in paupertatem.*

*Sic Deuenire in fortunam, & manus.*

Epis. *Quoniam in eam fortunam deueni.*

Ibid. *Aut deueniendum in uictoris manus.*

Dicet aliquis.

*Mi potria dire qualcuno, O mi dirà, ò se mi dicesse,*

*Dicet aliquis. Quemadmodum dicimus.*

*Roget quis. siue Quæret quis.*

Ter. i Eu. *Roget quis quid tibi cum illo?*

*Mi potria domandare alcuno, O se mi domandasse.*

*Quid est igitur, quæret aliquis, malum?*

Dictum factum.

*Detto fatto ho reso, quanto mi è stato imprestato.*

*Dictum factũ, uel dicto citius, uel quamprimum. reddidi, quod mutuum, uel utendum accepi.*

Diffidere alicui.

*Io mi diffido di te, o nò ho speranza in te.*

*Diffido tibi. Antequam. Quis est, qui non sibi ac suis diffidat fortunis.*

Tus. *Hinc incipio sententiæ diffidere.*

Dij meliora.

*Dio la reduca à meglior porto, ò termine.*

*Dij meliora.*

Liui. de Bel.M. *Perturbata, Dij meliora inquit.*

Differtum, uel Refertum.

*La piazza è piena di soldati.*

*Forum militibus differtum, uel refertum est.*

Horat. in *Differtum transire forum, populumq; iubebat Dilabi..*

Dilabi. Epis.

*La Repub. è cascata giu ò è rouinata.*

*Respub. dilapsa est.*

*Preclarissimè Constituta Respubl. dilapsa est.* Offi.

*Malè parte malè dilabuntur.*

Diloricare, pro Discindere.

*Tu hai stracciato ò dislacciato il saio à Lentulo.*

*Tu Lentuli tunicam diloricasti.*

*Qui in caussa peroranda non dubitauit reum excitare consularem, & eius diloricare tunicã.* De Orat.

Dimidium & Dimidiatum.

*La metà de i dinari mi ha pagato inanzi tratto.*

*Dimidium pecuniæ, uel dimidiam partem pecuniæ prę manum mihi numerauit.*

*Sono passati tre anni & mezo.*

*Tres & dimidiatus annus præterijt.*

*Sic Dimidiatus mensis Dimidiata fabula.*

*Luna maior quam dimidia pars terræ.* De Nat.

*Exemit ex anno unum dimidiatumq; mensem.* De Orat.

*Dimidiatum,*

*E una parte intiera di una cosa diuisa ĩ due pti.*

*Dimidium.*

*Non la cosa diuisa, ma la parte di q̃llo, che è diuso.*

Diminuere caput.

*Ti rompero la testa.*

*Diminuam tibi caput.*

*Illi homini diminuam caput.* Plau. Mé.

Diminutio capitis.

*Molti Baroni per ribellione hanno perso il stato.*

*Com-*

*Complures Reguli ob læsam maiestatem capitis diminutionem pasſi ſunt.*

Cęſ. *Illud quod de ditione ducis, & de capitis diminutione ſublatum eſt.*

Dirigere.

*La utilità ſi drizza all' honeſtà.*

*Vtilitas honeſtate dirigitur.*

Offi. *Honeſtate utilitas dirigenda eſt.*

Diſcedere pro Aperire.

*Il Cielo ſi è aperto.*

*Cęlum diſceßit. Et non, ſe aperuit.*

De Diui. *Cum Cęlum diſceßiſſe uiſum eſt.*

A ſe Diſcedere.

*Io non mi muto ò non ſono un'altro di quel che io era ò io non uò in eſtaſi.*

*Non à me diſcedo.*

De Diui. *Is magnitudine timoris, à conſtantia atq; à mente atque à ſeipſo diſceßit.*

*La febre mi è andata uia.*

*Febris à me diſceßit.*

Att. *Modo audiui quartanam à te diſceßiſſe.*

Diſcedere ab auctoritate, gloria, conditione.

*Tu ogni di piu perdi di riputatione.*

*In dies magis ab auctoritate diſcedis, ſiue recedis.*

*Sic A perſona, conditione, gloria.*

De Clar *Quam à ſperata dicendi gloria diſcedēdū putaui.*

Offi. *A peregrino enim iam receßit.*

Diſceptare controuerſiam.

*Io ſententio ò giudico queſta lite.*

*Hanc*

*Hanc controuersiam discepto.*

*Et isti est præpositus quæstioni, qui hæc iustè sapienterq; disceptet.* Pro Mil.

*Hinc Disceptatio. Controuersia.*

*Contentio disceptationibus tribuatur iudiciorum* Offi.

*Et Disceptator pro Iudice, Non pro Disputatore aut litigatore.*

*Quorum alterum persæpè disceptatore domestico iudicatur.* Pro Cæc.

Discutere pro Detegere.

*Scoprirò la cosa ò la magagna.*

*Rem discutiam.*

*Discutienda sunt ea, quæ obscurant.* De Orat.

Discutere pro Depellere.

*Il sole ha scaciato la caligine.*

*Sol caliginem discußit.*

*Cum eorũ aduocationem manu lapidibus discußisti.* Pro Dô.

Disiunctus.

*La uita tua è differẽte, ò discosta dalli miei costumi.*

*Vita tua est maxime disiuncta a moribus meis.*

*Quæ uita est maximè disiuncta à cupiditate.* Pro Sex. R.

Dispertire aliquid.

*Pomponio ha messo molti danari tra i Giudici.*

*Pomponius multum pecunię Iudicibus dispertijt*

*Pecuniam illam Iudicibus dispertiendam esse.* Pro Clé.

Dispicere aliquid.

*Mi accorgo & cõ il mio giuditio mi auedo di questo.*

*Id dispicio.*

*Siquid dispicere cępero, ad te scribam.* Qu. Fr.

*Disrumpi*

Disrumpi.

*Costui crepa di dolore.*

*Hic dolore disrumpitur.*

Epis. *Disrumpuntur ij, qui me posse aliquid doluerunt.*

Dissentire cum aliquo.

*Io non son della opinione tua, o nõ mi accordo cõ te.*

*Tecum dissentio.*

Offi. *Ego etiam cum Catone meo sæpe dissensi.*

Disʃipare.

*Ne ha buttato una parte, qua, & una parte la.*

*Id disʃipauit.*

Pro Sex. *Euersa domus est, liberi disʃipati, rapta coniux.*

Dissoluere æs alienum.

*Io mi leuero di debito. O sodisfaro à chi ha d'hauere*

*Aes alienum dissoluam.*

Syl. *P. Cincii prædiis uenditis, æs alienum eiusdem dissoluisti.*

*Senza pigliare piu dinari ad interesse, pagarò.*

*Sine uersura dissoluam.*

Att. *Quæ quidem ego uersura facta dissolui uolo.*

Distinere negociis, occupationibus.

*Io sto occupato.*

*Distineor negociis, aut occupationibus.*

Att. *Sylla tot tantisq; negociis distentus est.*

Disturbare domum.

*Ho buttato à terra la mia casa.*

*Domum meam disturbaui.*

*Huc etiam nisi venirem fabros se missurum, & domum meam disturbaturum esse dixit.*

*Sub.*

Sub Ditione, siue in Ditione esse.

*Io sto sotto il stato, ò potestà tua.*

*Sub ditione, uel in ditione tua sum.*

*Quæ in eorum regno, ac ditione sunt.* In Ver.

Diuulgare aliquem.

*Per tutto ò da tutti farò dir di te.*

*Te ubiq; diuulgabo.*

*Inimici hãc rẽ uoluerunt sermonibus diuulgare.* Pro Fout.

Dominatio.

*La Tirannide è à tutti odiosa.*

*Dominatio cuiq; perosa est.*

*Vita sub dominatione, misera est.* Epis.

*Non modo crudelis & superba dominatio nobis sed ignominiosa ẽt & flagitiosa est ferenda.* De Ami.

Dominatus in bonam, & malam partem. (*se.*

*Costui è degno della potestà, ò signoria di tutte le co-*

*Hic oĩum rerum potestate & dominatu dignus ẽ.*

*Dignissimus potestate & dominatu oĩum rerũ.* De Nat.

*Hic in bonam partem capitur.*

*La Città era molestata con crudel signoria da Alessandro.*

*Vrbs ab Alexãdro crudeli dominatu p̃mebatur*

*Hic in malam.*

*L. Brutus Po. Rom. dominatu regio liberauit.* Pro Do.

Dubitanter.

*Io so questo paurosamente.*

*Id dubitantur ago.*

*Verecundè dubitanterq; aliquid facere.* De Clar.

*Contrarium est. Fidenter aut confidenter.*

Ducere.

*Dalli Dei ogni cosa ha principio, & origine.*

*A Dijs omnia ducuntur.*

De Orat. *Ab eodem uerbo ducere sæpe orationem.*

*Sic Ducere uitam, rationem, animam, spiritum, tempus, parietem, sortem.*

*Sors ducitur. Quamobrem?*

Pro Leg. M. *Cum uestros portus, atq; eos portus quibus, uitam & spiritum ducitis.*

*Duci aliqua re, pro Commoueri.*

Tus. *Allij. emendi quæstu lucroq; ducuntur.*

Dudum.

*Poco tempo auanti dissi questo.*

*Dudum hoc dixi.*

De Orat. *Dixi dudū, materiā aliā esse ioci, aliā seueritatis*

Dum pręposito nihil.

*Non ancora il sapeua.*

*Nihil dum sciebam.*

Epis. *Nihil dum audieramus, ubi esses.*

E

Ea re, pro Propterea.

*Tu sei tristo, e per questo da tutti mal'uoluto.*

*Malus es, & ea re cuiq; perosus.*

Att. *O rem turpem, & ea re miseram.*

Edicere,

*Il principe ha comandato ò commesso questo.*

De Ami. *Hoc Princeps edixit. Et est ut plurimum Magistratuum, Vnde. Edictum.*

Offi. *Edictum quod cōiter compositum fuerat edixit.*

*ediscere*

Edifcere.

*Seruio ha imparato à mente queste cose.*

*Seruius hæc edidicit. Et non memoriter didicit.*

*Qui singulis diebus ediscēdas fastos Populo proposuerit.* Pro Mur.

Editus.

*Staua io a uedere, da un' collicello alto.*

*E colliculo quodam edito spectabam.*

*Locus præcelsus atq; editissimus.* In Ver.

*Inde Editior. Editissimus.*

Edere legem, fœtum, clamorem, risum, & huiusmodi.

*Le leggi si diuulgaranno ò si porranno fuora del conseglio.*

*Edentur leges à senatu.*

*Leges autem edentur à me non perfecta.* De Leg.

*Sic Edere fætum, partum. Partorire.*

*Quo meliores fætus possit, & grandiores edere.* De Orat.

*Vnde In lucem editus. Partorito ò Nato.*

*Edere clamorem. Gridare.*

*Edidit clamorē ut auerteret etiā pugnātiū animos* Liu. bel.

*Edere risus. Ridere.* Mic.

*Miros risus uos edere, cum ille.* Att.

*Edere spiritum. Morire.*

*Cuis in complexu libenter extremum uitæ spiritū ediderim.* De Ami.

*Edere scelera. Fare ribaldarie.*

*Quod scelus q̄d facinus paricida non edidit.*

*Edere cædem uel stragem. Fare occisione.*

De Ami *Quas ego pugnas, & quantas strages edidi.*
*Edere sonos. Fare sonito, strepito ò cantare.*
Ouid. *Funereoq; graues edidit ore sonos.*
*Edere librum. Mandare fuora.*
*Edidit unum librum Dyogenes de fato.*
*Edere prælium. Fare giornata ò battaggia.*
Liui. ab Vrb. *Memorabile illud edidit prælium.*
*Edere signum. Fare segno.*
Liui. ibi. *Edito è speculis signo.*
*Edere exemplum. Dare essempio.*
Att. *Edere exemplum seueritatis tuę.*
*Edere sententiam. Dare la sententia.*

Edormisco.

*Lassami dormire un sonno, è poi suegliami.*
*Sine ut unũ edormiscã somnuũ proin me excita.*
Plau. Am. *Paulisper mane, dum edormiscat unũ somnum.*
*Il mio campo frut tifica.* Efferre fructum.
*Ager meus fructus effert. & non profert.*
De Clar. *Ager qui multos annos quieuit, uberiores effer re fructus solet.*
*Efferri animo. Insuperbirsi.*
*Dolore efferri et iracundia longius digredi quàm deceat.*

Efferre pro, Ad sepulcrum ferre.

*Afranio è stato portato à sepellire.*
*Aphranius à funere elatus est.*
Pro Do. *Cum tua rogatione funere Respub. elata est.*

Efferre, pro laudare.

*Tu mi hai laudato grandemente.*

*Me*

*Me laudibus in cælum extulisti.*

*Contempsisti L. Murenæ genus. extulisti. tuum* — Pro Mu.

Efferre sententiam.

*Ha proferito ogni cosa del suo parere ornatißimamente.*

*Omnia de sua sententia ornatisſimè extulit.*

*Peto à uobis, inquit, ne has meas ineptias efferatis* — Orat.

Efferuescere.

*L'acqua bollè, per le legne che gli sono messe sotto.*

*Aqua efferuescit. subditis lignis.*

*Aquæ quæ efferuescunt subditis ignibus.*

Efficiens.

*Ab Efficio fit Efficiens, quod significat id quod Aliquid efficit, Vnde efficientes caussæ.*

*Sed caussas id efficientes non habebat.* — De Fa.

*Non dicitur autem effectiuus.*

*Hinc etiam fit Efficienter Aduerbium, quod est per efficientem caussam.*

*Quod cuiq; efficienter antecedat.*

*Ab Efficio, fit etiam Efficacitas non aũt Efficacia*

*Qui tãtum habẽt ĩ libidine artis & efficacitatis.* — De Pet.

Efflorescere.

*Dall'hauer cognitione delle cose, ne uiene il modo di parlare.*

*Ex rerum cognitione efflorescit oratio.*

*Vtilitas efflorescit ex amicicia.* — De Ami.

Efluere.

*L'estate passarà uia.*

*Eeffluet æstas.*

*Considerabis ĕt de Tusculano, ne æstas effluat.*
*Sic effluere ex animo.*
Epist. *Antequam planè ex animo tuo effluo.*

Effrenatus

*Tu sei sbardellato ò senza freno alcuno.*
*Vir es effrenatus.*
Pro Cæl. *Mens & effrenata & preceps*

Effundo.

*Io ho sborrato il tutto con te.*
*Tibi omnia effudi.*
Pro Flac. *Testis effudit quæ uoluit omnia.*
*Hinc Effusè. Largamente.*

Egens.

*Io ti conosco persona bisognosa.*
*Te uirum egentem noui.*
Att. *Nihil règno illo spoliatius, nihil Rege ipso egẽtius*
*Egenum nunquam dixit Cic.*

Elaborare.

*Sforzati affaticarti molto.*
*Contende elabora.*
De Orat. *Non tam ut prosim elaborare soleo, quàm ut ne quid obsim.*

Eleuare.

*Questo allegerisce il fastidio dell'animo.*
*Id animi ægritudinem eleuat.*
Tus. *Nihil est quod obtundat eleuetq́; ægritudinem.*

Elogium.

*Fanno testimonianza ò affermano tutti, che tu sei grã letterato.*

*Cõe*

*Cõe est omnũ elogium te esse uirũ eruditißimum.*

*Attilius calatinus in quẽ illud elogium unicum plurimæ consentiunt gentes.* De Sen.

*Et in bonam & in malam partem acipitur.*

Elucere.

*Per tutto apparisce la tua uirtù.*

*Vbiuis gentium elucet uirtus tua.*

*Quid est igitur, ubi elucere poßit prudentia.* Pro Plan.

Emanere.

*Donde uiene ò nasce questo tuo parlare?*

*Vnde hæc tua oratio emanat?*

*Mala enim nostra isthinc emanant.* Att.

Ementiri.

*Tu hai detto la bugia, ò hai finto una cosa per un' altra.*

*Tu ementitus es.*

*Aeschines legationem suam ementitus est.* Pro Plau.

Emergere ex aliqua re.

*Tu sei uscito dall' ignoranza delle lettere.*

*Tu ex literarum tenebris emersisti.*

*Mithridates non se cappadociæ latebris ocultare uult, sed emergere è patrio regno.* Pro Leg. Man.

Enectus

*Tantalo è morto di fame, & di sete.*

*Tantalus enectus est fame & siti.*

*Auis fame enecta in offam pultis inuasit.* De Diui.

Eo.

*La cosa è incominciata andare innanzi.*

*Res ire cæpit.*

*Quod quidem ut res ire cæpit haud scio, an ali* De Ami.

*quando futurum ſit.*

Eo in duplum.

*Io pagarò il doppio.*

*In duplum ibo.*

Pro Fla. *Prætor decreuit, ut ſi iudicatum negaret, in duplum iret.*

Eo in ſententiam.

*Io mi accordarò con te, O conſentirò al tuo parere*

*In tuam ſententiam ibo.*

Epiſ. *Perſpiciebant enim plures in Hortenſii ſententiam multis partibus eſſe ituros.*

Erogare pecuniam.

*Si ſono diſtribuiti i dinari nell'armata.*

*In claſſem erogata eſt pecunia.*

Pro Fla. *Pecunia in claſſem eſt erogata.*

Eſſe curæ uoluptati.

*Io ho penſiero di queſte coſe,*

*Hæc ſunt mihi curæ.*

*Mihi ut ĩ huiuſmodi re tãto bello maxime curę ẽ.*

*Sic Voluptati lætitiæ, ſolicitudini, impedimento, lucro, honori, ſaluti, uſui.*

In Bru. *Dico librum mihi ſaluti fuiſſe.*

*Magnæ nobis eſt ſolicitudini ualetudo tua.*

Aetate adulta eſſe.

*Io ho un figliuolo grande in caſa.*

*Eſt mihi domi adulta ætate, uel adultus ætate filius.*

In Ver. *Adulta ætate filius.*

Eſſe bono & malo.

*Io ſono buono, ò malo ad alcuno.*

*Bono,*

*Bono, aut malo, alicui sum.*

*Postremo id quod maximo malo illi caussæ fuit.* Pro Mil.

Esse fraudi.

*Fa che questo non torni in pregiuditio à me.*

*Hoc mihi fac, ne fraudi sit.*

*Operamq; daret ne ea res C. Verri fraudi esset.* In Ver.

Esse. cum sequente quod.

*Non uerrò à trouarti perche ho da fare.*

*Ad te non ueniam, nam est quod faciam.*

*Quid est quod labores?* Att.

*Non accade dire, ch'io cercaua un altro.*

*Nihil est quod dicas, quærebam alium.*

*Nihil est, quod pro malis temporum molestè feras.*

*Non bisogna dire molte parole.*

*Nihil est quod multa loquamur.* Epist.

*E cosa utile, & dilletteuole conoscere la natura delle persone.*

*Hominum ingenium nosse est operæpretium.*

*Quo in genere operæpretium diligentiam maiorum recordari.* In Rul.

Esse, cum Genitiuo.

*Quanto uale il grano? Diece carlini il moggio.*

*Quanti est frumentum? Decē carolenis modius.*

*In nullo loco frumentum tanti fuit, quanti ipse æstimauit.* In Ver.

Esse cum Gerundio.

*Non ha da pagare.*

*Non est soluendo.*

*Questa acqua non è buona da bere.*

*Hæc acqua non est potando.*

Epis. *Dum soluendo Ciuitates non essent.*

Esse cum Ablatiuo.

*Costui non si comporta bene con noi: O ci è diuentato nimico.*

*Hic est nobis animo alieno, uel abalienato.*

Quint. Frat. *Cum spe sum maxima, tum maiore etiam animo.*

Esse, cum Ablatiuo cum Præpositione.

*Sta bene prouisto di soldati, & di dinari.*

*Satis est paratus à militibus, & à pecunia.*

Esse in ære.

*Adriano è tutto mio.*

*Adrianus est totus in ære meo.*

Epis. *Multi anni sunt, cum ille in meo ære est.*

Estò.

*Dato che sia cosi. O mettiamo che sia cosi.*

*Esto*

Virg. 4. Aen. *Estò ægram nulli quondam flexere mariti.*

Etiam, affirmantis.

*Hai fatto questo? Madesi.*

Acad. *Hoc egisti? etiam.*

*Aut etiã. aut nõ modo uerũ esse, sed necessariũ.*

Etiam nunc, & tunc.

*Fin adesso O ancora, O fin questa hora è uiuo.*

*Etiam nunc viuit.*

Pro Sex. Ros. *Salui etiam nunc esse possumus.*

*Fin à quel tempo, O ancora ci staua.*

*Etiam tunc erat.*

De Orat. *Omnes etiã tum retinebant illũ Periclis succũ.*

*Etiam*

Etiam atq; etiam.

*Vedi, è guardaci molto bene.*

*Etiam, atque etiam vide.*

*Sic cõsidera te rogo, te hortor, peto, et huiusmodi*

*De qua ut arbitror isti ipsi qui id minantur etiam atque etiam qui id liceat considerabunt.* Pro. Pom.

Euadere aliquorsum.

*Veggiamo auanti, oue questo uoglia riuscire.*

*Anteà uideamus, hoc quorsum euadat.*

*Quoad audiamus hæc quæ commota sunt, quorsum euadant.* Att.

Euenire benè aut malè.

*Questo harà piu presto buon fine, che male.*

*Id potius benè, quam malè eueniet.*

*Sic Prosperè, faustè, feliciter.*

*Magnis uiris prosperè semper eueniunt fere omnes res.* De Nat.

Euoluere.

*Io suilupparo bene ogni cosa.*

*Euoluam ego quidem omnia.*

*Quare ego nunc nequeo totos euoluere cursus.*

*Euoluam quod inuolutum est.* Pro Cæl.

Exæquare.

*Io ti farò equale à tutti. O tanto tenerò te, quanto ogniuno delli altri.*

*Te omnibus exæquabo.*

*Pauci pluribus exæquari non possunt.* Ad Her.

Exactus, pro Expletus, aut Confessus.

*Finito il mese portarò la paga.*

*Exacto*

Tuſ. *Exacto menſe mercedem feram.*

*Eorum autem qui exacta ætate moriuntur, fortuna laudatur.*

Exactus pro pulſus.

*Poi che furono ſcaciati i Re da Roma, ogni anno ſi faceua doi Conſoli.*

*Roma exactis Regibus quotannis bini Conſules creabantur.*

De Orat. *Quid exactis Regibus.*

Exagitare aliquem.

*Tu mi hai molto eſaſperato cul tuo parlare.*

*Oratione tua me uehementer exagitaſti.*

Or. *Horum enim diſputationibus, & exagitatus maxime Orator eſt, & adiutus.*

*Io ſon ſtato molto tormentato per queſto.*

*Hoc enim uehementer ſum exagitatus.*

Examinare aliquid.

*Io cercarò ſottilmente il ualore ò peſo di queſti uocabuli.*

*Horum verborum pondera diligenter examinabo.*

*Hoc Verbo utitur Cic. cum his nominibus ſcilicet ponderibus, trutina, ſtatera: ſed quadam populari trutina examinantur.*

In Plã. *Sed ego hoc meis ponderibus examinabo.*

Exardeſcere. pro Indignari.

*Ceſare ſi è infiammato molto forte.*

*Ceſar grauiter exarſit.*

De Orat. *Philippus grauiter exarſit.*

*Io per amore della patria mi ſono abrugiato.*

*Pro patria exarsi.*

*Ego illã flammã excepi, pro patria solus exarsi.* De Arusp.

*Sic Exardescere ira, stomacho, iracundia, fremitu, dolore, desiderio.*

*Homo exarsit iracundia, & stomacho.* In Ver.

Ex capite.

*A Manilio gli dole la testa.*

*Manilius laborat ex capite.*

*Cũ iã decimũ diẽ grauiter ex intestinis laborarẽ.* Epist.

*Ceparius dixit te in lecto esse, quod ex pedibus laborares.* Ibid.

*Ex renibus laborare.*

Ex equo.

*Li barbari rare uolte combatteno à cauallo.*

*Barbari rarò ex equo pugnant.*

Ex lege, Ex mandatis.

*Roma si regge & gouerna secondo la legge & cõmisione del Papa.*

*Vrbs Roma ex legibus & mandatis Pont. Max. administratur, & non secundum leges. Nam secundum nõ iungitur cum huiusmodi nominibus sed cum dicitur secundum naturam.*

*Ex legibus optimè Respub. administratur.* De Inuẽ.

*Ex mandatis alicuius aliquid mandare.* Epist.

*Sic ex præceptis, ex uoluntate, ex commodo, ex sentẽtia, cõsilio, auctoritate, ex ratione uiuere.*

Ex usu siue Ex re.

*Fà quello che ti torna utile, & bene.*

*Id age quod tibi sit ex usu, uel quod è re tua uel*

*in rem*

*in rem tuam sit.* *(mo ẽ.*

Ter.in Eun. *Ad oĩa hęc magis oportũus nec magis ex usu tuo ne*
*Summa erit hæc statues, ut ex fide, fama, req; mea*
Att *uidebitur.*

Excedere.

*Attilio passa uenti anni.*
*Attilius uiginti annos excedit.*

Excedere è uita, ex ephebis, pueris, ore, & huiusmodi.

*Sempronio è morto.*
*Sempronius è uita excessit.*

De Clar. Or. *Sed ad eos qui è uita excesserunt, reuertamur.*
*Sic Excedere ex ephebis, siue ex pueris.*
*Nam is postquam excessit ex ephebis.*

De Orat. *Vt primum è pueris, excessit. Archias.*

Excido.

*A costui mai esce parola di bocca sẽza cõsideratiõe*
*Ex huius ore nullum uerbum temere excidit.*

Pro Do. *Ex isto ore religionis verbum excidere, uel elabi potest?*
*Questo nõ mi è scordato, O nõ mi è uscito di mẽoria.*
*Id è memoria nõ excidit. uel mihi id non excidit.*

De Leg. *At mihi ista exciderant.*

Excipere.

*Io non ne cauo, ouero non ne eccetuo alcuno.*
*Neminem excipio.*

Att. *Vt me exciperet & Lęlium nominatim.*

Excipere pro Capere.

*Tutte le naui sono state ꝑse sẽza saluarsene alcuna.*

*Naues*

*Naues omnes ad unum sunt exceptę.*
*Claßis dißipata est, onerarię omnes ad unam à nobis sunt exceptæ.* Epis.
*Li ladri hanno ritenuto la posta con le lettere.*
*Prædones tabellarium cum litteris exceperunt.*
*Excipere aliquem cum litteris.* Epis.

Excipere pro Expulsare.

*Ribatti questo colpo.*
*Excipe hunc ictum.*
*Vnũ p̃ uniuersis subire, atque excipere periculũ* De Pro.

Excludi pro Impediri.

*Li rei impediti dalla breuità del tempo, O perche non hanno hauuto tempo, non sono comparsi.* Pro Dõ.
*Rei temporis angustijs exclusi, sui copiam non fecerunt.*
*Angustijs temporis, excluduntur omnes.* Att.
*Vn hora fuora di tempo è uenuto.*
*Horæ tempore exclusus uenit.*
*Noi siamo impediti, per questi trauagliosi tempi, ò cattiua stagione.*
*His temporibus excludimur.*
*Hoc loquendi modo utimur, cum temporis angustiam, aut iniquitatem significamus.*
*Excludere aliquando est, Cacciar fuora.*
*Gaditani Pęnos mœnibus excluserunt.* Pro Cor.

Excurrere.

*Li inimici hãno fatto correria nel nostro territorio.*
*Hostes in agrum nostrum excurrerunt.*
*Habẽt p̃pinquã prouinciã, quò facilè excurrãt.* In Ver.

*Io me*

*Io me ne andarò correndo da Lucilio per recreatione ò spasso.*

*Animici caussa ad Lucilium, excurram.*

Att. *Ego dum naues, & cætera parantur, excurro in Pompeianum.*

*Vnde Excursiones. Le Correrie.*

De Pro. *Via illa excursionibus Barbarorum infesta est.*

Excutere.

*Io esaminarò, ò trouarò la uerità.*

*Verum excutiam.*

Tus. *Illud excutiendum est ut sciatur.*

Execo.

*Ha tagliato l'albero.*

*Execuit arborem.*

*Flauio è stato appicato, essendogli stata tagliata la lingua.*

*Flauius in crucem actus est, execta lingua.*

*Vnde Exectio.*

Pro Clu. *Ipse armarij fundū execuit, nummosq; abstulit.*

Ibid. *Cū illa exectio fundi, ī armario animaduerteretur*

Execrari aliquem.

*Tutti biastemano questo ribaldo, & malfattore.*

*Hunc scelestum, atque flagitiosum hominem omnes execrantur.*

In Ver. *Alij sacerdotem execrabantur qui Verrem tam nequam reliquisset.*

Exercere aliquid.

*Questo si esercita nelle leggi, O fa professione di leggi.*

*Hic ius ciuile exercet.*

*Sic Exercere crudelitatẽ, inimicitias, iracũdiam.*

*Omnibus negotijs intermißis unum hoc iudicium exercetur.* Pro Cæl.

Exhaurire.

*Marco Antonio consumaua i dinari publichi, ò uotaua il Camerlengato.*

*Marcus Antonius ærarium exhauriebat, siue publicam pecuniam dilapidabat.*

*Sic Exhaurire pecuniam, sentinam, uinum.*

*Cũ alij per foros cursitãt, alij sẽtinã ex hauriũt.* Pro Sen.

*Cum omnem pecuniam ex ærario exhausissetis.* Contra. Rul.

Eximere.

*Metello ha mandato uia il tempo da ragionare col calunniare molti.*

*Metellus multorum calũnia dicẽdi tẽpus exemit*

*Clodius rogatus diem dicendi eximere cæpit.*

*Sic, Eximere aliquem è uinculis,*

*Cauarlo di prigione.* Qu. Fr.

*Eximere à culpa, Dire che non ci ha difetto.*

*De numero proscriptorũ, Del numero di sbãditi.*

*De uectigalibus, Da quelli che rendono tributo.*

E*x obsidione, Dall'assedio.*

*Qui ex obsidione fæneratores exemerit.* Epis.

*Eximere aliquem de proscriptorum numero.* Att.

*Agrum de uectigalibus eximi.* De Ami.

Existimare de aliqua re benè, aut male.

*Io ne ho buona openione, e tu cattiua di questa cosa.*

*Ego de hoc benè, tu malè existimas.*

*De Medico et tu bñe existimari scribis, ego sic audio.* Att.

*In questo si può giudicare del tuo ingegno.*

*In hoc de ingenio tuo existimari potest.*

De Clar. *Orationes in quibus existimari de ingenijs potest.*

Existimare aliquem.

*Per chi mi tieni me? O che homo pensi ch'io sia?*

*Quem hominem me esse existimas?*

Offi. *Homo ipse de se bene existimans seseq; diligens.*

Expectatione audire.

*Non sai con quanto desiderio, io t'habbi da udire.*

*Nescis quãta cũ expectatione te sim auditurus.*

Att. *Scribis mirificam expectationem esse mei.*

In Expectatione esse.

*Tu sei ĩ una grãde aspettatione, fede, opinione ò speranza.*

*Summa es in expectatione.*

Epis. *Summa scito in expectatione te esse.*

Adducere in expectationẽ.

*Mi hai posto in gran speranza.*

*Me in summam expectationem adduxisti.*

Tus. *Cum me in sumam expectationem adduxeris*

Expectationem uincere.

*Riuscirò meglio di quel che li huomini pensano.*

*Vincam omnium expectationem.*

Expendo pro Considero.

*La tua laude ben si considera, si esamina, ò misura con il giuditio de i dotti.*

*Tua laus prudentium iudicio expenditur.*

*Cicero magis Expẽdo, quam Perpendo utitur neque. Expendo pro Consumo, aut Impendo, sed pro Appendo aut Pondero.*

*Ante pedes Prætoris in foro expensum est auri põdo centum paulominus:* Pro Flac.

Expensum ferre.

*Io tel metterò à conto dell'hauere, ò dell' uscita.*
*Expensum tibi feram.*
*Qui pecuniam expensam tulerunt.* Pro Ros. Com.

*Di quanto pagarai, io ne faro debitor Adriano, ò lo metterò à suo conto.*
*Quicquid solueris, Adriano expensum feram.*

*Quanto per tal cosa mi metterai à conto di hauer pagato per me, tutto questo io ti farò buono, ò tel farò pagar costi per uia dicãbio ò se uuoi piu presto scontarlo alla nostra intrata.*
*Quicquid mihi nomine expensum tuleris, id ego tibi de bona fide, uel permutandum istic curabo, uel si expensione nostra deducere malis acceptum statim referam.*

*Fuluio mi ha mosso à conto tutte le uesti spelate, che mi haueua donato.*
*Fuluius quas mihi dono đderat attritas uestes ex pensas tulit.*

*Io pensaua che tu mi hauessi donato il libro: ma poi me l'hai messo à conto.*
*Librum à te mihi dono datum putabam, sed postea mihi expensum tulisti.*

*Il male, che ha fatto lui lo butta sopra di me, ò dice che l'ho fatto io.*
*Suam culpam mihi expensam fert.*

*Di questo Curtio sarà il terzo pagatore.*

*Hoc malum Curtio expensum feremus.*

De Ami *Quis unquam in illo iano inuentus est qui L. Antonio mille numum ferret expensum.*

In Ver. *Expensa Chrysogono H. S. Sexcenta.*

*Hinc tabulæ seu Codex expensi Il libro dell'uscita*

*Io nõ trouo scritta q̃sta partita del libro dell'uscita.*

*Hoc nomẽ in tabulis expensi scriptum nõ inuenio.*

Pro Qu. Rof. *Non habere se hoc nomen in codice accepti, & expensi relatum confitetur.*

In Ver. *Nunc ad sociorum tabulas accepti, & expensi reuertamur.*

Ex periri ius.

*Io ci andarò innanzi con la ragione.*

*Ius experiar.*

Pro Cæc. *Qui ad cõstitutũ experiũdi iuris gratia uenisset.*

Ex plere animum.

*Satiarò, contentarò l'animo mio.*

*Animum meum ex plebo.*

*Sic explere sitim, libidinem, cupiditates, auaritiã, inimicitias, ĩtẽperãtiã, uitã, munus, officiũ.*

Parad. *Explere cupiditates, odium satiare.*

De Ami. *Vt amicitiæ munus expletum sit.*

Epis. *Excusatione potius expleas officium scribendi. quàm aßiduitate literarum.*

Ex ploratum esse.

*Io son certißimo di questa cosa.*

*De hoc exploratum est mihi.*

Pro Sen. *Quis est tam stultus, cui sit exploratum, se usq; ad uesperum esse uicturum?*

Sic

*Sic exploratum habere.*

*Deus habet exploratum, fore se semper.* De Nat.

Ex promere.

*Io mando fuora una bella opera.*

*Prẹclarum opus expromo.*

*Sic Expromere leges, odium crudelitatem.*

*Quẹ nunc expromam absens audacius.* Epist.

*Expromere si placet istas leges de religione.* Pro Leg.

*Deinde suum exprompsit odium.* Att.

Ex pugnare.

*Pigliare combattendo una città.*

*Expugnare urbem.*

*Dare la batteria.*

*Oppugnare.*

*Defendere combattendo.*

*Propugnare.*

*Vna duas naues expugnauit.* L.ui.

*Vt non oppugnare commoda patriæ, uerũ pro pugnare posset.* De Inuẽ.

Exquirere.

*Si cerca di questo diligentemente.*

*Id exquiritur.*

*A te nihil dum certi exquiro, sed quid uidetur.* Att.

*Hinc Exquisitus. Vt Exquisita doctrina, ratio, ars, uerba, litteræ, munditia.*

*Tua exquisita doctrina, & singularis industria.* De Fin.

*Exquisitis rationibus confirmare.* Epist.

*Non est exquisitẹ artis, præscribere.* De Orat.

*Munditia exquisita, & odiosa nimis.* Offi.

Exterminari.

*Emilio è stato cacciato fuora della terra.*

*Aemilius Vrbe exterminatus est.*

De Nat. *Protagoras Vrbe, & agro exterminatus est.*

Extra iocum.

*Parliamo di gratia senza burla.*

*Loquamur iam, extra iocum obsecro.*

Epis. *Sed mehercule extra iocum homo bellus est.*

Extrahere. pro Differre.

*Il negotio si prolunga per un'anno.*

*Res in annum extrahitur.*

Liui. ab *Extractum in tertium annum bellum est.*

Vrb. Cõ. *Prolungare il tempo.*

*Extrahere diem.*

Caes. i cõ. *Et pristina cõsuetudine dicẽdi mora dies extrahẽtẽ*

Extrahere, pro Haurire.

*Cauare l'acqua del pozzo.*

*Extrahere acquam è puteo.*

*Tirar fuora l'arme dal corpo.*

*Extrahere telum è corpore.*

*Cauare di pericolo.*

*Extrahere ex periculis.*

Pro Sex. *Me duce ex periculis extraxissent.*

Extremus.

*Nel fine della lettera ui era questo.*

*In literarum extremis id erat.*

Att. *Literae quibus ĩ extremis erat, sibi ĩsiduas fieri.*

*Sic in extremo libro.*

Q. Frat. *Iouis oratio, quae est in extrema illo libro.*

*Vt*

*Vt in extremo tertio scribis.* De Diui.
*In extrema etiam parte epistolæ dicimus.*
*In extrema parte, & conclusione muneris.* Q. Frat.

Exturbare aliquem.

*Ho cauato Quintio di possesso.*
*Exturbaui Quintium è possesione.*
*Sic è naui, ex agris, bonis, fortunis, domo.*
*Cum Senatum à gubernaculis eiecisses, populum è naui exturbasses.* Pro Do.
*Miserum est exturbari fortunis omnibus.* Pro Qui.

Exultare.

*Tu salti di allegrezza.*
*Exultas lætitia.*
*Palā exultare lætitia, et triūphare gaudio cæpit* Pro Cluē.
*Tu la squarci, ò ti auanti da giouane.*
*Iuueniliter exultas.*
*Fabius Annibalem iuueniliter exultantem, patientia sua molliebat.* De Sen.

F

Facere medicinam.

*Il medico mi ha fatto la medicina.*
*Medicus mihi medicinam fecit.*
*Medicinæ faciendæ, locus non erit.* Pro Qui.

Facere uitium, damnum, iacturam, & huiusmodi.

*Questa casa crepa.*
*Domus hæc uitium facit.*
*Si ædes ex se corruerunt uitium ue fecerunt.* Top.
*Sic facere iacturam, damnum, detrimentum,*
*Riceuere, ò patir danno, interesse, ò perdita.*

In Ver. *Respub. detrimentum fecit.*

Facere uersuram.

*Costui ha preso denari ad interesse per pagare i suoi debiti.*

*Hic uersuram fecit.*

Pro Font. *A quibus uersuras tantarum pecuniarum factas esse dicunt.*

*Facere imposturam siue Imponere,*

*Truffare, giontare, far truffaria, far stare, ò dir una cosa per un'altra.*

Q. Font. *Catoni egregiè imposuit Milo noster.*

*Facere impetum in aliquem,*

*Venire adosso, ò contra alcuno.*

Epist. *Armenium Regem in Cappadociam impetum esse facturum.*

*Facere progresionem,*

*Fare progresione, ò andare inanzi.*

De Fini. *Vestri progeßionem ad uirtutem fieri aiunt.*

*Facere naufragium Hauer fortuna in mare, ò annegarsi.*

*Qui cupidè profecti sunt, multi naufragium fecerũt*

*Sic facere acceßionem, deceßionem, potestatem, missum, moram, deditionem, sponsalia, stipendia, finem, iniuriam, conuicium, promissum, rem, insidias, funus, periculum, iussa, imperia, offensinem, fucum, sumptum, negocium, concursum, uiam, gratum.*

Pro Do.

Att. *Feceris mihi gratum si ante eò ueneris.*

Ibid. *Mihi per inquam gratum feceris.*

*Facere delicias.*
*Far carezze, & ciancie.*
*Eia delicias facias.* Plaut.
*Facere scelus.* Me.
*Far uigliaccaria.*
*Scelus eos nefarium facere dicunt.* De Ora.
*Facere stipendia,*
*Stare al soldo.*
*Quæ sine armis stipendia facerent,* Liui. ab
*Facere sacra. uel rem diuinam,* Vrb.
*Dir messa.*
*Ne solemne sacrum in monte faceret.* Liui. bel.
*Res illum diuinas apud eos Deos.* pu.
*Facere æs alienum,* In Ver.
*Far debito.*
*Aes alienum fecisse.* Liui ab.
*Facere finem,* Vrb.
*Metter fine.*
*Ille non facit finem, ferre non possumus.* Pro N C.
*Facere fidem,* Plan.
*Hauer credito.*
*Fidem faceret oratio mea.* In Cat.
*Facere dolorem,*
*Dar dolore.*
*Nulla medicina tã facit dolorem, quã quæ sanat.* Att.
*Sic facere luctum, & pauorem.*
*Audita clades simul luctum, simul pauorem ingentem fecit.* Lini bel. Mac.
*Facere periculum,*

*Far proua, & esperientia.*

Ter in Eun. *Nisi periculum feceris.*

*Facere conuitium,*

*Far uillania, ò oltraggio,*

Att *Conuicium Pisoni Consuli mirificum fecit.*

*Farere promissa,*

*Attendere, ò seruar le promesse.*

Offi. *Promissum potius non faciendum.*

*Facere iter.*

*Far uiaggio.*

In Ver. *Iter per Siciliam facere uoluerat.*

*Facere turbas,*

*Far quistione.*

In Ver. *Maximas in istius Castris fecisse turbas.*

*Facere uerba,*

*Parlare.*

*Facere uerbum,*

*Far una parola.*

Att. *Quod plura in ea parte uerba fecerim.*

Pro Sex. *Non me hercle uerbum fecisse.*

*Facere iusta,*

*Far l'essequie di morti.*

Plau Cis. *Postquam ille uxori iusta fecit.*

*Facere copiam uel facultatem,*

*Dar licentia, ò far abondanza.*

Plaut. in Per *Vti tibi recte conciliandi facerem copiam.*

*Feci enim ei quod orauit, mei copiam.*

Id ī Asin. *Facere iudicium,*

*Giudicare.*

*Tanta*

*Tanta & tam præclara iudicia fecisti.* Pro Leg. Man.
*Facere auctoritatem*
*Dare reputatione.*
*Id quod facit auctoritatem.* Pro Leg. Man.
*Facere lucrum,*
*Guadagnare.*
*Ingens lucrum facit.* Plaut in Mer.
*Facere coniecturam,*
*Congetturare.*
*Vos rogarem, ut coniecturam faceretis.* In Ver.
*Facere rem.*
*Far robba.*
*Is ne tibi melius suadet, quam ut rem facias, rem si recte posit.* Hor.
*Facere cædem,*
*Far occisione.*
*Qui iter illud ad cædem faciendam apparasset.* Pro Mil.
*Facere mecum.*
*Tener da me, ò esser della banda mia.*
*Mecum facere fatebatur.* Pro Cęc.
*Facere uersus.*
*Far uersi.*
*Paupertas impulit audax, ut uersus facerem.* Hor.
*Facere sumptum,*
*Far spesa.*
*Non modò ut sumptum faciat, nemini uis affertur.* Pro Leg. Man.
*Facere iniuriam,*
*Far torto.*
*Id quod dictitas, iniuriam tibi fecisse Verrem.* In Ver.

*Facere*

*Facere modos,*
*Far musica, ò cantare, ò sonare.*
De Orat. *Cum denique illi etiam, qui fecerunt modos.*
*Facere gratum,*
*Fare piacere.*
Att. *Feceris mihi gratum, si ante eò ueneris.*
*Facere manum,*
*Far quatriglia.*
In Ver. *Illi nocte facta manu armataq; ueniunt.*
*Facere uota.*
*Far uoto.*
Pro Mil. *Vos & omnes boni uota feceratis.*
*Facere insidias.*
*Appostare.*
Ibid. *Vt huic faceret insidias.*
*Facere funus,*
*Far l'essequie.*
Pro Cluẽ, *Et ibi deintegrò funus iam sepulto filio fecit.*
*Facere mentionem,*
*Far mentione.*
Pro Clu. *Quo tandem igitur ore mentionem corrupti iudicij facitis?*
*Facere imperata,*
*Far li comandamenti.*
Cęsã Cõ *Iussus arma abijcere, imperata facere.*
*Facere uindemiam,*
*Vendemiare.*
Varro. *Vuas autem legere, & uindemiam facere inter æquinoctium autumnale.*

*Facere*

*Facere sementem,*
*Seminare.*
*Sementem facito ita.* Cato de re rust.
*Facere argentum,*
*Tener banco.*
*Qui argentariam Regi maximum fecerat.* In Ver.
*Facere uellaturam.*
*Far l'arte del uetturaro.*
*Itẽ dicũtur, qui uecturis uiuũt, uellaturã facere.* Var. de re rust.
*Facere piraticam,*
*Essere corsaro di mare.*
*Postquã is profectò egestate coactus piraticam fecisset.*
*Facere topiariam,*
*Far l'arte d'intagliar lauori di legno.*
*Vt deniq; illi palliati topiariã facere uideantur.* Q. Frat.
*Facere aliquem loquentem.*
*Introdurre alcuno che parli.*
*In eo libro, ubi se cũ Curione colloquentẽ facit.* De Clar.

Fac cum Infinitiuo Concedentis.

*Poniamo che sia cosi, ò dato che sia cosi: nondimeno questo in niuno modo si deue soportare.*
*Fac ita esse, hoc ferendum tamen nullo modo est.*

Factus ad unguem.

*Egli è ben fatto. che niente li manca.*
*Ad unguem factus est,*
*Fonteius ad unguem factus homo.* Or.

Fallo.

*Se io non m'inganno.*

Nisi

*Binis aut ternis ferire uerbis.* Or.

*Ferire fœdus cum aliquo,*

*Fare patto ò Accordarsi cum alcuno.*

*Fœdere feriebantur prouinciarum.* Pro Do.

Ferre.

*Cosi penso.*

*Sic fert opinio.*

*Nos ut opinio, & spes, & coniectura nostra fere tuti sumus.* Att.

*Per quanto io posso considerare.*

*Vt mea fert coniectura.*

*Come io spero.*

*Vt spes fert.*

*Plura dixi, quam aut opinio mea tulerit, aut uoluntas mea.* Pro Do.

Ferre pro Postulare.

*Il tempo il causa, il bisogno il da.*

*Tempus, caussa, res fert.*

*Si res ita tulisset.* De Ami.

*Quid res, quid tēpus, quid caussa ferat, tu pspicies.* Epis.

*Sic fortuna, occasio, natura, consuetudo, ætas commodum ferunt, pro postulant.*

*vereor ne grauioribus utar uerbis, quā natura mea (fert.* Pro Qu.

Ferre tribum, centuriam, suffragia.

*Adriano ha hauto il nome, ò la uoce di una contrada ō di una compagnia.*

*Adrianus tribum, siue centuriam tulit.*

*Aut tum cum es factus, unam tribum sine Curio ne ferre potuisses.* De Ami.

*Ferre*

Ferre repulſam.

*Titio è ſtato ributtato uia O nõ ha poſſuto ottenere l'ufficio, ò magiſtrato che cercaua.*

*Tytius repulſam tulit.*

De Orat. *P. Rutilius repulſam tulit.*

Ferre legem, rogationem, & huiuſmodi.

*Tiberio Gracchbo ha publicato o fatto una legge ò (ſtatuto.*

*Tiberius Gracchus legem tulit.*

*Perniciofe etiam Philippus in Tribunatu cum legem agrariam ferret.*

*Sic ferre rogationem, aut piriuilegium.*

*Publicare decreto, ò ordine.*

Pro Mil. *Num quæ rogatio lata.*

Parad. *Familiaris tuus de te priuilegium tulit.*

Ferre ſententiam.

*Li Giudici hanno ſententiato coſi.*

*Iudices hanc ſententiam tulerunt.*

De Ami. *De quibus tres uideo ferri ſententias quarum nullam probo.*

*Ferre ad populum,*

*Arrengare ò proporre qualche coſa al popolo.*

De Fin. *Vt trib. pleb. ferret ad plebẽ, uellẽt ne de ea re q̃ (ri.*

Ferre cum Aduerbijs, moleſtè.

In Ver. grauiter. & huiuſmodi.

*Mi è rincreſciuto aſſai queſta coſa.*

*Grauiter hanc rem, moleſtèq; tuli.*

Epiſ. *Sane quã ꝓ eo ac debui, grauiter moleſteq; tuli.*

Ferre ſententiam.

*Il giudice ha ſententiato queſto.*

*De*

*De hoc Iudex sententiam tulit.*

*Vos autem Iudices de hominum fortunis sententiam fertis.* Pro Clu.

Ferre, uel Inferre pedem.

*Mai certo sono intrato qui.*

*Huc sanè nunquam pedem intuli, uel tuli.*

*Paulò post ultro inferens pedem, ad unum omnes occidi.* Liui. ab Vrb.

*Horum contrarium est.*

*Referre pedem,*

*Ritirarsi indrieto.*

*Pedẽ referre, & loco excedere non turpe putaret.* Cęs. in Com.

Ferre ad Cælum.

*Io soglio sempre molto con gran lodi innalzarti.*

*Te ad cœlũ summis laudibus ferre semper soleo.*

*Quem uirtutis gloria cum summa laude extulit ad Cælum.*

*Dicimus etiã secundo rumore ad cælum efferre.*

*Quæ uos ad cælum, fertis rumore secundo.* Hor.

Ferre in oculis, uel in delitijs.

*Io amo molto costui.*

*Hunc in oculis fero. uel in delitijs habeo.*

*Balbum in oculis fero* Q. Frat.

Festus dies.

*Sono le feste.*

*Sunt dies festi. uel feriæ.*

*Syracusani festos dies anniuersarios agunt.* In Ver.

*Feriarum festorumq; dierum ratio in liberis requietem habet litium & iurgiorum.* De Leg.

Festiuitas.

*L'ha detto con bel modo, & gratia.*

*Summa uenustate atque festiuitate dixit.*

De Orat. *Dicendi uis egregia, summa festiuitate, & uenustate coniuncta.*

Fides.

*Io ti ho preso à difendere.*

*Te in fidem meam recepi.*

Pro Arc. *Peto à uobis, ut eum in uestram accipiatis fidem.*

*Et hoc si quis uictus fuerit, uel psidio indiguerit.*

Fidem dare. siue accipere.

*L'uno promette all'altro.*

*Accipe daq; fidem.*

De Fin. *Cum Regulus propter fidem quam dederat hosti ex patria Carthaginem reuertisset.*

*Sic Dare fidem de aliquo.*

*Fare pmessa p alcunn. O fare sicurtà ad alcuno.*

Att. *Cum Pompeius diceret se fidem recepisse de me.*

Prestare fidem alicui. Attendere la promessa.

*Attendemi la promessa.*

*Presta mihi fidem.*

Att. *Prestare fidem suam alicui.*

In fide esse.

*Questa Città sta alla deuotione, & racomandata al Re de Francia.*

*Hæc Ciuitas in fide Regis Galliarum est.*

Pro Plan. *Municipia quæ in fide mea erant.*

Fidibus docere. siue discere, & canere.

*Chi ti insegna di sonare di lira, ò uiola?*

*Quis*

*Quis te fidibus docet? .i.canere.*

*Colui sa sonare de leuto.*

*Ille scit fidibus, scilicet canere.*

*Li Antichi imparauano di sonare de leuto.*

*Antiqui discebant fidibus.*

*Epaminundas fidibus præclare cecinisse dicitur.* Tuſ.

*Discebant enim fidibus antiqui.* De Sen.

Fidens, fidentia, fidenter.

*Costui si come è ualente, cosi ancora è animoso.*

*Hic quemadmodum fortis est, ita est fidens.*

*Qui fortis est, idem est fidens.* Tuſ.

*Hinc fit fidentia, fidenter, & fidentius.*

*Tu hai risposto un poco piu animosamente.*

*Tu paulò fidentius respondisti.*

*Securamente, ò animosamente, ò confidentemente, l'ha detto.*

*Fidenter, siue summa fidentia dixit.*

*Paulo uellem fidentius respondisses.*

*Tum ille fidenter homo peritissimus confirmare ita se rem habere.* De Fini. De Orat.

Fiducia.

*Mi da securezza, ò fidanza la cortesia tua.*

*Fiduciam mihi præbet humanitas tua.*

*Quæ facio, tua fiducia facio.*

Finire modum. In Ver.

*Io ho posto termine à questo.*

*Huic modum finiui.*

*Demetrius se pulchris nouis modum finiuit.*

Flagrare desiderio, amore, & huiusmodi. De Leg.

*Io amo, è desidero questa cosa.*

*Huius amore atque desiderio flagro.*

*Non dici potest quam flagrem desiderio Vrbis.*

*Translate Cic. utitur.*

*Et sic dicimus. flagrare cupiditate, amentia, studio, odio inuidia, infamia.*

In Ver. *Cum inuidia & infamia non recenti sed uetere & diuturna flagraret.*

Pro Clu. *Mulier ita flagrare cœpit amentia.*

Tusc. *Ibicus Rhegynus amore flagrauit.*

Fluere, pro Labi.

*Se ne passa uia il piacere del corpo.*

*Fluit uoluptas corporis.*

*Cętera fluere labi nec diutius esse uno, & eodem (statu.*

*Metaphoricè fluere sermo dicitur siue Oratio.*

*Vedo molto parlare essere uscito, ò nato dalli libri nostri.*

*Multũ sermonem ex nostris libris fluxisse uideo.*

*A Cotta & Sulpitio, omnis fluxit oratio.*

Fœdare scelere.

*Hai sporcato ò imbrattato con tante sceleraggine questa Città.*

*Hanc urbem tam nefario scelere fœdasti.*

*Qui togatum domestici belli extinctorem nefario scelere fœdauit.*

*Hinc fit fœdus da, dum. Brutto.*

*La lussuria è brutta à ogni età & tanto piu bruttissima alla uecchiezza.*

*Luxuria cum omni ætati turpis est, tum senectuti fæ-*

*ti fadißima.*

*Nil fieri pōt miserius nih l perditius, nihil fœdius* Att.

Fædus percutere, siue icere, seu facere.

*Hanno fatto lega.*

*Fœdus percusserunt, siue fœdus percussum est, uel ictum, uel factum.*

*L. Martius cum Gaditanis fœdus icisse dicitur.* Pro Cor:

*In eo fœdere quod factum est cum Samnitibus.* De Inuē.

*Dicimus & Ferire fœdus, & Sancire.*

Fœtus catuli, pulli hinnuli, uituli.

*Fœtus piscium. Et auium proles dicuntur.*

*Catuli sunt ferarum tam immanium quàm mitiū ut leonum, & canum.*

*Pulli sunt equorū, & auium. ut pullus colūbinus.*

*Hinnulus est ceruorum, capreolorum.*

*Vituli sunt bouis, & eleptantis.*

Fortuitus.

*Questo non si uede essere causale, ma diuino.*

*Id non fortuitum sed diuinum uidetur.*

*Vt illud nescio quid nō fortuitū, sđ diuinū uiđreť.* Epis.

Fortunare.

*Iddio ti dia bona sorte in questo magistrato.*

*Hunc magistratum Dij tibi fortunent. non autem. Det tibi Deus bonam fortunam.*

*Eum honorem tibi Deum fortunare uolo.* Epis.

Frangere Translatè.

*Cesare roppe la guerra di Pōpeo cō molte giornate*

*Cæsar Pompeii bellum multis prælijs fregit.*

*Pomptinius ortum repente bellum Allobrogum.*

*prælijs fregit.*

*Vnde frangere se calamitate, seu laboribus.*

Pro Arc. *Nec tantis se laboribus frangeret.*

*Sic frangere audaciam, uim, leges furorem, petulantiam.*

*Hominis furorem, & petulantiam fregi.*

*Contudi & fregi latronis exultantis audaciam.*

Epis. *Primus ego leges Antonianas fregi.*

Fraudi esse.

*Questo non ti sarà danno, ò pregiudicio alcuno.*

*Hoc tibi fraudi non erit.*

Pro Do. *Hæc res nemini unquam fraudi fuit.*

*Sulpitio ha fatto uno errore degno di capital supplitio.*

*Sulpitius fraudem capitalem admisit.*

Pro Rab. *Rabirius fraudem capitalem admisit.*

Frequens.

*Era piena la chiæsa, la scola, ò il senato.*

*Frequentes in templo, ludo, aut senatu eramus.*

Ad Q.F. *Frequentes fuimus omnino ad ducentos.*

*Hinc autem Frequentia. La gran ragunata.*

In Ver. *Tabulas ĩ foro sũma hominũ frequẽtia exscribo.*

Frequentare aliquid.

*Cicerone si pone à usare q̃sto cõ il lume di uocaboli.*

*Id Cicero frequentat luminibus uerborum.*

De Orat. *Distinguenda & frequentanda est omnis oratio luminibus uerborum.*

Frugi.

*Questo è un huomo da bene.*

*Hic homo frugi est.*

*Qui*

*Qui sit frugi igitur uel si mauis moderatus, & tẽperans, cum necesse est esse constantem.* Tusc.

*Cõtrariũ huius est. Nequã. Da niẽte & dapoco.*

Fugit.

*Questo io non lo sò.*

*Id me fugit.*

*Cui rei fugerat me rescribere.* Att.

*Me latet. Non utitur Cic. nisi cum negatione ut Non me latet.*

Vinum fugiens.

*Questo uino mi pare che si guasti.*

*Hoc uinum mihi fugiens uidetur.*

*Qui uinum fugiens uendit sciens.* Offi.

Fundere Versus.

*Archia faceua uersi estẽporaneamẽte ò al'impulso.*

*Archias uersus extempore fundebat.*

*Cum tam bonos septenarios fundat ad tibiam.*

Fundere copias.

*Cesare mise à sbaraglio le genti di Pompeo.*

*Cæsar Pompeij copias fudit.*

*Murena magnas hostium copias fudit.* Pro Mu.

Fungi officio.

*Io farò il debito mio.*

*Meo fungar officio, uel munere.*

*Fungere officio quo tu functus es in meo luctu.* Att.

*Lysias est functus omni ciuium munere.* De Clar. Orat.

G

Gaudere.

*Rallegrati nel cuore tuo, & contentati della tua*

 *fortuna,*

*fortuna, & non ti auantare.*

*Tuo in sinu gaude & gloriosè loqui desine.*

Tus. *Vt in sinu gaudeant, gloriosè loqui desinant.*

Generatim.

*Vniuersalmente ò generalmente.*

*Generatim.*

De Orat. *Nulli fuerunt qui illa artificiosè digesta generatim componerent.*

*Non autem Vniuersaliter dicitur.*

*Contra. Speciatim, & Particulatim,*

*Particolarmente.*

*Non Specialiter, uel Particulariter.*

Post Red. *Speciatim initio de salute mea promulgauit.*

Ad Her. *Si summatim, non particulatim enarrabimus.*

Gerere negotium.

*Io farò la tua faccenda.*

*Ego tuum negotium geram.*

Att. *Si ipse negotium meum gererē nihil gererem, ni si consilio tuo.*

*Sic Gerere bellè Rempub. pro Administrare.*

De Ami. *Rempub. ab aliquo bene, & feliciter gestā esse*

*Sic gerere societatem, simultatem, inimicitias.*

Pro Qu. *Qui magna fide societatem gerunt.*

Pro Deiot. *Tamen hominū more gerere inimicitias poteris.*

Gerere consulatum.

*Cicerone era consule à Roma.*

*Cicero Romæ consulatum gerebat.*

Pro Sex. *C. Marius sextum iam consulatum gerens.*

*Sic Magistratum gerere, preturam, censuram.*

*&*

*& huiusmodi.*

Germanus

*Questo è mio fratello carnale.*

*Hic meus est germanus.*

*Coniuges liberi, germani, parentes.* Par.

Germanus, pro Vero.

*Costui in breue tempo ha acquistato, ò si ha fatto la uera lingua latina.*

*Is breui germanã linguam latinam adeptus est.*

*Sed nos uerè iuris germanæq; iustitiæ solidam, & expressam imaginem nullam tenemus.* Offi.

Gradum facere,

*Giulio è passato all'altre scientie.*

*Iulius ad alias scientias gradum fecit.*

Gratulari alicui.

*Mi rallegro con esso te del parentado di un'huomo molto da bene.*

*Gratulor tibi affinitate uiri optimi. non autem tecum. neque de affinitate.*

*Qui mihi gratulatus es illius diei celebritate.*

Gratus, & Iucundus.

*Gratus qui in utraque fortuna commodum cum delectatione affert.*

*Iucundus qui delectationem affert, & sine utilitate, & semper de rebus prosperis.*

*Il studio delle lettere è dilettevole alli dotti, et grato alli studiosi di quelle.*

*Literarum studium iucundum doctis, & gratum studiosis est.*

Epist. *Amor tuus non ille quidem mihi ignotus sed tamen gratus, & optatus dicerem iucundus nisi id uerbum in omne tempus perdidissem.*

Grauatè, uel Aegrè.

*Cō dispiacere, ò di mala uoglia īsegno ptīcularmēte,*
*Grauatè uel ægrè, priuatim doceo.*

De Orat. *Cum uobis non meo iudicio sed uestro inductus nō grauatè respondero.*

Grauitas loci uel Cœli.

*Appena sopporto questa cattiua aria.*
*Vix grauitatem cœli huius sustineo.*

Att. *Corpore uix sustineo, grauitatem cœli huius.*

Gustare.

*Io ho assaggiato, ò gustato il uino.*
*Vinum gustaui.*

De Ami. *Gustaras ciuilē sanguinē, uel potius exorbueras.*

H

Habere se.

*La sta cosi.*
*Res sic se habet.*

Att. *Scire igitur aueo quomodo res se habeat.*
*Sic Benè, malè, præclarè, bellè res se habent.*
*Le cose passano, ò uanno bene, ò male.*

Habere cognitum.

*Non ancora io lo conosceua bene.*
*Eum nondum habebam satis cognitum.*

Epist. *Eum nondum habes satis cognitum.*
*Sic habere notum, tractatum, domitum, ambiguum, expertum, paratum, exploratum, absolutum,*

*tum, subductum, collectum, sollicitum.*

*Orator habeat omnes Philosophiæ notos, & tractatos locos.* De Orat.

*Domitas habere libidines.* De Orat.

*Non habeo ambiguum.* Epist.

Habere cum Infinitiuo.

*Io non ho hauuto da scriuerti.*

*Nihil habui ad te scribere.*

*De Repub. nihil habeo ad te scribere.*

*Sic habeo polliceri.*

*De caussa regia tantum habeo polliceri me tibi absenti cumulatè satisfacturum.* Epist.

Habere honorem.

*Bisogna far honore alli huomini da bene.*

*Optimis uiris est honor habendus.*

*Habuit honorem, ut proditori.* In Ver.

*Habere sermonem de aliquo,*

*Parlare, ò ragionar di alcuno.*

*Multum is mecum sermonem habuit.* Att.

*Habere malos sermones de aliquo,*

*Mormorar di alcuno.*

*Habere iter,*

*Caminare, Andare. o far uiaggio.*

*Et ille in Sardiniam iter habebat.* Att.

*Habere fidem, non Adhibere,*

*Hauer credito.*

*Fides huic defensioni non haberetur.* in Ver.

*Habere senatum,*

*Far consiglio.*

*Cum*

*Cu n in Capitolio senatū duo consules haberent.*

*Ha bere comitia,*

*Fa parlamento publico.*

In Ver. *Huius signi, & tabulis forum comitium ornari?*

Pro Plan. *Consul comitia habere cœpit.*

*Habere orationem,*

*Orare, ouero raggionare.*

*Cum his hęc haberi oratio potest.*

Pro Do. *Mitissimam in senatu orationem habuit.*

Epist. *Habere rationem alicuius.*

*Hauer rispetto ad alcuno.*

De Nat. *Quanquam non tam dicendi. mihi ratio habenda fuit quàm audiendi.*

*Aut cum absentis ratio haberetur ferebamus.*

*Habere rationem cum aliquo.*

De Sen. *Far conto con alcuno.*

*Agricolæ rationem habent cum terra quæ nunquā recusat imperium.*

Hærere in aliqua re.

*Io dubito in questa cosa.*

*Hæreo in hac re.*

De Nat. *In multis enim hominibus hærebitis.*

Hærere crimen.

*Tu hai peccato.*

*Hæret peccatum, uel crimen in te, uel tibi.*

Pro Cæl. *In quo non modo crimen non hærebat, sed.*

Pro Qu. Rosc. *Potest homini huic hærere peccatum.*

Hærere in uisceribus seu medullis.

*Io mai mi scorderò di questo.*

*Id*

*Id semper in uisceribus, uel in medullis hærebit.*
*Aliquẽ ĩ medullis alicuius ac uisceribus hærere.* Epist.

Haurire.

*Da questo io non ho cauato, se non piacere.*
*Ex hoc nisi uoluptates hausi.*
*Hoc uerbo translatè utitur Cic. ut*
*Haurire sumptum, artes, legem, dolorem, calamitatem, luctum.*
*Sumptum haurit ex ærario supeditat socijs.*
*Hanc legem à natura ipsa arripuimus, hausimus expreßimus.* Orat.

Honor.

*Con uostra licentia, ouero con riuerentia parlando, la cosa sta, ò passa cosi.*
*Honorem præfando, res ita se habet.*
*Præfari honorem.* Epist.

Homo.

*Vno di Roma, un giouane l'ha ferito.*
*Homo romanus, homo adolescens, ei uulnus ĩflixit*
*Homo adolescens.* De Orat.

Hescere.

*Non ha animo di aprir la bocca, auanti à me.*
*Ne iscere quidem coram me audet.*
*Respõdere ne ad hæc, aut õnino hiscere audebis?* De Ami.
*Desidero che piu ꝑsto la terra apẽdosi mi ĩghiotti.*
*Opto ut prius, mihi terra dehiscat.*
*Hiscere nempe tibi terra roganda foret.* Ouid.

Humilis, & Humilitas.

*Non pensare cosa uile.*

*Nihil humile cogites.*

Pro Leg. *Et sunt humiliora quàm ea quæ à uobis expectari puto.*

*Tu hai poco, & uile animo.*

*Est tibi animus demissus, & humilis, siue abiectus, & fractus.*

Pro Plã. *Fracto animo supplicare alicui.*

De Fin. *Humilis & imbecillus animus.*

*Hinc fit humilitas. La bassezza, ò uiltà.*

Offi. *Quorum prima ætas propter humilitatem, & obscuritatem in hominum ignoratiõne uersatur.*

Tus. *Habet ardorem libido, humilitatem metus.*

I

Iacere, Translatè.

*Costui nõ è in stima, ouero nõ è in cõto in q̃sta terra.*

*Hic iacet in hac Vrbe.*

Tus. *Iacent ea semper quæ apud quosq; improbantur.*

*Queste cose non sono in nome ne fama.*

*Hæc omnia iacent.*

*Sic Iacere in mærore, in sordibus, in luctu.*

Att. *Iacet in mærore meus frater.*

Parad. *Iacere in sordibus, ac luctu.*

Iacere ad pedes.

*La meschina mi si è inginocchiata inanzi.*

*Mihi ad pedes misera iacuit. Procubuit, Prouoluit, Concidit.*

In Ver. *Mihi ad pedes misera iacuit.*

*Volendo uscire mi si gettò à piedi.*

*Mihi egresso ad genua concidit.*

*Iactari.*

Iactari.

*Io son trauagliato dalla fatica della Corte.*

*Forensi labore iactor.*

*Cum æstu febriq; iactantur.*

Iactare se.

*Tu insolentemente ti auanti, ti lodi, ti squarci.*

*Insolenter te iactas.*

*Et eò magis si insolentius se iactant.* De Orat

Iam.

*Oltra di questo, che uoglio stare à racontar'io?*

*Iam quid ego memorem?*

*Iam quid ego commmemorem?* DeDiui.

Iam à principio, uel Iam inde à principio, uel Iam inde ab initio.

*Dal principio la tua lettera era sfaciata.*

*Iam inde ab initio epistola tua impudens erat.*

*Iam inde ab initio præparant animos?.* Liui.ab

Iam inde ab adolescentia. Vrb.Cō.

*Dache io era giuenetto, mi son dato allo studio delle lettere.*

*Iam ĩde ab adolescentia me litetarũ studijs addixi.*

*Is adeo dissimili studio iam inde ab adolesc entia.* Ter.in

*Sic iam inde ab Hætruria,* Ade.

*Fin'alla Tòscana.*

Iampridem.

*Desidero certo, & già un pezzo ò lungo tempo uedere Lucillo, & Afranio.*

*Cupio equidem, & iampridem cupio Lucillum, & Afranium uisere.*

Att. *De fundo Frusinate redimendo iam pridem intellexisti uoluntatem meam.*

Iam tum.

*Dall' hora che ti conobbi.*

*Iam tum cum te cognoui.*

Att. *Quæ iam tum cum aderas offendere eius animū intelligebam.*

*Sic iam nunc.*

*Di quel che io penso da hora ne ho paura.*

*Quæ cogito iam nunc timeo.*

*De quibus ad me scripsisti iā nūc admodū delectant.*

Id temporis, Id ætatis

*Noi p che siamo in questi tēpi attēdemo à star sani.*

*Nos quoniā id tēporis est, ualetudini operā damus*

*Io haueua detto che Claudio era p uēire à q̄sto tēpo*

*Claudium id temporis uenturum dixeram.*

Pro Mil. *Milo profectus est id temporis, cum iam.*

*Essendo io in questa età.*

*Cum id ætatis*

De Orat. *Hominibus id ætatis tantum onus imponere.*

Id quod, pro Quod solum

*Vedo che sei studioso delle buone lettere il che sempre mi è piaciuto.*

*Video te literarū studiosum, id quod sēp am aui.*

Vet. *Id quod neutrum nobis hoc tempore contingit.*

Illudere aliquem, siue alicui.

*Tu bertegg' l'autorità nostra.*

*Auctoritatē nostrā, siue Auctoritati nostræ illudis.*

De Orat. *Carneades rectorum præcepta illudere solebat.*

*Hic*

*Hic illudit auctoritati uestræ.* Pro Do.

Imbuere mentem.

*Io ho tal' opinione del maestro.*

*Præceptoris opinio mentem meam imbuit.*

*Omnium hominũ mẽtes imbuit Deorum opinio.* Tus.

*Li eretici hanno hauuto cattiua opinione.*

*Hæretici opinionum prauitate imbuti fuere.*

*Via appia latronis sanguine imbuta est.* Pro Mil.

Imminere cum Datiuo, & Accusatiuo.

Cum Præpositione In.

*Il tuo furore soprastau, ò staua adosso alle robbe di (tutti.*

*Imminebat tuus furor, omnium fortunis*

*Impendebat direptio, imminebat tuus furor omnium fortunis.* Pro Do.

*Io staua per darmi adosso al migliaccio del cuoco,*

*In coqui tyrotharicum imminebam,*

*Ipse autẽ hodie ĩ Pati nostri tyrotaricũ ĩminebã.* Att.

Impigere uncum fustem, cyathum, & huiusmodi.

*Io gli ho gittato il rãpino, ouero ũcino per tirarlo.*

*Vncum impegi illi ut inde traherem,*

*Vncus impectus est fugitiuo illi.*

*Sic Impingere fustem,* De Ami.

*Dar una bastonata.*

Impingere cyathum, siue calicem

*Gli bisogna gittar un bicchier d'acqua in faccia se uoi che ritorni in se*

*Cyathus aquæ est illi in faciem impingendus si nis ut ad se redeat.*

*Huic calix mulsi impingendus est.* Tus.

*Mi ha buttato la poluere nelli occhi.*

*Puluerem mihi in oculos impegit.*

*Atque hoc tẽpore impingit mihi epistolam Bruti rem illam suo periculo esse captiuus.*

*Impingere uulnus.*

*Dar ferite.*

*Impingere pugnum in os,*

*Dar un pugno nel uiso.*

*Impingere colaphos alicui,*

*Dar de schiaffi.*

*Impingere culpam,*

*Dar la colpa, ò incolpare.*

*Impingere in lapidem uel offendere,*

*Inciampare in un sasso.*

Implicare, & Implicatus.

*Tu mi hai intricato, ò inuiluppato in questa logica.*

*Tu hac me logica implicasti.*

Offi. *Qui contrahendis negocijs implicantur.*

*Tutti li famigliari di Cesare sono miei affettiõatißi(mi.*

*Cæsaris familiares satis habeo implicatos, consuetudine, & beneuolentia.*

Epist. *Etenim omnes Cæsaris familiares satis oportunè habeo implicatos, consuetudine & beneuolẽtia.*

Imponere leges, uectigal, onus, & huiusmodi.

*Tuci hai aggrauato di leggi troppo crudeli.*

*Tu leges nobis nimis duras imposuisti.*

De Ami. *Is leges ciuitati per uim imposuit.*

*Ci hanno aggrauato d'una gran gabella.*

*Praegrande uectigal nobis imposuerunt.*

*Vectigal esse impositum fructibus nostris dicitur* Pro Fõt.

*Sic onus, iniuriam, contumeliam, mseruitutem, dominum, personam, partes imponere.*

*Quando mihi ab amico onus imponitur.* Epis.

*Vos mihi personam hanc imposuistis.* Contra.

*Aut iniuriam sine ignominia sibi imponerent.* Rul.

Impotens siue Impotenti animo. Pro Qu.

*Costui non si puo reggere, ò ritenere se stesso.*

*Hic est impotens, siue impotenti animo.*

*Neque homini infanti, atque impotenti iniustè facta conducunt.* De Fin.

*Nihil feci iratus, nihil impotenti animo.* De Ref.

*Hinc fit impotentia uirium, quam tum cupiditatem tùm libidinem dicimus impotentiam quandam animi à temperantia, & moderatione plurimum discedentem.* Auruſ.

Impunè esse.

*Flauio non sarà punito.*

*Flauius impune erit.*

*Qui uummos in tribu pronuntiauerit si non dederit impunè sit.* Att.

Importunus.

*Sia da noi lontano la maledetta pouertà.*

*Absit à nobis importuna paupertas.*

*Videam illud scelus tam importunum duo importuna prodigia.i.execranda.*

*Hinc Importunitas,*

*La malitia & Insolentia.*

In Ver. *Vir incredibili importunitate, & audacia,*

Impreßionem facere, seu dare.

*Sempronio è stato assaltato dalla banda dinanzi.*

Epis. *In Sempronium impreßio facta est ex aduerso.*

*Non iudicio neque disceptatione sed ui atque impreßione euertere aliquem,*

*Curtio ha assaltato li suoi nemici.*

Liui. ab *Curtius inimicis suis impreßionem dedit*

Vrb. Cō. *Redintegrato clamore secuti, dant inpreßionē.*

In ęs.

*Le leggi di cesare sono state in tagliate in metallo.*

*Leges Cæsaris in ęs incisæ sunt.*

De Ami. *Quæ ille in æs incidit.*

In hunc diem, Annum, horam.

*Per oggi non ti posso seruire. dellibro*

*In hunc diem tibi librum commodato dare, uel Commodare non possum.*

In Ver. *In illum annum ita deleri putabatur.*

*Io leggero qui per un anno.*

*Hic in annum profitebor.*

*Sic indiem uiuere.*

*Viuere à giornata, ò da giorno, in giorno.*

*Si barbarorum est in diem uiuere.*

*A di per di, per un mese par un anno farò questo*

*In dies singultos, in mensem, in annum id agam.*

*Dicitur & In paucos dies, In duos menses, In quintum annum, In singulos dies, In singu los annos, & non Singulis annis, uel per Singulos annos, uel dies quæ significant tempus continuatum*

*tinuatum cum illa significent. per interualla annorum, mensium, aut dierum.*

*Sed cura ut excuset morbi caussa ĩ dies singulos* Att.

*La tregua è fatta per doi mesi.*

*Induciæ factæ sunt in duos menses.*

*Sic Ad diem, Ad annum,*

*Per un dì, Per un anno.*

*Fin un hora ti ho aspettato.*

*Ad secundam horam te expectaui.*

*Io mi partirò al di ordinato.*

*Ad diem discedam.*

*Quin ad diem decedam.* Epis.

*Sic Ad annum.*

*Quomodo sese habiturum sit corpus, non dico ad annum sed ad uesperam.* De Fin.

*Non ha restituito li danari al suo tempo.*

*Ad diem pecuniam non reddidit.*

*Quando ille frumentum quod deberet non ad diẽ dedit.* In Ver.

*Dicimus in militem, In capita, In naues, potius q̃ Pro quolibet milite, Pro singulis nauibus.*

*Il Duca ordina doi maestri per Città.*

*Dux cõstituit binos p̃ceptores ĩ sĩgulas ciuitates*

*Describebat Cẽsores binos in singulas Ciuitates.*

*In singula capita seruorum ac liberorum tributum imponebatur.* In Ver.

*Basta un Capitano per un cento soldati.* Cæs. in Com.

*In centum milites satis est Dux unus.*

*A guardare ogni cento pecore basta un pecoraro.*

*In centenas oues custodiendas, satis sunt singuli opiliones.*

*Io ti ringratio di cosa, per cosa.*

*In singulas res tibi gratias ago.*

Plāc.Cici. *Facere nō possū quī ī singulas res tibi gratias a(gā.*

In sententiam ire.

*Molti concorerano al parere di Camillo.*

*Conplures in Camilli sententiā ituros perspicio.*

Epis.Lē. *Perspiciebāt enim ī Hortensii sententiam multis partibus plures ituros.*

*Contra ire in alia omnia.*

*Tenere il contrario.*

Epis. *Frequentes ierunt in alia omnia.*

In rem esse, uel E re esse.

*Io non posso conoscere che cosa ti sia utile.*

*Quid in rem tuam sit perspicere nequeo.*

Plaut. *In rem hoc tuam est.*

Au. *Neqne enim est in rem nostram.*

Ver. in *Questo sarà utile à me solo.*

Hecy. *Id in rem mea unius uel ex re mea unius erit.*

Ade. *Status ut ex fide, fama, req; mea uidetur.*

Inambulare.

*Io paßiggiaua con Flauio nel portico.*

*In porticu cum Flauio inambulabam.*

De Orat. *Antonius autē inambularet cū Cotta ī porticū.*

*Idem est quod Ambulo animi, uel colloquendi gratia cum aliquo.*

*Io sempre auanti giorno passegeio per casa.*

*Semper domiante lucem inambulo.*

*Ante*

*Ante lucem inambulabam domi.* Epist.

Inanima, siue innanimatum.

*Questo è una cosa invnimata.*

*Id est inanimum uel inanimatum.*

*Omn a muta atque inanima commouerentur.* In Ver.

*Inanimata ut aurum, & argentum.* Offi.

Inanis

*Io non ho riceuto alcuna tua epistola uota, & senza alcuna cosa utile, & suaue in questi giorni.*

*Nulla abs te per hos dies epistola inanis aliqua re utili & suaui ad me uenit.* Epist.

*Mittere tabellarium cum inanibus epistolis.* Att.

*Construitur Inanis & Plenus cum Genitiuo & Ablatiuo. ut Inania uerborum.*

*Hæc inanissima Prudentiæ reperta sunt.* Pro Mur.

Inauratus & Auratus.

*Gli ha fatto una statua non indorata ma di oro.*

*Non inauratam sed auream statuam posuit.*

*Non inaurata statua decorari sed aurea.* In Ver.

*Vulgo Deauratam aut Auro obductam dicunt.*

Incidere aliquid.

*Io accortarò, stroncarò, tagliarò le penne accio non habbino da nascere piu.* Att.

*Pennas incidam, ne renascantur.*

*Qui si pennas inciderant nolunt easdem renasci.*

*Stroncamo il filo con il quale si ligano le lettere & sigillano.*

*Incidamus linum quo epistolæ stringuntur, & obsignantur.*

In Cat. *Litteras pferri iussimus, linũ incidimus, legimus.*

Incipere.

*Incominciò à dire.*

*Dicere cœpit. Cic. utitur. & non incepit dicere. Sed benè cum cæteris uerbis dicitur incepit, facere, Scribere &c.*

Incidere.

*Dimmi donde ti è uenuto questo sospetto?*

*Cedò unde tibi isthæc incidit suspicio?*

Ter. in And. *Nam qui isthæc tibi incidit suspicio?*

Inclamare.

*Mettati talmente in ordine che se io chiamarò, debbi uolare,*

*Ita te para ut si inclamauero aduoles.*

Att. *Expeditus facito ut sis, si inclamaro ut accurras.*

Inclinare ad.

*Il parere del consiglio è inclinato ò disposto à far pace con Adriano.*

*Senatus sententia inclinat ad pacem faciendam cum Adriano.*

Att. *Tu igitur intelliges quid inclinent ad hoc meum consilium, adiuuandum.*

*Hic fit Inclinatus. Quod est ferè ad pniciẽ ruens.*

*Ha aiutato la Republica quale era auuiata à male.*

*Reipub. inclinatæ præsidium tulit.*

*Ferre præsidiũ labenti, atque inclinatæ Reipub.*

*Hinc & Inclinatio.*

*Per la mutatiõe ò corso d̃ tẽpi molte cose uãno male*

*Inclinatione temporum multa pereunt.*

*In Repub. permagni momenti est ratio, atque inclinatio temporum.* Iu Ver.

Increbrescere, pro Diuulgari.

*Questa cosa è diuulgata & publicata à tutti.*

*Id apud omnes increbuit.*

*Cum hoc nescio quomodo apud eos increbuisset.* De Orat.

Increbrescere, pro Augeri.

*Il uēto rinforza ò si fà maggiore, cresce ò si aumēta.*

*Ventus increbrescit.* Epis.

Incola, Inquilinus Accola.

*Incola.*

*Inquilinus.*

*Appigionante.*

*Accola.*

*Quel che habita d'appresso.*

Inculcare, pro Ingerere.

*Il seruitore imbaligiarà le mie uesti.*

*Famulus indumenta mea inculcabit.*

*Translatè hoc Verbo utitur Cic.*

*Tertium caput mi Pomponi quo consilio, & à quo sit inculcatum uide.* Att.

*Noi replicando molte cose unimo insieme.*

*Nos plurima inculcamus.*

*Voi non solamente fate apparire auanti gli occhi le imagini delle cose ma ancora le cacciate fin dentro ne gli animi.*

*Vos non modò oculis, imagines, sed etiam animis inculcatis.* De Nat.

Incumbere in aliquam rem.

*Sforzati*

*Sforzati di fare questa cosa.*

*Incumbe in hanc rem.*

*Attendi con ogni sforzo à questa causa.*

*Incumbe in hanc caussam.*

De Ami. *Incumbite in hanc caussam Quiritus, ut facitis.*

Incumbere ad aliquid.

*Attendi con tutto il cuore à farti honore.*

Incumbe toto pectore ad laudem.

*Pomponio attendiamo ò damo adosso à questi studij.*

*Incumbamus ad hæc studia Pomponi.*

Pro Pō. *Quare omni studio, ad id bellum incumbamus.*

Index.

*E stato saluato colui che ha scoperto il peccato del suo compagno.*

*Seruatus est index.*

In Cat. *Hæc omnia indices detulerunt, rei confeßi sunt.*

Indicere.

*Io ti ho intimato, ò fatto intendere la uendita.*

*Venditionem tibi indixi.*

Offi. *Nullum bellum esse iustum nisi quod aut rebus repetitis gerat̄ aut denũtiatũ ante sit et ĩ dictũ.*

Inducere animum.

*Come ha potuto pensare di leuare di heredità il proprio figliuolo?*

*Qui potuit animũ inducere ut filiũ exheredaret?*

*Pōpilio si ha psuaso ò messo in fantasia di far benè.*

*Pompilius animum induxit rectè facere.*

Att. *Animum inducere non potui, ut uiderem.*

Iuſ. *Inducant animum diuitias contemnere.*

*Induce-*

Inducere, pro Introducere.

*Costoro hanno introdutta ò fatto ò trouato noua usanza in questa Città.*

*Hi induxerunt nouum modum in hanc Vrbem.*

*Inducere nouum morem iudiciorum in Rempub.*

*Sic Inducere nouum uerbum religionem, rationem, rem perniciosam, seditionem, discordiam, falsos Deos.*

*Ne inexpiabiles religiones in Rẽpub. inducerẽt* De Ami.

*Hanc rationem Epicurus induxit.* De Fd.

*Rem perniciosissimam in Ciuitatem inducunt, seditionem, atque discordiam.* Offi.

*Inducere in pedes, aut pedibus soleas.*

*Soleæ ligneæ in pedes inductæ sunt.* Gelnuē.

Inducere pro Deler.

*Dalli di penna ò scancellalo.*

*Induc.*

*Vt induceretur locatio postulatum est.* Att.

Inducere, pro Decipere.

*Costui & non altri ci ha ingannato.*

*Hic neque alius nos induxit.*

*Socios inducere, decipere, destituere.* Pro Sex. Rosc.

Indulgere alicui.

*Alle uolte si deue far carezze, ò allentare la briglia alli figlioli.*

*Interdum pueris est indulgendum.*

*Cõsuetudini auribus ĩdulgẽti libẽter obsequor.* Orat.

*Sic Indulgere somno,*

*Attendere à dormire.*

Indulge-

*Indulgere uino,*
*Attendere à bere.*
*Indulgere gulæ.*
*Attendere à mangiare.*
*Indulgere genio.*
*Darsi buon tempo.*
*Contrarium est. Defraudare. ut*
*Defraudare oculos, gulam, genium.*
*Farsi patire ò stentare, del dormire, mangiare, et bere, & altri piaceri.*
*Hinc fit Indulgentia. quæ in bonam, & in malam partem capitur.*
*Li miei figliuoli per le carezze & piaceuolezze che io gli uso si guastano.*
*Liberi mei ꝓpter indulgentiam meam deprauant*
Att. *Filium patris indulgentia deprauari.*
*Tu troppo compiaci ò contenti li tuoi figlioli.*
*Nimiam liberis tuis indulgentiam tribuis.*
*Tantumq; eum tribuere huic indulgentiæ ut se maledictis non abstineat. In bonam partem.*
De Leg. *Homines naturali quadam indulgentia, & beneuolentia inter se contineri.*
Att. *Et hoc Cæsar pro sua in nos indulgẽtia probabit.*

Industria.

*Io con l'essere molto diligente & accorto mi ho acquistato grand'honore.*
*Maximã mihi gloriam mea industria comparaui.*
Att. *Messala tãta est ĩdustria, tãtũq; euigilat ĩ studio.*
*Hinc De Industria.*

*A posta*

*A posta ò à sõmo studio ò uolẽdo cosi ho fatto q̃-*
*Id ego de industria feci.* *(sto.*
*Vt id industria factum esse uideatur.* Orat.

Inire domum gratiam, conuiuia, & huiusmodi.

*Io ho uoluto intrare in casa di Lucilio.*
*Lucilij domum inire uolui.*
*Tu illius domum inire uoluisti.* Pro Deio.
*Tu ti hai acquistato la gratia de Adriano.*
*Tu ab Adriano, uel cũ Adriano, aut apud Adrianum gratiam inijsti.*
*Tu pensi farti fauorito ò acquistarti la gratia ò amicitia di Hortensio.*
*Tu ab Hortensio gratiam inire putas.*
*Cum inire à Pop. Rom. gratiam posset nemo.* In Ver.
*Inire summam gratiam cum bonis omnibus.* Att.
*Inire conuiuia,*
*Andare à pasti.*
*Filius conuiuia cum patre non inibat.* Pro Sex. R.
*Inire æpulas cum aliquo,*
*Mangiare con alcuno.*
*Sequebantur æpulæ quas inibant propinqui coronati.* De Leg.
*Inire magistratum,*
*Entrare in ufficio.*
*Cum Consules magistratum inierint.* De Ami.
*Sic Inire consulatum,*
*Entrare nell'ufficio del Consolato.*
*Inire consilium,*

*Consi-*

*Consigliarsi ò pigliare consiglio.*
*Sẽpre ti deueresti consigliare con chi ne sa piu di te.*
*Tibi semper consilium incundum esset cũ eo qui te sit longè prudentior.*
In Cat. *Consilia quæ clã essent inita, cõtra, salutẽ Vrbis*
*Inire rationem,*
*Risoluersi, O pigliare per espediente.*
*Sic Inire rationem cum aliquo, de aliqua re,*
*Fare resolutione de qualche cosa con il consiglio di alcuno.*
De Ami. *Cum Consules inirent rationem de commodis militum augendis.*
*Si è pigliato per espediente di combattere.*
*Pugnandi ratio inita est.*
*Tu mai ti risolui di quel che tu hai da fare.*
*Tu nunquam tuis de rebus rationem inis.*
Cic. Ser. Sul. *Adiuues, ineasq; rationem quẽadmodum illa mulier Romam perducatur.*
*Inire pugnam, siue prælium,*
*Combattere, ò far giornata.*
Liui. bel. pu. *Tentata uerius pugna quam inita est.*
*Ab In eo fit Iniens, tis. Participium.*
Ineunte mense, Aestate, & Vere.
*Entrando, ò nel entrar del mese di Nouembre, oue ro di Decembre fa che ti ritroui à Roma.*
Att. *Ineũte Nouẽbri uel Decẽbri mense fac Romæ ut sis.*
*Ianuario ineunte cura ut Romæ sis.*
*Sic Ineunte æstate, Ineunte uere.*
Pro Põ. *Pompeius extrema hyeme bellum apparauit, ine unte*

*unte uere ſuſcepit, media æſtate confecit.*
*Sic ab ineunte ætate, adoleſcentia, pueritia.*
*Meæ uitæ rationes ab ineunte ætate ſuſceptæ.* Pro Pōp.

Infamiam inferre.

*Tu hai infamato coſtui.*
*Tu huic infamiam intuliſti.*
*Inferre infamiam alicui.* Pro Cæl.

Infamiam fugere.

*Ti auertiſco che debbi fuggire queſto mal nome.*
*Vt hanc magnam infamiam fugias moneo.*
*Vt magnam infamiam fugiat.* Epis.

Infans pro Imperitus, & Infantia pro Imperitia.

*Io ti ho per perſona ſaputa, & d'aſſai.*
*Te non infantem eſſe puto.*
*Ipſum Scipionem accepimus non infantē fuiſſe.* De Clar.
*Infans, & inſipiens homo.* De Inuē.
*Io non mi curo della ſua ignorantia.*
*Illius infantiam facilè patior.*
*Tu non ſai dir una parola.*
*Mira tua eſt infantia.*
*Dubitaua che ſe niente haueſſe detto non fuſſe ſtato tenuto molto ignorante, ſe haueſſe detto molto in tal cauſa non fuſſe ſtato tenuto preſentuoſiſſimo.*
*Verebar ſi nihil dixiſſē ne infantiſſimus, ſi multa ī eiuſmodi cauſſa, ne impudētiſſimus exiſtimarer*

Infenſus.

*Per amor tuo mi ho fatto inimico Quintilio.*

*Tua*

*Tua caussa infensum habeo Quintilium.*

In Ver. *Homines qui illi infēsi inimiciq; sunt.*

Inferior.

*Adriano era un poco piu giouene che Lucilio.*

*Adrianus era ætate Lucilio paulò inferior.*

*Sic inferior prudentia, laude, fortuna.*

Q. Frat. *Quem ego intelligo prudentia non esse inferiorem quàm me.*

Epist. *Superior ordine inferior fortuna.*

Inferre pedem.

*Se io ui porrò il piè dentro.*

*Si pedem intulero.*

Pro Cæc. *Cum pedem intulero atque in possessionem uestigium fecero tum excludar.*

Inferre se aliquo

*Si è ridutto nella Città.*

*Intulit se in Vrbem.*

In Ver. *Cum in templum Castoris tecum tuis furijs funestum intulisti.*

*Sic Inferre se in discrimen uitę pro Patria.*

*Metterſi à pericolo della uita per la patria.*

Inferre stuprum, mortem, infamiam, labem, & huiusmodi.

*Li uitij tuoi hanno apportato infamia, ò hanno infamato ancora li altri.*

*Tua scelera infamiam etiam alijs intulerunt.*

Offi. *Qui ab ijs quibus infertur si possint non propulsant iniuriam.*

Inferre sermonem.

*All'hora*

*All'hora à ponto ragionauamo della cosa tua.*

*Tunc quidem de re tua sermonem inferebamus.*

*In re seuera delicatũ aliquẽ inferre sermonem.* Offi.

Infestus.

*La fortuna mi è nemica acerba, & disfauoreuole.*

*Fortuna mihi infesta est.*

*Fortuna Pom. Rom. que nunc nobis infesta est fuit aliquando propitia.*

*Is aratoribus infestus, atque inimicus est.*

*Sic infestus homo, Infestus animus, Infesti oculi ætas signa, hosti, & in hostem.*

*Infestis oculis omnium conspici.* In Cat.

*Infestis signis inferri in hostem.* Pro Fõt.

*Aprica huic uictoriæ infesta.* Pro Lig.

Infestum pro Malis, seu periculis paratus.

*L'età della giouentu è facile ad ogni male, ouero è molto pericolosa.*

*Adolescentia quidem infesta est.*

*Aetas quæ ipsa sua sponte infirma aliorum libidine infesta est.* Pro Cæl.

Inficere, pro Imbuere.

*Vn fãciullo si deue ĩpire, & ãmaestrare di buõe arte*

*Puer bonis artibus infici debet.*

*Sic inficere animum delitijs, otio, languore, desidia, prauitate, cupiditatibus, uitijs.*

*Sed nos umbris, delitijs, otio, languore, desidia, animum infecimus.* Tus.

*Hinc Infector, ris Il tentore.*

*Curtius noster dilapsum cogitat, sed eum infe-* Epis.

M *ctor*

*ctor moratur.*

Inflammo Translatè.

*Io spingo, mouo, risueglio Scipione contra di tristi.*

*Scipionem in improbo s'inflammo.*

De Orat. *Inflammare populum in improbos.*

*Sìc Inflammare aliquem amore.*

*Fare innamorare alcuno.*

De Orat. *Magno amore inflammatum esse in patriam*

In Ver. *Sic Inflammari scelere, furore.*

Tusc. *Inflammatus scelere & furore*

*Inflamatus & furens libidinibus.*

Informare aliquem.

*Io ho dato li primi princpij di Gramatica à Titio.*

*Tytium in grammatica ego primum informaui.*

*Siue Ego fundamẽta grammatces ieci in Tytio.*

Att. *Hæc est informata adhuc cogitatio.*

*Vorria che tu hauessi li primi principij di Rhetorica da M. Tulio Cicerone.*

*A M. Tulio Cicerone cuperem te oratoria arte informandum.*

*Io ti farò da piu di quel che sei ò ti amaestrarò ò ti daro li pricipij di grammatica.*

*Te informabo re grammatica.*

Orat. *Atque ego in oratore fingendo talem informabo qualis fortasse nemo fuit.*

Infra, & supra.

*L'uno stà apresso di me da mano destra et l'altro da man sinistra.*

*Alter sedet supra me alter uero infra.*

*Su-*

*Supra me Atticus infra Verius.* Epist.

Infra, Translate; pro inferiori gradu.

*Io giudico questo essere da manco di me.*

*Hunc esse infra me iudico.*

*Homerus non infra superiorem Lycurgum fuit.* De Clar. Orat.

Infringo, pro Deprimo Translatè.

*Costui pensa sbatere giù la grãdezza del honore tuo*

*Dignitatis tuæ florem hic infringere putat.*

*Spem infringi, & elanguescere industriam.* Orat.

Infractus, animus pro fracto.

*Son di animo non picolo, & debile.*

*Sum animo non infracto.*

*Non modo non infracto animo erat, sed etiam confirmato. & renouato.*

Ingrauescere.

*Il male rinforza da di, in di.*

*Morbus uehementius in dies ingrauescit.*

*Ingrauescit in dies intestinum malum.* Att.

*Hinc Aetas ingrauescens. La Vecchiezza.*

*Aetas nostra iam ingrauescens.* Epist.

Ingredi ad, uel in, pro, incipio.

*Inanzi che io cominci à dire.*

*Antequam ad dicendum ingrediar.*

*Nos qui antequam ad dicendum ingreßi sumus obruimur ambitione.*

*Comincio ad aprirui la conditione ò qualita del mio parere.*

*Ingredior ad explicandam rationẽ sentẽtiæ meę.*

*Questo anno cominciarò à studiare.*

*Hoc anno in studium ingrediar.*

De Orat. *Ii qui ingrediuntur studium,*

*Sic Ingredi in orationem disputationem, uiam.*

De Ami. *Magna spe ingredior in reliquam orationem.*

Ingredi cum Infinitiuo, pro Incipere.

*Camillo non ha cominciato ancora à dire.*

*Camillus nondum dicere ingressus est.*

De Diui. *De diuinatione ingressi sumus dicere.*

Ingurgitare se.

*Si pieno di mangiare oltra modo.*

*Se ingurgitauit. Non enim dicitur.*

*Cibum aut potionem ingurgitauit.*

De Fin. *Crudiq; postridie se rursus ingurgitent.*

Inijcere manum, uincula, pallium, & huiusmodi.

*L'istessa uerità mi ha dato animo, & aiuto.*

Pro Qu. R. *Ipsa mihi ueritas manum iniecit.*

*Ipsa mihi ueritas manum iniecit.*

*Pigliare prigione alcuno.*

*Inijcere uincula alicui.*

*Mettere adosso il mantello.*

*Inijcere laneum pallium. Sic, De Nat.*

*Sic Inijcere scrupulum, tumultum, timorē, terrorē, suspicionem, spem, amentiam.*

Iniungere, non dicitur, sed Imponere.

*Io cometterò ouero imporrò questo à te.*

*Id tibi imponam, uel mandabo.*

*Nam Iniungere nunquam usus est Cic.*

Att. *Ne Pompeio quid oneris imponam.*

*inopi-*

Inopinatus.

*Queste cose mi sono noue & io non le pensaua.*

*Noua mihi hæc sunt & inopinata.*

*Tutte le cose repentine ò in prouise & non pensate sono molto noiose.*

*Omnia repentina & inopinata sunt grauiora.*

*Posteaquam neque allata est à me res inopinata & recens.* Parad.

*Hoc est dictum inopinatum, atque mirabile.*

Inquam, Inquis, Inquit.

*Io dico, lui disse, ò rispose.*

*Inquam, ille inquit. Et non, Dico ille dixit, uel respondit. Vtitur Cic.*

*Hunc unum diem, hunc unum inquam hodiernum diem defende si potes.* De Ami.

*Quas tu mihi intercessiones inquis.* De Ami.

*Eu inquit mihi, hæc ego patior quotidie.* Att.

Inscribere litteras.

*Ho fatto la sopra scritta ad una littera*

*Inscripsi literas.*

*In eo libro qui est inscriptus Hortensius.*

*Non autem Superscriptionem feci, uel scripsi titulum, uel superscripsi (ut uulgo.)*

*Accipi fasciculum literarum qui est M. Curio inscriptus.* Att.

Inscribere librum.

*Ho fatto una Grāmatica il cui titolo si chiama la fenice.*

*Grammatica edidi quæ Phœnix inscribitur.*

*In eo libro qui inscribitur Menon.* Tus.

*Eosque libellos Rhetoricos inscribunt.* De Orat.

Insectari aliquem.

*Io perseguito caldamente li miei inimici.*

*Insector.hostes.*

De Leg. *Furiæ agitant, & insectantur impios.*

Insectari maledictis.

*Costui dice male di ogniuno.*

De Fin. *Hic quenquam maledictis insectatur.*

Insolens pro non Solito, siue Improbo.

*Ottauiano non solito non auezzo, & presentuoso, ha fatto questo.*

*Octauianus insolens egit hoc.*

*Nam insolens & eum significat qui non aliquid*

De Orat. *solitus est fa ere, aut Improbum, & Impudētē.*

*Ea requiruntur à me, quorum sum ignarus atque insolens.*

*Perche sei tu uenuto à Venetia, doue non sei solito à uenire?*

Teren.in *Quid tu Venetias insolens?*

*Quid tu Athenas insolens.*

And. *Sic quoque Verbum insolens,*

*Vocabolo che non si suol dire.*

Insolentia.

*Io mi conturbo per la nouità del luogo.*

*Insolentia loci moueor.*

pro Deio *Moueor etiam loci ipsius insolentia.*

De Inuē. *Propter insolentiam primo reclamare.*

Insolenter.

*Questo non è solito accadere, & di raro accade.*

*Id insolenter, & rarò euenit.*

De-

*Deinde natura eius euenire uulgo soleat an insolenter & rarò.*

Instar Nomen.

*O quanta similitudine è in esso.*

*O quantum instar in ipso est.* In Ver.

*Tantum instar in ipso est.*

*Nauis quę Vrbis ĩstar habere ĩter alias uidebaẽ.* In Ver.

Instar Aduerbium.

*Ha fatto una naue, come una Città.*

*Nauem ædificauit instar Vrbis.*

*Nemo istorum est qui non ab ste munus fundi suburbani instar exspectet.* Q. Frat.

*Questa ueste scẽpia mi uale p̃ tutte le ueste foderate.*

*Hæc simplex uestis est ĩstar mihi omnium suffultarum uestium.*

*Sempronio mi uale per tutti li amici.*

*Sempronius est instar mihi omnium amicorum.*

*Plato mihi unus instar est omnium.* De Clar.

Instaurare.

*Afranio ha rinouato ò ristorato queste cose.*

*Hæc Afranius instaurauit.*

*Cum id sacrificium uirgines instaurassent.* Att.

*Restaurare, in usu non est.*

Instituere hæredem, accusatorem, testem.

*Flauio ha lassato Giulio suo herede.*

*Flauius Iulium suum hæredem instituit.*

*Qui esset secundum posthumum hæres institutus.* De Orat.

*Sic Instituere amicos, accusatores, testes*

*Piratæ aliquos sibi instituunt.* In Ver.

Insectari aliquem.

*Io perseguito caldamente li miei inimici.*

*Insector hostes.*

De Leg. *Furiæ agitant, & insectantur impios.*

Insectari maledictis.

*Costui dice male di ogniuno.*

De Fin. *Hic quenquam maledictis insectatur.*

Insolens pro non Solito, siue Improbo.

*Ottauiano non solito non auezzo, & presentuoso, ha fatto questo.*

*Octauianus insolens egit hoc.*

*Nam insolens & eum significat qui non aliquid*

De Orat. *solitus est facere, aut Improbum, & Impudētē.*

*Ea requiruntur à me, quorum sum ignarus atque insolens.*

*Perche sei tu uenuto à Venetia, doue non sei solito à uenire?*

Teren. in *Quid tu Venetias insolens?*

*Quid tu Athenas insolens.*

And. *Sic quoque Verbum insolens,*

*Vocabolo che non si suol dire.*

Insolentia.

*Io mi conturbo per la nouità del luogo.*

*Insolentia loci moueor.*

pro Deio *Moueor etiam loci ipsius insolentia.*

De Inuē. *Propter insolentiam primo reclamare.*

Insolenter.

*Questo non è solito accadere, & di raro accade.*

*Id insolenter, & rarò euenit.*

De-

*Deinde natura eius euenire uulgo soleat an insolenter & rarò.*

Instar Nomen.

*O quanta similitudine è in esso.*

*O quantum instar in ipso est.* In Ver.

*Tantum instar in ipso est.*

*Nauis quę Vrbis ĩstar habere ĩter alias uidebatur.* In Ver.

Instar Aduerbium.

*Ha fatto una naue, come una Città.*

*Nauem ædificauit instar Vrbis.*

*Nemo istorum est qui non ab ste munus fundi suburbani instar exspectet.* Q. Frat.

*Questa ueste scẽpia mi uale per tutte le ueste foderate.*

*Hæc simplex uestis est ĩstar mihi omnium suffultarum uestium.*

*Sempronio mi uale per tutti li amici.*

*Sempronius est instar mihi omnium amicorum.* De Clar.

*Plato mihi unus instar est omnium.*

Instaurare.

*Afranio ha rinouato ò ristorato queste cose.*

*Hæc Afranius instaurauit.* Att.

*Cum id sacrificium uirgines instaurassent.*

*Restaurare, in usu non est.*

Instituere hæredem, accusatorem, testem.

*Flauio ha lassato Giulio suo herede.*

*Flauius Iulium suum hæredem instituit.* De Orat.

*Qui esset secundum posthumum hæres institutus.*

*Sic Instituere amicos, accusatores, testes*

*Piratæ aliquos sibi instituunt.* In Ver.

Pro Clu. *Presto est mulier audax instituit accusatores, instituit testes.*

Instituere pro Erudire.

*Si deueno amaestrare li putti secondo l'ordine delli antichi.*

*Ad maiorum instituta pueri sunt instituendi.*

Pro Cæl. *Dicet aliquis hæc igitur est tua disciplina sic, instituis adolescentes.*

Instituere, pro Incipere.

*Salustio ha cominciato à proporre questo in senato*

*Salustius hoc referre instituit in senatu.*

Epis. *Quod ĩstituit referre ď relıg.õe, et sæpe iã retulit*

Instruere domum, hortos, naues, & huiusmodi.

*Io metterò ĩ ordĩe la casa cõ tutte le sue cose necessarie*

*Domum instruam.*

Offi. *Emit hortos, & emit instructos.*

In Ver. *Domum exornatam & instructam ferè iam iste reddidit nudam & inanem.*

*Ho comperato una naue con tutti suoi fornimenti.*

*Nauem instructam emi.*

*Le galee si mettono in ordine si apparechiano & forniscono di artigliarie, & soldati.*

*Triremes instruuntur tormentis bellicis, atque militibus.*

De Ami. *Grecia M. Bruti imperio autoritate copijs non solum instructa, sed etiam ornata.*

Insusurrare.

*Giulio ha detto non sò che à Lucilio nel'orechia.*

*Iu-*

*Iulius nescio qui Lucillo insusurrauit.*
*Insusurrare alteri.* Tus.
*Nec in aures tuas fictè aut simulatè quæstus.* Q. Fart.
*Caussa insusurretur.*

Integer pro Valens uiribus.

*Li freschi daranno aiuto a li stracchi.*
*Integri opem ferent defeßis.*
*Cum crebrò integri, defeßis succederent.* Cæs.

Integer contrarium Vinolento.

*Io sobrio, & non imbriaco studio.*
*Integer non autem uinolentus studeo.*
*Si ad quietem integri iremus, tunc onusti cibo & uino perturbata, & confusa cernimus.*

Integer pro Incorrupto.

*Il seruitore ha compro il caso ouer formaggio sincero, buono, & schietto, & non guasto.*
*Famulus caseū mercatus est ītegrum & nō uitiatū.*
*Multo etiam integriora, & puriora sunt.* Tus.
*Sic Adolescens integer. Senza uitio.*
*Vir integer, innocens, religiosus.* In Ver.

Integer pro Incolumi,

*Li sani possono più delli amalati.*
*Integri plus ualent, languentibus.*
*Q. uidi planè integrum.* Q. Frat.
*Cum crebro integri defeßis succederent.* Cæs.

Integer uitæ, animi, mentis.

*Pompeo è giouene di buona uita.*
*Pompeius est adolescens integer uitæ.*
*Integer animi fuisse demonstratur.* De Inuē.

Integer pro Intacto.

*Ti riserbo questo, che ne possi fare quel che uuoi.*

*Id tibi Integrum seruo.*

Pro Q. *Dum existimatio est integra, facile consolatur honestas egestatem.*

Integer opibus, & gloria.

*Io ti uedo in fiore ricco, & potente.*

*Te florentem, & integrum uideo.*

Pro Plã. *Quos ego florentes & integros uici.*

Integrum esse.

*Emilio ha comandato che di questa cosa niente si faccia fine al suo ritorno.*

*Aemilius rẽ hãc ad reditũ suũ ĩtegrã esse iussit.*

Att. *Quid etiam idcirco trahebam, ut quàm diutissimè integrum esset.*

*Stà à me farlo & non farlo.*

*Mihi integrum est facere, uel non facere.*

De Ami. *Loquor de legibus promulgatis, de quibus est integrum nobis.*

Epis. *Si mihi integra omnia, ac libera fuissent.*

In integro esse.

*Ancora non si è fatto niente in questa cosa.*

*Hæc res adhuc in integro est.*

In Ver. *Cum tibi in integro tota res esset.*

Epis. *Res adhuc in integro est.*

Intelligens.

*Tu sei persona di giuditio, ò ingegniosa, & dotta.*

*Vir es intelligens.*

In Ver. *Quæ non modo istum hominem ingeniosum & intel*

*intelligentem uerum etiam quem uis nostrum quos iste idiotas appellat, delectare possent.*

*Doctus, & intelligens uir.*

Intelligentia.

*L'intelletto è quello col quale l'animo uede.*

*Intelligentia est per quam animus perspicit.*

*Deus intelligentiam in animo animum conclusit in corpore.*

*Pars animi, quam rationis atque intelligentiæ sit particeps.* De Diui.

*Intellectum nunquam dixit Cic.*

Intẽdere animum, digitum, & huiusmodi.

*Io stendendo la mano destra, gli mostrerò la casa.*

*Ego dexteram ad illius ædes intendam.*

*Et simul dexteram intendit ad statuam.* Att.

*Io ho uolto ò drizzato l'animo et la fãtasia à questo.*

*Ad id animum intendi.*

*Vel plures te animos habere uellem quos omnes ad Mutinam intenderes.* De Ami.

*Sic Intẽdere arcũ, tela, picula, signa et huiusmodi.*

Intenta alicui, uel in aliquem.

*Tela undiq; in patriam intenta.*

*Simul ac periculum iudicij intendi.*

Intendere aliquò.

*Tu adunque doue pensi andare? à Roma.*

*Tu igitur quò intendis? Romam.*

*Si iste quò intẽdit in Manliana castra peruenerit.* In Cat.

Intendere, cuius contrarium est.

Remittere.

*Non tirare tanto l'arco.*
*Ne adeo arcum intendas.*
*Intēdit crinitus Apollo arcū auratū, lunaʼ īnixus*
*Intendere, & remittere sonum uocis.*
*Tirare, & allentare.*

Intentare aliquid.

*Io non ho mal animo, ne temo ne penso cosa alcuna contra costui.*
*In hunc ego nihil intento.*
Pro Mil. *Clodius non seruos, non arma, nō uim intentauit.*

Intentare mortem.

*Ovunque ti uolti ogni cosa ti minacia morte.*
*Quoquo te uertis omnia tibi mortem intentant.*
Verg. *Præsentemq; uiris intentant omnia mortem.*

Intentare manus,

*Voleuano mettere le mani adosso à Quintio.*
*Quintio manus intentare, uel Quintio manus afferre, uel in Quintium manus inijcere uolebāt*
*Et ei manus intentare cœperunt.*

Inter se.

*Questi fratelli carnali si amano insieme.*
*Hi fratres germani inter se amant.*
*Vt aut uterq; inter se, aut neuter satisdaret.*
Pro Q. *Nunquam uerò utitur Inuicem Cic.*
De Nat. *Dij inter se diligunt.*

Inter cœnam.

*Fin ch'io cenaua ò mētre che io cenaua feci scriuer queste cose à Filelfo.*
*Hæc inter cœnam Philelfo dictaui.*

*Si inter cœnam in tuis manibus illis poculis hoc tibi accidisset.* De Ami.

*Hæc ĩter cœnã Tirõi dictaui ne mirere alia mãu (esse.* Q.Frat.

Intercedere legi.

*La Signoria ha impedito, ò si è opposta alla legge quale ha fatto il Podestà.*

*Prætoris legi Senatus intercessit.*

*Tribuni exemplo pulsi cum intercedere rogationi uellent.* De Orat.

*Hinc est Intercessio, & Intercessor,*

*L'oppositiõe. Et quel che si oppone, ò contradice.*

*Cum intercessio intercessoris stultitiam significatura sit, non rem impeditura.* Cõt.Rul.

Intercedere, pro Deprecari, non utitur.

*Niente ualseno appresso di Mario quelli che intercedeuano, per Luttatio.*

*Nullius momenti fuerunt apud Marium ij qui ꝑ Luctatio, deprecabantur.*

*Postquam pro reditu P. Pompilij multi cognati, & affines deprecati sunt.* De Ami.

*Hinc Deprecatorem dicimus, & Deprecationẽ,*

*L'intercessore, & l'Intercessione.*

*Non autem Intercessionem seu Intercessorem.*

*Huic afferet aliquã dep̃cationẽ p̃iculi ætas illa.* Pro Rab.

*Filium misit non solum sui deprecatorem, sed etiam accusatorem mei.* Att.

*Neque hoc verbo Intercedere utimur pro eo quod est Dirimere, seu Sedare pugnam,*

*Cacciarsi in mezo di quelli che cõbattono ĩsieme.*

Inter

Internuntius.

*Io ho posto Mario per intercessore anzi per mezano in questa cosa.*

*Marium deprecatorem atq; adeo internuntium in hac re constitui.*

Epist. *Assiduis internuntijs cum Lepido egi.*

Interijcere.

*Curtio tra l'epistole, et orationi ci ha messo in mezo li uersi.*

*Curtius inter epistolas, & orationes interiecit carmina.*

*Idque interiecit iter indiuiduum, & id quod diuiduum est in corpore.*

Intercludere.

*Il Re ha impedito, ò serrato la grascia alli nemici.*

*Rex interclusit hostibus commeatum, uel hostes à commeatu.*

Par. *Qui Carthaginensium aduentum corporibus suis intercludendum putarunt.*

Att. *Ille à cõmeatu, & à reliquis copijs ĩterclud ẽdus*

Interior.

*Le cose uostre, sono cose piu secrete.*

*Vestra interiora sunt., nũc*

De Diui. *Sed hæc quoque ĩ pmtu ñ pocinteriora uidamus.*

*Qui bisogna un giuditio, upiu hetto piu limato, piu polito, & lettere profunde.*

*Opus est hie limatulo, & politulo indicio, & literis interioribus.*

D. Nat. *Interiores, & recondita litere.*

*In-*

Intimus.Superlat.

*Ho mesticato molte cose pigliate dalla piu profonda filosofia.*

*Multa admiscui ex intima philosophia.*

*Sed penitus ex intima philosophia haurienda iuris disciplina est.* De Leg.

Internoscere.

*Il falso amico, dal uero con difficultà si può cognoscere.*

*Amicus falsus à uero uix internosci potest.*

*Internoscere uerum, a falso.* Acad.

*Io non posso discernere chi merita, & chi non merita questo honore.*

*Hac dignitate dignum, atque indignũ, internoscere nequeo.*

*Secerni blandus amicus à uero & internosci potest adhibita diligentia.* De Ami.

Interponere.

*Io ho mesticato e posto dentro molte cose nella oratione & miei scritti.*

*In oratione atq; scriptis meis plurima interposui. potiusquam inserui.*

*Tuumque nomen in re tam turpi atque nefaria interponerent.* In Ver.

*Vt etiam modò nisi autem interposuissem concurrissent.* Orat.

Interponere iudicium, fidem.

*Non uoglio metter qui il mio giuditio.*

*Nolo hic meum iudicium interponere.*

*Hec scripsi sedato animo, nullum meum iudiciũ* Att.

*inter-*

*interponens sed requirens tuum.*

*Bisognerà dargli la fede, ò promettergli, ò aßicurarli in nome del publico.*

*Erit publica fides interponenda.*

*Lusitani contra interpositam fidem interfecti.*

De Clar. Interponere se.

*Non t'impacciar in questa faccenda.*

*Ne te huic negotio, siue ĩ hoc negotiũ ĩterponas*

Epis. *Sapientius facies, si te in istam pacificationem non interpones.*

In Ver. *Cur te inteponis inuitißimis his.*

*Non licet autem dicere Immiscere se.*

Interuallum temporis.

*Lungo tempo di poi uenne Teofilo.*

*Lungo interuallo post Teophilus uenit.*

*In lũgo spatio di tẽpo uedo esser mutata ogui cosa.*

*Longo interuallo uideo mutata esse omnia.*

*Eadẽ nũc lõgo ĩteruallo Reipub. restituta uideat*

Cót.Rul. Interuallum loci.

*Noi siamo troppo lontani.*

*Nimio locorum interuallo disiuncti sumus.*

*Vt quoniam & locorum & temporum interuallo disiuncti sumus.*

Inteſtato, & Inteſtatus.

*Papirio è morto senza far testamento.*

*Papirius intestato siue intestatus mortuus est.*

*Non autem sine testamento.*

De Orat. *Paterfamilias intestato mortuus est.*

De Clar. *Haud hæres ẽ Cluẽtius, dico ĩtestatũ esse mortuũ.*

Intra

Intra modum, legem.

*Questo il farò manco ancora che mi si conuiene.*

*Id etiam intra modum faciam.*

*Modicè hoc faciam, aut etiam intra modum.* Epist.

*Sic Intra legem.*

*Manco che la legge permette.*

*Epulamur una non modo non contra legem, si ulla nunc lex est, sed etiam intra legem, & quidem aliquantò* Epist.

Inuehi in aliquem.

*Dolobella ha detto molto male, ò ha ripreso & tassato molto M. Antonio.*

*Dolobella petulanter in M. Ant. inuectus est.*

*Diphilus in Pompeium petulanter inuectus est.* Att.

Inuertere.

*Tutte le cose si fanno al contrario.*

*Inuertuntur omnia.*

*Inuertuntur autē uerba, ut pro deformi, pulcrū.*

Interrogare, Sciscitari, Percunctari.

*Interrogamus de rebus dubijs noscendi caussa.*

*Percūctamur seu Percontamur, arguēdi caussa.*

*Sciscitamur sciendi studio.*

Inurere notam.

*E brutta cosa dar infamia, uituperare, ò infamare li huomini da bene.*

*Viris probis notam aliquā inurere turpissimū est*

*Che infamia, o mancamento si troua, di che la uita tua non sia imbrattata?* I n Cat.

*Quæ nota turpitudinis uitæ tuæ non inusta est?*

Pro syl. *Ne qua generi, ac nomini suo nota nefariæ turpitudinis inuratur.*

*Sic dolorem inurere,*

In Cat. *Commouere dolore.*

*Tantus illorum tẽporũ dolor inustus est Ciuitati.*

Ità.

*Non molto dipoi andò à Roma.*

Pro Qu. *Nec ita, uel nõ ita multo post Romã ꝓfectus est.*

*Nec ita multo post in Galliam proficiscitur.*

*Fra tanti pochi di è fatto dotto.*

*Ita paucis diebus factus est doctus.*

Pro Sex. Rosc. *Non ita multis ante annis aiunt quendam.*

Ita uiuam.

*Per uita mia mi duole del tuo male.*

*Sollicitat me admodũ ita uiuã tua aduersa ualetudo*

In Cat. *Nam ita mihi salua Rep. uobiscũ perfrui liceat.*

*Iurantis est etiam,*

*Ne uiuam, Ne ualeam, Dispeream, Ne sim saluus, Peream, Moriar.*

Item.

*Similmente in questo tempo debbo esser piu breue*

*Hoc item tempore breuior esse debeo,*

De Diui. *Solis defectiones, itemque Lunæ prædicuntur.*

Iterum.

*Due uolte da me è stato saluato, una uolta particolarmente, & l'altra uniuersalmente, & ò con tutti insieme.*

*Bis à me seruatus est; separatim semel, iterum cum uniuersis.*

*La prima uolta lassarsi ingannare è danno, la seconda è cosa da pazzo, la terza è mancamento, ouero uergogna.*

*Primo quidem decipi incommodum est, iterum stultum, tertio turpe, aut dedecus.*

Iterum & sæpius.

*Piu & piu uolte, ouero con molte istantie di questo ti prego.*

*Id te iterum ac sæpius rogo.*

*Id ut re experiatur iterum & sæpius te rogo.* Epis.

*Nonnunquam etiam iterum ac tertium.*

Iubere ualere, seu saluere, Sperare.

*Saluta Giulio.*

*Iulium saluere, seu ualere iube.*

*Illum salutaui, postea saluare iussi.* Att.

*Le tue lettere mi fanno stare con buona speranza.*

*Litteræ tuæ me recte uel bene sperare iubent.*

*Iubeo te bene sperare, & bono animo esse.* Pro Deiot.

Iungere uerba.

*Iungere uerba, Vtitur Cic. pro Componere. Vnde Iuncta uerba.*

*Verba translata, facta, iuncta.* Part.

Iungere amicitiam charitatem, consuetudinem.

*Cesare ha fatto una grand'amicitia con Cicerone.*

*Cæsar singularem amicitiam cum Cic. iunxit.*

*Deiotarus cum hominibus nostris consuetudines amicitiasque iungebat.* Pro Deiot.

Iuratus, & Iniuratus.

*Tu non mi credesti ancora che io giurasse.*

Art. *Tu mihi uel iurato non crederes.*

*De epistola Cæsaris (iurato mihi crede) non possum*

*Io dirò queste cose senza altro giuramento, quali auanti con giuramento io dissi presente tutto il popolo.*

Pro syl. *Hæc iniuratus sum dicturus, quæ iuratus in concione dixi.*

Pro Qu. R. *Iniuratò in propria lite nel iurato in alieno iudicio credere.*

Iurare conceptis uerbis.

*Io ne pigliarò giuramento.*

Pro Clu. *Conceptis uerbis iurabo.*

*Dixit se scire illum uerbis conceptis peierasse.*

*Tu me hai dato un giuramento solenne, ouero mi hai fatto giurare solennemente.*

Plaut. *Ius iurandum mihi conceptis uerbis dedisti.*

*Conceptis uerbis iam iusiurandum dabo.*

Iurare in uerba.

*Con giuramento mi hai promesso di fare quel che io uoleua.*

*In mea uerba iurasti.*

In Horat. *Nullius addictus iurare in uerba magistri.*

Iure meo, tuo suo,

*A mio modo posso fare questo.*

In Horat. *Meo iure id facere possum.*

*Pro meo iure sumo.*

Iure consultus.

*Dottore di lege.*

*Iureconsultus. isq; dicitur qui legum, & iuris pe-*

*peritus est.*

*Diciturq; etiam. Iurisconsultus.*

*Ea iureconsultorũ ingenijs plerũq; corrupta sũt* Pro Mur.

*P. Scæuola M. Manilius. M. Brutus iurisconsulti.* De Fin.

Iurisdictio.

*Iurisdictio significat facultatem, & auctoritatẽ iuris dicendi.*

*Non hò finito ancora la uisita del mio gouerno.*

*Nondum iurisdictionem meam absolui.* Epist.

*Eo consilio ut ab Athenis in Boetiam irem reli quamq; iurisdictionem absoluerem.*

Iuuenis

*Iuuenis latinè non dicitur de prima ætate, sed adulta potius*

*Costoro poi che cominciorno à essere grandi feceno frutto.*

*Hi simul ac iuuenes esse cœperunt profecere.*

*Infirmitas puerorum est ferocitas iuuenum.* De Sen.

*Sic iuuentus, eam ætatem significat quæ floret robore, & uiribus.*

*Res quæ iuuentute geruntur, & uiribus.* De Sen.

L

Labefacto.

*Costoro pensano possermi distruggere, ò rouinare*

*Hi sperãt me posse labefactare & nõ Annihilare.* Pro Dõ.

*Iisdem machinis speraut me posse labefactare, quibus antea stantem perculerunt.*

*Non possono ruinare quelle cose, che queste anco ra non siano sbattute con il medesimo colpo.*

*Ruere illa non possunt, ut hæc non eodem labefactata motu concidant.*

Pro Mil. *Itaq; Milonis consulatu q uiuo Clodio labefactari non poterat mortuo deniq; tētari cœptus est.*

Laborare.

*Di questo, io non mi curo.*

*In hoc non laboro, Potiusquam. Non curo, uel Nihili facio.*

Pro Quī. *Non id ago, neque in eo nunc laboro.*

*Sic etiam Laborare pro bonis uiris.*

*Affaticarsi, ò darsi fastidio per amore delli buomini da bene.*

Epis. *Miror te non bonis tuis delectari potiusquam alienis malis laborare.*

Att. *De fama nihil sanè laboro.*

Laborare pro Aegrotare.

*Le lettere tue mi dimostrano che tu sei affatto amalato*

Att. *Significant litteræ tuæ, prorsus laborare.*

Ibid. *Vt pote cum sine febri laborassem.*

*Propriè enī & Trāslatè hoc Verbo usus est Cic.*

Latet.

*Latet me.*

*Nō me latet. ra rò usus ē Cic. p Scio, aut Nescio Sed Me fugit. Me non fugit.*

*Io sò, & non so questo.*

*Me fugit, & non me fugit hoc.*

*Eaq; dū animis attentis excipiunt, fugit eos, & præteruolat numerus.*

*Cic. In Cat. uno loco usus est dicens.*

*Nihil moliris quod mihi latere ualeat ĩ tẽpore.*

Latinè loqui.

*Pareche Aurelio solo sappi parlare latino.*

*Aurelius pene sibi solus latinè loqui scire uidet̃.*

*Oratio Catulli quæ est pura, sicut latinè loqui penè solus uideatur.* De Orat.

*Latinè me scito te non accusatoriè loqui. latinè id est. apertè, clarè, plenè.* In Ver

Lautus.

*Egli e stata una suntuosa cena.*

*Cæna magnifica & lauta fuit.*

*In Oratoris uerò instrumento, tam lautam supellectilem non uideram.* De Orat.

*Sic Lautus homo.*

*Tu sei molto suntuoso, splendido ò borioso.*

*Valde iam lautus es.* Epist.

*Homo lautus, & urbanus.* In Ver.

Laxam diem statuere.

*Io determino, & ordino, un tempo non molto lũgo.*

*Non satis laxam diem statuo*

*Ego diem statuo satis laxam. idẽ tẽpus satis lõgũ* Att.

Legare aliquem.

*Io ho eletto Emilio per mio Imbasciatore.*

*Aemilium legaui.*

*Centuripini Andronem legarunt, ad Apronium.* In Ver.

*Cæsar Cassium sibi legauit.* Epist.

Legare pro Deligere.

*Di questi ne ha accapato li più da bene.*

*Ex his optimos uiros legit.*

N 4 *Verba*

*Verba legenda sunt potißimum bene sonantia.*

Leuare pro imminuere.

*L'autorita si diminuisce, per l'inconstantia.*

A.Cad. *Auctoritas incostantia leuatur.*

De Orat. *Aues leuandi laboris sui caussa paßim uolitare.*

Librarij.

*Trouami un copista, qual mi transcriui, ò mi facci la copia di questa oratione.*

*Inuenias librariũ qui mihi orationem describat.*

Pro Syl. *Illas tabulas de scribi statim ab omnibus librarijs imperaui.*

Att. *Legi litteras non tuas, sed librarij tui.*

Licet cum Subiunctiuo.

*Se ti pare, se tu uuoi, se ti piace uieni qui da me.*

*Ad me uenias licet.*

De Orat. *Licet hoc uidere in reliquis sensibus.*

*La ragione quale lui seguita nella Filosofia, se ti pare ò piace, facciamocene beffe.*

*Quam sequitur rationem in Philosophia rideamus licet.*

Pro S.R. *Artificiũ obliuiscatur, & studiũ d̃ponat licebit.*

Licere per aliquem.

*Tu non mi laßi giocare alla palla.*

*Per te mihi pila palmaria ludere non licet.*

Pro S.R. *Id quod postea si p̃ uos Iudices licitũ erit aperiet*

*Spesso scriuerò quando hauerò tempo.*

*Sæpe scribam, cum per otium, mihi licebit.*

Epist. *Si mihi per eius amicitiam licebit.*

Att. *Ex qua licet pauca degustes.*

*Giulio non può dormire per le pulci.*

*Per pulices Iulio dormire non licet.*

Lingua nuncupare.

*Cosi stà come ha detto il Maestro.*

*Ita sunt omnia uti præceptor lingua nuncupauit.*

*Vt totum illum, uti lingua nuncuparat, in magistri carmine scriptum uideretur.* De Orat.

*Io ti faccio buono tutto quel tanto che io ti ho scoperto & detto.*

*Præsto tibi quæ lingua nuncupaui.* Offi.

*Satis esset ea p̃stare quæ essent lingua nũcupata.*

Longe esse.

*Io son discosto dalla terra.*

*Longe sum, uel absum ab vrbe.*

*Vbi oppidum est non longe à Syracusis.* In Ver.

Longè procedere. Longè ualere.

*Questa Citta, è la piu potente che sia in tutta la Italia, di Cauallaria.*

*Hæc Ciuitas longè plurimũ totius Italiæ equitatu ualet.*

*Sic Longè ad uirtutem procedere,*

*Accostarsi molto O andare molto apresso alla uirtu.*

Longè pro Multum.

*Il sole grandemente risplende.*

*Sol longè lateq; collucet.*

*Sol Longè diffundere. Longè peregrinari. Longe abhorrere. Longè recusare. Longe diuersum.*

*Dij uiam suam longe lateq; diffundunt.* De Diui.

*Longè ad uirtutem processerunt.* Fe. Fin.

Longè cum Positiuo,& Superlatiuo.

*Sono molto dißimili li costumi di Tranquillo da quelli di Adriano.*

*Mores Tranquilli longè dißimiles sunt à moribus Adriani.*

Epis. *Longè alia conditione , ac cæteri Imperatores.*

*Non si puo trouare il piu tristo huomo di questo.*

*Vir est longè omnium improbißimus.*

De Clar. *Vir longè post natos homines improbißimus.*

Longum,& Longius.

*Non dirò altro,per non essere troppo lungo.*

*Ne longus sim,plura non dicam.*

De Nat. *Possum de alijs dicere , sed nolo esse longus. Et non dicitur.*

*Prolixus,nisi ab Imperitis.*

*Saria troppo lungo dire di tante cose.*

*Longum esset,tam multis de rebus dicere.*

De Nat. *Iam de Platonis inconstantia longum est dicere.*

*Mi pare mille anni di uederti.*

*Nihil mihi longius uidetur , quàm te uidere.*

De Ami. *Nihil longius Cal. Ian.mihi uisum est P.C.*

Epis. *Tũ ille nihil fuisse sibi lõgius,quã ut me uideret.*

Lucescere.

*Facendosi giorno,montai à cauallo.*

*Cum lucesceret,equum conscendi.*

*Vulgo aiunt Diescere , uel Diem esse,uel fieri Sic Lux,pro Die.*

Pro Mil. *Centesima lux est hæc ab interitu P.Clodij.*

Ludibundus.

*Ludibun*

*Ludibundus hoc est, quasi ludens paruo labore.*

*Senza fastidio alcuno, & senza fatica hò fatto quasi tutte le mie cose, et come giocando, ò burlando.*

*Mea omnia ludibundus perfeci. potiusquàm ludens, uel ludendo.*

*Si Vlteiũ habebis omnia ludibundus perficies.*

Lumen pro Luce.

*Venendo il lustro tutte cose ascoste appariscono.*

*Accedente lumine abscondita omnia apparent.*

*Nocte lumine apposito experrecta nutrix animaduertit puerum.* De Diu.

M

Malum increpantis, siue indignantis uox.

*Che cosa è cotesto uolere essere uoluntariamente schiauo? Quæ nam (malum) est ista uoluntaria seruitus?*

*Perche alla mal hora facendo dell'amico copri le nimicitie?*

*Quid (malũ) sub amici psona cõtegis inimicitias?*

*Quæ (malum) est ista ratio pro Q.R. quæ (malum) stultitia fuit?* De Ami.

Manceps.

*Flauio ha preso ad affitto l'entrata del publico.*

*Flauius manceps est.*

*Mancipes à Ciuitatibus pro frumento pecunias exegerunt.* In Ver.

*Manceps etiam dicitur is, qui aliquam ædificationem sibi suscepit, perficiendam.*

*Manci-*

Mancipium.

*Tu hai il frutto, ma Nobilio ha il dominio.*

*Fructus est tuus, mancipium autem Nobilij.*

*Ergo fructus est tuus, mancipium autem illius.*

Mandare honorem.

*Il Duca ha concesso à noi questo honore, & ufficio.*

Pro Plã. *Dux hunc nobis honorem, uel magistratum mandauit.*

*Populus mandandis magistratibus non inanis est dignitatis index.*

Mandare litteris, monumentis, uersibus.

*Queste sono cose da scriuersi, ò di hauerne mẽoria.*

*Hæc sunt litteris mandanda, siue scriptis.*

In Pis. *Te accuratißimè nostrorum temporum consilia, atque euentus litteris mandatum.*

*Sic Mandare uersibus,*

*Scriuere in uersi.*

Pro Arc. *Mandare uersibus æternum laborem alicuius præconium.*

*Mandare monumentis,*

*Fare memoria.*

De Clar. *Athenis primum monumentis, & litteris oratio est cœpta mandari.*

Manare.

*Tutte q̃ste cose uẽgono, nascono, ò depẽdono di qiu.*

De Nat. *Hæc omnia hinc emanant.*

*Multaq; à Luna manant, & fluunt.*

*Sic Rumor seu sermo tota Vrbe,*

*La fama ò il rumore si sparge per tutta la Città.*

*Manarat*

*Manarat sermo in consilio, pecuniæ quandam mentionem; inter iudices esse uersatam.*

In manu esse.

*Questo è in tuo potere.*

*Id in tua manu est.*

*In manibus uestris quantus sit Cæsar habetis.*

*Quàm uelis eum obligare, in manu tua est.* Cæl. Cic.

*Io ho da fare, ouero tengo nelle mani la Rettorica.*

*Est in manibus Rhetorice.*

*Quippe res est in manibus.* Att.

Inter manus.

*Le opere di Cicerone sẽpre da tutti si tẽgono ĩ mano*

*Ciceronis scripta inter manus omnium uersant̃.*

*Vt alius ĩter manus è cõuiuio tanq̃ è p̃lio aufer-* In Ver.

Ad manum. *(ret.*

*Hauemo li testimonij in pronto, ò apparecchiati.*

*Testes habemus ad manus.*

*Quem seruum sibi ille habuit ad manum.* De Orat.

Ad manus.

*Venire alle mani, ò à combattere.*

*Ad manus uenire.*

*Nonnunquam etiam res ad manus atque ad pugnam ueniebat.* In Ver.

Sub manu.

*Esser apparecchiato.* Plan. Ci.

*Sub manu esse.*

*Sub manu ut essent.* Plaut.

*Venir fatta.*

*Succedere sub manus.*

*Venir fatta.*

*Succedere sub manus.*

Per Manus.

*Piglialo succeßiuamente, ò da mano in mano.*

*Per manus suscipe.*

Cæs. *Per manus tractus seruatur.*

Pre Manibus.

*Tener in mano.*

*Præ manibus habere.*

Plaut. *Edidi patri omne aurũ, quod habui præ manibus*

Præ Manu.

*Dare inanzi tratto.*

*Dare præ manu.*

Ter. Adel. *Atq; huic paululum aliquid præ manu dederis.*

Manus afferre.

*Li soldati hanno messo le mani adosso à un sbirro.*

*Milites satelliti manus attulerunt.*

Ad Her. *Non parenti manus intulisti.*

Manus conserere.

*Attaccare battaglia, ò uenire alle mani.*

*Conserere, uel conferre manus.*

In Cat. *Senatus uim, ac manus intulisset.*

Manus dare.

*Darsi per uinto, ò arrendersi.*

*Dare manus.*

De Ami. *Atq; ad extremũ det manus, uinciq; patiatur.*

Manu plena.

*Tu abondantemente osserui le promesse.*

*Tu plena manu promissa præstas.*

*Quam*

*Quam plena manu, quàm ingenue, quàm ornate.* Att.

Manus continere.

*Tener le mani à se.*

*Continere, uel abstinere manus.*

*Vt manus à te homines uix abstinere possint.* In Ver.

Manus tollere.

*Alzaua le mani al Cielo.*

*Manus ad Cælum tollebat, siue tendebat.*

*Sustulimus manus.* Epis.

Manus sub pallio.

*Noi stiamo otiosi.*

*Manus sub pallio habemus.*

Manus Translatè.

*L'uno, deueria far per l'altro.*

*Manus manum fricare, uel lauare deberet.*

*Differire in lungo la promessa.*

*Manu longa dare.*

*Mandar presto ad effetto la promessa.*

*Manu breui dare.*

*Cessare dall'opera.*

*Manum de tabula tollere.*

*Heus tu manu de tabula.* Epi.

*Noi ancora habbiamo riceuute delle spalmate, & habbiamo fatto qualche profitto, solito li maestri.*

*Et nos quoque manum ferulę subduximus.* De Inuē.

*Et nos ergo manum ferulæ subduximus.*

Maximè cum Qui, seu Vt Cum.

*Io son tanto amico tuo che non potrei esser piu,*

*Tan-*

*quanto mai altro esser possa.*

*Tam sum amicus tuus quàm qui maximè. potius quàm ut nullus magis esse poßit.*

Epist. *Tam sum amicus Reipub. quàm qui maximè.*

Q. Frat. *Domus celebratur ut cum maxime.*

*Vtimur Maximè* ꝙ *, pro In primis, uel Præsertī.*

*Ho scritto questo principalmente, ò maßimamente che tu cosi uoleui.*

*Id scripsi maximè, quod tu ita uolebas.*

De Fin. *Maximè quod is locus id temporis uacuus esset.*

Medius esse.

*Io non sono ne dall'una, ne dall' altra parte*

*Medius sum.*

Att. *Nam qui se mediū esse uult, in patria manet, qui ꝓficiscitur, aliquid de alterutra parte iudicare uideť.*

De Medio tollere.

*Toglier uia, leuar dauāti, ò toglier la uita & amazzare.*

*Tollere de medio.*

De Orat. *Cum uerba iacentia sustulimus è medio.*

In Medium proferre.

*Addurre innazi.*

*In medium proferre.*

Offi. *Communes utilitates in medium afferre.*

*In Medio ponere. Idem est.*

*Addurre innāzi, Metter ī publico, ò in palese.*

*Ponam in medio sententiam philosophorum.*

In Medio relinquere, esse.

*Lassar la cosa indefinita, ò non conclusa, ò lassarla pensar ad altri.*

*Rem*

*Rem in medio relinquere.*

*Neminem nominabo, tantum relinquã in medio.* Pro Cæl.

*La puo uedere ogniuno questa legge.*

*Lex hæc in medio est.* In Vat.

*Tabulæ sunt in medio.*

Meis uerbis, uel meo nomine.

*Non tanto per far seruitio, ò per far piacere à te, ò per causa tua, quanto ancora per far seruitio à Giulio, ò per causa di Giulio lo farò.*

*Non tam tuo, quàm Iulij nomine faciam.*

*Mihi & gratias agebant, boni uiri, & tuo nomine gratulabantur.* De ami.

*Res suo nomine in iudicium nũquam est uocata.* Pro Clu.

*Non tam tuo, quàm Reipub. nomine.* In Vat.

*Saluta Terentia da mia parte.*

*Terentiæ meis uerbis salutem dic.*

*Cum rura loquutus sum ut ei meis uerbis salutem diceret.* Epis.

*Sic multis nominibus tibi debeo.*

*Per molti rispetti ti sono obligato.*

Melius esse.

*Furnio è megliorato, ò sta meglio.*

*Furnius melius est, uel cõualuit, uel cõfirmatus ẽ*

*Quem cum tibi meliusculè esset, ad me mitteres.* Epis.

Memini.

*Memini cum Præsenti infinitiui modi iungebãt ut,*

*Memini legere. pro Legisse.*

*Memini Pamphilum hospitẽ meũ mihi narrare.*

Memoria.

*Molte guerre sono state fatte al tempo nostro, ò al-l'età nostra.*

*Multa bella memoria nostra fuere.*

*Mai il grano è ualuto tanto, quanto hoggi alli tempi nostri, ò per quãto noi ci possiamo ricordare.*

*Nostra memoria nunquam frumentum fuit tanti quanti hodie.*

Pro Font. *Qđ sæpe & nostra, et patrũ memoria usu uenit.*

*Da poi che l'huomo si ricorda, ò da che fu il mõdo.*

*Post hominum memoriã, uel post homines natos.*

In Ver. *Quod nemo unquam post hominũ memoriã fecit.*

Pro Do. *Quod homini post homines natos turpissimo.*

Memoriç prodere, seu tradere.

*Si scriue, ò si troua scritto, che costui fu ꝑsona dotta*

*Hunc doctum uirum fuisse memoriæ proditum est, aut traditum.*

De Orat. *Quia memoræ sic proditum esset.*

Pro mur. *Nam hoc memoriæ traditum est.*

Memoriter complecti.

*Ha detto ogni cosa alla mente.*

*Memoriter omnia complexus est.*

*Sic Memoriter orationem habere.*

*Far oratione alla mente.*

De Diui. *In quo nostra quædam Aratea memoriter à te pronunciata sunt.*

*Memoriter. Contrarium est.*

*De Scripto dicere,*

*Dir con la carta in mano.*

Merces.

*Le rendite di ogni anno delle mie possessioni nõ bastarebbono à questo.*

*Prædiorũ meorũ mercedulæ nõ satis ad hoc cẽnt*

*Vt si quis uillicus ex eo fundo cui HS.dena merces esset excisis arboribus, ac uenditis.* In Ver.

*Velim quæras ab Erote, ubi mercedes insularũ.* Att.

*Vt costituere mercedulas præmiorum.* Ibid.

Mercre.

*Li lauoranti guadagnano trenta soldi'il giorno,*

*Operarij merent triginta solidos diebus singulis.*

*Quid enim mereas, ut Epicurus esse desinas?* De NAt.

*Quid enim mereri uelis, iã cũ magistratũ inieris.* De Fin.

*Sic Merere, siue Mereri stipendia.*

*Pigliar denari al soldo.*

*Meruisse stipendia in bello.* Pro mur.

Mereri benè, uel malè.

*Tu non mi hai fatto ne bene, ne male.*

*Nihil de me neque benè, neque malè meritus es*

*Tu uerò bene etiam meriturus mihi uideris de tuis ciuibus.*

Metior.

*Metior utitur Cic. non Mensuro. unde fit.*

*Metator, & non Mensurator.*

*Il mesuratore.*

*Pedes non syllabis sed interuallis metiẽdos esse.* Acad.

*Saxa peritus metator Vrbem iam decempeda sua diuiserat.*

*Solem magnitudinem quasi decempeda metiri.* Ibid.

Metuere, Vereri.

*Ho paura che non ti amali.*

*Metuo in morbum incidas. uel ne incidas, uel ne non incidas.*

Att. *Timeo ne non impetrem.*

Ibid. *Vereor ne exeundi poteſtas non ſit.*

Meus Tuus, Suus, Noſter. & Veſter.

Paſsiuè, & actiuè.

*Meus amor in te. Eum amorem ſignificat, quo ego te amo.*

*Et ſic Tuus, Suus, Noſter, & Veſter. Et tunc Actiuè capitur.*

*Amor uerò Mei, Tui, Sui, Noſtri, & Veſtri. Paßiuè dicit.*

*Vt, Tui deſiderio tabeſco.*

*Per che tanto ti affretti di andar uia?*

*Cur tantopere migrare feſtinas?*

De Diui. *Credo ne communi iure migrare uideatur.*

Translatè.

*Morire.*

*Migrare è uita. Sic De Fin. Et De Leg.*

Micare.

*Le uene battono.*

De Nat. *Venæ micant.*

*Iam uerò uenæ, & arteriæ micare non deſinunt.*

Mille.

*Mi deue dare mille ſcudi.*

Pro Dõ. *Mille aureorum mihi debet.*

*Mille talentum acceßionẽ eße factã hic. ſubſt. eſt.*

*Mille aureos, Tanquam ſi Mille ſit Adiectiuum uti poſſumus. quo frequentius utitur Cic.*

*Mil-*

*Mille equites uia breuiore præmissi.* Epis.

Minimum.

*Il maestro ci da almeno due epistole il di.*

*Magister minimũ dictat duas epistolas quotidie.*

*Ita fiunt omnium partes minimũ octoginta una.* Var. de re rust.

*Huic Contrarium est. Summum, uel Ad Sũmum.*

*Domane, ò al piu lungo posdomane il saperai.*

*Cras uel ad summum perendie scies.* Att.

*Expectabam hodie, aut ad summũ cras, ab eo tabellarios.*

*Eximunt unum diẽ, aut summũ biduum exmẽse.* In Ver.

*Cum tribus summum militibus.* Liui. de bel mac.

Minimè.

*Manco di tutti.*

*Minimè omnium. Contrarium est,*

*Maximè omnium.*

*Piu di tutti.*

*Qui maximè oĩum nobiliũ græcis litteris studuit.* In Brut.

*Quod quidem tu minimè omnium ignoras.* De Orat.

*Maximè autem, & quandoque iungitur cum, Vt cum:*

*Piu adesso che mai Bruto è innamorato.*

*Nunc ut cum maximè amat Brutus.*

*Domus celebratur, ut cum maximè.* Q. Frat.

*Tam sum amicus Reipub. quàm qui maximè.* Epis.

*Io son tanto amico della Rep. che piu esser non potria, ò che nissuno potria esser piu.*

Minus.

*Io ho manco libri, di te.*

*Minus te libeorum habeo. Subſtant.*

*E manco di doi quatrini.*

*Minus duobus quadrantibus eſt. Aduerbium Comparat. cum Ablat.*

Pro Flac. *Ante pedes Prætoris in foro expenſum eſſe auri pondus centum paulo minus.*

*Sono manco di quindici giorni.*

*Minus quiudecim dies ſunt. Hic nomẽ dies à uerbo regitur.*

In Ver. *Senatores triginta non minus adeſſent.*

*Coſtui ha amazzato uno manco di cento Turchi.*

*Vno minus centum hic Turchas interfecit.*

Pro Cæc. *Cum ſi uno minus damnaret, condemnari reus non poſſet.*

Miſcere.

*Dammi da bere.*

*Miſce uinum. uel da mihi bibere. potiuſquàm Infunde, Da potum, propina.*

*Dammi da abere acqua d'orzo.*

*Aquam ordaceã mihi miſce, uel da mihi bibere.*

De Fin. *Quia alteri miſceat mulſum ipſe non ſitiens.*

Ter. *Poſt deinde quod iuſsi, ei dato bibere.*

Miſeratio.

*Ti uedo moſſo à miſericordia, e compaſsione.*

*Te miſeratione permotum uideo.*

Orat. Miſeratione mens, iudicium permouenda eſt.

Mittere, pro Omittere.

*Laſſa andar coteſte coſe.*

*Mitte iſta.*

*Mit-*

*Mitto de amissa maxima parte exercitus.*

Missum facere.

*Lasiamo andar queste cose.*

*Missa hæc faciamus.*

*Ha lassato andar le compagnie.*

*Legiones missas fecit,*

*Easque legiones bello cōfecto missas fieri placet.* De Ami.

*Hos agros missos facio.* In Ver.

Mittere sanguinem, pro Emittere.

*Cauarsi sangue.*

*Mittere sanguinem.*

*Att. missus est sanguis.* Pro Sex. Ros.

*Parlar per alcuno.*

*Mittere uocem pro aliquo.*

*Vox de quæstura nulla missa est.* Pro Flac.

*Dir busonarie, ò cose da ridere.*

*Mittere ridicula.* Oratr.

*Iacere, ac mittere ridicula.*

*Dar la liberta, ò far franco.*

*Manumittere.*

*Mandar soccorso.*

*Supetias mittere.*

Missum facere, aut esse.

*Ha giurato di hauerlo d'amazzare se nō gli hauesse giurato di licentiar il padre.*

*Iurauitq; se illum interfecturum nisi sibi iusiurandum dedisset se patrem missum esse facturū.*

Moderor.

*Moderari cum Acusatiuo & Datiuo iungitur.*

Att. *Te hortor ut omnia gubernes, ac moderere prudentia tua,*

*Quinto togam puram iubeo dari, cui Deictarus moderatur.*

*Modicus.*

*Modicus & Modicè præter paucum, & parum, significat et mediocrē, Mediocriter, et Moderatè*

*Siano di gratia le cose uostre moderate, & quiete.*

*Vestra quæso modica sunto*

De Diui. *Si modo temperatis escis, modicisq; potationibus est affectus.*

*Sopportar moderatamente qualche male.*

*Aliquod malum modicè ferre.*

Epis. *Si perpetuo hoc facerem, modicè hoc faciam, aut etiam intra modum.*

Modò uarietatem significans.

*Costui hor quinci, hor quindi ua correndo.*

*Hic modò huc, modo illuc cursitat*

Att. *O academiam uolaticam, modò huc, modo illuc.*

De Diui. *Carneades modo ait hoc, modò illud.*

*Hora dice esser stato uno, hora piu.*

De Nat. *Modò unum, tum autem plures esse homines ait.*

Modus agri.

*Ho cōprato un pezzo di terra di piu di trēta moggi.*

*Agri modū emi maiorē quinquaginta iugeris.*

Att. *Et si nihil scripsit nisi de modo agri.*

Modus in Musicis.

*Li cantori si uaglieno della battuta & misura.*

*Cantores modis utūt. nō autē tactu. aut mēsura.*

*Sur-*

*Surdus uarietates uocũ aut modos noſcere nõ põt* De Diui.

*Capitur etiã Modus, ꝓ Cantu, & canendi cõcẽtu.*

*Eò tardioris tibicinis modos, & cantus remiſſiores eſſe facturum.* De Orat.

*Carmen & rebus, & uerbis, lugubre.* Tuſ.

Momentum.

*Non laſſaremo punto alcuno di tẽpo per giouarti.*

*Nullum tui iuuandi temporis momentum prætermittemus.*

*Omnia momenta obſeruabimus neq; ullum prætermittemus tempus tui iuuandi.* Epiſ.

Momentum, pro Pondere.

*Queſto è una coſa di grand'importanza.*

*Id eſt maximi momenti, & ponderis.*

*Teſtimonium tuum nullius momenti putatur.* In Vat.

*Peſare, ò cõſiderare alcũa coſa ſecõdo il ſuo ualore*

*Suo momento aliquid ponderare.*

*Significat etiam mutationem uel occaſionem.*

*Sai molto bene quante occaſioni, & mutationi di tempi ſono nella Republica.*

*Non enim ignoras quanta momenta ſunt in Repub. temporum.* Ad Brut.

Moratus benè, uel malè.

*Egli è ben creato, et nõ mal creato, ò accoſtumato.*

*Eſt benè, uel optimè moratus & non malè.*

*Benè morata & bene conſtituta Ciuitas.* De Clar.

More Maiorum.

*Ha fatto all'ãtica, ò come ſi ſoleua fare dalli antichi.*

*More Maiorum fecit.*

Att. *Prensat unus P. Galba sine fuco & fallacijs, more maiorum.*

Morari, pro Impedire.

*Questo m'impedisce molto.*

*Id me maxime moratur.*

Epis. *Curtius cogitat dibaphũ, sed eũ infector morat̃.*

Morosus.

*Li uecchi sempre sogliono esser fastidiosi, & mai si contentano.*

*Senes semper solent esse morosi.*

Epis. *Morosi sunt qui amant.*

Mouere.

*Io non mi curo di q̃sto, ò questo à me non mi fa niẽte.*

*Hoc non me mouet, uel impedit.*

Att. *Multa me mouent in discessu, in primis quod,*

Mouere se, pro Discedere.

*Non ti leuare di costi sentendoti cosi male.*

*Ne te moueas isthinc tam infirma ualetudine.*

Att. *Ego me de Cumano moui ante diem.*

Multò.

*Multo præter Comparatiuum cum Superlatiuo etiã utitur Cic.*

*La presentia uostra mi è parsa molto diletteuole.*

Pro leg. M. *Conspectus uester multò iucundissimus uisus est.*

In Cat. *Multò uerò maxĩa pars eorũ, qui ĩ tabernis sunt.*

Multus, pro Longo.

*Io son stato molto lungo in questo.*

*Multus in hoc fui.*

De leg. *Accius in oratiõibus multus, & ineptus ad multam*

*tam impudentiam.*

Multus, pro Insigni.

*La fama nostra è molto stimata ò in queste bande è molto in pregio.*

*Nomen nostrum multum est in his locis.*

*Tuum nomen multum est in his locis.* Eipſ.

Multa nocte.

*Molto tardi mi parti da casa.*

*Multa nocte domo discessi.* Qu. Frat.

*Multa nocte ad Pompeium ueni.* **Et non, valde** *serò, uel ualde uesperi.*

Munire viam.

*Io mi farò una strada al Cielo.*

*Muniam mihi uiam ad Cælum.*

*Hęc omnia tibi accusandi uiam muniebant.* Pro mur.

Mutare sententiam.

*Claudio ha mutato parere.*

*Claudius sententiam mutauit.*

*Sapientem sententiam mutare nunquam.* Pro mur.

Mutare, cum Septimo Casu.

*Ho barattato Cicerone, con Virgilio.*

*Ciceronem Vergilio, mutaui, uel permutaui.*

*Cambiami un ducato in tanta moneta.*

*Permuta mihi aureum argenteis nummis.*

*Probitas gratuita, non mutata uoluptatibus.* De Fin.

Murari Ciuitate.

*Mai mi farò d'altra Patria.*

*Nunquam Ciuitate mutabor.*

*Ne quis inuitus Ciuitate mutetur.* Pro Cor.

Mutuari

Mutuari,&Mutuus:

*Io l'ho tolto,ò pigliato in prestito questo da Fabio*

*Il ego mutuatus sum à Fabio.*

*Cætera uerò à familiari meo longo mutuabor.*

De Orat. *Hinc Sumere mutuum, idem est quod Mutuari. non autem Mutuò accipere,aut Mutuò sumere,aut Mutuò dare usus est Cice. Sed Mutuus, a,um. Nomine.*

Epist. *Tibi ex S.C. imperandum mutuumq; sumendum censeo.*

*Contrarium huic est. Mutuum dare. & nō Mutuò.*

*Ho p̄stato,ò dato ĩ p̄stito molti d̄nari a tuo figliuolo.*

*Multum pecuniæ filio tuo mutuum dedi. aut. Multam pecuniam dedi mutuam.*

Att. *Ille mihi Hs. quatuordecim non reddit quæ dedi eius filio mutua.*

*Sumere pecunias mutuas.*

Iu Ver. *Ama me,come io amo te,ō amianci l'un l'altro.*

*Fac me mutuò diligas, uel Mutuò nos diligamus.*

Epist. *Fac ualeas,meque mutuò diligas.*

*Fa per me, come io so per te.*

*Officijs meis mutuò uel mutue respondeas.*

*Meis officiis si non mutuè respondetur,apud me plus officij residere facillimè patior.*

## N

Narrare, pro Affirmare.

*Io ti dico certo, che mi pare essere confinato, da poi che son qui.*

*Narro tibi,planè relegatus mihi uideor,postea quàm*

*quàm hic ſum.*

*Narro tibi, Quintus exultat lætitia.* Att.

Natalis dies.

*Hoggi è il di della mia natiuità, ò in quel dì che è hoggi io ſon nato.*

*Hic mihi natalis eſt dies.*

*Hunc ego diem uerè natalem huius Vrbis certè ſalutarem appellare poſſum.* Pro Flac.

Natio.

*Natio ſolum patrium quærit.*

*Atque hominum genus, in natione conſideratur.* De Inuē.

*Gens uerò ſeriem Maiorum.*

*Proprior eſt eiuſdem gentis, natiōnis, linguæ.* Offi.

Natu grandis, maior, minus.

*Io ſon uecchio.*

*Sum grandis natu.*

*Non admodum grandis natu ſed tamen ætate prouectior.* De sen.

*Sic Maior, Minor, Maximus, Minimus natu.*

*Q. Pompeius biēnio quā nos fortaſſe natu maior.* De Clar.

*Ex his omnibus natu minimus Q. Saturninus.* Pro Clu.

Nauare operam.

*Tutti uogliono adoperare ogni ſua poſſanza per te.*

*Tibi omnes nauare operam, & ſtudium uolūt.*

*Vtinam potuiſſem pro tuis ampliſsimis erga me ſtudijs, atq; beneficijs, tibi operam meam, ſtudiumq; nauare.* Epiſ.

Ne plura, Ne multa.

*Per non fare più parole.*

*Ne plura. omisso uerbo, quod subintelligitur, Dicã.*
*Si Ne multa, aut Ne multis.*

*Per non fare molte parole.*
*Et in Ne multis, subintelligitur, uerbis agam.*

Epis. *Si peccat, magis ineptia, quàm improbitate peccat, sed ne plura.*

*Egli è huomo balordo, non uoglio dire pazzo.*
*Homo est ineptus, ne dicam stultum.*
*Quãdo enim substãtiuũ, particulã ne pcedit, tũc. Adiectuum sequens, in Accusatiuo ponitur.*
*Si uerò substantium postponitur, aut Aidectiuum praecedit, in Nominatiuo collocatur.*
*Crudelis Castor ne dicam sceleratum, et impium praecedente Substant. & Adiect. subsequẽte.*

*Inhumanus, ne dicam Immanis Antonius, postposito substantiuo.*

Nedum.

*Nedũ ĩ fine ponitur, pcedẽte re maioris momẽti.*

*Nõ solamẽte li danari, ma la uita metteria per te.*
*Vitam, nedum nummos pro te effunderem.*

Ne longum faciam, Ne longum sit,

*Per non fare troppo parole, ò per non mandarla in lungo, la cosa passa cosi.*
*Ne logũ faciã, siue ne lõgum sit, res ita se habet.*

Pro Clu. *Et nc longum sit omnium uicinorũ summam esse. in hunc beneuolentiam confirmamus.*

Nec caput. Nec pedes habere.

*Questa tua facenda sta molto inuiluppata, o non ui si troua uerso.*

Hoc

*Hoc tuum negotium nec caput, nec pedes habet.*

*Cur propter res tuas ita contractas ut quemadmodum scribis, nec caput, nec pedes habent, equidem uellem uti pedes haberent, ut aliquando redires.* Epis C Cur.

Necatus & Enectus.

*Necatus Generale Nomen, ut ferro, ueneno.*

*Enectus fere mortuum significat. ut fame siti. frigore, enectus.*

*Si accusator dixerit, ab reo hoiem ueneno necatũ* Heren.

*Fame, frigore, illuuie, squallore enecti.* Liui.

Necessitas & Necessitudo.

*Necessitas immutabilis res est, ut.*

*Mori: Necessitatis dicitur esse.*

*Necessitudo Coniunctio est, uel Consanguinitatis iure, uel meritorum.*

*Sed mihi necessitatem attulit multo plura dicendi sententia.* De ami.

*Quando omnibus nota nostra necessitudo est.* Epis.

Nemo homo.

*Nissuna persona cognobbe quel huomo.*

*Nemo hominem homo cognouit.* Ter. i Eu.

*Nemo homo est iam.*

Nemo quisquam.

*Nissuno (per uita mia) è piu fidele di me.*

*Nemo (ita uiuam) est quisquam me fidelior.* Ter.

*Nemo quisquam illorum ad te ueuit.*

Nemo non.

*Ogniuno ne uuol piu per se, che per altri.*

*Nemo*

*Nemo non sibi mauult esse quàm alteri.*

Non nemo.

*Alcuno pensarà così.*

*Non nemo ita putabit.*

In Ver. *Fortasse non nemo uestrum audiuit.*

Nemo unus.

*Nessuno mai ha detto tal cosa.*

*Nemo unus tale quippiam unquam dixit.*

Liui. ab Vrb. *Nemo unus satis dignus regno uisus est.*

Nihil dum.

*Ancora io non ho inteso niente di questa cosa.*

*Nihil dum de hac re intellexi.*

In Cat. *Cum nihil dum suspicantem, ad me uocaui.*

Att. *Brundusio nihil dum erat allatum.*

Nihil ad.

*Flauio è certo persona dotta, ma questo non ha da fare niente con Ludouico.*

*Flauius equidem uir est eruditus, sed hic nihil ad Ludouicum.*

*Quem cognouimus uirum bonum & non illiteratum, sed nihil ad Persium.*

Orat.

Nihil propius Nihil longius, Nihil potius.

*Non ci è mãcato niente, che hoggi io non sia morto.*

Plaut. in Mili. *Nihil hodie propius fuit quàm ut perirem.*

*Nec mihi longius quicquam est Iudices, quàm uidere hominum uultus.*

De Som. *Nihil mihi fuit potius quam ut Masinissam conuenirem.*

Nihil

Nihil habeo, Non habeo quod.

*Non ho da lamentarmi della fortuna.*

*Nihil habeo quod fortunam accusem.*

*Id iure non posset, nihil habeo quod defendam,* Pro Mil.

*Non habeo quod accusem senectutem.* De sen.

*Non ho da scriuerti.*

*Nihil habeo quod ad te scribam.*

Noctu.

*Tu nascostamente, & di notte camini, & io palese mente & di mezo giorno.*

*Tu clam, & noctu, ego palam, & interdiu pgo.*

*Pompeius clam, & noctu, Cesar palam, & interdiu.*

Nobilis & generosus.

*Nobilis ex præstantia rerum fit.*

*Generosus ex cognatione est.*

Nomen.

*Per ordinati debiti io ti deuo dare un gran denaro.*

*Certis nominibus grandem tibi pecuniã debeo.*

*Moritur C. Quintius qui tibi ut ais certis nominibus grandem pecuniam debuit.* Pro. Qui.

Nomen, uel Nomina facere.

*Tu ti sei fatto debitore, ouero ti sei obligato, auanti al Giudice, di tre scudi.*

*Nomen fecisti in foro trium nummum aureum.* Att.

*Adduxi ut totum nomen uellent.*

*Tu ti sei obligato, ò fatto ddbitore nel libro dl haue (re.*

*Tu nomen fecisti in tabellis.*

*Io mi son fatto debitore à Giulio di cento scudi.*

*Iulio nomen feci, centum aureorum.*

Offi. *Caninius nomina facit, negotium conficit*

Epis. *Hortos emit instructos, nomina fecit.*

*Nam Nomen & Debitorem significat & pecuniam quæ debetur.*

*Scriptum uerò, Id quod in tabulis nomen debitoris indicat.*

*Nomen, significat. Il Debito. &*

*Il Debitore, L'Obligatione, Partità, & Trafica.*

*Io ho mille ducati in credenza, ò à credito, & cinquecento in contanti.*

*Mille aureos habeo in nominibus, & quingentos in numerato.*

In Ver. *Nihil se miserum fecisse pecuniam sibi esse in nominibus numeratam, in præsentia nõ habere*

Eips. *Hoc sum assequutus, ut bonum nomen existimer.*

Nominatim.

*Nominatim idem est quod Singulariter. cui Generatim opponitur.*

*Non nominatim sed generatim proscriptio est informata.*

Non modò

*Non modò quod est Non solum. In priore orationis parte collocatur.*

*Gaudeo mibi de toto hoc ostento datam non modò iustam, sed etiam necessariam caußã dicẽdi.*

Non Nescius.

*Sò molto bene il mio Crasso, che queste cose si sogliono dire da Greci.* (lere

Orat. *Nõ sũ nescius mi Crasse, ista ĩter Græcos dici so-*

*Ira-*

*Iratum te regi Deiotaro fuisse erant nescij.* Pro Deio

Nouissimus, & Vltimus.

*Nouißimum, est ordinis.*
*Vltimum, Orationis.*

Noxa, & Noxia.

*Noxa, Pœna est.*
*Noxia, Culpa.*

Nubere,

*Claudia si è maritata à Põpeo, ò con Pompeo, ò nella casa di Pompei.*
*Claudia nupsit, uel nupta est Pompeio, uel cum Pompeio, uel in familiam Pompeiorum.*
*Virgo nupsit ei, cui Cæcilia nupta fuerat.* De Diui
*Cui cum ex amplißimo genere in amplißimam familiam nupsisses.* Pro Cæl.
*Cum mulier fuisset nupta cum eo, cui connubij ius non esset.* Top.

Nullo Negotio.

*Facilmente, & senza fatica lo farai.*
*Nullo negotio id ages.*
*Cum id nullo negotio facere poßis* Att.

Nullus & Nemo.

*Nullus, tam de re dicitur, quàm de persona.*
*Nemo, de persona solum.*

Numerare pecuniam,

*Lucilio ha pagato del suo.*
*Lucilius pecuniam de suo numerauit.*
*Atticus pecuniam numerauit de suo.* Att.

Numerus, pro Existimatione.

*Noi siamo in qualche conto, stima, ò credito.*

*Sumus in aliquo numero.*

*Quos aliquo uideo in numero Oratorum fuisse.*

De Cl. Numerus pro copia.

*Questa è una gran quantita di grano,*

*Magnus hic est frumenti numerus.*

De Ami. *Maximis uini numerus fuit.*

Numerus, & in Musicis.

*I poeti si seruano molto della consonantia.*

*Poetæ ualde numeris incumbunt, siue numeris astricti sunt.*

Orat. *Histrio astrictus certa quadam numerorum moderatione, & pedum.*

Nuncius.

*Sono uenute noue cattiue, & stabili di Quĩto fratel (lo.*

Att. *De Q. fratre nũcij nobis tristes, nec uarij uenerũ*

Att. *Cum graues de Parthis nuncij uenirent, perrexit in Ciliciam.*

*Nuncium Generis Neutri, apud Ciceronem in usu non est.*

Nunquid uis?

*Partendosi di qui, mi disse se io uoleua cosa alcuna,*

*Hinc abiens, nunquid uellem rogauit.*

Q. frat. *Me ad huc nemo rogauit nũquid in Sardiã uellẽ.*

*Dimmi, uuoi che io faccia cosa alcuna p te ĩ Ro- (ma.*

*Nunquid me uis Romæ? scilicet agere.*

O

Obdurescere.

Att. *Noi ci habbiamo fatto il callo à coteste cose.*

*Iam*

*Iam nos ad ista obduruimus.*

*Obdurescunt enĩ quotidie magis ad uocẽ tributi.* Ad Brut.

Obire regiones.

*Pitagora cercò à piede di molti paesi di Barbari.*

*Pythagoras multas Barbarorum regiones pedibus obijt.* De Fin.

*Vt nostras uillas obire & mecum lecticula concursare poßis.* Epist.

Obire tempus, iudicium, comitia.

*Obire, Cum his Nominibus iunctum, significat adesse ad quod debemus peragendum.*

*Nisi obire facinoris locum, tempusq; uoluisset, nunquam reliquisset.* Pro Mil.

*Sic Obire res, hoc est Conficere.*

*Quantum cæteris ad res suas obeundas conceditur temporis.* Pro Arc.

Obire pro Mori.

*A ogniuno bisogna morire.*

*Omnibus obeunda mors est.*

*Alexãder tertio & trigesimo anno mortẽ obijt.* De Ami.

Obire pro Circum ire.

*Obire Galliam,*

*Cercare il paese della Francia.*

*Ego Siciliam totam quinquaginta diebus sic obij.* In Ver.

Obire pugnam, siue bella.

*Obire pugnas,*

*Combattere. Far battaglie.*

*Quia duo Coss. obire tot simul bella nequirent.* Tit. Liui.

Obire munus.

*Obire munus,*

*Essequire ufficio.*

De Ami. *Illudq; munus solitus es obire.*

Obire iudicia.

*Obire iudicia rerum,*

*Giudicare le cose.*

De Orat. *Iudicia priuata magnarum rerum obire.*

Obire rem publicam.

*Obire rem publicam,*

*Fare le faccende del publico.*

Pro Pom. *Cum neque priuatam rem maritimam neque publicam iam obire possemus.*

Obire legationem.

*Obire legationem,*

*Essegui re imbasciarie.*

Pro Leg. Agra. *Qui rerum priuatarum caussa legationes liberas obeunt.*

Obligare, pro Ligare.

*Il Chirugico ha legato la ferita quale non e ancora saldata.*

*Chirurgicus uulnus obligauit, quod non dum obductum est.*

De Nat. *Aesculapius q primus uulnus obligauisse dicit.*

Obligare sacramento.

*Obligare ò constrengere con giuramẽto alla militia.*

*Obligare sacramento militiæ.*

Obligare se.

*Farsi obligato in qualche cosa.*

*Aliqua re se obligare.*

*Ma-*

*Magis enĩ illũ ꝑ quo ſpopondi, quam me obligaui.* Ad Bru.

Obſequium.

*Cõ il mio ãdare à uerſo mi ho acqſtato di molti amici*
*Ego meo obſequio multos mihi amicos cõparaui.*
*Itaque effeci omni obſequio ut neutri illorum quiſquam eſſet me carior.* Att.

Obſeruare Obſeruans.

Obſeruantiſsimus.

*Non ſi deue prohibire, ò negare alli noſtri figliuoli che non portino riuerentia alli uirtuoſi.*
*Non eſt interdicendum liberis noſtris, ne uirtute præditos obſeruent.*
*Qui me ſicut alterũ parẽtẽ et obſeruat. et diligit* Epiſ.
*Hinc obſeruans.*
*Chi riueriſce, ò porta riuerentia.*
*Cuius Superlatiuum eſt Obſeruantiſſimus*
*Quem ſpero tui fore obſeruantem.* Epiſ.
*Aulus fuſius obſeruantiſſimus noſtri.* Ibid.
*Hinc Obſeruantia,* Pro Quĩ.
*La riuerentia, & Affettione.* Epiſ.

Obſignare.

*Il Duca ha ſegnato, ſigillato, ò paſſato, ò bollato la parte ò il decreto.*
*Dux legem obſignauit.*
*Decretũ quod obſignatum eſt ab ãpliſſimis uiris.* Att.
*Obſignare tabellas ſignis amicorum.* In Ver.
*Sic obſignare epiſtolam,*
*Serrare ò ſigillare la lettera.*
*Obſignata epiſtola ſuperiore, quam* Att.

*Obsignarã iã epistolã meã quã te puto plegisse.*

Obstruere.

*Io serrarò ò richiudrò ò torrò la uista à qsta cosa.*

*Huius rei luminibus obstruam.*

Pro Dom *Primò se luminibus esse obstructurũ minabatur.*

Pro Clu. *Sic Catonis luminibus obstruxit hec posteriorũ, quasi exaggerat altius oratio.*

Obtestari.

*Chi altro debbo io chiamare? à chi supplicare? à chi ricorrere in aiuto?*

*Quem aliũ obtester? quẽ appellẽ? quẽ ĩplorem?*

Iu Ver *Deos omnes imploro, atque obtestor.*

Obtinere, pro Tenere & Habere.

*Giulio Cesare ha, e tiene la Prouincia, l'Isola, l'Academia, il Primato, ò altra cosa.*

*Iulius Cæsar Prouinciam, Insulam, Academiã, Principatum, aut aliquid aliud obtinet.*

Iu Ver. *Verres totam insulam obtinebat, Ciclops Aetnam solam tenuisse dicitur.*

Obtingere.

*Obtingere, est sorte euenire.*

*Ogniuno si tenga, quel che la sorte gli da.*

*Quod cuique obtigit, id quisque teneat. potius quàm Cecidit, uel Obuenit.*

In Cat. *Deĩd siqs obtigerit, æquo animo paratoq̃ moriar.*

Obtutus.

*In un batter d'occhi, ò con il sguardar de gli occhi conobbi la cosa.*

*Obtutu oculorum rem nouit.*

Quo-

*Quodam obtutu oculorum duo lucernæ lumina pro uno uideri.* D: Diui.

Obuersari ante oculos.

*Mi si rapresenta innãzi gli occhi la grandezza delli tuoi antichi.*

*Mihi obuersat ãte oculos Maiorũ tuorũ dignitas.*

*Sed mihi obuersatur ante oculos Reip. dignitas.* Pro Sex.

Occurrere.

*Emilio non mi è uenuto incontro, ma io son andato incontro à lui.*

*Aemilius non mihi occurrit, sed ego ipsi.*

*Scripsi ad eum, ut mihi Eracleam occurreret.* Att.

Occurrere, quod uulgo Præuenire.

*Toccaua à Pietro Paulo preuenire à questa cosa.*

*Petri Pauli erat huic rei occurrere.*

*Sentio Iudices occurrẽdum esse, satietati auriũ.* In Ver.

Offendere, pro Percutere.

*Sempronio mi ha urtato con la testa.*

*Sempronius me capite offendit.*

*Ne quem in cursu capite, aut cubito, aut pectore offendam, aut genu.* Plaut. in Cur.

Offendere, pro Errare, siue Incidere.

*Chi ha tãto gran uista, che nõ inciampi in si grande oscurità?*

*Quis est tam Lynceus qui in tantis tenebris nihil offendat.* Epist.

*Hinc est Offensio pedis,*

*L'Intropppicare ò Inciampare con il piede.*

*Quæ si suscipiamus pedis offensio nobis, & ster nuta-*

*nutamenta erunt obseruanda.*

Offerre se.

*Per che mi t'offerisci? il mio Piet. Paulo?*

*Cur mihi te offers Petre Paule?*

Att. *At ni poposcisses, ego me tibi non offerebam.*

Officere.

*Buttano giu la casa, la cui altezza noceua alli Au-(spicij.*

*Demoliũtur ædes, q̃rũ altitudo officeret auspicijs.*

De Inuẽ. *Quæ uidebuntur officere huic partitioni, propulsabimus.*

Officina.

*Mette in ordine la bottega.*

*Instruit officinam.*

In Ver. *Verres instituit officinam syracusis.*

Offundere tenebras.

*Tu hai oscurato li tuoi ãtichi cõ la tua cattiua uita.*

*Tu maioribus tuis uitæ improbitate magnas offudisti tenebras.*

Tus. *Si quid tenebrarum offudit exilium.*

Omnis pro Toto.

*Abbracciarò con la mente tutto il Cielo, & tutta la Terra con tutto il Mare.*

*Omne Cœlum totamq; cum uniuerso mari terrã complectar.*

Tes. *In profundenda uoce omne corpus intenditur.*

Opacare, pro Vmbram facere.

*Il Sole in tal maniera si moue, che hora con queste parti hora con quelle altre fa ombra, ò adõbra tutta la terra.*

*Sol*

*Sol ita mouetur, ut terras modo his, modò illis partibus opacet.*

*Platanus ad opacandum aliquem locum patulis diffusa ramis.* De orat.

*Hinc Locus Opacus.*

*Vn luogo ombroso ò fresco.*

Operam ludere.

*Tu ci perderai la fatica.*

*Tu operam ludes.*

*In illis opera ludetur.* Ter. in For.

Operę, rarum.

*Verre fece una naue per se con li lauoranti, ò operarij del publico.*

*Verres nauem sibi operis publicis ædificauit.*

*Plancius in operas plurimos misit.* Pro Flacc.

Opportunitas.

*L'amicitia ha di molte comodità.*

*Amicitia plurimas habet opportunitates.*

*Considera quæ sit utilitas, queq; opportunitas in homine membrorum.* De Nat.

*Sic oportunum, pro commodum.* Pro Sex. Rosc.

*Locus opportunus captus ad eam rem.*

Opus.

*Questo è stato fatto con grand' artificio.*

*Id præclaro opere confectum est.*

*Erit igitur extructa moles opere magnifico, incisæq; litteræ.* De ami.

Orbis.

*Orbis saltatorius,*

De Diui. *Ballo tondo.*

In Pis. *Cum illum suum saltatorium uersaret orbem.*

Ordo.

*Le cose di casa si gouernano come si deueno.*

*Domestica ordine administrãtur, uel ex ordine.*

Par. *Ordine interrogare aliquem.*

In Ver. *Vt quisq; ætate antecedebat, ita sententiam dicebat ex ordine.*

*Vnde extra ordinem.*

*Contra il deuere, ò quel che si conuiene.*

*Cum Prouinciam extra ordinem decernebant.*

De Pro. Oriundus.

*Io ho origine da Roma, ò da Viterbo.*

*Sum Roma oriundus, uel Viterbio.*

*Qui ab ingenuis oriundi sunt.*

Ortus.

De Leg. *Catõe p origine fù Tusculão, ma Cittadino di Roma.*

*Cato ortu Tusculanus fuit, Ciuitate Romanus.*

Os, pro facie.

*Vedo le faccie & occhi di tutti uoi, uolti uerso di (me.*

*Video in me omnium uestrum ora, atque oculos esse conuersos.*

Pro Mil. *Ora omnium atque oculos intuemur.*

Os, pro Impudentia.

*Tu sai bene quanto colui sia sfacciato.*

*Nosti os hominis, nosti audaciam.*

Pro Qu. *Mihi uidet ore durißimo eẽ, q pñte Roscio gestũ agere conetur.*

Otiosi dies.

*Bisognarà*

*Bisognarà fare questo i di di festa.*

*Hoc otiosis diebus erit agendum.*

*Idque perficiam ibis supplicationũ otiosis diebus.* Q. Frat.

P

Pace dixerim.

*Il maestro mi perdoni, ò non l'habbia per male, la co cosa uà cosi.*

*Magistri pace dixerim, res ita se habet.*

*Peccauit igiť (pace uel Quirini, uel Romuli dixerĩ.)* Offi.

Par esse.

*Non son bastante à tanto peso.*

*Tanto oneri par non sum.*

*Aspicio par laboribus corpus.* Q. Frat.

Par Impar.

*Giocare à paro, ò separo.*

*Ludere par, impar.*

*Ludere par, impar, equitare in arundine longa.* Horat, in Ser.

Par esse, pro Conuenire.

*E cosa conueniente che tu lo rimeriti.*

*Par est ut ei gratiam referas.*

*Sic par est agere cum ciuibus.* Offi.

Par cum Ac, Atque, Et.

*Noi habbião equale, & simile scientia, eõe lui.*

*Par in nobis, atque in illo scientia est.*

*Nequaquam pari ad patienda ea robore ac Romani fuissent.*

*Sic dicere quoque liceret,*

*Par nobis cum illo scientia est, siue Par ac in illo*

*Neque mihi par racio cum Lucilio est ac tecũ fuit.*

*Sic*

*Sic dicimus Pariter ac, siue Atque siue Et.*

*Amici pariter ac nunc subiecti, & obnoxij uobis minus essemus.*

Pariter, pro simul.

*La tua laude andarà à terra īsieme cō la Republica*

De Diui. *Tua laus pariter cum Repub. cadet.*

*Conchilijs omnibus contingit ut cum Luna crescant pariter pariterque decrescant.*

Pars.

Magna ex parte, aut Magna parte, aut Magnam partem.

*Io son liberato in tutto, ò in gran parte.*

De Diui. *Aut Omnino, aut Magna ex parte, siue Magnam partem, siue Magna parte liberatus sum.*

*In eo senatu quem maiore ex parte cōaptasset.*

Fil. *Cum magnam partem noctis uigilasses.*

Acad. *Si magna parte quidem ad uerum ipsum, aut quā proximè accedunt.*

Pro parte mea.

*Io mi esercito per quanto posso in queste arti.*

*In his artibus pro mea parte uersor.*

Epist. *Atque etiā ut ita fierem pro mea parte adiuui.*

Pro uirili parte. Pro rata parte.

*Per q̄to tocca à me ò secōdo la mia pte contribuirò.*

*Pro uirili mea pte, seu pro rata mea pte cōferā.*

In Phili. *Tum me eius beneficio plus quā pro uirili parte Obligatum puto.*

Tus. *Omnia ista perinde ut data sunt pro rata parte à uita, longa, aut breuia dicuntur.*

Tu

*Tu domandi piu di quel che ti tocca.*

*Plus appetis, quam pro uirili parte.* Liu.V

*Plus sibi, quàm pro uirili parte amittendum esse* Con.

Pars uirilis.

*Questa è la parte che tocca, à me.*

*Hæc est mea pars uirilis.*

*Illius gloriæ pars uirilis apud omnes milites sit, suæ uictoriæ neminem socium esse.* Liui.V. Cun.

Parum abesse.

*Poco ci ha mãcato che ñ cascaßi cõ la faccia ĩterra*

*Parum abfuit quin faciem caderes.* Oratr.

*Parum abfuit quin occideretur.*

*Quẽadmodũ dicimus, Tantum abest, Nihil abest.*

*Non solamente non ha la lingua latina ma ne manco sa li principij.*

*Tantum abest a lingua latina ut nõ dum prima elementa didicerit.*

*Tantum abest, ut scribi citra nos nolimus, ut id etiã maximè optemus.* Tus.

Paruo negotio.

*Questo si può fare con poca ò nulla fatica.*

*Hoc paruo, uel nullo negotio fieri potest.*

*Qui Siciliam tenere, nullo negotio potuit.* Att.

Patronus.

*Patronus qui & Defensor à Cicerone dicitur, uulgo Protector.*

Pedem referre.

*Ritirati indrieto.*

*Refer pedem.*

*Pedem*

Cæſ.in Com. *Pedē referre,& loco excedere nō tur peputa- (rūt.*

Pedibus ire.

*Tu menarai il cauallo à mano, & io me ne ādarò (à piedi.*

*Tu equū manu duces,ego pedibus ibo.*

Plaut. *Quadriga qui uehat, nam pedibus ire non queo.*

Pedibus conſequi.

*Facilmente io impararò quel che tu hai imparato in diece anni.*

*Vel pedibus conſequar qiucquid tu decem annis didiciſti.*

*Sic Pedibus ſequi, ſeu Proficiſci*

Liui.Ver. Dom. *Per Siciliam pedibus profectus freto in Italiam traiecit.*

Ad pedes deſilire.

*Subito che mi uidde ſmontò giù à piede.*

*Vt primum me uidit ad pedes deſiliјt.*

Cæſ.cō. *Conſuetudine ſua ad pedes deſilierunt.*

Peius.

*Io ho piu in odio li oſtinati,che li ignoranti.*

*Peius odi pertinaces,quàm ignaros.*

Epiſ. *Oderā multo peius hunc,quam illum ip̄m Clodium.*

Pendere ſiue Pendere animi.

*Stò ſoſpeſo per queſta coſa.*

*Pendeo ex hac re ſiue Pendeo animi ex hac re.*

De Fin. *Quid turpius eſt quàm ſapientem ex inſipientum ſermone pendere.*

Att. *Animi pendeo de te,& de me.*

Penſilis.

*L'uua attaccata.*

*Pen-*

*Pensilis una.*
*Sic Horti pensiles,*
*Giardini che stanno in aria.*

Per, Permissiue.

*Per cagion del male non ha possuto.*
*Per ualetudinē uel ꝑpter ualetudinē non ualuit.*
*Ne id quidem per legem Liciniam, ut ipse tibi curationem ferres, facere potuisti.* Pro Do.

Per, instrumentum significans.

*Disprezzano quella copia ridendo, & burlando.*
*Illam copiam per risum, & iocum contemnunt.*
*Quàm scitè ꝑ notas nos certiores facit Iupiter.* De Diui.

Per caput, Per fortunas, obsecrantis.

*Per uita tua non mi lasciare.*
*Per tuum caput ne me deseras.*
*Se Iddio ti faccia del bene, Se Dio ti mantenga quā to hai, fa questo.*
*Per fortunas tuas hoc age.* Att.
*Per fortunas quoniam Romæ manes, primum illud perfice.*

Peragrare.

*Io son andato uedendo ò cercādo tutta la Toscana.*
*Hetruriam totam peragraui.*
*Ceres dicitur Orbem omnium pagrasse terrarū.* In Ver.

Percellere.

*Questo parlare non ti ha sbigottito, ò conturbato?*
*Hæc te uox non perculit.* In Ver.
*Hæc te uox non perculit, non perturbauit.*

Percrebescere.

Pro Mil. *Questa cosa si e sparsa per tutto.*

*Hæc res ubique percrebuit.*

*Res percrebuit in ore atque sermone omnium cœpit esse.*

Percutere.

*Gli ho dato delle ferite.*

*Gladio eum percußi.*

*Deinde gladio percussus est, ab uno de illis.*

*Per cutere enim diuersum est, à Verbero.*

Percutere Translatè.

*E stato conturbato & trauagliato da me con crudeli lettere.*

Pro Mil. *Repente percussus est à me atrocißimis litteris.*

*Qui uos mortuus inani cogitatione percußit.*

Per ducere.

*Parpirio ha tirato i soldati ueterani al suo uolere.*

*Papirius ueteranos pduxit ad suam sententiam.*

In Ver. *Expositis suis difficultatibus hominem ad HS. LXXX. perducit.*

Perducere, pro differre.

*Prolungare fin à cento anni.*

*Perducere ad uel usque ad centesimum annum.*

De Sen. *Is ad centesimum annum uitam perduxit.*

Perficere.

*Ho finito il libro, & l'opra.*

*Perfeci librum, & opus. non autem finiui.*

De Clar. *Demosthenes multa perfecit, nos multa conamur ille potest, nos uolumus.*

Perfugium.

*Io spero che questo habbi da essere il nostro ricorso.*

*Id nobis perfugium futurum spero.*

*Spero hunc locum eius fortunæ miseræ atque iactatæ, portum, ac perfugium futurum.* Pro Clu.

Perfundere Translatè.

*Noi pigliamo gran spasso, piacere, consolatione da questo.*

*Id nos maxima uoluptate perfundit, uel nos hac re maxima uoluptate perfundimur.*

*Multitudo audiens ducitur oratione & quasi uoluptate quadam perfunditur.* De Clar.

*Phaleræus suauis fuit sed suauitate ea qua perfunderet animos.* Ibid.

Perfungi.

*Ii ho finito li honori, & ufficij della Republica.*

*Perfūctus sū honoribus, & Reipub. numeribus.*

*Senex pfūctus honoribus, & Reipub. muneribus* De Orat.

Perhorrescere.

*Io mi spauento ricordandomi della passata guerra.*

*Præteriti belli recordatione perhorresco.*

*Recordatione denique ipsa consulatus uestri perhorrescat.* Pro Sest.

Periclitari.

*Li huomini nelle battaglie sogliono tentare & prouare la fortuna della guerra.*

*Homines in prælijs belli fortunam tentare ac periclitari solent.*

*Itaque potius periclitari uolui si possem mea præsentia exercitum facere meliorem.* Epil.

Periculum esse.

*E da temersi, ò è pericolo che non moia.*

*Periculum est ne pereat.*

Att. *Summum erat periculum ne si nihil impetraret, à senatu alienarentur.*

Periculo meo, tuo, suo.

*Fare qualche cosa à spese sue ò di alcuno.*

In Ver. *Suo, aut alicuius periculo aliquid facere.*

*Sũptu piculoq; suo armatã nauẽ aliquo mittere.*

Periculum facere.

*Fare la proua.*

*Facere periculum.*

In Ver. *Quando tute tui periculum fecisti,*

In periculum adduci.

*Venire in gran periglio.*

*In magnum periculum adduci, siue discrimen.*

In A. *Adducta est enim res in maximum periculũ, & extremum pene discrimen.*

Perinde.

*Questo dono sarà come tu l'accettarai.*

De Orat. *Hoc munus perinde erit ut acceperis.*

*Sed hæc omnia perinde sunt ut aguntur.*

Pro Mil. *Sic Perinde quasi ac atque.*

*Perinde quasi Appius ille Cæcus uiã muniuerit.*

Att. *Quod ego perinde tuebar ac si usus essem.*

Pro mur. *Vereor ut hoc quod dicam nõ perinde intelligi auditu poßit, atque ego ipse cogitans sentio.*

Permiscere.

*Non mesticare le tue bruttezze con lo splendore di huomini*

*huomini nobilißimi.*

*Ne tuas sordes cum clarißimorum uirorum splẽ dore permisceas.*

*Et illa excellens opinione fortuna cum laboribus & miserijs, permista esse uideatur.* De Orat.

Permutare pecunia.

*Quanti denari saranno di bisogno pigliare dal bancho di Venetia.*

*Quantum opus erit pecuniæ Venetijs permutet.*

*At se curasse ut cum questu populi pecunia permutaretur.* Epis.

*Sic pecunia permutata.*

*Li danari posto in bancho da pagare in altro luogo.*

*Et hinc Permutatio. ut.*

*Io debbo pigliare denari per lettere di cambio.*

*Pecunia mihi debetur ex publica permutatiõe.*

*Ibi ꝑ paucos dies, dũ pecunia accipitur, quæ mihi ex publica ꝑmutatiõe debetur, cõmorabor.* Epis.

Per noctare.

*Io tutta la notte ho dormito fuora in uilla.*

*Ego ruri pernoctaui.*

*Matres miseræ pernoctabant ad ostium carceris.* In Ver.

Perpetuitas, pro re continua, & immutabili.

*La paura non è buona guardiana, di una cosa immutabile, & continua.*

*Malus custos perpetuitatis, metus.* De Fin.

*Qui autem diffidit perpetuitate bonorũ, timeat necesse est.*

Perpetua oratio.

De Fin. *Perpetua oratio Continens dicitur. Et non interrupta alicuius sermone.*

*Perpetua oratio non Rhetorum solum sed etiam Philosophorum est.*

Per quam pro, ualde.

*Ho ditto, ò compreso queste cose molto breuemẽte.*

*Hæc perquam breuiter perstrinxi.*

De Orat. *Quod mihi quidem per quam puerile uideri solet*

Pere pluere.

*In questa casa ci pioue.*

*Domus hæc perpluit.*

*Cum cænaculum perplueret.*

Perscribere.

*Questo si è posto à libro.*

*Hoc perscriptum est.*

Pro Rosc. *Aeque enim tabulæ condemnantur eius qui uerum non retulit, & eius qui falsũ perscripsit.*

Persequi iniurias.

*Costoro si uogliono uendicare delle sue ingiurie.*

*Hi iniurias suas persequi uolunt.*

Pro Do. *Is mortem eius, se persequi uelle dixit.*

Persequi litteris, oratione, uersibus.

*Raccontarò alcuna cosa con lettere.*

*Rem aliquem litteris persequar.*

Epist. *Sed breuiorem me duæ res faciunt, una quod publicis litteris omnia sum persecutus.*

*Sic Persequi uersibus,*

*Dire in uersi.*

Quæ

*Quæ uersibus persecutus est Ennius.* De Sen.

*Persequi oratione,*

*Dire orando.*

Personæ nomen.

*Personæ nomen, elegantius dicit, quàm Domus.*

*Vengo da casa di Giulio.*

*Venio a Iulio.*

*Vo à casa di Scipione.*

*Eo ad Scipionem.*

Perstringere.

*Diceua con poche parole.*

*Breuiter perstringebat.*

*Rei magnitudo me breuiter perstringere, atrocitatem criminis non sinit.* In Ver.

Perstringere aciem oculorum siue oculos.

*Togliere la uista.*

*Perstringere oculos.*

*Existimat se gemmæ nitore, & auri splendore oculos omnium perstringere.* Ad Her.

*Togliere il giuditio, ouero Offuscare la mente.*

*Animi aciem, siue ingenij perstringere.*

*Qui splendore falsi honoris obiecto, aciem boni ingenij perstringunt.* Ad Bru.

Perstringere, pro Reprehendere.

*Lui senza patirne pena alcuna spesso ha ripreso con molte aspre parole la uolontà di Lentulo.*

*Ille Lentuli uoluntatem asperioribus uerbis sæpe perstrinxit impune.*

*Vt eos quorum scelere essem uiolatus, uocis liber-* Pro sex

*bertate perstringerem.*

Perturbare.

*Tu metti sotto sopra, ò confondi ogni cosa.*

*Tu omnia perturbas.*

Pro Syl. *Cincius est ab eo in Hispaniam missus, ut prouinciam Perturbaret.*

*Hinc perturbatio.*

Pro Fla. *Videtis in quo motu temporũ, quanta in conuersione rerum, & perturbatione uersemur.*

Peruadere.

*Onde non è sparso il nome dellatua uirtù?*

*Quò uirtutis tuæ nomen non peruasit?*

Pro leg. Man. *Quò non illius diei fama peruaserit.*

*Il fuoco si è allargato, ò ha discorso per tutto.*

*Ignis ubique peruasit.*

In Ver. *Per reliquas fortunas aratorum, isto Prætore peruaserit.*

Peruagatus pro Noto, & Peruulgato.

*Questo è noto ad ogniuno ò Non ui è huomo, che nõ lo sappia.*

*Id omnibus est peruagatum.*

De Inuẽ. *Hæc caussa apud Græcos peruagata est.*

Peruertere, pro Euertere, & Inuertere.

*Costui ha guasto ò posto sottosopra ogni cosa.*

*Hic omnia peruertit.*

De Ar. *Qui sacra occulta inexpiabili scelere peruertit.*

Peruertere pro Corrumpere.

*Tu hai guasto è corrotto questi putti con parole dis-*

*dishoneste.*
*Tu hos pueros obscænis uerbis peruertisti.*
*Quintius Iunium peruertit.* Pro Clu.

Peruulgare.

*Ha publicato ò diuolgato questo à tutti.*
*Id omnibus peruulgauit.*
*Veteres illi peruulgare artem suam uoluerunt.* De Orat.

Petere, pro Ire.

*Andarà e farà il suo uiaggio à Viterbo ò à Roma*
*Viterbium, uel Romam petet.*
*Per Macedoniam Cyzicum petebamus.* Epist.

Petulans.

*Petulans is est, qui aliorum laudibus maximè detrahere conatur. Aut lasciuis uerbis, siue maledicis inuehitur.*
*Siquis mihi maledicit petulans, & planè insanus uidetur.* De Orat.
*Feruidum quoddam, & petulans, & furiosum genus dicendi.* De Clar.

Pertinere.

*Il tuo muro arriua al mio, ò confina con il mio.*
*Paries tuus, ad meum pertinet.*
*Ea quæ ad pulmones usque pertinet.* De Nat.

Placere, pro Bonum uideri.

*Mi parse bene di dir così.*
*Ita dicere mihi placuit.*
*Expecto quid istis placeat de Epistola ad Cæsarē* Att.
*Sic quoque Placitum est, pro Placuit.*
*Cum in his uersarer angustijs, placitum est mi-*

*hi, ut legationem postularem.*

Planum facere.

*Te lo mostrarò chiaramente ò ti chiarirò di questo.*

*Id planum tibi faciam.*

In Rhet. *Illud docuimus, hoc planum fecimus.*

Pondus, pro Quantitate.

*Ha gran quantita di oro, & di argento.*

*Magnum auri atque argenti pondus habet.*

In Ver. *Audistis ex ęde Mineruę grãde aut põdus ablatũ*

Pondus pro Momento, & Auctoritate.

*Questo è di gran ualore, & importanza.*

*Id maximi est ponderis.*

Att. *Permagnũ pondus affert bñuolentia erga illum.*

Ponere quęstionem.

*Io propongo di che si ha da disputare.*

*Quæstionem pono.*

De Orat. *Ponere quæstionem alicui.*

Ponere uim, tempus, & huiusmodi.

*Metterò diligenza forza, & tempo in alcuna cosa.*

*Ponam studium, curam, animum, diligentiam. uim tempus in hac re.*

De Orat. *Ponere omnem uim dicendi in arte.*

Ponere in laude.

*Attribuire qualche cosa à laude ad alcuno.*

*Aliquid in laude ponere alicui.*

*Sic Ponere in honore,*

*Attribuire ad honore.*

*Ponere in uitio.*

*Attribuire ad errore.*

*Ipsum*

*Ipsum latinè loqui è in magna laude ponendum.* De Clar.

Ponere beneficium.

*Farò seruitio à Cesare.*

*Ponam beneficium apud Cæsarem.*

*Ponere beneficium apud gratos homines.* Epis.

Ponere in loco beneficij.

*L'ho hauuto per seruitio.*

*Id in loco beneficij posui.*

*Ne uidear hoc in mercedis potius quàm beneficij loco ponere.* Epis.

Ponere pro Aestimare.

*Io fo molto stima di questo*

*In hoc multum pono.*

*Credibile non est quantum in prudentia tua, & fide ponam.* Att.

Ponere in lucro.

*Mettere da bãda, ouero dire di hauere guadagnato*

*Ponere in lucro, uel in lucris.*

*Quiescant igitur, & me hoc in lucro ponere atque aliud agere patiantur.* Pro Flac

Positum in more.

*E costume di uecchi.*

*Positum est in more senum.*

Popularis.

*Questo è paesano ò compatriota mio.*

*Hic est meus popularis.*

*At hoc Thales Anaximandro populari, & sodali suo non persuasit.* Acad.

Portorium.

*Portorium Vectigal significat, quod de qua uis re capitur.* *(scudi.*

*Marsilio ha pagato di gabella p botte di uino tre*

*Marsilius ternos nummos aureos in singula uini dolia portorij nomine soluit.*

Pro Font. *Titurius Tolosæ quaternos denarios in singulas uini amphoras portorij nomine exegit.*

*Hinc Portitor, Il Datiere ò Gabelliere.*

Offi. *Quæstus qui in odia hominum incurrunt ut portitorum, & fæneratorum.*

Posſibile.

*Poßibile & Impoßibile. Cicero non utitur, sed horum loco. Facili, & Difficili.*

Poſt hominum memoriam.

*Dapoiche l'huomo è nato, o Dapoi che l'huomo si puo ricordare.*

*Post natos homines, Post hominum memoriam.*

*Post hominum memoriam fortißimi Consules.*

Pro Cor. *Pauci post hominum genus natum reperti sunt.*

Pro Do. *Quid homini post homines natos turpißimo?*

Poſtulare, pro Accuſare.

*Mario l'accuso che haueua rubbato il comune.*

*Marius de repetundis eum postulauit.*

Qu. Frat. *Sestius à Nerio de ambitu est postulatus.*

Epiſ. *Ego Appium eadem lege postulaui.*

E poteſtate exire.

*Hortēsio è ādato in estasi, ò fuora di se, ò nō sta ī se.*

*Hortensius exijt è potestate*

Tuſ. *Qui igitur exiſſe è potestate dicuntur, idcirco*

*dicuntur,*

*dicuntur, quia non sunt in potestate mentis*

Potio.

*Potio significat Medicamentum, siue potum.* Pro Clu.

*Medicus prima potione mulierem sustulit.*

*Cum cibo, & potine, fames, sitisq; depulsa est.* De Fin.

Potiri.

*Quelli hanno da fare questo, i quali hanno piena potestà, ò dominio del tutto.*

*Ii qui rerum potiuntur rem præstaturi uidentur.*

*Quod ij qui potiuntur rerum præstaturi uidẽtur.* Epis.

Potior Comparatiuum nomen.

*Questa cosa, è meglio ò è da pporsi al tuo parlare.*

*Res hæc est oratione tua potior.* DeFin.

*Qui hæc legere assueuerit iudicabit, his nulla ad legendum esse potiora.*

Præ:

*Præ uel Comparationem, uel Caussã: Comparationem ut,*

*Coloro si faceuano beffe di Roma, rispetto ò à comparatione di Venetia.*

*Illi Romam præ Venetijs irridebant.* Con Ru.

*Illi Romam præ sua Capua irridebant.*

*Tutti i maestri mi dispiacẽo à cõparatione di Ortẽsio*

*Omnes mihi ludimagistri sordent, præ Hortẽsio.* Epis.

*Nõ tu qđm uacuus molestijs, sed p̃ nobis beatus.*

*Caussam ut,*

*Per il piãto, et dolore nõ ho potuto scriuere il resto.* Att.

*Præ fletu & dolore, reliqua scribere nõ potui.*

*Nõ hercule, p̃ lacrymis possũ reliqua scribere.*

*Præ-*

Præcidere.

*Tagliare la mano ad alcuno con la spada.*

*Præcidere alicui manum gladio.*

Tus. *Cinna collegæ sui Consulis C. Octauij præcidi caput iussit.*

Præcipitare passiue.

*Bisogna che ci guardiamo, che non andiamo in præcipitio.*

*Cauendum est ne præcipitemus.*

Acad. *Sustinenda potius omnis assensio, ne præcipitet, si temere processerit.*

*Sic Præcipitare ex aliquo loco.*

*Venire precipitosamente ò Cascare furiosamente da qualche luogo.*

De Simó. Scrip. *Loca ubi Nilus præcipitat ex altissimis montibus.*

Præcipitare aliquem actiuè.

*Ti butterò o ti manderò giu di qui.*

*Hinc te præcipitabo.*

Tus. *Vt si posse putet, eum qui se è Leucade præcipitauerit, sustinere secum uelit.*

Pærcipitare uerba.

*Tu parli all'impresa, ò senza consideratione.*

*Tu uerba præcipitas.*

Præcipere.

*Præcipere est Magistrorum, Philosophorum, & sapientium, scilicet Amaestrare.*

*Imperare est Victorum, Imperatorum, & Magistratuum. i. Commandare da superiore.*

*Iubere est cogere, uel interdum quasi Hortari seu*

*Velle,*

*Velle, aut Cupere, ut Iubeo te saluere.*

*Mandare est aliquid cuiuis faciundũ Cõmittere. i. Mandare per imbasciata.*

*Edicere Principum est siue Magistratuum, Edicto aliquid iubere, aut sciscere.*

*Indicere est Denuntiare, hoc est Intimare, unde Indicere bellum. & Indicere iustitium, siue legẽ.*

Præcipue.

*Questa è mia fatica particulare in difendere costui.*

*Labor ĩn hoc defendendo, præcipuè meus est.*

*Nihil tibi præcipuè timendum est.*

*Præcipuus, a, um. Nomen Adiectiuum, quod significat, Particulare, & Proprio.* Epist.

*Tum cõmunibus, tum præcipuis patris tui periculis commouebatur.* Pro Syl.

Præcurrere ætate.

*Aristotile hebbe più tempo che Platone.*

*Aristoteles Platonem ætate præcurrit.*

*Horum uterque Isocratem ætate præcurrit.*

*Præcurrere aliquãdo etiã significat. Trapassare.* De orat.

*Efficiendum autem est ut appetitus rationi obediant, eamque neque præcurrant.*

Præfari honorem.

*Con riuerentia si hà imbrattato le calze.*

*Præfamur honorem, uel honos præfandus sit: tibialia stercore fœdauit.*

*Cætera addit, quæ si appelles præfandus sit.* De Fin.

*Ille patrem strangulauit, honorem præfamur.*

Præfinire.

*Tu hai dauāti posto, ò determīato fine à q̄ste cose.*

*His rebus finem præfinisti.*

De Leg. *A Platone sumptus funerū præfinitur ex cēsibus.*

Præiudicare & Præiudicium.

*Tu uerrai à cōdennare Siluio con l'essempio di q̄sta decisione.*

*Tu de Syluio præiudicabis.*

Pro Clu. *Vt per illum qui attulit, de hoc præiudicaretur.*

*Petronio è stato condennato per due sententie data in una causa simile*

*Petronius damnatus est duobus præiudicijs.*

Pro Clu. *Cum is duobus præiūdicijs, iam damnatus esset.*

Præmefero, prætefers, præsefert.

*Tu dimostri in fronte ò in faccia la tua tristitia.*

*Improbitatem tuam prætefers.*

*Sum ab illo alienatus, id que præmefero.*

Presens animus.

*Io farò questo con animo riposato, ò senza conturbamento.*

*Id agam præsenti animo.*

Offi. *Præsentis animi uti cōsilio nec à rōne discedere.*

*Sic Præsens remedium, auxilium. i. paratum, certum, promptum.*

Præsentiones

*Da qui uiēe il predire, & īdouinare le cose future.*

*Hinc prædictiones, & rerū futurarū p̄sētiones*

De Diui. *Diuinatio idest præsētio & sciētia rerū futurarū*

Præscribere.

*Vorrei che mi ordinassi quel che ho da fare.*

*Quid*

*Quid facturus, sim præscribas mihi uelim.* De Nat.

*Natura homini præscripsit, ut nihil pulchrius quàm hominem putaret.*

Prescribere finem.

*Ponere termine à qualche cosa.*

*Præscribere finem, alicui rei.*

*Tute ijs rebus finem præscripsisti pater.* Ter. in And.

Ex prescripto uiuere, siue

Ad prescriptum.

*Tu non fai la regola, che ti hanno dato li medici.*

*Tu non uiuis ex præscripto, siue ad præscriptum medicorum.*

*Non ad alienum præscriptum, sed ad suum arbitrium imperare.* Cesi Cõ.

Preses, pro patrono & Custode.

*Sã Pietro è ptettore, defẽsore, et aduocato di Rõa.*

*Diuus Petrus est Romę præses, uel Romæ p̄sidet.*

*Vos qui huic Vrbi & Reipub. præsides estis.* Pro Do.

*Vos Dij patrij, qui huic Vrbi, atque imperio præsidetis.* Pro Syl.

Prestare.

*A ogni colpa che ti uerrà, ti uoglio eẽre tenuto io.*

*Omnem tibi culpam præstabo.*

*Perge uerò Crasse inquit Mutius, istam enim culpam quam uereris ego præstabo.* De Orat.

*Sic præstare dolum, fidem, damnum.*

Prestare, pro Melius esse.

*Essere meglio ò da piu di alcuno.*

*Præstare alicui.*

De Orat. *Bona existimatio diuitijs prestat.*

*Essere da più ò auanzare tutti di sauiezza.*

*Praestare cunctis, siue inter cunctos sapientia.*

De Orat. *Maiores nostri prudentia caeteris gentibus praestiterunt.*

Praestare, cum Infinitiuo.

*Ci è meglio morire, che esser schiauo.*

*Praestat nobis mori, quàm seruire.*

Sal. *Nonne emori per uirtutem praestat quàm hanc uitam miseram, atque inhonestam per dedecus amittere?*

Presto sum.

*A tempo è comparso.*

*Ad tempus praesto fuit.*

In Ver. *Quadruplatores ad fretum praesto fuerunt.*

Att. *Macroni uix uideor praesto esse posse.*

Praesto esse, pro Fauere.

*Io sempre ho dato aiuto alli miei amici.*

*Meis amicis semper presto fui, aut affui.*

Epist. *Sic uelim Iudices me opera, & cõsilio, studio quidem certè rei famae saluti tuae praesto futurũ.*

Presum.

*Essere soprastante ad alcuna cosa.*

*Praeesse alicui rei.*

In Ver. *Aliquem curatorem praeficere qui statuis faciẽdis preesset.*

Presumere.

*Presumere Barbarum est, pro Sumere.*

*Tu molto ti presumi & non è da comportarsi.*

*Multam*

*Multum tibi sumis, & non est ferendum.*
*Mihi non sumo tantum Iudices neque arrogo.*
*Est autem Presumere Ante sumere.*
*Et spe præsumite bellum.* Verg.

Præterea.

*Io amo Hortensio piu che altra persona fuor di te.*
*Hortensius ita mihi diligitur, ut tibi uni concedam, præterea nemini.*
*Hunc unũ ab hostibus metui, præterea neminem.* Pro pom.

Præuertere.

*Sempronio mi ha passato innanzi nel correre.*
*Sempronius mihi in cursu præuertit.*
*Sed cũ pietatem uideo amori tuo præuertere omnes tibi patres sunt.* Plaut. in Pseud.
*Neque habes aliquid quod huic sermoni præuertendum putes.* De Diui.
*Anteuertere idem est quod Præuertere.*
*At que hoc ipsum cum tecum agere conarer, fannius anteuertit.* De Ami.

Precari.

*Io ti prego di questo.*
*Id abs te precor.*
*Stultitia est, à quibus bona precamur, ab ijs dantibus nolle sumere.* De Nat.

Precari mortem.

*Mi desidera la morte,*
*Mihi mortem precatur.*
*Neque ego si unquam uobis mala precarer, quod sæpe feci.*

*Sic Bene precari.ut*

*Il Papa benedice ò da la benedittione à tutti.*

*Oĩbus sũmus Põtifex signo crucis benè p̃catur.*

Pridie,& Postridie.

*Il di inanzi ch'io partißi,scrißi questa.*

*Pridie eius diei, quo discesßi, hec ad te scripsi.*

Epis. *Philotimus pridie eius diei ad te uenit.*

*Sic Postridie eius diei.Il di seguente.*

Epis. *Hęc scripsi postridie eius diei.i.postridie Nonas Octobris.*

Primas tenere, Deferre.

*Il primo luogo tiene la eloquẽtia,il secõdo la legge*

*Primas eloquẽtia,secũdas lex tenet ,idest p̃tes.*

Orat. *Nam quis unquam dubitauit quin in Repub.nostra primas eloquentia tenuerit semper urbanis pacatis que rebus, secundas iuris scientia.*

*Primas ferre,*

*Tenere,ò hauere,ò reputare per il primo.*

Br. *Et si utriq̃ primas ,priores tamen deferũt Lęlio.*

Primo quoque die aut tempore.

*Primo quoque die ad me uenit.*

Liui.ab Vrb.con. *Decreuerunt ut primo quoque die ad populum ferrent.*

*Subito che potrai,ò hauerai tempo,scriuemi.*

Liu. ibid. *Primo quoque tempore,ad me scribas.*

*Primo quoq; tempore redire in hispaniã iußit.*

Att. *Vt primo quoque die Luceriam aduenias.*

Primoribus labris.

*Io ho prouato questa cosa leggiermente.*

Id

*Id primoribus labris attigi.*

*Quæ isti Rhetores ne primoribus quidem labris attigissent.*

*Io sõ prĩcipiãte nella gramatica, ò ne ho poco gusto.*

*Grammaticam (ut aiunt) primoribus labris siue summis digitis attigi.*

Princeps, pro Primo, & Summo.

*Pericle molti anni fu il primo del Conseglio.*

*Pericles plurimos annos princeps consilij publici fuit.*

*In Repub. CN. Pompeius princeps esset.* Epist.

Principatus.

*Platone tiene il primo luogo, ò prĩcipato, ò primato*

*Plato principatum tenet. non autem primatum.*

*Theophrastus menti diuinum tribuit principatũ.* De Nat.

Priuilegium, Priuilegiarius.

*Priuilegiũ lex est q̃ ad priuatos homines ptinet.*

*Tu mi hai parlato della essensione.*

*Tu de priuilegio loquutus es.*

*Familiaris tuus de te priuilegium tulit, ut si in opertum bonæ Deæ accesisses exulares.*

*Tu sei priuilegiato.*

*Nominatim præmijs es affectus,*

*Mitto ereptam libertatem populis, ac singulis qui erant affecti præmijs nominatim.* In Pison.

*Recentiores Priuilegiarium uocant.*

Pro.

*Fa scđo l'honore tuo, ò come richiede la dignita tua*

*Pro dignitate tua facias.*

De Ami. *Pompeius CN. filius pro patris maiorumque suorum animi studioque in Rempub. suaque pristina uirtute, industria, uoluntate fecit, quod S.P.Q.R. pollicitus est operam suam.*

*Sic Pro tua sapiētia, pro Ingenio, p eximia uirtute*

Pro se quisque uel Vterque cum.

Singulari & Plurali.

*Ogniuno impara lettere.*

*Pro se quisque litteras discit. uel discunt.*

*L'un & l'altro sono stati passati da banda à banda.*

*Vterque trasfixus est uel trasfixi sunt.*

In Ver. *Tum pro se quisq̄ quantū dicēdo assequi poterat*

Rō Rof. *Huic malo pro se quisq̄ nostrū mederi debemus.*

Pro tempore, pro re, pro loco.

*Secondo il tēpo & il fatto si deue pigliar il cōsilio.*

*Pro tempore proque re consiliū capiendum est.*

Cæl.iCō. *Consilium pro tempore & pro re caperent.*

Pro idem quod Ante, uel Ad.

*Hortensio stando à sedere auanti il tempio di Castore disse.*

Pro.Mil. *Hortensius sedens pro æde Castoris dixit.*

*Illa præsidia quæ pro templis omnibus cernitis.*

Probè, idest Benè, & Rectè.

*Tu hai fatto bene.*

*Probè fecisti.*

Att. *De aquæ ductu, probè fecisti.*

Procedere.

*Io uò auanti, & fo profitto nelle lettere.*

*In litteris procedo.*

Nihil

*Nihil ergo adiuuat procedere & pgredi in uirtute quo minus miserrimus sit.*

*Sic procedere ætate.*

*Diuenire piu uecchio.*

*Procedere honoribus.*

*Peruenire à maggior gradi di dignità.*

*Ansi hoc uidit puer, si ętate pcesserit nõ uidebit* De Ami.

*Sic procedere longius.*

*Andar molto lontano ò Scostarsi molto.*

*Lõgius processit, in ipsum Põpeiũ inuehi cœpit.* De Ar.

Prodire in publicum.

*Io so che tu non esci fuora in publico.*

*Scio te in publicum non prodire.* Att.

Prodire obuiam.

*Andare incontro ad alcuno.*

*Prodire obuiam alicui.*

*An ego tibi obuiam non prodirem?*

Prodire in lucem. Epist.

*Gli è pure uscita fuora la tua opera.*

*Prodijt in lucem tandem opus tuum.*

*Eloquentia sero prodijt in lucem.* De Clar.

Prodere memoriæ, litteris.

*Si truoua scritto ò gli è scritto apresso di Virgilio.*

*Memoria proditum est apud Vergilium.*

*Sermonẽq; Lucij Crassi memoriæ prodamus.* De Orat.

*Sic prodere literis.*

*Quod est proditum memorię, ac literis.*

Prodere Absolutè. In Ver.

*Così è scritto per sempiterna memoria in Cicerone.*

*Ita apud Ciceronem proditum est.*

*Quidam nomen quidem proditum est.*

Tus. Prodere posteris.

*Manifestare ò fare chiaro à tutti i descendenti.*

*Omnibus posteris prodere.*

Pro Mil. *Maiores nostri qui sacra, qui cerimonias, & ipsi sanctissimè coluerũt & nobis posteris suis prodiderunt.*

Producere, pro Differre.

*Caio Mario fu accusato al populo che mandaua in lungo la guerra.*

*Caius Marius apud Populum accusatus est bellum illud producere.*

*Non autem Prolungare.*

De Som. *Sermonem in multam noctem produximus.*

Profiteri aliquid.

*Io ho assegnato ò mostrato al Podestà questa cosa.*

*Id apud Prætorem professus sum.*

In Ver. *Ediverat ut aratores iugera sationum suarum profiterentur.*

*Hinc Professionem conficere rerum suarum,*

*Far la dichiaratione, ò Assegnare li suoi beni.*

Epis. *Tu uero confice professionem si potes.*

*Sic Profiteri nomen suum.*

*Dare in lista il suo nome ò farsi mettere in lista.*

Profiteri philosophiam, Grammaticam, & huiusmodi.

*Tutti fanno professione di Filosofia.*

*Omnes philosophiã, siue se philosophos ꝓfitẽtur.*

Qui

*Qui philosophiã profitetur grauißimam sustinet personam.* In Part.

*Vt enim se grãmaticum professus quispiam barbare loquatur.* Tus.

*Dicit tamen Cicero, Magistros uel Doctores, & non Professores.*

Profundere lacrhymas.

*Hortensio ha sparso largamente molte lacrime.*

*Lachrimas quamplurimas Hortensius profudit.*

*Equidem uim lacrhymarum profudi.* De Som.

Profundere uitam.

*Horatio mise la uita per la patria.*

*Pro patria Horatius uitam profudit.*

*Qui uitam pro patria profuderunt.* De Fin.

Profundere patrimonium.

*Sprecaua, & mandaua per la gola quanto haueua.*

*Patrimoniũ pfũdebat, et fortunas obliguriebat.* In Cat.

*Patrimonia sua profuderunt & fortunas suas obligurierunt.*

*Hinc Profusus, sa, sum,*

*Dissoluto, Sprecatore, Prodigo, et Indiscreto.*

*Quis tam profusus ac perditus nepos sic dissolutus fuisset?* Pro Qui.

Profusæ Epulæ.

*Pasti ò conuiti di gran spesa.*

*Profusæ epulæ.*

*Priuata luxuria, profusæ epulæ.* Pro Mur.

Progressum facere.

*Li Filosofi mai haueriano possuto fare tanto gran frutto*

*frutto nelli lor studij.*

Tus. *Philosophi nunquam in suis studijs tantos progressus facere potuissent,*

Offi. *Earumq̃ progressus quasi antecessionē nō ignorat*

Prolixus.

*Prolixus idem ferè quod Liberalis, Largus, facilis dando, & aliquid proferendo, non Longus (ut uulgo.)*

*Nō enim Cic. Prolixo ꝑ Longo usus est unquam.*

*Hortensio è di natura liberale & amoreuole.*

*Hortensius prolixa, & beneuola est natura.*

Ar. *Aliquid animo libenti, prolixoque facere.*

Epis. *Prolixa, & beneuola natura.*

*Hinc Prolixè, Liberaliter, Beneficè, Promptè,*

*Quod statuerat facere non solum fecit, sed etiam prolixè cumulatèque fecit.*

Promereri

*Costui per sua gratia ha meritato che tu l'ami et che gli sii obligato.*

*Hic suo beneficio promeritus est se ut ames, & sibi ut debeas.*

*Aliquem fuisse diligentißimum in promerendo ut sibi maximi honores haberentur.*

Promere Translatè.

*Vn huomo litterato sẽpre manda qualche cosa fora del suo.*

*Eruditus semper aliquid ex se promit.*

Epis. *Animus qui semper aliquid ex se promat quod alios delectet.*

*Prom-*

Promptus.

*Io ho sempre alle mani, ò in ordine il parlare.*

*Orationem semp pmptam, atque paratam habeo.*

*Prompta, & parata in respondendo celeritas.* De Clar.

*Sic Promptus ad dicendum.*

*M. Marcellus promptus & non inexercitatus ad dicendum fuit.* De Clar.

Prope cum Ablatiuo, & cum Accusatiuo non ita frequenter Cic. utitur.

*Si è fatta guera in Italia appresso Cicilia.*

*Bellum in Italia gestum est propè Siciliam.* In Ver.

*Cum plebs propè ripam ad tertium miliarium consedisset.* De Clar.

Propior propius.

*Tu stai piu appresso à Roma di me.*

*Tu me propius ab Vrbe abes.*

*Cum in Italia bellum tum propè à Sicilia tamen in Sicilia non fuit.* In Ver.

*Dicitur Propior, & non Proximior.* De Inuē.

*Sed hæc uetera propiora uideamus.*

*Omnibus sua sibi ppiora esse picula quàm aliena.* Pro Sex.

Propere.

*Propere Properanter, Properatī, Vteres dixerūt.*

*Festinātet festinās, pperans ōi festinatione dixit.* Cic.

*Pridie Calē. Maij Brūdusii proficiscēs festināter.* Att.

*Hæc festinans scripsi.*

Proportione.

*Noi misuramo ogni cosa proportionalmente,*

*Nos omnia proportione metimur.*

*Fuere*

In Ver. *Fuere aliquando apud Siculos peræqua proportione cætera.*

*Et non dicitur Proportionaliter.*

Pro Flac. *Qui cum omnes Asiæ Ciuitates proportione in prouincias descripsisset.*

*Dicitur tamẽ Aequaliter pro Proportionaliter.*

Qu. Frat. *Vectigal qđ Græcis æqualiter Sylla descripserat.*

Propter pro Apud, siue Propè.

*Doi figliuoli appresso il padre dormendo furno trouati morti.*

Pro Sex. Rosc. *Duo filij ꝑpter patrẽ cubãtes repti sunt mortui.*

De Clar. *In pratulo propter Platonis statuã comedimus.*

Prorogare tempus.

*Sforzati che non mi s'allunghi niente di tempo.*

*Enitere ne quid mihi temporis prorogetur.*

*Non autẽ prolõgetur, ꝑlatetur, aut extẽdatur.*

Epist. *Rogo atque oro te, ne patiaris mihi quicquã ad hãc ꝓuinciam molestiam temporis prorogari.*

Prosa, Oratio soluta.

*Prosa barbarum est, pro quo solutam orationem dicimus aut liberam seu numeris non astrictam.*

*Cicerone si uale molto della prosa.*

*Cicero soluta oratione aut libera uel q̃ numeris non est astricta, & deuincta utitur.*

De Orat. *Versus in soluta oratione propemodum adhibendos esse.*

Proscribere domum.

*Io ho messo à uender la casa.*

*Domum proscripsi.*

*Sic*

*Sic tu cum ædes ꝓscribas tabulam tanquam plagã ponas*

Proſcribere hominem.

*Il Papa ha sbandito, ò mãdato in eſilio li heretici.*

*Summus Pontifex hæreticos proſcripſit.*

*Cum proſcriberentur homines atq; ex omni regione caperentur.* Pro Sex. Roſ.

Proſequi aliquem.

*Andar drieto, ò appreſſo ad alcũo cõ gridi, et baie.*

*Proſequi aliquem clamore, & conuicijs.*

*Minturnenſes Caiũ Mariũ linquentem eã terrã, q̃ ſeruauerat lacrhymis, uotisq; ꝓſequuti ſunt.* Pro Plã.

Proſequi honore, beneuolentia.

*Quantunque tu ti parti da me, ſempre ti honoraro, & uorrò bene.*

*Te quamuis à nobis diſcedentem, ſummo tamen cum honore, ac beneuolentia proſequar.*

*Per trinitatem uerò mortis illius beneuolentia potius, quàm miſericordia proſequamur.* De Clar. op.

Propediem.

*Fra poco tempo te uederò.*

*Propediem te uidebo.*

*Pronoſtica noſtra propediem expecta.* Att.

*Proſtituo non utitur Cic. ſed uulgare ſe omnibus, diuulgare ſe ad omnes libidines, omnibus ſe peruulgare: collocare ſe in uita meretricia palàm.*

*Protectorem non dicit Cicero, ſed patronum uel defenſorem, uel parentem.*

Proteſ-

*seu pectoris, angustus animus, abiectus, fractus, timidus. humilis, demissus.*

*Parui animi esse, & abiecti.* Offi.

Punctum temporis.

*In un ponto grandißime cose si rouinano.*

*Puncto temporis maximarum rerum momenta uertuntur.*

*Vel innumerabiles potius in omni puncto temporis nasci alios, interire uidemus.* De Nat.

Participium preteriti temporis pro infiniti.

*Participium præteriti temporis pro infinitiuo. cum his uerbis eleganter ponitur. Curo, uolo, nolo, malo, iubeo, cupio, opus est, oportet. ut*

*Bisognaua fare à modo del maestro.*

*Præceptori morem gestum oportuit, pro morem gerere.*

*Sic. Ciues seruatos malo, quàm perditos, pro seruare, perdere.*

*Vos oratos uelim, pro orare.*

*Sic etiã participiũ in dus, cũ curo, & iubeo. ut.*

*Prestißimo ti faro portare li libri.*

*Curabo libros quam citißimè ad te perferendos pro perferri.*

## Q

Qua pro quatenus.

*Per quanto, ò inquanto alla mia facenda io so che tu sei occupatißimo.*

*Qua de meo negotio te occupatißimum esse uidõ*

*Intelligo te distentißimum esse, qua de hut horo* Att.

*tijs*

*tijs, qua de Bruto.*

Pro Cæc. *Qua denique dignum proferat, non habet.*

Quadrare orationem, uel in quadrum redigere.

*Accommodare, ò finire, ò compire il parlare.*

*Quadrare orationem, siue in quadrum redigere.*

Orat. *Sic minime animaduertetur delectationis aucupium, & quadrandæ orationis industria.*

*Si alicuius inconditi arripias, dißipatam aliquam sententiam, eamq; Ordine uerborum paulum commutato in quadrum redigas.*

Quàm, & tam cum superlat.

*Quanto piu presto farai, piu ti sara utile.*

*Quã citißime cõficies, tã maxime tibi expediet.*

Cato de re rust. *Quamplurimam braßicam ederit, tam citißimus sanus fiet.*

Quamdudum.

*Quanto tempo è che il mastro è partito?*

*Quamdudum magister abijt.?*

Ter. Eu. *Veuit. quamdudum? modò.*

*Quamdudum uerò de paruo tempore, quampridẽ de longiori dicitur.*

Pro Ra. *Quæro, quampridem hoc nomẽ Fanni ĩ aduersaria retulisti?*

Quam mox de futuro tempore.

*Da qui à quanto poco tẽpo il maestro partira?*

Pla. ĩ asi. *Quam mox præceptor abibit?*

Pro Ros. *Quam mox mihi operam das.*

*Expecto quam mox Cherea hac oratione utatur.*

*Quam-*

Quamobrem, uel cur,

*Cerchi occasione p laquale mi poßi cacciare di casa.*

*Caussam queris quamobrem, uel cur me domo ex trudas, & non propter quam.*

*Neque adhuc caussam ullam excogitare potui, quamobrem commiserit.* Tus.

*Qual fu la causa per la quale uolesse dare il ueneno ò attosicare quella donna.*

*Quæ fuit causa, quamobrem isti mulieri uenenũ uellet dare Cælius.* Pro Cel.

*Perche causa non mi puoi uedere?*

*Quid est quamobrem me non pati potes?*

Quatenus pro quousque.

*Perfin quanto potrò ti aiuterò.*

*Quatenus potero te iuuabo.*

*Vt quatenus tuto possent italiã spectatũ ireut.* Liui. Vr. Con.

Qnantum.

*Di questo un'altra uolta per quanto mi ricordo ti ho scritto.*

*Hac de re aliàs, q̃tũ memoria repeto ad te scripsi*

*Hæc lex Attico nostro non placet, quantum ex uultu eius intelligo.* De leg. agr.

Quando Pro cum, & caussam significat.

*Ego tamen adscripsisse mallent, quando te id uideo desiderare.* Epis.

Quasi uerò ironicè.

*Commanda come se lui fusse padrone.*

*Quasi uerò, siue pinde quasi ip̃e herus eẽt ĩperat*

*Quasi uerò ad cognoscendum ego ad illos, non* Epis.

 *illi*

*illi ad me uenire debuerint.*

Quemadmodum pro quomodo.

*Vorrei che tu uedeßi come coloro ſi portino.*

*Velim exquiras quemadmodum illi ſe gerant.*

*Pretor te quemadmodum reſtituat non habebit.*

Pro Cæc. Queri aliquam rem de aliquo, apud aliquem cum aliquo.

*Di molte coſe noi ci lamẽtamo di te auãti il giudice*

*Multa nos quidẽ à te apud iudicẽ queſti ſumus.*

De Orat. *Druſus, multa de Philippo queſtus eſt.*

Epiſt. *Quid eſt, quod tu, aut illa cum fortuna hoc nomine queri poßitis?*

Quid uox contendendi interrogatiuè.

*Che credi tu? penſi che io l'habbia commeſſo queſto à colui?*

*Quid tu me hoc illi mandaſſe exiſtimas?*

Pro Diiot. *Quid illa ſigna ænea in inſidijs poſuerat?*

*Sic. quid enim?*

*Che dici adunque? deggio io ricorrere alli amici?*

*Quid enim? ad amicos ne igitur confugiam?*

De Ami. *Quid enim? ille erat indigens mei.*

*Sic etiam quid ergo?*

De Diui. *Quid ergo? ad hæc mediocri opus eſt prudentia.*

Quid ad te, quid mihi tecum, aut cum aliqua re.

*Che ho da fare io con queſta tua Santimonia?*

Pro Qu. *Quid mihi cum iſta tua ſumma ſanctimonia?*

Pro Ciu. *Quid huic cum habitu? nihil.*

Quid quod.

*Che*

*Che dirrai tu? ò che pare a te? che mi uuole ancora riprendere?*

*Quid? quòd me etiam arguere uult?*

*Quid? quòd sapientißimus quisque animo æquißimo moritur?* De Nat.

Quid fiet, uel quid faciam illi.

*Che si farà di colui? o che si farà con colui?*

*Quid fiet illi?* Epis.

*Quid fiet populo Viulbrano?* Ibidem.

*Quid puero misero fiet?*

*Che faremo di colui, ò con colui?*

*Quid illi faciemus?*

*Che si farà, ò che farà di me poi?*

*Quid mihi fiet postea?*

*Sed quid faciemus puero?* Ter. Hec.

Quid faceret.

*Che posseua fare altro costui?*

*Quid hic faceret aliud?* De Orat.

*Valerius quotidie tentabat, erat enim scenicus: quid faceret aliud?*

Quid multa.

*Che accade molte parole.*

*Quid multa?* Offi.

*Grauatè ille primo, quid multa impetrat.*

Quid est cur, aut quamobrem uel quod.

*Quale è la cagione che tu sei uenuto?*

*Quid est cur, quamobrem, aut quod ueneris?*

*Quid est causæ cur repudientur?* De Orat.

*Quid est Naso cur tu in hoc loco sexto sedeas?* Pro Clu.

*Nego ullam gẽmam, aut magaritam fuiſſe, quin quæſierit.* In Ver.

Quin pro cur non, poſt negationem.

*In l'altro fatto non eſſendoui cauſa alcuna, perche non altrimenti lui non giudicaſſe di ſe?*

*Cum in altera te cauſſæ nihil eſſet, quin ſecus iudicaret ipſe de ſe?* Pro Qui.

*Quin huc ad nos uenire propero?* De Som.

Quin, initio, ſine antecedenti negatione.

*Quin tu aſpicias te nenientem patrem Paulum?* De Som.

*Quin tu urges occaſionem iſtam.* Epiſ.

Quin pro immò.

*Non ti prego che ritorni a caſa, anzi deſidero io da qui partirmi preſtiſſimo.*

*Non rogo te, ut domum redeas, quin hinc ipſe euolare cupio.*

*Quin hoc tempore ipſo.* Pro Mil.

*Anzi ſiamo tutti al ſecuro.*

*Quin omnes ſumus in uado.*

*Quin mihi nunc conſilium deeſt.* Att.

Quin etiam.

*Certo non ſi puo credere, quanto io ſcriuo il di, anzi la notte.*

*Credibile quidem non eſt, quantum ſcribam die, quin etiam noctibus.* Att.

*Delectatio nulla extitit, quin etiam miſericordia conſequuta eſt.* Epiſ.

Quiſque cum ſuperlatiuo.

*Ogni dotto huomo dice coſi.*

*Loquitur quomodo suus mos est.*

*Postulatio breuis (quomodo mihi persuadeo) aliquanto æquior.* Pro Sex. Ros.

*Sed ita me consulem fecistis, quomodo pauci in ciuitate facti sunt.* Contra Rul.

Quot annis.

*Quot annis, & singulos annos differunt, nam quot annis cõtinuatum tempus significat: in singulos annos non continuatum.*

*Io do ogni anno di continuo, anno per anno due botte di uino a Pietro.*

*Quot annis, uel potius in singulos annos duo dolia uini do Petro.*

*Quotidie, uel potius in dies singulos breuiores literas ad te mitto.*

Quotus quisque interrogatiue.

*Pochi, ò rari possono fuggire i trãdimẽti de i tristi.*

*Quotũsquisque improborũ insidias effugere potest?*

*Quotus enim quisque philosophorum inuenitur, qui sit ita moratus.* Tus.

R.

Re.

*Re in compositis contrarium notat interdum, ut Refigere, schiauare.*

*Num figantur rursus hæ tabulæ, quas uos decretis uestris refixistis.* In Ant.

*Retegere, scuoprire.*

*Quare in hoc thecam nnmariam non retexeris.* Att.

*Recludere, aprire.*

*censoribus redemisset.*

*Sic redimere nauem, Prendere sopra di se a fare una naue.*

*Vnde redemptio, & redemptor.*

*Publicãos temeritate redẽptiõis pene eẽ euersos*

*Redemptor qui columnam illam de Torquato cõ duxerat faciendam.* De pro.

Redundo.

*In q̃sto nõ ui è cosa souerchia, ò nõ ui sopra abonda.*

*In hoc nihil redundat.*

*In uerborum definitionibus, neque abesse quicq̃ debet, neque redundare.* De Orat.

*Vnde redundantia. la supfluità, & nõ supfluitas*

*Ipsa illa pro Roscio iuuenilis redundantia multa habet attenuata.* De Orat.

Referre animum.

*Io redurrò l'animo mio alli studij.*

*Animum meum ad studia referam.*

*Sic referam me ad studia litterarum, mi redurrò à studiare le lettere.* Epis.

*Age nũc refer animũ, sis ad ueritatẽ, et cõsidera.* Pro sex. Ros.

Referre in commentarium.

*Io ho notato molte cose nel mio commentario.*

*Multa in meum commentarium retuli.*

*Quæ in commentarium retuli.* De Orat.

Referre in Codicem.

*Notare le partite nel libro dell'hauere, et del dare*

*Referre nomina in codicem accepti, et expensi.* Pro sex. Ros.

Referre acceptum.

*Notare al libro dell'intrata, ò metterlo à conto del riceuuto, ò farlo buono, ò esserne obligato, ò tenerlo per riceuuto.*

*Referre acceptum.*

In And. *Ego amplius HS. ducenties acceptum hereditatibus retuli.*

*Sic ferre expensum, mettere à conto de uscita, ò mettere à conto, ò dar la colpa ad altri.*

*Io il metterò à conto à Paulo.*

*Id Paulo pensum feram.*

Pro Rof. *Tum in codice acceptum, & expẽsum esse debuit.*

Referre rationem.

*Rimettere il conto.*

*Rationem referre, seu rationes.*

De Opt. *Ne quis corona donaretur in magistratu, prius q̃ rationes retulisset.*

Referre ad Senatum.

*Arrengare, ò proporre qualche cosa in conseglio.*

*Referre aliquid ad Senatum, uel de aliqua re.*

Ad Bru. *Quæsiuitque qua de re ad Crassum retulisset.*

In Cat. *Rem omnem ad patres Conscriptos retulit.*

Reficere.

*Si deue tanto mangiare, & bere, che si habbiano à ricreare le forze, & non opprimere.*

*Tantũ cibi, & potionis est adhibendum ut reficiã tur uires, non opprimantur.*

Acart. *Tyronis reficiendi spes est in M. Curio.*

Refuto.

*Non si usa piu questo parlare, restretto piu presto, & rigie*

*& rigiettato con li effetti, che con parole.*

*Obsoleuit ista oratio, re multò magis q̃ uerbis refutata.*

*primisq̃ refutet, ac reijciat philocteus ille clamor.* Tusc.

Regificè.

*Alla regale.*

*Regificè, potiusquam regaliter.*

*Auro, ebore instructam regificè.* Tusc.

Regnum.

*Noi siamo liberati, non dalla Signoria, ò tirannie, ma dal tiranno.*

*Non regno, sed Rege liberati sumus.*

*Gracchus regnum occupare conatus est, uel regnauit is paucos menses.* De ami. Tyb.

Relatio relatiua.

*Relationem, & relatiua Cic. uocat comparationẽ, & collationem, ut sũt, quæ sub cadẽ rationẽ cadũt.*

Relaxare.

*Il uẽtre hora si strenge, & si fa stitico, hora si allẽta, & si fa lubrico.*

*Aluus nunc astringitur, nunc relaxatur.*

*Cibi reliquiæ depelluntur, tùm astringentibus se intestinis, tùm relaxantibus.* De Nat. De.

Reliquum.

*Residuum barbarum est, pro quo reliquũ dicimus.*

*Q. frater Arguitelãi ædificij reliquũ drodãtẽ emit* Att.

Remittere.

*Hai lassato quel che nõ accadeua, hai preso quel che non poteui.*

*Remisisti quod non oportebat, accepisti quod non licebat.*

In Ver. *Hic tu fortasse eris diligens, ne quam horam de meis legitimis horis remittam.*

Remunerare,& remunerari.

*Con che cortesie, ò seruigij remunerarò li oblighi di Tito Annio?*

*Quibus officijs Titi Annij beneficia remunerabo, aut remunerabor?*

*Vlciscendæ iniuriæ facilior ratio est, quam beneficij remunerandi.*

Renunciatus.

*E stato publicato, ò dichiarato consule.*

*Renunciatus est Consul.*

Epis. *Eo modò sacerdos Climaclias renunciatus est.*

Repetundarum, uel de repetundis.

*Appio è stato accusato di hauer tolto danari nel suo magistrato.*

*Appius accusatus ē repetūdarū, uel đ repetūdis.*

Pro Clu. *Clames te lege pecuniarū, repetūdarū nō teneri.*

Reponere in numero,& numerum.

*Io ti metto, ò conto nel numero delli dotti.*

*In doctorum te numerum, aut numero repono.*

De ob. *Tamen hunc in numero non repono. de In. reponere aliquid in numerum fabularum.*

Repræsentare.

*Io ti pagaro della tua fatica.*

*Pro opera mercedem tibi representabo.*

*Sic representare alicui pecuniam.*

*Rendere*

*Rendere ad alcuno li suoi danari.*

*Reliquæ pecuniæ usuram Silio pendemus, dum a Faberio repræsentabimus.* Att.

Repræsentare diem.

*Pagare auanti quel che si è promesso.*

*Repræsentare diem promißi.*

*Dies promissorum adest, quem etiam repræsentabo, si adueneris.* Epis.

*Hinc fit repræsentatio.*

*Si Faberianum uẽderẽ, explicare, uel repræseutatione non dubitarem.* Att.

Rescindere.

*Il giudice annullerà questa sententia.*

*Iudex hoc iudicium rescindet.*

*Acta Antonij rescidistis, leges refixistis.* In Ant.

Residere.

*Poniamoci a sedere.*

*Resideamus.*

*Sed resideamus, inquit, si placet, itaque fecimus.* De Fin.

Translate.

*Tutte le cose si sono acchetate.*

*Omnia residerunt.*

*Omnia q̃ cõmota fuerãt pace, & ocio resederunt* In Sal.

Respectus.

*A quelli che fuggono, hauere da essere un miserabile guardare di abrugiamenti.*

*Fugientibus miserabilem respectum incendiorũ fore. sic de Di. nam respectus dicitur il guardare, ò risguardamento. ducitur enim à respicio, sicut*

con-

*conspectus à conspicio, non enim significat il rispetto. ut*

*L'ho fatto per rispetto della amicitia.*

*Feci necessitudinis caussa, non autem respectu.*

Restauro.

*Restauro barbarũ est, pro quo dicimus instauro, reficio, resarcio.*

*Io rifarò la casa.*

*Domum instaurabo.*

Att. *Cum id sacrificium uirgines instaurassent.*

Reuellere.

*Voi hauete cauato fuora, & disradicato li alberi.*

*Vos arbores reuellistis.*

In Ver. *Reuelli claustra, effringi fores.*

Reuiuiscere.

*Pochißimi ueggiamo che siano resuscitati, & ritornati in uita, ò uiui.*

*Perpaucos reuixisse uidemus, potiusquam resurrexisse, ut uulgo.*

In Part. *Is ubi galli cãtu audiuit, auũ suũ reuixisse putat.*

Reuoco.

*Pigliare animo.*

*Reuocare animum.*

*Repigliare le forze,*

*Reuocare uires.*

Epis. *Reuocare uires amissas.*

Reuocare sententiam.

*Reuocare sententiam barbarum, pro quo latinè mutare, uel abrogare.*

*Sapientem sententiam mutare nunquam.* Pro Na.

Rogare legem.

*Il Senato ha ordinato la legge.*

*Senatus legem rogauit.*

*Leges quæ de ciuiũ reorũ supplicio rogatæ sunt.* In Car.

*Hinc rogatio, l'ordinatione della legge.*

*Rogationem in Galbam priuilegij similem tulit.* De Cl.T.

Roget quis. Libo.

*Se alcũo mi adimãdasse che hai da fare tu cõ colui?* Tr.Pl.

*Roget quis, uel dicat quis, uel petat quis, quid tibi cum illo? sic.*

*Roget quis, quid tibi cum illo?* Ter.eun.

S

Saltare.

*Ballauano molto bene.*

*Optime saltabãt, uel orbem saltatoriũ uersabãt.*

*Nemo enim ferè saltat sobrius.* Pro Mu.

*Cum illum suum saltatorium uersaret orbem.* In P.

*Hinc saltatio il ballo, & saltator il ballarino, & Saltatrix la ballarina.*

*Actio histrionis est, saltatio saltatoris.* De Fini.

*Cum illa saltatrice tonsa.* In P.

Salutaris, salubris.

*Queste sono cose utili, & salutifere.*

*Sunt res hæ utiles, & salutares.* De Diui.

*Stella salutaris ad ortus puerorum.* De Orat.

*Nec amænum, nec salubrem locum censeo.*

Sartum tectum.

*Non posso tenere bene acconcia la mia casa.*

*Non possum sarta tecta ædium mearum tueri.*
Epis. *Quibus sacra conficere, & sarta tecta ædiũ sacrarum, locorumq; cõmunium tueri poßint.*
Sarta tecta.
*Hanno dato ad acconciare le chiese, & non hãno potuto hauere acconcio ogni cosa, & bẽ rifatta.*
*Aedes sacras locarunt, neque potuerunt omnia sarta tecta exigere.*
In Ver. *Cum consules ædes sacras locauissent, neque potuissent, omnia sarta tecta exigere.*
Sartum tectum translatè.
*Mantiemmi Guido senza alcuna offesa.*
*Guidum sartum tectum ab omni incommodo, mihi serua.*
Epist. *Hoc mihi da, atque largire, ut M. Curium sartum tectum (ut aiunt) ab omni incommodo, detrimẽto, molestia sincerum, integrumq; cõserues.*
Scibilis.
*Scibilis barbarũ est, sed pro eò utimur quod sciẽtia comprehendi potest.*
*Questo si può sapere.*
*Id scientia cõprehendi, uel sciri, aut intelligi põt.*
De Orat. *Res penitus perspectæ, planeque cognitæ, atque ab opinionis arbitrio seiunctæ, sciẽtiaque comprehensæ.*
Scire.
*Sapere greco, & latino.*
*Scire grecè, & latinè.*
De Clar. *Non tã præclare ẽ, scire latinè, q̃ turpe nescire.*
*Sciens,*

Sciens, scitè, & scienter.

*L'ho fatto sapendolo.*

*Sciens feci.*

*Qui nihil alteri sciens incommodat.* Pro Qui.

*Ha fatto dottamente, & con gran arte.*

*Scienter, uel scite fecit.* De Orat.

*Scienter, ac perite dicere.*

Scitus.

*Scitus, a, um, ingenioso, acuto, e dotto.*

*Scito sermone, & Attico loqui.* De Nat. Deo.

*Ego autem id quod mihi scitum est uideatur, non aspernor.* Pro. Plã.

Scribere mea manu, tua, sua, non propria manu.

*Hauea Sigillato la lettera scritta di mia ꝓpria mão.*

*Obsignaram epistolam scriptam mea manu.*

*Neq; longas à me semper mea manu literas expectabis. neque dicitur manu propria.* Att.

*Sic scribere dicam alicui, uel deferre nomẽ alicuius, Dare una querela ad alcuno.*

*Scribitur heraclio dica.* In Ver.

Scriptura.

*Scriptura significat etiam la dogana, gabella, o pagamento che si fa alla dogana.*

*Io piglio dieci soldi per la dogana, o per quello che mi tocca.*

*Pro scriptura decem solidos accipio.*

*Portũ aũt, & scripturas eadẽ societas habebat.* Pro Luc. Flac.

*Costui era locotenente nella dogana di Sicilia.*

InVer. *In scriptura Siciliæ erat pro magistro.*

*In scriptura Siciliæ pro magistro est quidam L. Carpinatius.*

*Il datiere ricoglie l'entrate dalli affittatori.*

*Scripturę magister uectigalia exigit à mãcipibus*

Att. *Tu autem sæpe dare litteras tabellarijs publicanorum per magistros scripturæ, & portus & nostrarum diœcesum.*

Secundum.

*Ha dato la sententia in fauore del testamento.*

*Secundum testamentum sententiam tulit.*

Att. *Prætor secundum me decreuit.*

Secundum pro tanquam.

*Giudica per lo assente, come se fusse presente.*

In Ver. *Iudica absentem, secundum præsentem.*

*Vtatur consilio suo, nec cogat ante decimam horam de absente, secundum præsentem iudicare.*

Secundum pro post.

*Dapoi te non ho il piu caro amico di Paulo.*

*Secundum te nemo est mihi Paulo antiquior.*

Qu.Frat. *Ille mihi secundum te, ac libros nostros, ita est ut sit penè par.*

Secundum pro prope.

*Vicino, ò à canto terra mieteno la stoppia.*

*Secundũ terram Stramentum falce succidunt.*

*Alloggiano l'inuerno apresso il mare.*

*Secundum mare hybernant.*

Att. *Legiones macedonicæ, quæ iter secundum mare superum faciunt.*

Ex ſententia.

*Habbiamo gouernato la coſa ſecondo che noi proprio uoleuamo.*

*Ex ſententia rem geſsimus.*

*Tu hai moglie ſecondo il tuo deſiderio, ò come tu la uoleui.*

*Ex animi tui ſententia uxorem habes.*

*Queſta notte non mi ſono riposato a mio modo.*

*Hac nocte non ex ſententia quieui.*

*Io ho fatto il latino come ha uoluto il maeſtro.*

*Ex prɇceptoris ſententia meditatus ſum latinam compoſitionem.*

*Omnia ex ſententìa ſuccedunt.* Att.

*Quod ex animi tui ſententia iuraueris.* Offi.

Præter ſententiam.

*Ogni coſa hoggi mi e uẽuta al cõtrario di che io uoleua*

*Omnia hodie præter ſententiam mihi euenerunt.*

*Omnia mihi eueniunt hodie præter ſententiam.* Plaut. Merca.

Mea ſententia.

*Niſſuno è felice ſecondo il mio parere.*

*Nemo felix mea ſententia.*

*Cethegus cuius eloquentiæ eſt auctor, & idoneus quidem mea ſententia, Q. Ennius.* In Bru. M.Cor.

In ſententia permanere.

*Tu ſtai in ceruello, ſaldo, & in propoſito.*

*Tu in ſententia permanes.*

*Permanere in priſtina ſententia.* Att.

Sententia deſiſtere,

*Mutarſi di propoſito.*

Acad. *Sententia desistere.*

*Cœpit hortari ut sententia desisterem.*

Deducere de sententia.

*Leuare alcuno del suo parere.*

*De sententia aliquem deducere.*

Att. *An me aliquo præmio de sētētia esse deductum?*

Sententiam dicere.

*Dire il suo parere.*

*Sententiam dicere.*

De Ar. *Qui primi de hac domo sententiam dixistis?*

Sententiam ferre.

*Sententiare, ò dare la sententia.*

*Sententiam ferre.*

In Ver. *Iudices cum de te sententiam ferrent.*

Sermo pro dialogo.

*Tutto il ragionamento, & disputa danno à Marco Catone uecchio.*

*Sermonem omnem M Catoni seni tribuunt.*

De Sene. *Omn emautem sermonem tribuimus Catoni seni.*

Sermonem dare, excitare.

*Io farò parlare, ò dire di uoi à tutti.*

*Omnium sermonem de te excitabo.*

Epis. *Sed nuncij uarios sermones excitarunt.*

*Sic in sermonem uenire, uel incidere.*

De Ami. *In eum sermonem incidimus.*

Seruire auribus.

*Dice cose che piacciano al principe.*

*Seruit auribus principis.*

Cæs. com. *Auribus Varri seruiunt.*

*Non pensare che io dichi questo per adularti.*

*Ne me putes hoc tuis auribus dare.*

*Noli putare mi Cicero me hoc auribus tuis dare* Tre.Cic.

Seruire pro obligari.

*Questa casa ha obligo sopra.*

*Domus hæc seruit.*

*Prædia omnia, quæ seruiebant, non seruient.* Contra Rul.

Siccus.

*Questi sono consegli di sobrij, & digiuni, & non sogni de imbriachi.*

*Hęc siccorum consilia, & nou uinolentorum sunt somnia.*

*Dormientium, & uinolentorum, & furiosorum uisa imbecilliora esse dicebas, quàm uigilantium, siccorum, sanorum.* Acad.

Significatio.

*Significatum non dicitur, sed significatio, notatio, notio, uis, potestas.*

*Exclamatio conficit significationem doloris.* Ad Her.

*In omnium animis Deorum notionem impreßit ipsa natura.* De Fin.

Signum pro sigillo.

*Io ho sigillato la lettera cõ il sigillo della cõmunita.*

*Obsignaui litteras publico signo.*

*Nec signũ tuũ in epistola, nec dies appositus est.* Ad Brut.

Similiter.

*similiter cum hac, atque, siue, ut iungitur.*

*Similiter facis ac si me roges.*

*Neque uerò illum similiter atq; ipse eram, com-* De Nat. In Ant.

 *motum*

Offi. *motum esse uidi.*

*Similiter eos facere et, ut si nautę īter se certarēt.*

Simul ac, simul ut, simul atq; pro quam primum.

*Subito che mi piacque, lui si parti.*

*Simul ac, uel simul atq; mihi collibitū fuit ille abijt*

De Orat. *Vt simul atq; posita sit cā hēant, quò se referāt*

Singuli.

*Voce, per uoce, ò à una per una le uoci mi hanno di chiarato consule.*

*Me singulæ uoces consulem declararunt.*

Cō.Rul. *Itaq; me non singulæ uoces præconū, sed una uoce uniuersus populus consulem declarauit.*

*Appena trouaresti uno huomo per città.*

*Vix singulis in ciuitatibus, singulos homines inuenias.*

De Orat. *Vix autem singulis ætatibus singuli oratores tolerabiles.*

Sistere se.

*Fa che inanzi il primo di di gennaio, tu ti ritroui, ò comparischi presente.*

*Fac ut te ante calen. Ianu. Sistas.*

Att. *Te uegetum nobis, in grecia siste.*

Sistere aliquem.

*Rappresentare alcuno in giudicio.*

*Sistere aliquem.*

Offi. *Vas factus est alter eius sistendi, ut si ille non reuertisset ad diem, moriendum esset sibi ipsi.*

Solatium.

*Io con questa sola consolatione caccio fuora il mio dolore.*

*Ego hoc uno solatio mærorem meum abijcio.*

*Vacare culpa, magnum est solatium.* Epis.

*Neque solatium pro oblectatione capitur, aut uoluptate.*

*Solamen uerò poeticum potius nomen est.*

Solitudo.

*Solitudo & locorum, & hominum est.*

*Habbi pieta di me abandonato.*

*Miserere solitudinis nostræ.*

*Ebutius iste qui iam diu Cæsenniæ uiduitate, & solitudine alitur.* Pro Cæc.

*Huic opponitur celebritas.*

*Hac tanta celebritate famæ, cum esset iam absentibus notus: Romam uenit.* Pro Arc.

Solùm.

*Solummodo barbarũ est, sed pro eo dicimus solum, tantummodo, duntaxat.*

*Recto casu solum græce loqui.* Orat.

Somniculosus.

*Somnolentus non dicitur sed somniculosus.*

*Iners ignaua, & somniculosa senectus.* De Sen.

Sonorus poeticum elegantius, canorus

Spatium.

*Spatium est interuallum temporis, uel loci, uel est etiam locus per quem deambulatur.*

*Vitæ spatium exiguis regionibus circũsciptũ est.* Pro Arc.

*Quĩ igit̃ ad illa Spatia nostra, sedesq; peragimus?* De Leg.

Speciatim,& specialis.

*Specialiter barbarum est,& specialis, quorum loco speciatim,& præcipuus, seu singularis dicimus.*

Post M. Att. *Messenius legē speciatim de salute mea ꝑmulgauit.*

*Tum communibus malis, tum præcipuis oppressus.*

Spontaneus.

*Spōtaneus barbarum est,latinè uoluntariū dicitur.*

Pro Qu. Ros. *Illa fuit oratoris necessaria, hæc erit uoluntaria.*

Spero speratus, despero,desperor.

*Mi ha offerto una speranza, che io haueua.*

*Spem speratam mihi attulit.*

*L'amalato se diffida da medici.*

*Aegrotus à medicis desperatur.uel ægroti saluti medici diffidunt.*

Qu.Frat. *Siue restituimur,siue desperamur.*

Stare conuentis,iudicio,& huiusmodi.

*Io me ne sto a quel che habbiamo fatto il patto.*

*Conuentis sto.* (bis

Pro Flac. *Si statuimus nostro nobis iudicio,stādū esse q̄ no-*

*Se deue attendere la promessa.*

*Standum est promißis.*

Stare per aliquem.

*Per me non è restato che si faceße giornata.*

*Per me non stetit , quo minus prælio dimicaret̄.*

Cæs. Cō. *Vbi cognouit per Apamium stare.*

Stomachus pro ira,uel indignatione.

*Ho riceuto la lettera tua piēa di collera,e lamēti*

*Epistolā tuā plenā stomachi,& querelarū accepi.*

Att. *Hæc mihi maiore stomacho,quàm ipsi Quīto fuerūt.*

*Fare*

*Fare scorocciare alcuno.*

*Stomachum mouere alicui.*

*In quo tamen ille mihi risum magis, q̃ stomachum mouere solet.* Att.

Stomachari cum accusatiuo.

*D'ogni cosa si scoroccia.*

*Omnia stomachatur.*

*Stomachor omnia.* Att.

Studere, fauere, opem ferre.

*Perché prieghi ciascheduno, che ti fauorischi, & aiuti?*

*Cur queq; ut studeat tibi, ut te adiuuet, rogas?*

*Multi boni adolescentes illi homini nequam, atq; improbo studuerunt.* Pro Cel.

Studere cum accusatiuo.

*Con gran studio fanno il latino.*

*Compositionem latinam student.*

*Comincia a studiare lettere.*

*Literas studere incipit.*

*Cum verò litteras studere incipit, & helluo immanis cum græcis philosophari.* Post.

Studiosus.

*Democrito fu affettionato della libertà.*

*Democritus nobilitatis studiosus fuit.*

*Ego mei studiosos habeo Dyrrachinos.* Att.

*Hinc studium p fauore, & amore erga aliquem.*

*Tua erga me officia plena tui suauissimi studij.* Att.

Stultus.

*Stultus, & insanus differunt.*

*Costui d sciocchi, fa li huõini matti, et fuora di se.*

*Hic*

Pro Cec. *Hic è ſtultis inſanos facit.*

*Tertio ut cum tam Stulto haberet.*

Suadeo pro conſilium do.

*Non ui è perſona che ui poſſa meglio conſigliare che uoi ſteſſo.*

Epiſ. *Nemo eſt q ſapientius tibi ſuadere poßit te ipſo.*

De cl. M. *Cato legem ſuadens in Galbam, multa dixit.*

Sub.

*Sub cum locum, ſitum, tempus, ſeu poſt ſignificat, accuſatiuo iungitur. ut*

*Sub ueſperam, circa il farſi ſera.*

*Sub tempus edendi, circa l'hora di mangiare.*

*Senatus fuit frequentior, quàm putabamus eſſe poſſe menſe decembri, ſub dies feſtos.*

*Sic ſub ipſam diem, auanti, ò circa il fare del di.*

*Da poi quelle, Subito ſi legerno le tue.*

*Sub illas ſtatim recitatæ ſunt tuæ.*

Qu. Frat. *Sub eas ſtatim recitatæ ſunt tuæ.*

Sub oculos.

*Inanzi alli occhi, è caſcato.*

Epiſ. *Sub oculos cecidit.*

De Orat. *Ea quæ ſub oculos ipſa non cedunt.*

Subducere pro ſubtrahere.

*Tu hai tolto, ò rubbato il libro a Caßio.*

*Tu librum Caßio ſubduxiſti.*

Tuſ. *Subduc cibum athletæ, ferre non poterit.*

Subducere rationem.

*Tirare, ò fare il conto.*

*Subducere rationem.*

*Ratio-*

*Rationibus subductis summam feci cogitationum mearum.* Epist.

Subijcere.

*Desidero che da lui mi si raccordi, e che io sia auertito se qualche cosa ui lasso.*

*Cupio mihi ab illo subijci, si quid prætereo.* In Ver.

Sublime.

*Niēte me īporta che ī alto, ò ī terra mi putrefacci.* Tusc.

*Nihil mea ītereſt humi ne, an sublime putreſcā.*

*Eaque scuta, quę fuerant sublime fixa sunt humi inuenta.* De Diui.

Subscribere.

*Subscribere caussæ, & caussam, differunt, ut*

*Li giudici hāno segnato, ò posto la loro mano che gliè così.*

*Iudices caussam subscripserunt, quod ita est.* Pro Clu.

*Cum istam ipsam caussam subscriberent.*

*Li accusatori si sono sottoscritti contro la mia Causa, con uolerne stare al parangone.*

*Accusatores caußæ meæ subscripserunt.*

*Ne ue precor tantæ subscribite Cæsaris iræ.* Ouid de Trist.

*Hinc subscriptor.* In Ver.

*At uenit cum subscriptoribus exercitatis.*

Subesse pro non procul abesse.

*Maßimamēte che il tēpo de' comitij nō era discosto.*

*Cum præsertim comitiorum dies subesset.* Pro Mil.

Succinctus pro accinctus.

*Voi uedete Sergio Galba cō il medēo pugnale al lato*

*Sergium Galbam eodē pugione succinctum uidetis.* In Am.

*Carthago*

Con. Rul. *Carthago ista natura, ac loco succincta portibus, armata muris.*

Sufficienter.

*Sufficienter barbarè, latinè abũdè, satis commodè. Sic sufficientia, cuius loco dicimus, quod satis est, quod sufficit. id nemini obscurum est.*

Sumere.

*Io mi presumo questo, di esserti per consolare.*

Epis. *Hoc mihi sumo, ut te cõsoler: nõ autem præsumo.*

Ad Brut. *Cum mihi hoc tantum sumpserim, ut gubernacula Rep. prehenderem.*

Superare pro supeesse.

*A me piu presto manca, che auanza qualche cosa. Mihi potius deest, quam aliquid superat.*

De Fin. *De eo quod ipsis superat, alijs gratificari uolunt.*

Superuacaneus.

*Superfluus non dicitur, sed superuacaneus.*

Epis. *Et re uera confirmata amicitia, commemoratio officiorum superuacanea est.*

Suppeditare pro satis esse.

*Queste cose ci bastarãno, ò saranno assai al uiuere. Hæc nobis ad uictum suppeditabunt.*

De Clar. *Cui si uita suppeditauisset, consul factus esset.*

Offi. *Parare ea quæ suppeditent ad cultum, & ad uictum, & sibi, & liberis.*

Suppetere.

*Niente mi basta a remunerarlo, se nõ la uolunta.*

Epis. *Mihi ad remunerandum, nihil suppetit, præter uoluntatem.*

*Vereor*

*Vereor ne mihi nerba non ſuppetant.* In Ver

*Se Dio mi darà uita ſcriuerò piu coſe.*

*Si uita ſuppetet, uel ſuppeterit, plura ſcribam.*

*Scribentur fortaſſe plura, ſi uita ſuppetet.* De Dom.

Supra caput.

*Ci ſono apparechiati di molti pericoli.*

*Multa nobis pericula ſupra Caput ſunt, imminẽt, impendent.*

*Ecce ſupra caput homo leuis, ac ſordidus.* Cic. Oct.

Superſedere cum ablatiuo.

*Interlaſſa queſta fatica di metterſi in uiaggio.*

*Superſedet labore itineris.*

Summum uel ad ſummum.

*Domani, ò al più poſtdimani il ſaperai.*

*Cras uel ſummum, uel ad ſummum perendièſcies.*

*Eximunt unum diẽ, aut ſummũ biduum ex menſe.* In Ver.

Suſcipere pro creare.

*Eſſendo molto beàti colloro, i quali nõ hãno creati, & fatti figliuoli.*

*Cum beatißimi ſint, qui liberos nõ ſuſceperunt.*

*Ipſe ex libertini filia ſuſcepit liberos.* In Ant.

*Sic ſuſcipi pro gigni.*

Suſtinere pro retinere.

*Ho ritenuto il cauallo, che nou correſſe.*

*Equum ſuſtinui ne curreret.*

*Quod cum rapidè ferĩ, ſuſtineri nullo modo põt.* Orat.

*Cum ſe à reſpondẽdo, ut aut approbet, aut quid improbet, ſuſtineat.* Acad.

T

*Taberna*

Taberna ubi aliquid uenditur.

*Essendo tutti doi entrati in una certa ostaria uol sero cenare insieme.*

De Inué. *Cum ambo in quandam tabernam diuertissent, simul cœnare uoluerunt.*

Acad. *Occludi tabernas iubes.*

*Hinc tabernarius qui uendit in tabernis.*

Pro Flac. *Opifices, & tabernarios, atque illam omnem fæcem ciuitatis, quid est negocij concitare?*

Tacitus.

*Senza parlarne, ò cheto per niun modo posso lassar passar questo.*

Pro Ma. *Hoc tacitus nullo modo præterire possum.*

mar. *Cætera si reprehendes, hoc non feres tacitum.*

Att. *Actiue, & paßiue capit hoc nomen: paßiue, ut*

*Ma ad un certo modo di dire queste cose mi conuien lassarle senza parlarne.*

Epis. *Sed hæc tacita mihi quodãmodo relinquẽda sunt.*

Tam.

*Tã, & quã cũ uerbis, aduerbijs, et adiectiuis iũgit.*

Att. *Quid opus de Dionysio tàm ualde affirmare?*

Q. frat. *Ego hæc tàm eße, quàm audio, non puto.*

Pro Cęl. *Hic tàm imbecillus, quàm uidetis.*

Tandem aliquando.

*Pure al fine, ò all'ultimo hebbi le tue lettere.*

*Tandem aliquando litteras tuas accepi.*

Epis. C.c. *Tyro tandem aliquando mihi a te litteras expectatißimas reddidit.*

Quousque tandem.

Persin

*Per fin à che tempo, ò quando farai fine di tentarci di patienza?*

*Quousque tandem abutere patientia nostra?* In Cat.

Tantisper.

*Per fin tanto fai carezze, che hai questo.*

*Tantisper blandiris, dum id obtines.*

*Tibi igitur censeo, latendum tantisper.* Ep. Cic.

*Tanto tempo ti uorrò bene fin che tu studij.* Var.

*Tantisper te diligam, dum studes.*

*Vt tibi esset tantisper, dum culeus, in quem coniectus imperfluenter deueheretur.* In Rhet.

Tantò

*Tanto & quantò cum compar. & super. & aduer. ante, post, aliter, secus iunguntur.*

Tantum.

*Tantum, & quantum cum uerbis construuntur.*

Tantummodo.

*Solamente disse questò.*

*Id tantunmodo ait, non solum modo.*

*Arbores tantummodo per stirpes aluntur suas.* De. Nat.

Temperatio potius, quàm temperies.

*Il temperamento de corpi gioua molto al star sano.*

*Corporum, atq; cæli temperatio, plurimum ualetudini confert.*

*Cœli temperatio, fecunditas rerum.* De Nat.

*Sol mens, mundi, & tenperatio.* De Som.

*Sic temperare, temperatus, & temperatè.*

*Licurgus qui lacedemoniorum rempublicam temperauit.* De Diui.

*Vir*

De Nat. *Vir iustus temperatus, sapiens.*

Tempestas, pro temperatione.

*Pur che sia commodo temperamento, non lassare.*

*Dummodo idonea sit tempestas, ne omiseris.*

Q. Frat. *Velim quam primum bona, & certa tempestate conscendas.*

Ibid. *Dum idonea tempestas sit.*

Tempus, plurali numero.

*Alli giorni, ò tempi passati non ti ho scritto.*

De Cla. *Superioribus tēporibus ad te nullas litteras misi.*

*Quis thebanū, oratorē scit fuisse tēporibus illis.*

Tempus molestium significans.

*Questo fu fatto nel tēpo trauaglioso della Republica*

*Id actum difficillimo Reipublicæ tempore.*

Pro Do. *Quam diu tempus turbulentum fuit.*

*Sic tristißimo meo tempore, & temporibus meis.*

Ad tempus, per tempus, in tempus, post tempus, sub tempore, primo quoque tempore.

*Tu sei uenuto à tempo.*

*Ad tempus uenisti.*

Att. *Puteolos excurrere poßē, atque ad tēpus redire.*

De Fin. *Itaque ad tempus ad Pisonem omnes.*

*Tardi fuora di tempo uenne.*

*Serò post tempus uenit.*

Pro Qui. *Ego pro te hoc cōsulo post tempus & in aliena re.*

*Per tempo ho fatto il mio uiaggio.*

*Per tempus, uel in tempus mihi inceptū est iter.*

Pla. Bac. *Per tempus hic uenit miles.*

*Sed*

*Sed uideo Philippum per tempus egredi.* Teren. in hecy.

*Subito che tu puoi, fa questo.*

*Primo quoque tempore hoc effice.* Liu. Vr. Con.

*Primo quoq; tempore redire in Hispaniã iussit.*

*Sic primo quoque die.*

*Primo quoque die Luceriam aduenires.* Epist.

Teneo animi affectionibus tributum.

*Io ho gran desio di esser in Roma.*

*Me mirum desiderium tenet urbis, uel.*

*Teneor desiderio urbis.*

*Vt aliquando uos memoria mei misericordia, desideriumq; teneret.* Post.

*Sic teneri studio, ira, gratia, odio, charitate.*

Teneri pro obnoxium esse.

*Io non son tenuto, ò obligato à questa legge.*

*Non teneor hac lege.*

*Ebutius hoc interdicto non tenetur.* Pro Cæc

Teneri pro deprehendi, palam argui patere.

*Quod nõ licet, id hoc tenetũ, si arguitur nõ licere.* Parad.

Tabescor pro consumor, siue langueo.

*Si consuma a poco a poco per il dolore.*

*Dolore tabescit.*

*Qui neq̃ tabescat molestijs, neq̃ frangatũ timore.* Tusc.

*Sic sal tabescit, il sale si consuma.*

*Salis puri modum, et eum in fiscellam suspendito finitoq; cum musto distabescat.* Cato de re rust.

Talis.

*Talis, & qualis, alternm horum creberrimè ponitur, itemq; simul utrunque.*

Offi. *Vt quales ſimus, tales eſſe uideamur.*

Acad. *Ac uereor ne taliũ perſonarũ comminuã gloriã.*

Tango.

*La uilla ſta uicina alla ſtrada.*

Pro Mil. *Villa uiam tangit.*

*Villa quæ uiam tangit.*

Tangere translatè.

*Subito che arriuò nella prouincia.*

*Simul hac prouinciam tetigit.*

Act. *Verres ſimul ac tetigit prouinciam.*

*Niſſuno nominarò contra ſua uoglia.*

*Neminem tangam ab inuito.*

Có Rul. *Id circo apros nominare non poſſum, quia tangam nullum ab inuito.*

*Non ne ha dolore.*

*Nullo dolorẽ tangitur.*

*Ci ha indouinato.*

*Rem arcu tetigit.*

Tangi de Cœlo.

Ver. *Ecaſcato un fulgore.*

*De Cælo turris tacta eſt.*

*De cælo tactas memini prædicere quercus.*

Tentare manu uel pede aliquid.

*Io l'ho palpato con la mano.*

*Illud manu tentaui & non palpaui.*

Ad Her. *Vt res prope manu tentari poſſit.*

De Leg. *Hoc flumen ita frigidum eſt, ut uix pede tentare id poſſum.*

Tentari morbo.

*Ho*

*Ho inteso che ti cominciò a uenire male pochi giorni sono.*

*Non diu tentatum te esse morbo audiui.*

*Scripseras te quodã ualetudinis genere tentari.* Att.

*Animi ualentes morbo tentari non possunt, corpora possunt.* Tusc.

*Hinc tentatio l'incominciare a uenire amalato.* Att.

*Valetudinem tuam iam confirmatã esse, et à uetere morbo, & à nouis tentationibus, gaudeo.*

Tentari pro experiri.

*Prouarò la fortuna.*

*Fortunam tentabo.*

*Tento te quo animo accipias.* Epist.

Tenus.

*Tenus postponitur ablatiuo sing. numero, ut. collotenus. in plur. genitiuo, ut. aurium tenus.* Epist.

*Illi rumores de comitijs cumarũ tenus caluerũt.*

Testari.

*Protestari barbarè dicitur, latinè testari, siuè contestari.* Att.

*Testatum esse uolo de pace quid senserim.* Ibid.

*Non enim procuratores litem contestabuntur.*

Tibi.

*Tibi aliquando mirandi uox est, aliquando orationem explet.*

*L'uno (gran merauiglia) cala giù dal palazzo, & da casa sua.* Acad.

*Alter tibi descendit de palatio, & ædibus suis.*

*Ecce tibi è transuerso.*

Epis. *Hic tibi strepitus.*

Ibid. *Hunc tibi milites.*

Tinctor.

*Tinctor barbarum est. latinè infector dicitur.*

Epis. *Sed eum infector moratur.*

Tollere pedem.

*La cortegiana acoscie ĩ collo si è lassata toccare da* (te.

*Scortum tibi pedes sustulit.*

Att. *Sed soror quemque tantum habet cõsularis loci, unum mihi solum solum pedem dat. postea ait. licet etiam alterum tollas.*

Tollere arcum.

*Carcare l'arco.*

*Tollere arcum.*

*Scarcarlo, remittere.*

Tormentum.

*Tortura barbarè, latinè tormentum.*

Part. *Alij metu mortis uim tormentorum pertulerũt.*

Traducere animum.

*Io mi sforzo tirare l'animo tuo a questo.*

*Animum tuum ad hoc traducere conor.*

Epis. *Vt mihi uidere animum hominis ab omni alia cogitatiõe ad tuam dignitatẽ tuẽdã traducere.*

Traducere tempus.

*Passare il tempo.*

*Traducere tempus.*

Epis. *Vt ante commentemur inter nos, qua ratiõe nobis traducendum sit hoc tempus.*

Traijcere, siue Transmittere.

*Io ho trapassato l'essercito nella marca.*

*In Picenum copias traieci.*

*Exercitum in Rhodanum traieci.* Epist.

Trasuersum unguem.

*Mai mi partiua dal maestro, quãto fusse una ognia.*

*Ne transuersum quidem unguem à præceptore discedebam, uel, latum digitum, uel pedem.*

*Ab hac mihi non licet transuersum (ut aiunt) digitum discedere.* Acad.

Tribuere, pro distribuere.

*Senza la disciplina de filosofi nõ possiamo distribuire il genere nelle parti.*

*Sine philosophorum disciplina genus in partes tribuere non possumus.*

*Omnem uim loquẽdi in duas tributã esse partes.* De fin.

Turbo pro commoueo, & confundo.

*Tu metti in garbuglio ogni cosa.*

*Tu omnia turbas.*

*Aristoteles multa turbat, à magistro Platone dissentiens.* De Nat.

*Et simul ne quid ille turbet, uide.* Q. Frat.

V

Vacatio.

*Noi ponemo la beata uita nell'esser libero di tutte le cose.*

*Nos uitã beatã in uacatiõe oĩum rerũ ponimus.* De Nat.

*Hinc uacationes, l'esser franco, & libero di uffitij ò oblighi.*

*His liberisq; eorũ militiæ uacatiõnẽ esse placet.* In Acad.

Vacillare.

*Ho riceuto la uostra epistola con lettere uacillanti, ò tremanti.*

Epist. *Accepi tuam epistolam uacillantibus litteris.*

Vaco, & uacat.

*Sriuerai qualche cosa se harai tempo.*

Att. *Scribes aliquid si uacabis, siue, si tibi uacauerit.*

De Nat. *An Dij ab omni curatione, & administratione rerum uacent.*

De Clar. *Nullum tempus illi unquam uacat, aut à forensi dictione, aut à scribendo.*

Epist. *Aut sine tu qdē uacas, noli mihi molestiā exhibere*

Vacare pro Vacuum esse.

*Tutta la casa di sopra sta uota.*

Att. *Tota domus superior uacat.*

Ibidem. *Vt iure triclinium ubi cœnaturus ipse Cæsar esset, uacaret.*

Valens.

*Costui egliè un gagliardo, disposto, & audace sbirro.*

Cōt Rul. *Hic robustus, & ualens, & audax est satelles.*

In Ver. *Lictores ualentissimi, & ad pulsandos, uerberandosq; homines exercitatissimi.*

Valetudo in bonam, & malam Partem.

*Non ti mouer di costi, sentendoti tanto male.*

Epist. *Istinc ne te moueas, tam infirma ualetudine.*

*La infirmità fa debole il corpo.*

*Valetudo corpus hebetat.*

*Diuturna perturbatio totius ualetudinis.*

*Dicitur infirma, ægra, incommoda ualetudo, uel*

*infir-*

*infirmitas, imbecillitas, grauitas ualetudinis.*

*Io per la mia indispositione, ò sentendomi mal disposto, non uerrò.*

*Ob infirmam ualetudinem meam, uel ob ualetudinis infirmitatem non ueniam.*

*Erat illo tempore infirma ualetudine habitus.* Pro Clu.

*Propter infirmitatem ualetudinis non potuit esse similis patri.* Offi.

*Nam firmus significat sano, & gagliardo.*

*Infirmus homo, uel infirma ualetudine, mal sano indisposto,*

*Sed infirmus absolute non dicitur, nam imbecillum significaret.*

*Et firmus semper dicitur absolute. firmus autem homo non.*

*Ibi te ut firmum offendam mi Tiro effice.* Cic Tir.

*Sed hominem infirmum in uillam apertam, ac ne rudem quidem etiam nunc inuitare uolui.* Att.

Valor.

*Valor barbarum est. latinè pretium.*

*Nunc iacent pretia prædiorum.* Pro Sex.

Vbi terrarum, uel gentium.

*Oue siamo?*

*Vbi terrarum sumus?* Rosc.

*Non ædepol nunc ubi terrarum sum, scio.* Pla amp.

*O Dei, doue ci ritrouiamo?*

*O Dij immortales ubi nam gentium sumus?*

*Cui quanto fuerat præstabilius ubi uis gentium ætatem agere.* Ter hecy.

Vbique Cicero non dicit, sed omnibus locis.

*In ogni luogo, & per tutto si disputa da Platone.*

Tus. *Omnibus locis à Platone differitur.*

Vectores.

*Vector qui uehit, & qui uehitur quello che porta in barca, & quello che è portato.*

In An. *Summi gubernatores in magnis tempestatibus à uectoribus admoneri solent.*

Pro Sex. *Si id uectores negarent.*

Vehens, & inuehens.

*Vehens, & inuehens passiue capiuntur.*

De Clar. *Cuius in adolescentiam per medias clades, quasi quadrigis uehentem transuersa incurrit misera fortuna Reipublicæ.*

De Nat. *Triton natantibus inuehens belluis.*

Vehementia.

*Vehementiam Cicero acrimoniam uocat.*

Ad Her. *Licentia si nimiũ uidebitur acrimoniæ habere.*

De disiunctiuè.

*Cosi si deueno ordinare le parole, che il concorso tra loro non sia ne aspro, ne aperto.*

*Verba instruenda sunt, ut neuè asper eorum cõcursus, neuè apertus.*

Epis. *Neue in hoc reo, neue in aliis queras.*

Vel pro etiam.

*Ancora per questo lo puoi considerare quanto io ti stimo.*

*Quanti te faciam, uel ex hoc cognoscere potes.*

Epis. *Quàm morosi sint, qui amant, uel ex hoc cognoscere*

*scere potes.*

*Sic etiam interrogatiue.*

*Dimmi chi nõ crede, che questo da te sia causato.*

*Vel quis nõ credat, q̃ te norit, abs te esse ortũ?*

Venia, & bona uenia, uel cum bona uenia.

*Vi priego che attentamente mi ascoltiate, & se qualche cosa diro perdonatemi.*

*Vos oro ut attentè, bonaque cum uenia uerba mea audiatis.* Pro Sex. Rosc.

*Doleo te (bona uenia me audies) in tam leues, ne dicam ineptas sententias incidisse.* De Nat.

*Hinc dare, uel petere ueniam, ut.*

*Io ti hauero per iscusato.*

*Veniam tibi dabo.*

*Cæteris autem si errorem suum deposuerint, ueniam, & impunitatem dandam puto.* In ant.

*Delicti ueniam puto.* Pro lig.

Venire in mentem.

*Mi soglio ricordare, ò me suole uenire ĩ fantasia q̃l tẽpo, del quale poco tẽpo siamo stati insieme.*

*Solet mihi uenire in mentem illius diei, uel temporis, quo proximè una fuimus.* Epist.

*Cum illius temporis mihi uenit in mentem.* In Ver.

*Sic in mentem uenit fani, loci, religionis.*

Venit hæreditas.

*Questa heredita uiene, ò tocca à me.*

*Hæc mihi hæreditas uenit.*

*Cum à propinquo hereditas magna uenisset.* In Ver.

Verbi gratia uel caussa.

*Se alcuno è nato, come à dire nello uscire della canicula, costui non morirà in mare.*

*Si quis uerbi gratia, aut caussa oriente canicula natus est: is in mari non morietur.*

*Verbi caussa tria pauca sunt. & paulo post, sin autem usq; ad nouē uerbi gratia sine dubitatione respondes.*

*Par che dubiti, che io ñ habbia riceuto le tue lettere*

Att. *Videris uereri, ut litteras tuas acceperim.*

Epis. *Vereor ut Dolobella ipse satis nobis ꝓdesse possit*

*Sic metuo, uel timeo, ut possim.*

Pro Plā. *Metuo ut eam non possim sustinere.*

Versari in foro, in errore, in ore, in angustijs, ob oculos.

*Io pratico in corte.*

*Versor in foro.*

Pro Fla. *Annos iam triginta in foro uersaris.*

*Stare in errore.*

*Versari in errore.*

De Nat. *Versari in summo errore, atque in omnium rerum ignoratione.*

*Essere in bocca di tutti.*

*Versari in ore omnium.*

Pro Sex. Ros. *Atque in foro, & in ore omnium quotidie uersabatur.*

*Essere trauagliato.*

*Versari in angustijs.*

Att. *In magnis uersamur angustijs.*

*Essere auanti li occhi.*

*Versari*

*Versari ob oculos.*

*Mihi mors ob oculos uersabatur.*

Versuram facere.

*Aurelio è stato sforzato a pigliare di nuouo ad interes so con una grandissima usura.*

*Iniquissimo fœnore uersuram facere Aurelius coactus est.*

*Is negauit omnino uersurã ullam fecisse Romæ.*

Versus dicitur à Cicerone, quod multi lineam appellant.

*Primus uersus epistolæ.*

Vertens annus, pro perfecto, seu integro.

*La stella di Mercurio quasi in uno ãno cõpito circõda il Zodiaco.*

*Mercurij stella anno ferè uertente signiferum lustrat orbem.*

*Tum ille uerè uertens annus appellatur.*

Vertere solum.

*Hanno mutato paese.*

*Verterunt solum.*

*Quò uertendi, hoc est mutandi soli caussa uenerãt.*

*Viam, rationem, artem, doctrinã, Cicero appellat, quod aliqui methodum dicunt græcè.*

*Aliud ea quàm dicas, ratione & arte distinguere.*

Vicarius.

*Ho lassato Fabio in luogo mio, ò per mio sostituto.*

*Fabium uicarium meum reliqui.*

*Peculia omnium, uicarijq; retinentur.* In Ver.

Viderint.

*Quanto bene io faccia di questo, ne lasso hauer cura, ò il lasso considerare alli sauij.*

De ami. *Quàm id rectè faciam, uiderint sapientes.*

De Orat. *Quæ ars quàm sit facilis, illi uiderint.*

Videri.

*Mi pare di accorgermi di questo.*

*Id mihi percipere uideor, & non mihi uidetur.*

De In. *Atque etiã hoc mihi uideor, uiderè esse quosdã.*

*Mi pare che tu facci frutto nelle lettere.*

*In litteris tu mihi proficere uideris, & nõ mihi uidetur.*

Att. Epist. *Cuius socius uideor esse debere.*

*Si uideris tibi, me posse consequi.*

Visus, & Visum.

*Visus, & uisum non pro acie, & oculorum ui Cicero dixit, sed pro rebus, quæ uidentur.*

De Diui. *Si Deus ista uisa nobis prouidendi caussa dat.*

De Nat. *Tum quia uisum habent quendam insignem, & illustrem, his superis uita regitur.*

Vindicare, pro liberare.

*Nissuno ci liberarà dal spauento della morte.*

*Nemo nos à terrore mortis uindicabit.*

Inu. Ant. *Pecunia, quæ nos possit à tributis uindicarè.*

Q. Prat. *Teque item ab eo uindico, & libero.*

Vituperatio.

*E cascato in un gran biasimo,*

*In maximam uituperationem cecidit.*

De Pro. *Quod ad uitandam uituperationem ualet.*

Viuere in diem, in horam, & non in dies.

*Noi*

*Noi uiuemo a giornata, ò a di, per di, & tu diuenti ogni di piu ricco.*
*Nos in diem uiuimus, sed tu in dies, non autem in diem, ditior euadis.*
*Cum latronibus nō solū de die, sed in diem uiuere.*

Vix dum, pro Vix adhuc.

*Appena haueua ancora letta la tua lettera.*
*Vix dum epistolam tuam legeram.*
*Cum tu uix dum triginta dies in Syria fuisses.*

Vlcisci.

*Io mi uendicarò, ò farò uendetta delli miei nemici.*
*Hostes meos ulciscar, & non ultionem sumam.*
*Quos ego non tam ulcisci studeo, quàm sanare.* In Cat.
*Me ulcisci parentem, negant oportuisse.* Ad Here.
*Crassum tum ita Brutum ultus est.* Pro Ciu.

Vltro, citroque.

*Essēdosi fatto molte pole da una bāda, & da l'altra.*
*Multis uerbis ultrò, citroq; habitis.* De Som.
*Multis uerbis ultro citroq; habitis, ille nobis consumptus est dies.*
*Non hanno cessato di correre in la, in qua.*
*Cursare ultrò citroq;, non destiterunt.*
*Li seruigij fatti, & riceuti lun, da laltro testificano questo.* Pro Sex. Rosc.
*Bñficia ultrò citroque data, & accepta id testant.*
*Sic implicari ultro citroque, uel bñficia dare, & accipere ultro citroq; : Fare et riceuere piacere, & seruitio scambieuolmente.*
*Beneficia ultro citroque data, & accepta.* Offi.

*Vnde*

Vndeuiginti.

*Costui haueua dicennoue anni.*

*Is undeuiginti annos natus erat.*

*Sic duodeuiginti.*

Acad. *Solem amplius duodeuiginti partibus maiorem esse, quàm terram.*

Vocare aliquem in inuidiam, seu discrimen.

*Flauio mi ha fatto uẽire ĩ disgratia, ò pder la gratia*

*Flauius uocauit me in inuidiam.*

Pro Sex. *Qui claros uiros in inuidiã aliquã uocauerunt.*

Io Clu. *Vocari in periculum, & discrimen.*

Velle alicuius caussa.

*Io uorrei questo fauore per Adriano.*

*Adriani caussa id uellem.*

Frif. *Omnium caussa quos commendo, uelle debeo.*

*Sic uelle alicui.*

Voluntarius.

*Nissuno era spontaneo laudatore, ò che uoluntariamente laudasse la tua pretura.*

*Nemo erat uoluntarius laudator præturæ tuæ, non autem spontaneus.*

Pro Qu. Rosc. *Illa fuit oratio necessaria, hæc erit uoluntaria.*

Volutatus.

*Ti uedo molto uersato, & dato allo studio delle bone arti*

*Te in studijs bonarum artium multum uolutatum uideo.*

*Ad Platonem, & Aristotelem redeo, in quibus te uideo uolutatum.*

Vsque pro usque dum, uel donec.

*Io infino a tanto harò pẽſiero, di quãto harai da fare* Epiſ.

*Mihi quidem uſque curæ erit, quid agas.*

Vſpiam per interrogationem.

*Si uuol fermare in alcun luogo ò ſi, ò no?*

*Vtrum conſiſtere, uſpiam uelit?*

*Indè utrum conſiſtere uſpiam uelito?* Att.

Vſque dum, uſque eò dum, uſque eò quod.

*Inſin che tu ti portarai bene io ti amarò.*

*Vſque dum bene te geras, te ſanè diligam.*

*Res tacuit, uſque dum inueniretur.* Pro Qui.

*Inſin che ſtudiarò, ſarò da tutti laudato.*

*Vſque eo dum ſtudebo, vel vſque eo quoad ſtuduero, cuique commendabor.*

*Vſque eo proſequi, dum proprium efficiatur.* Top.

*Tamen vſque eo ſe tenuit, quod à Gn. Pompeio ad eum legati venerunt.* Pro Deio.

Vſque eò, pro adeo.

*Tanto era pouero.*

*Vſque eo mendicus erat.*

*Vſque eo moroſi ſumus, ut nobis non ſatisfaciat ipſe Demoſthenes.* Orat.

Vſque iſtinc.

*Inſinche da coſti queſto ſi e odito.*

*Vſque iſtinc id exauditum eſt.*

*Clamores uſque iſtinc exauditos puto.* Att.

Vſquèquaquè.

*Sempre in ogni luogo, ĩ ogni tẽpo biſogna eſſer ſauio* Epiſ.

*Vſquè quaquè ſapere oportet.*

*Ne aut nusq̃, aut uſquèquaq̃ dicat, hic admonere* De Inu.

Vſura.

*Vſura eſt uſus, conſuetudo, fœnus.*

*La conuerſatione, pratica, & familiarita del lungo tempo, della quale ſiamo ſtati priui, eſſendo ſtato intermeſſo il noſtro praticare inſieme, la rifaro con molte lettere.*

*Vſuram longi tẽporis, qua caruimus ĩtermiſſa noſtra conſuetudine, litterarum crebritate ſarciam.*

*Longa quæ inter nos fuit uſura, hoc efficit.*

Viſus pro utilitate.

*Io deſidero piu Tirone ſano per la ſua modeſtia, che per utile mio.*

*Tyronem propter modeſtiam ſuam, malo ſaluum, quàm proter uſum meum.*

*Arborum cõſectio magnos uſus affert ad nauigia facienda.*

Vſui eſſe.

*Queſto mi è utile.*

*Hoc mihi uſui eſt.*

Att. *Ille fuit mihi magno uſui in multis rebus.*

Vſus pro amicitia.

*Io ho grande amicitia con Marco.*

*Eſt mihi magnus uſus cum Marco.*

Pro Clu. *Mihi cum eo uicinitas, & magnus uſus eſt.*

Vſu uenire.

*Queſto ſuole accaſcare.*

*Id uſu uenire ſolet.*

Pro Sex. Roſ. *Idem uſu mihi uenit in cauſſa optima.*

Vt pro ne.

Ho

*Ho paura che non lo facci.*

*Timeo ut facias.*

*Dies mihi ut sit satis, uereor ad agendum.* Ter. An.

Vt pro quemadmodum.

*Lasso dire come sia fatto l uno & l'altro.*

*Omitto ut sit factus uterque nostrum.*

Vt pro quomodo interrogatiuè.

*Come stai? come io posso.*

*Vt ualeas? ut queo.*

*Vt munitum tibi uisum est, munitum oppidum?* Plaut. in Pers.

Vt pro quomodo, siue quàm, admiratione.

*Come spesso li grandi ingegni stanno ascosi?*

*Vt sępe magna ingenia in occulto sunt?*

*Vt contempsit? ut pro nihilo putauit?* Pro Mil.

Vt pro quamuis.

*Noi benche le altre cose uengano a modo nostro, seguiremo.*

*Nos ut reliqua ex sententia, sequemur.*

*Vt enim quæras omnia, quomodo Græci ineptum appellent, non reperies.* Orat.

*Dato che diuenti dottore, che sarà poi?*

*Vt iuris peritus fias, quid inde?*

Vt pro sicut.

*Egli ha fatto come tu hai detto.*

*Fecit, ut tu dixisti.*

*Multę etiam, ut in homine Romano literu.* De Sen.

Vt pro vtinam.

*O che tutti li Dei lo distruggano.*

*Vt illum Dij omnes perdant.*

Pla.mos. *Vt Dij, Deæq; omnes me pessimis exemplis interficiant.*

Vt pro postquàm.

*Poi che da qui si parti.*

*Vt hinc discessit.*

In Ant. *Est enim anus ne repulsam tulit.*

Vt primum.

*Subito che uenne Pomponio, Adriano si parti.*

*Vt primum Pomponius uenit, Adrianus abijt.*

Vt cum aduerbio superlatiuo.

*Sto piu inamorato adesso, che mai.*

*Amo nunc, ut cum maximè.*

De Orat. *Hæc ubi breuissimè dici poterunt, ita à me dicta sunt.*

Vt ne pro ne.

*Il faccio accio non mi berteggi.*

*Facio, ut ne me illudas.*

Epis. *Sed tamen ita uelim, ut ne quid properes.*

Vtique pro omnino.

*Le quali cose certo per ogni modo bisognandoci repigliare danari ad interesse, uoglio cõe si pagano.*

Att. *Quæ quidem ego utique, uel usura facta solui uolo.*

Idem. *Minusculam uillam utique. Q. traditurus sum.*

Vtiquè pro igitur.

*Adunque io subito uenni à Venetia.*

*Venetias utiquè statim ueni.*

Att. *Romam utiquè statim ueni.*

Vti.

*Noi siamo uenuti à Venetia hauendo hauuto buon uento.*

*Venimus Venetias, usi secundis uentis.*

*Cum in ea vrbe summis honoribus, imperijsque usus sit.* Att.

Vti aliquo pro familiaritate coniunctum esse.

*Io ho amicitia con Cesare.*

*Vtor Cæsare.*

*Lucius multum utitur bruto.* Att.

*Io ho molto amicitia con Mario.*

*Mario familiarißime utor.*

*Luceio Tiryone familiarißime utor.* Epis.

*LAVS DEO.*

## Auertimento a Lettori.

Anchor che la tauola posta per ordine d'Alfabeto, sia quàsi tutta di Cicerone; non dimeno vi si è posta anchora la locutione vulgata, notata con questa lettera, V. che non è di Cicerone, la qual serue come per dichiarar la locution di lui. Doue poi è la lettera, C. vuol dir, Cicerone.

# ALPHABETICA TABVLA CICERONIS ATQVE VVLGI BREVI expoſitione deprompta.

A MARCO facit, V. pro Marco. ſic cum Marco facit, V. pro Marco.
Ab aliquo eſſe, V. à parte alicuius. ſic habere ſecum, V. à parte ſua.
Ab aliquo ſoluere, V. ſatisfacere per aliquem, vel per manum alicuius, vel ſoluere alicuius nomine.
Ab aliqua re firmus, paratus, inſtructus eſſe, V. quantum pertinet ad aliquam rem.
Abdicare ſe magiſtratu, V. tradere officium, vel officio ſe priuare.
Abdere ſe in templum, V. celare ſe.
Abducere cogitationem ab aliquo, V. remouere curam.
Abijt nauſea, V. deſijt, vel deſtitit.
Abire ad ineptias, V. demittere ſe ad ineptias.
A longe abire, V. petere vel ſumere aliquid à longinquo. Sic non ita abire, V. non ita tranſire, vel non plus de hoc audire.
Abire magiſtratu, V. deponere magiſtratum.
Abire in malam peſtem, V. quod peſtis te perdat. Sic abire in malum cruciatum, V. ꝙ ignis ſancti Antonij te vrat.
Ab hinc tres annos, vel tribus annis, V. nũc faciũt. 3. anni.
Abijcere voluntatem ſpem curam diſcendi, V. deſperare ſe diſcere.
Abiectus vir, Cic. pro voce contemptus, vulgaris vilis.
Abiurare aliquid, V. iurare ſe non debere.
Abrogare magiſtratum alicui, V. deponere aliquem de officio.
Abrogare legem, uel legi, V. abolere legem, vel legi.

Abſtinentia, Cic. pro abſtinere ſe à rebus alienis. ſic cōtra, cōtinētia, pro gerere ſe modeſtè à voluptatibus.
Abſtinere manus ab aliquo, V. non percutere vel occidere aliquem.
Abeſſe propius à morte, V. eſſe prope mortem.
Abeſſe aliquid alicui, V. deſiderari aliquid vel requiri.
Abeſſe aliquid ab aliquo, V. alienum eſſe & abhorrere. hic tantum abeſt vt, V. reſtat ſolum vt.
Abeſſe à ſole, V. auferre ſe, vel abire à ſole.
Accedere ad aliquid, V. acconſentire iam aliquid.
Accidere iucundum vel gratum, V. eſſe iucundum.
Accipere aliquem, V. tractare aliquem.
Accommodare aliquid vel de aliquo alicui, V. dare cōmodato vel mutuo.
Accumbere, V. ſedere ad menſam, vel ad edēdum. hinc accubans, & non accumbens.
Accuratus, a, um, V. exactus, a, um.
Acquieſcere, V. eſſe animo contentus.
Adæquare, V. eſſe par alicui aliqua re.
Addici alicui aliquid, V. tradi alicui quippiam in venditionibus.
Addere in aliquid quippiam, V. addere alicui.
Adducere habenas, V. trahere.
Atque adeò, Cic. pro immo vel quin.
Adire in ius, Cic. pro ante iudicem aliquem vocare.
Adire hęreditatem, Cic. pro diuidere hęreditatem.
Adhæreſcere ad vel in aliquid, vel alicui, Ci. ſic vtitur.
Adhibere ad conuiuium, ſed non ad conſilium, verum in conſilium, ſed alicui vel ad aliquem, Cic. vtitur.
Admiſcere ad aliquid, vel aliquò quippiam, V. connumerare aliquem in aliquo numero.
Admonere, vel appellare debitores, V. petere debitum ab aliquo.
Adoptare aliquem, V. adſumere vel facere aliquem filium ſuum. hinc adoptio non adoptatio.
Aduerſo flumine nauigare, V. contra flumen.
Aes alienum, V. debitum.
Aeſtimare litē vel nomina, V. taxare dāna & intereſſe.

Affectus oculus, V. dispositus oculus.
Agitare aliquid, V. versare in omnes partes.
Agitator, Cic. pro Auriga.
Agi præclare cum aliquo, V. aliquem esse fęlicem vel bene tractari.
Agere animam, V. esse in extremis.
Agere diem festũ, V. sollenizare vel facere diem festũ.
Agere alias res, V. cogitare de aliquibus rebus.
Agere cum aliquo, Cic. pro loqui cum aliquo, aliàs loqui, aliàs tacere, V. vno tempore loqui, alio tacere.
Alienum institutis, Cic. pro alienum ab institutis.
Accepi epistolas tuas aliam iucundiorẽ, Cic. pro quarum vna est iucundior alia.
Alia ex alio pendet, Cice. pro vnum ex alio, vnum & alterum diem pro vnum & duos dies.
Amabo te, Cic. pro quæso, vel rogo.
Sic si me amas rogantis, & nõn si me ames.
Amo te valde vel multũ, Cice. pro gratum mihi facis.
Amplecti aliquẽ, V. ꝓ corde amare vel bñ velle alicui.
Ampliare, V. differre iudicium, ius, vel sententiam in aliud tempus.
Anfractus, V. ambages.
Conuiuium anniuersarium, V. conuiuium quod fit singulis annis semel, vel vno quoq; anno.
Species, V. apparentia.
Appello Fabium, V. alloquor Fabium.
Appellare aliquem, V. ab aliquo exigere solutionem.
Appuli nauem, V. nauis appulit.
Appetere manibus, V. porrigere manum post aliquid.
Appetere vitam alicuius, V. cupere aliquem mori.
Appetere aliquẽ lapidib⁹, V. iactare post aliquẽ lapide.
Apponere notam, V. ponere vel addere signum.
Apponere accusatorem, V. subornare aliquem, qui falso accusat.
Arbitratu meo, V. ad placitum meum facio, vel vt placet vel vt videtur.
Liberam voluntatem, V. liberum arbitrium, vel arbitrium solum non alio iuncto nomine.

A capite

A capite aliquid arcessere, V. à fronte aliquid ducere.
Aspectus, V. visus.
Assuefacio me, assuesco, assuetus aliqua re, V. in aliqua re, vel alicui, vel ad aliquid.
Assurgere alicui, V. surgere, & salutare, vel honorem exhibere alicui.
Astringere se sceleri, V. se sceleri dare.
Astrictus necessitate, V. necessitari.
Atque adeo, V. immo etiam.
Attendere aliquem, V. attendere alicui.
Attinet dicere, V. opus est; necesse est dicere.
Quod ad me attinet, V. quantum ad me pertinet.
Attingere aliquem necessitudine, V. esse vinctum cum aliquo necessitudine.
Attribuere alicui pecuniam, V. assignare.
Auctionari, V. vendere bona publicè.
Audire benè, vel malè, V. habere bonū vel malū nomē.
Cruda & matura poma, V. acerba & præcoqua.
Auersus, sa, sum, V. de retro, vel à tergo.
Aduersus, a, um, V. de ante.
Autor sum tibi pacis, V. consulo tibi pacem.
Auctoritas, V. cōmissio ratificata, vel publica, vel ptās.
Vsus & auctoritas, V. locatio & cōductio alicuius rei.

B

BENE peritus elegantius quàm valdè peritus.
Bellè, bellissimè, bellus, Cic. pro optimè, & benè.
Bona pars, Cic. pro magna parte.
Esse bono alicui, Cic. pro vtilitati.
Breuè dicere, Cic. pro paucis dicere, & non esse longus in dicendo.

C

CADERE animis, V. se terrere, vel deficere.
Cadere causa, V. amittere litē, ius, iudicium, vel litem.
Cadere, Cic. pro quadrare.
Cadere in potestatem, Cic. pro venire, incidere, vel pro accidere.
Canere fidibus & voce, V sonare, vel pulsare.
Canere symphonia, V. cantare quatuor vocibus, vel facere musicam & concentum.

Canit symphonia, si fa concento ò musica:
Canere sibi intus, Cic. pro facere pro se & non p alijs.
Cantus, Cic. pro sono.
Canorus, Cic. pro sonoro.
Captus membris, Cic. pro mancus.
Sic captus oculis pro cęco.
Caueri alicui, V. assecurari.
Cautio, V. assecuratio, vt mea cautio est, V. est mea securitas.
Cernere bona, V. partire vel diuidere bona.
Certum habere, certum esse, certũ scire, V. pro certo.
Certum esse alicui, V. firmiter aliquid proponere.
Certo nuntio, V. fido, vel fideli, vel tuto.
Certi homines, V. speciales.
Cessare, Cic. magis est, quàm ociari, vel feriari.
Circuitio, V. verborum cerimonia.
Citerior, V. proximior.
Ciuis meus, V. conciuis, & compatriota meus.
Popularis potius quàm conterraneus.
Claustra Regni, V. clauem regni.
Cogito Romam, V. puto ire Romã, vel vado Romã.
Cognitorem, V. procuratorem iudicialem.
Cogere aliquid, Cic. pro colligere & congregare.
Colligere se, aut animum, V. resumere spiritum.
Collineare, V. ferire scopum figere album.
Collocare filiam alicui, V. filiæ virum dare.
Commentarius & commentarium, V. registrum & memoriale.
Commeare, V. ire & redire.
Non committes, V. non debes facere, vel cauere, vel videre debes.
Commode, C. bene, vt satis cõmode laudat. i. satis bñ.
Commodus, a, um, Cic. pro bono ac facili viro.
Commodare aliquid alicui, V. iuuare & seruire de aliquo alicui.
Commodum, Cic. pro vix.
Communicare cum aliquo, V. communicare alicui.
Commutare aliqua re vel cum aliqua re, V. alicui rei.
Comparatè, V. comparatiuè.

Comparere

Cōparere idē qđ apparere, V. ſiſtere ſe, uel uenire ali-
Comparare, Cic. pro paro as. (quo
Compellare, V. nomine proprio uel nominatim aliquem nominare.
Commoueri uel miſericordia moueri, V. compati.
Compenſare aliquid aliqua re vel cum aliqua re Cic. pro ſarcire uel reſarcire.
Complecti, Cic. vehementer amare.
Cōprimere frumētū, V. apud ſe tenere uel ītertenere.
Compromitto uel compromiſſum facio, Cic.
Concedere aliquid de ſuo iure, v. cedere aliquam ſuam actionem.
Pertinere ad aliquid, v. concernere.
Conciliare aliquē alicui vel inter ſe, v. cum aliquo.
Concio latinè, græce Eccleſia.
Concurrere, v coincidere.
Concurſare, v. diſcurrere vel curſitare.
Condicere ſe, v. promittere ſe venturum ad cœnam.
Condire herbas, v. accommodare uel ponere condimenta, ut oleum ſuper herbas. (ſcere.
Cōdire cibos, v. saporē addere cibis, uel aromata mi-
Caro condita ſale, Cic. magis quàm ſale conſeruata.
Condere frumentum uel pecuniam, v. teſaurizare.
Condolere, C. pro dolere, & non condolere pro commoueri miſericordia.
Conferre culpam in aliquem, C. pro reiicere, & non pro ſimul ferre uel ſecum ferre.
Iter aliquò conferre, v. uiam aliò uertere.
Cōferre ſtudiū, operā magis, Cic. quam impendere.
Conficere, Cic. pro efficere uel facere.
Confidere aliqua re ēt cum ablatiuo, Ci. pro fidere.
Congruere cum datiuo uel ablatiuo, Cic. pro conuenire & aptum eſſe.
Congruus a, um, pro latino, non eſt Cic.
Coniicere ſe aliquo, Cic. pro abſcondere ſe.
Conqueri de re aliqua cum aliquo, V alicui & non cum aliquo.
Cōſcendere uel nauē conſcendere, v. ire ad nauem
Con-

Conſcientia eſt aſſentio bonorum malorum nec factorum vnde bona mente vel animo vel voluntate id facio, V. bona conſcientia.
Conſcius cū datiuo & genetiuo, Cic. magis cū datiuo.
Conſciſcere ſibi mortem, V. ſe ipſum manibus necare, vel mortem ſibi dare.
Conſignare literas, V. ſigillare, vel ſubſignare quod non eſt Cic. neque ſubſcribere.
Conſputare aliquē, V. in os vel in faciē alicui ſpuere.
Conſtituere aliquid, V. proponere,
Conſtituere, V. concludere vel ordinare.
Corpus bene conſtitutum vnde conſtitutio, V. bene complexionatum.
Conſtare officia in aliquem, V. conſtanter benefacere alicui.
Conſtare fructum otij ſui, V. bene otium ſuum impendere ſe ſcire.
Conſtruere nummorum aceruū V. cumulos magnos facere, vel in cumulum colligere.
Conſecutio conſequens verbum, V regimen vel regit.
Cōſequitur amo accuſatiuū, V. amo regit accuſatiuū.
Suadeo tibi vel author ſum tibi, V. conſulo tibi.
Conſulo tibi, Cic. pro conſilio & opera ſum tibi vel iuuo te.
Contendere omnes neruos, V. ponere totum bonum, omne ſuum poſſe.
Hoc continens eſt, V. huc pedibus iri poteſt, vel eſt terra firma.
Continenter dicere, V. vnum poſt alterum verbum dicere ex eodem genere vel vno ſpiritu.
Contra ac, vel cōtra atque vel contra quàm polliceris ipſe facis, V. contrarium facis quàm promittis.
Ez contrario aut è cōtrario, V. e cōtra vel contrario.
Contrauenio, Cic. pro aduerſor, reſiſto, contradico.
Conualeſco, V. reualeſco, vel iterum ſanus fio.
Vello Velli in præt. præſ. V. etiam vuulſi.
Conuenire in aliquem, V. competere vel quadrare in aliquem.

Con-

Conuenire inter aliquos vel cum aliquibus, V. concordare inter se.
Conuerto è græco in latinum vel è latino in græcum, C. pro transferre.
Conuitium facere vel sustituere alicui, V. clamare vel vociferari contra aliquem.
Cor, Cic. non dicit sed animũ, sic bonum vt malum.
Credo, Cic. pro puto.
Cum, Cic. pro quando cum tempore.
Cum, Cic. pro quòd, vt cum memoria tenes.
Cupide facere, Cic. nimia cupiditate victum aliquid facere.
Cupere ali cuius causa, Cic. significare in aliquẽ amorem velle.
Cupere alicui C. idẽ quod causa alicuius cupio. i. amo.
Curatio Medicorum, V. cura.
Curare corpora V. curam gerere.

D

DE amicis, Cic. pro ex amicis.
De meo consilio, V. secundum meum consilium.
Do cũ causam denotat, Ci. pro propter, aut ob, ut pro commutandis captiuis. i. propter commutandos.
Decantare C. quasi ex præscripto aliquid recitare & ad satietatem vsque inculcare.
Decedere solum, vel è vita decedere, Cic. pro mori.
Decernere re aliqua, V. diffinire re aliqua, vt ferro & [illegible] etiam sententiis.
Decertare, Cic. pro certare.
Decidere, V. conuenire de summa aliqua.
Dedicare, C. pro aliquid alicui Deo consecrare.
Dedita opera aliquid facere, C. p libẽter quoq; facere.
Deduci in eum locum, V. ad hoc aliquid iam venire vel in eum statum peruenire.
Deducere, V. scontrare vel de summa adimere.
Deferre aliquid alicui, V. præsentare.
Deferre ad populum, Cic. proponere aliquid populo.
Deficere aliquid aliquem, Cic. pro deficere aliquid alicui, cum accusatiuo, & non datiuo.

Definire

Definire cum ablatiuo, C. pro existimo vel metior.
Deflagrare, Cic. pro incendi, comburi, vel exuri.
Deformare aliquid, V. conspurgare.
Defungor, C. pro liberor vel explicor.
Degere vitam vel ætatem, C pro viuere.
Degustare, Cic. pro gustare vel experiri.
Deijci magistratu, V. deponi de officio.
Deijcere aliqua re vel de aliqua, V. pro deponere.
Deintegro, V. à principio vel de nouo.
Delabi, C. pro cadere vel decidere.
Deliberare aliquid, V. secum concludere aliquid.
Delicias, C. pro re charissima vt est in delicijs.
Delitescere, V. se abscondere, vel latere.
Demigrare aliquò, V. ire ad manendum aliquò.
Remissus, V. humiliatus.
Demisse, V. humiliter.
Demittere se, V. humiliare se.
Demortuus, C. pro mortuus.
Denegare aliquid, C. pro negare.
Denunciare aliquid alicui, V. facere intelligere.
Denunciare, V. protestari vel latinius testari.
Denunciare bellum, C. pro prædicere, & indicare.
Depacisci cum aliquo, V. venire ad certas conditiones cum aliquo.
Deponere pecuniã, C. pro cõmittere alicuius fidei.
Deponere aliquid, V ponere aliquid ex corde suo vel non amplius recordari.
Dependere, C. pro pendere.
Deperdere, C. pro perdere.
Deportare se aliquò, C. pro conferre.
Deprecari pro aliquò, V. intercedere pro aliquo.
Deprecator, V. intercessor.
Deprecatio, V. intercessio.
Deprehendere aliquem in aliquo facto, V. in ipso facto inuenire aliquem.
Depromere, C. pro accipere.
Depugnare, Cic. pro pugnare.
Deriuare culpam in aliquem, Cic. pro reijcere.

Dero.

Derogare, Cic. pro non tribuere.
Deſcribere à Rep. Cic. pro deficere.
Deſcribere aliquid, V. ex alicuius exemplari aliquid transſcribere.
Deſcribere, Cic. diſtribuere & partiri.
Deſperare vitam, vel de uita, V. deſperare ſe de vita.
Deſperare alicui vel ab aliquo, Cic. pro deſperare.
Deſtinare, C. pro cōſtituere, decernere, & attribuere.
Deturbare, Cic. pro deijcere.
Deuincire aliquē beneuolentia, V. Pro obnoxiū eſſe.
Diffidere alicui, C. pro deſperare, uel non confidere.
Dilabi, Cic. pro concidere effugere & obliuiſci.
Diloricare veſtem, V. diſcingere religare & aperire.
Dimouere, Cic. pro remouere.
Diœceſis, Cic. pro adminiſtratione & procuratione regionum prouinciarum Regni.
Cui qui præſunt diœceſes appellantur.
Dirigere aliquid aliqua re, C. pro aliquid ad aliquā rē.
Diſcedere terram, V. aperire ſe terram.
Diſcedere à ſe ipſo, V. in eſtaſin incidere immutari & ſui diſsimilem fieri.
Diſceptare, Cic. pro diiudicare, aut cognoſcendo, & audiendo cauſam iudicio & cōtrouerſiam dirimo, & non contendo, vt V. putat.
Diſceptator, Cic. pro iudice & non diſputatore, uel litigatore, aut pro eo qui de re aliqua cōtendit, hinc diſceptatio.
Diſcutere, C. ꝑ diſquirere quę deteguntˀ, vel pelluntˀ.
Diſiunctum eſſe, V. ualdè longe à ſe inuicem abeſſe.
Diſpertire, C. pro in uarias partes diſtribuere.
Diſpicere, Cic. pro iudicio aliquid perſpicere, quod eſt confuſum & uanum.
Diſrumpi, V. crepari dolore, uel inuidia.
Diſſentire cum aliquo, Cic. pro ab aliquo.
Diſsipare, v. unum huc, alterum illuc proiicere, uel in uarias partes diſtrahere.
Diſſoluere æs alienum, V. ſatisfacere ære alieno.
Diſtineri, Cic. pro impediri & occupari.

Diſtut-

Disturbare, V. ponere subter supra.
Ditio, Cic. pro imperio statu & potestate.
Diuulgare, V. aliquid inter homines dispergere, omnibus in ore dare, vel copiam facere.
Dominatio, Cic. pro tyrannide, & non dominatu, & principatu.
Dubium esse aliquid vel de aliquo venire in dubium, Cic. pro dubitare & dubitationem habere.
Duci ab aliquo, Cic. pro oriri, vel originem habere ab aliquo.
Ducere rationem alicuius, Cic. pro habere rationem.
Duci aliqua re, Cic. pro commoueri & delectari.
Ducere tempus, V. prolongare vel extendere.
Dudum, V. paruo tempore ante.
Nihil dum, Cic. pro nondum.

E

E A re, Cic. pro propterea.
Edicere, V. mandata publicare, vel affigere: Hinc edictum.
Edere, Cic. pro diuulgare.
Eligere, Cic. pro certi aliquid præscribere, vel comprehendere, vel nominare.
Efferre fructus, C. pro proferre quodcunq; vsurpauit.
Efferre, V. ad sepulturam ferre funus vel mortuum.
Efferri funere, V. pro ferri funus ad sepulturam.
Efferre, Cic. pro extollere.
Efferre aliquem ad aliquid, Cic. pro excitare vel commouere.
Efferre aliquem in cœlum laudibus, Cic. pro laudare.
Efferuescere, V. pro effluere, vel ebullire, quo Cic. in hoc sensu non vtitur.
Efficiens,, V. effectiuus.
Efficienter, V. efficaciter.
Efficacitas, V. efficacia.
Efflorescere, V. excrescere.
Effluere, Cic. pro præterire & obliuisci.
Effundere, Cic. pro dico quæ in animo habeo.
Egens, Cic. pro egeno.

Elabo-

Elaborare, Cic. pro valde elaborare, vel operam dare
Eleuo, Cic. pro leuo.
Elogiū, Cic. pro epitaphio, vel qđ in laude est alicuius.
Elucere, Cic. pro apparere, clarum esse.
Emanare, Cic. pro oriri, vel pro diuulgari.
Ementiri, Ci. pro falsò fingere, vel aliquid callidè excogitare.
Enectus fame, siti. V. mortuus fame.
In sententiam ire, Cic. pro assentiri.
In duplum ire, Cic. pro duplum damnum accipere, V. duplo plus dare.
Etiam atque etiam, Cic. pro valde.
Euadere somnia, V. reuscire somnia solere.
Euenire benè, vel malè, V. finem vel exitum bonum, vel malum habere.
Euoluere, Cic. pro explicare & aperire.
Ex lege administrare, V. secundum legē administrare.
Ex vtilitate, ex scriptione, ex testamēto, ex plebiscito.
Ex mandatis ex præceptis, ex volūtate, ex commodo.
Ex sententia, ex consilio, ex autoritate, ex tempestate.
Ex actione, ex natura, & nō scđm cum his nominibus nisi in hoc sensu, secundū naturā viuere, & nō aliter.
Ex ędificare, Cic. pro struere & ædificare.
Ex æquare, Cic. pro æquum vel æqualem facere.
Exagitare, Cic. pro vexare, & agitando commouere.
Examinare ponderibus, Cic. pro ponderare.
Exardescere, Cic. pro grauiter concitari.
Excedere, Cic. pro quasi discedere.
Excidere, Cic. pro inconsiderate aliquid dicere.
Excidere etiam, Cic. pro obliuisci.
Excipere, V. intercipere.
Excipere, Cic. pro audire.
Excurrere, V. facere celerem cursum in re priuata vel animi causa.
Excutere, Cic. pro scrutari, vel diligenter inspicere.
Ex ecare, Cic. pro excindere, vel excidere.
Execrari aliquem, V. blasfemare.
Exemplum literarum, V. copiam.

Exemplum

Exemplum,V. tenorem dicit.
Exhaurire ærarium,V uacuare.
Eximere, Cic. pro eripere.
Existimare benè uel malè,de aliquo,V.opinionem bonam uel malam habere de aliquo.
Expectatio, Cic.pro desiderio, fide & spe.
Expendere,Cic.pro pendere
Experiri. Cic.pro intendere actionem.
Explere,Cic.pro satiare.
Exploratum esse,Cic.pro certo scire, uel certum esse.
Expromere,Cic pro in lucem ferre.
Exquirere,C c.pro diligenter inquirere,uel quærere. Hinc exquisitus quod magno iudicio est delectũ.
Exterminare,Cic.pro eiicere.
Extremũ,uel in extremis libri uel literarũ, V.in fine.
Exturbare,C c.pro deturbare.
Exultare,C. pro se efferre, vel iactare lętitia immoderata.

F

FACERE medicinam,Cic.pro mederi.
Facere piraticam, Cic.pro deprædari in mari.
Facere topiariam.
Facere argentariam.
Facere aliquem loquentem,C.pro introducere.
Facere damnum iacturam detrimentum.
Fac esse, V.pone casũ,qđ sit,uel dato qđ sit,uel posito.
Fallo nisi me fallit,v. nisi errem.
Fasti,orum,v.calendaria,vel almanach,uel diaria.
Fatum,in aliquo fato natum esse,v. in aliquo planeta, aut sidere.
Fert opinio,coniectura, spes, Cic. pro opinor, conijcio, spero.
Fert tempus,causa,res,v. tempus, causa, res permittit exigit postulat.
Sic natura,fortuna,occasio,consuetudo,amor,ętas commodum,ferunt.
Ferre tribum,centuria, suffragia, v. unius tribus nomen,aut uocem habere.
Ferre repulsam,C.pro reiici in petitione magistratus.

Ferre

Ferre ſuffragium,Cic.pro ſuffragari.
Ferre legem,V.facere ſtatutum, aut legem.
Ferre ad populum de aliqua re, Cic.pro proponere aliquid populo.
Ferre ſententiam,V.dicere ſententiam vel dare.
Ferre conditionem, Cic.pro pręſcribere.
Feſtus dies,Cic.pro feriis, V.feſtum.
Feſtiuitas,Ci.pro ſermonis vbertate,iucunditate & venuſtate.
Fidenter,V.confidenter,aut audenter.
Fides,eſſe in fide alicuius,V.ſtare ſu la fede d'alcuno.
Fiducia,V.obligatio,& pignus,quod alicui ceditur,dum ſoluat quod debetur.
Fingo,Cic.pro ingenioſè aliquid excogito,vel formo.
Finire, Cic. pro circumſcribere aliquid certis finibus & terminis.
Flagrare ſtudio,amore,deſiderio alicuius,Cic.pro ardere tranſlate.
Fluere, Cic.pro pręterlabi.
Fœdo,V.conſpurgo,as.
Hinc fœdus,a,um,pro turpi.
Fortuitus,a,um,V.quod vltro ſua ſponte cadit.
Fortunę,arum,Cic.pro bonis.
Fortuno,Dij te fortunēt,V.det tibi Deus bonā fortunā.
Fraus,eſſe fraudi alicui, C. ꝓ nocere,vel incommodare.
Frequens eſſe,V. concio vel ſchola, vel ſenatus plenus, vel multos eſſe.
Sic frequens eſſe, pro crebro, frequēs audire, venire.
Hinc frequentia.
Frequentare,V.facere vel ponere vti aliqua re.
Fugere aliquem,Cic.pro ignorare.
Fugiens vinū,V.vinum quod non tenetur,vel ſe tenet.
Fungi munere & offi.V.facere debitum & offi.ſuum.

G

GENERATIM, V. vniuerſaliter.
Sic ſpeciatim,V.pro ſpecialiter, particulariter.
Gerere negotium,Rempu.ſocietatem,amicitias, ſimultatem cum aliquo, Cic.pro facere.

Gratulari alicui affinitate, Cic. pro lætari.
Grauitas cœli, vel loci, V. nõ eſt bonus aer, vel eſt malus (aer.

H

H A B E O bene, vel malè res ſe habet, V. bene vel malè res vel ſtat vel tranſit.
Habere cognitum perſpectum, & huiuſmodi, Ci. pro cognoſcere & perſpicere.
Sic habere domitum, ambiguum, expertum, exploratum, paratum, ſollicitum.
Sic habeto vel habeas, Ci. pro intelligito & accipito.
Habere cum Ind. vt habeo dicere, C. pro poſſum dicere.
Hærere in aliqua re, Cice. pro dubitare & impediri, quo minus progredi poſsit.
Hęrere peccatum & huiuſmodi in aliquo, V. obnoxium aliquem eſſe in peccato.
Hærere aliquid in viſceribus medullis, V. ꝑ nũquã obliuiſci.
Haurire tranſlate, Cic. pro accipere.
Haurire ſumptum, voluptates, artes, legem, dolores calamitates luctum.
Honorem habere vel facere, V. honorem dare.
Honore præfari, V. ſit venia dicta, vel cum venia.
Hoſpes qui beneficio accipit, V. caupo qui pretio.
Humilis, Cic. pro abiecto & vulgari.
Humilitas, Cic. pro vilitate.

I

Iacere, Cic. pro eſſe abiectum, neglectum, non clarum, aut meſtum eſſe.
Iactari, Cic. pro exagitari vel exercitari.
Iactare ſe, Cic. pro multa ſibi arrogare & tribuere.
Iam initio ſententiæ, quæ antecedentibus iungitur, Ci. pro præterea.
Iamdiu, iampridem cum præſenti tempore, V. egli è gran tempo ò pezzo.
Id temporis, id ætatis, Cic. pro eo tempore, ea ætate.
Illudere aliquem & alicui, Cic. pro irridere.
Imbuere prauitate, errore, odio, C. pro implere ſcelere.
Imminere alicui & in aliquod, V. aſpirare & appetere.
Impingere, C. affligere, & inijcere, V. illidere & offendere.

Implicari

Implicari cum ablatiuo, vt se implicat societate, V. cum datiuo societati.
Sic implicatus consuetudine, V. consuetudini.
Imponere aliquid alicui, V. grauare aliquem aliqua re.
Imponere psonas vel partes, V. offm imponere vel dare.
Impotens vel animo impotenti esse, V. non posse se ipsum regere vel coercere.
Hinc impotentia.
Impunè aliquid facere, C. pro nō puniri, V. impune esse.
In singulos dies, in mensem, in annum, V. singulis diebus, pro vno mense aut anno.
In modicos singulos, in cados singulos, in libram, V. pro singulis modiis, pro qualibet libra.
Inanimus, a, um, Cic. pro animatus, a, um.
Inanis & hoc inane, V. sine proposito, & vanum.
Inauratus & auratus, V deauratus vel auro obductus.
Incidere linum, Cic. pro discindere linum, quo epistolæ stringuntur & obsignantur.
Incipio, cuius præteritum cœpi vsurpat, Cic. pro incepi quo non vtitur.
Inclamare, Cic. pro clamare & vocare.
Inclinare inclinatus cum ab, V. abbassare.
Hinc inclinatio, C pro mutatione.
Increbescere, C. pro maior fieri crebrior, & peruulgari.
Inculcare, Cic. pro imbuere vel infarcire.
Incombere in aliquam rem vel ad aliquam rem, C. pro innitendo operam nauare alicui rei.
Index ē pro viro qui aliquid indicat, V. pro delatore.
Inducere in animum vel animū, C. decreuit & statuit.
Inducere nouum morem, vel verbum, V. nouum morē incipere facere.
Inuenire fingere vel facere nouum morem, Ci. pro auctorem esse.
Indulgentia etiam in laudem vtitur, Cic. pro nimia beneuolentia.
Inire, Cic. pro ingredi.
Inire gratiam ab aliquo, V. acquirere amicitiam, vel bonam gratiam alicuius.

Inire conuiuia, Cic. pro ire ad conuiuia.
Inire magiſtratum pro accedere ad magiſtratum.
Inire conſilium, vel rationem, Cic. pro deliberare, cogitare, conſtituere.
Inferre infamiam alicui, V. infamare aliquem.
Infans & infantia, citra proprium ſignificatum notat etiam, Cic. pro inſcitia.
Sic infans homo, Cic. pro ignaro.
Inferior ætate, facultate, fortuna, Cic. pro minor eſt, cõtra vero inferior.
Inferre pedem in aliquo loco, C. pro ponere pedem.
Inferre ſe in aliquem locum, Cic. pro ingredi & ire.
Inferre bellum, arma, ſtuprum, probrum, infamiam, labem alicui, Cic. pro dare & facere.
Sic inferre vim, manus, crimẽ, periculũ, diſcrimẽ, metũ.
Infeſtus, a, um, Cic. pro valdè inimico & ſibi acerbo, cũius contrarium eſt propitium & amicum.
Infeſtus alicui & in aliquem.
Inficere, Cic. pro imbuere.
Hinc infector, V. tinctor.
Inflammare, Cic. pro incitare, & hortari.
Informo, as, V. dare principia artis & fundamenta.
Infraſedere vel accumbere, Ci. pro ſedere vel accumbere ad lęuam.
Supra vero ad dextram vel ad locum dextrum.
Infra aliquem eſſe, Cic. pro inferiorem eſſe vel ætate, vel fortuna, vel facultate.
Infringere translatè, Cic. pro debilitare.
Ingraueſcere, V. grauius, & moleſtius.
Ingredior ad vel in, Cic. pro incipere, vel aliquid inſtituere.
Iniens ineuntis, V. incipiens.
Imponere, vel mandare aliquid alicui, V. iniungere.
Inopinatum, Cic. quod eſt improuiſum.
Inſcribere, V. facere ſuꝑſcriptionẽ, vel titulũ, vel ĩtitulare.
Inſcriptio, C. pro titulo & nomine libri.
Inſectari, Ci. pro aut ſtudioſe inſequi, aut inuehi verbis grauioribus in aliquem.

Inſignia

Insignia,Ci.pro gñis,nominis,& honoris ornamentis.
Insolens.Cic.pro arroganti & superbo.
Insolens,C. ꝑ non solito aliquid agere vt insolens feci. Hinc insolenter & insolentia.
Instauro,V.restauro.
Instituere,C.ꝑ pricipio aliqd agere,aut erudire aliquẽ.
Insusurrare,V.loqui aliquem ad aures, vel dicere in aurem aliquid alicui.
Integer,a,um,C.pro recenti, cui fessus opponitur.
Integrum alicui aliquid esse, C.pro aliquid alicui esse liberum vel posse liberè aliquid agere.
Intelligens,Cic.doctus alicuius rei.
Intelligentia, V.intellectus.
Intendere manum vel digitum, V.extenso digito, aut manu aliquid monstrare.
Intendere animũ ad aliquid, C.ꝑ dirigere se ad aliquid.
Intendere aliquò,C.pro cogitare aliquò ire,vel cursum dirigere.
Intẽdere vocẽ,arcũ,V.extollere.cui⁹ remittere est cõtrariũ.
Intentare,C.pro aliquid in aliquẽ dirigere.
Inter vt amant inter se,V.pro amant se inuicem.
Inter cœnam,C.pro inter cœnandum.
Intercedere alicui rei,C.pro impedire rem aliquam.
Internuncius,V.intercessor,& mediator.
Interiectum esse,C.pro medium, aut in medio esse, aut inter aliquos.
Interior,us,C.pro penitior & secretior.
Sic intima quæ,V.secreta,& penitissima vocat.
Internoscere,V.dignoscere,vel discernere.
Interponere aliquid in scriptis, V. inserere.
Hinc ĩterpositio,qđ inter versus vel supra hoc scibiť.
Interponere se alicui rei vel ad aliquam rem, V. immiscere se alicui rei.
Interuallũ,V.longo interuallo,V.ĩteruallo post, vel diu post.
Intestato,aut ĩtestatũ mori,V.sine testõ mori.
Intra modũ vel legẽ,V.minus quàm decet, vel oportet.
Inuehi in aliquem,Cic.pro insectari & verbis grauibus exagitare aliquem.

Inurere notam aliquam alicui, Ci. pro commouere dolorem alicui.
Ita, nec ita, vel non ita, V. pro non valde, nō tam, nō diu.
Item cum vt vel vti, V. similiter.
Iterum & tertio, V. secundo & tertio, vel bis & ter.
Iubere saluere, Cic. pro salutare.
Iuncta verba, Cic. pro composita.
Iungere amicitiam, charitatem, consuetudinem cum aliquo, V. accipere amicitiam cum aliis.
Iungere rem, vel rationem cum aliquo, Ci. pro cōicare.
Iuratus, iuratus sum dicturus, quæ in concione dixi, V. sine iuramento & cum iuramento.
Iurisdictio, V. visitatio carcerum, vt Romæ. i. iuris administratio qua decernitur, quod cuiq; debeatur.

L

LABEFACTARE, Ci. pro infirmare & conuelle. e, V. angichilare & detrudere.
Laborare, vt non laboro, C. pro non curo, nihil facio.
Laborare, Cic. pro ægrotare, & proprie & translatè.
Latere, me latet, V. me non latet, C. me fugit.
Lautus cibus, V. delicatus exquisitus & elegans.
Sic lautus homo, Cic. splendidus & elegans.
Laxam diem statuere, Cic. pro longum diem statuere.
Legare sibi aliquem, Cic. pro deligere sibi legatum.
Legere, Cic. pro deligere.
Leuare, Cic. pro leuius facere, vel imminuere.
Librarij, Cic. pro qui libros describunt, nunc pro calcographis & typographis.
Licere, Cic. placere, videri velle.
Litura, V. maculatura & cassum.
Locare, Cic. pro faciendum vel curandum aliquid alicui certa pecunia committere.
Longe esse, Cic. pro distare.
Longom est dicere, V. prolixum nimis est.
Longius nihil est, V. mille anni mihi videntur.
Longus, a, um. Barb. prolixus, a, um.
Lucet vel lucescit, Cic. pro dies est.
Hinc lux pro die.

Ludibundus

Ludibundus, Cio.pro ludens, vel ludendo.
Lumē, C. ꝑ ea parte ędiū, qua lux hauritur vel illustrat.
Lumen, V. candela.
Lumina, C. pro oculis.

M

MALVM. vox increpandi, vt quàm (malum) est ista ratio?
Manceps, C. ꝑ qui à fisco aliquid conducit, vel à populo.
Mancipio rem dare, vel accipere, V. alij dñium tradere.
Mandare alicui magistratū & honores, C. pro cōcedere.
Mandare literis, monumētis, historiis, versibus, scriptis, animis, memoriæ, C. pro his quę cōseruare volumus.
Manare. Cic. pro defluere, descendere, & oriri,
Maximè cum qui, vel cum, vt sum amicus tibi, quàm qui maxime, vel vt cum maxime, V. magis esse non possemus, vel vt nemo magis esse posset.
Maximè quòd, Cic. pro pręsertim.
Medius, V. neuter. i. qui neutri parti hæret, neutrale.
In medio aliquid ponere, V. facere aliquid, vel esse vsui iudicio liberum & commune.
E medio tollere, C. ꝑ his q̄ iacēt erigere & extollere.
Memoria nostra hæc fuerunt, Cic. pro ętate vel tempore nostro.
Memoriæ traditum est, Cic. pro scriptum est.
Merces, dis, V. annuos redditus ex prædiis, & fundis.
Hinc mercedula.
Mereo, es, V. operarius lucratur tres argenteos, in diem, Cic. meret dicit.
Hinc merere vel mereri stipendia, Cic. pro militare.
Hinc benè, & malè mereor de aliquo, Cic. pro beneficia conferre in aliquem.
Metior, V. pro mensuro.
Hinc metator, V. misurator.
Micare venas, V. pulsare manus, battere il polso.
Miscere, vel dare biber, V, infūdere, dare potū & ꝓpinar.
Miseratio. Cic. pro miseratione, & commiseratione.
Mittere sanguinem, V. secare. Cic incidere venam, cauar sangue.
Missum facere, C. ꝑ dimittere, omittere, prætermittere.

Moderari cum accusatiuo & datiuo, Cic. vtitur.

Modicum & modice etiam, Cice. pro modestum & modestè, moderatè, mediocriter.

Modus, V. tactum, vel mensuram in cantu, & etiam cōcentum ipsum canendi & cantum.

Momentum, V. pro puncto & valore.

Momenta, V. pro occasionibus & imitationibus.

Mordicus auriculam alicuius auferre, V. demordere dētibus aurem.

Morari aliquem, V. impedire aliquem.

Multo etiam cum superlatiuo, Cic. vt multo iucundissimus.

Multum esse in aliqua re, nimis prolixum esse.

Multum esse, vel multi æstimari, Cice. pro magni æstimari.

Multa nocte aliquid fieri, Cic. pro valde sero, vel valde vesperi.

Munire viam ad aliquid, Cic. pro facere vel tutam reddere.

Mutari ciuitate, Cice. pro alterius ciuitatis ciuem fieri.

Mutuor, aris, Cic. pro sumere mutuum.

Sic dare mutuam pecuniam, mutuas vestes, vel sumere, & non mutuo sumere, vel dare.

## N

NARRO, Cic. pro confirmo, vel dico.

Natu vt maior, vel minor, vel minimus, vel grandis natu, V. habet magnum tempus.

Nauare, Cic. pro opere ipso & effectu aliquem iuuare, aut operam dare alicui.

Ne multis, ne plura, Cic. pro ne multis agam, ne plura dicam.

Ne dicam, vt plerique peruerse, ne dicam imprudenter, Cic. pro dicere nolo.

Nedum, Cic. pro non modo, quo minus.

Necto is, Cic. pro coniungo & vna copulo.

Nefas

Nefas esse, vel nefas habere, Cic. pro non licere.
Negantia & aientia, C. pro negatiuis & affirmatiuis.
Nemo homo, non nemo, vnus nemo, Cic. vtitur.
Nihil dum, vel nihil tum, Cic. pro nondum.
Nomen, V. debitũ, vel debitores, Cic. nomen erat xxx. sestertijs.
Nominatim, Cic. pro singulariter, cui generatim opponitur.
Nubere alicui, cum aliquo, & in domum alicuius, sed non ab aliquo, Cic. vsurpat.
Numerare, Cice. pro soluere, satisfacere, vel dare pecuniam.
Numerus esse in numero, vel venire in numerum, V. esse in estimatione & loco.
Numerus frumenti, vini, pecuniæ, Cic. pro quantitate copia frumenti.
Numerus in cantu, V. tactum, concordantiam, & conuenientiam.
Nuncius tantummodo, V. nuncium & nuncius, pro re nunciata & renunciante.

O

OBDVRESCERE ad vel contra aliquid, V. facere callum.
Obire, Cic. circumire regiones & loca.
Obire rem aliquam, Cic. pro agere & exequi.
Obire tempus iudicium comitia, Cic. pro adesse præstemus & peragamus.
Obire, Cic pro mori, vnde obitus.
Obligare, Cic. pro ligare & obstringere.
Obligurire fortunas, V. per os & gulam omnia bona sua consumere.
Obsequium, Cic pro ea facultate, qua alicuius voluntati seruimus.
Obseruare aliquem, V. in honorem habere, vel tenere aliquem, Cic. pro honorem exhibere alicui.
Hinc obseruans & obseruantia.
Obseruandissimus colendissimus Reuerendissimus, barbara sunt sed obseruantissimus alicuius.

Obsi-

Obſignare literas, V. ſigillum ſuum appendere chirographum ſuum ſubſcribere.
Obſignare epiſtolam, V. claudere.
Obſtruere luminibus, V. capere, vel auferre alicui lumen vel proſpectum.
Obteſtari, C. pro quaſi ſupplex obſecro, & īploro auxiliū.
Obtineo, Cic. pro teneo & habeo.
Obtingit, V. pro ſorte alicui cecidit, uel obuenit.
Obtutus, Cic. pro uiſu uſque uidendi.
Obſeruari aliquid alicui ante oculos, V. repræſentari.
Occurrere alicui pro obuiam ire alicui.
Sic & anteuertere & præuenire.
Offendere etiam, Cic. pro impingere, inciampare.
Offerre ſe alicui rei, uel ad aliquid, Cic. utitur.
Offundere tenebras, Cic. pro obſcurare aliquid.
Omnis & hoc omne, Cic. pro totus ta, tum.
Opacare, Cic. pro vmbra tegere vmbram facere.
Opacus Cic. cui opponitur apricus.
Oportunitas, Cic. pro commoditate & vtilitate.
Oportunus a, um, Cic. pro commodus a, um.
Orbem ſaltatorium, V. chorea rotunda.
Ordine, vel ex ordine aliquid facere, C. facere quomodo aliquid debet contra extra ordinem.
Ortus, Cic. pro origine, & initio alicuius rei.
Os, ris, Cic. pro facie.
Otium, Cic. pro tempore, quo vel bello vacamus, uel literis operam damus.
Otioſi etiam dies, Cic. pro feſtis diebus.

P

PAR ac par atque par & cum, Cic. pro æqualis uel ſimilis ſicut. ſic pariter atque, pro æquè atque.
Pars magna, maiore, maxima ex parte, vel magna parte, C. vtitur. ſic maiorem partem pro magna ex parte.
Partes meæ ſunt, pro officia & munera, V. debito mio.
Sic dicitur primas do huic, tibi ſecundas, illi tertias, non addendo partes.
Pro mea parte, Cic. pro quantum poſſum, vel pro quantum meæ partes permittunt.

Peccare

Peccare aliquid, quid multum, nihil C. usurpat.
Peius odisse, Cic. pro magis, vel plus odisse.
Pendere ex aliqua re, vel aliqua re, C. usus est.
Per valetudinem non possum, Cic. propter ualetudinem vel valetudine sine te.
Peragrare, Cic. pro iter faciendo, omnia loca lustrare.
Percello præterito perculi, & perculsus sum hic tantum, C. vtitur pro perturbaui, aflixi, deieci.
Percrebescere, C. pro frequēs esse, & frequenter versari.
Perducere aliquem ad aliquid, Cic. pro ducere.
Perducere vel vsque ad, V. extendere.
Perfugium, V. refugium.
Perfungor, C. pro defungor, pro fero, uel perfero.
Perhorrescere, Cic. pro terrere vehementer.
Periclitari, Cic. pro periculum, vel facere, vel periculum subire alicuius.
Periculum non est, Cic. pro timendum non est.
Periculo suo dicere, V. suo sumptu sic danno.
Facere periculum, Cic. pro experiri.
Perimo, Cic. pro occido.
Perinde, ut, ac, quasi, atque, Cic. pro æquè.
Permiscere, C. pro miscere.
Permulgere, C. mulcere.
Permutare pecuniā, V. accipere pecuniā de mensa, quæ hic, vel alibi reddat, pigliar danari p lettere di cābio.
Hinc permutatio.
Permutare pecuniam. V. dare pecuniam ad mensam, vel dare pecuniam vt alibi reddatur.
Vnde publica permutatio, lettera di cambio.
Pernoctare, V. tota nocte dormire alicubi, uel nocte alicubi esse.
Perpetuitas, C. pro re continua & immutabili.
Perpetua oratio, Cic. pro continenti sermone, & non interrupto.
Sic perpetua historia dis. & scrip.
Perquàm, C. ualdè admodum.
Perscribere, V. ponere in carta.
Persequi, vt iniurias, morē, C. pro vlcisci & vindicare.

Persequi

Perſequi, Cic. pro eo, qui ſcribendo & dicendo aliquid conſectatur, Cic. pro ſcribere .i. literis vel oratione & dicere aliquid.
Perſtringere, C. pro deſcribere, vel arguere aliquem.
Perſtringere breuiter, celeriter, leuiter, vel ſimpliciter, Cic. pro breui vel paucis aliquid dicere.
Pertinere, C. pro ꝑuenire, tēdere, extēdere, & attingere.
Perturbare res, Cic. pro confundere res.
Hinc perturbatio.
Peruadere incendiū per agros, Cic. pro extendere.
Peruagatus a, um, Cic. pro vulgare & peruulgare.
Peruertere, Cic. pro euertere & inuertere.
Peruulgare, Cic. pro commune facere omnibus, & edere, vel proponere aliquid omnibus.
Petere, Cic. pro proficiſci & iter facere.
Placere alicui, Cic. pro bene vel bonum videri.
Pondus ſic vtitur, Cic. magnum auri pondus.
Pondus, V. pro valore.
Ponere multū operæ & ſtudij, C. ꝓ elaborare & ſtudere.
Ponere in laude, Cic. pro laudare, in vitio pro uituperare, in metu pro timere.
Ponere beneficium, aut aliquid apud aliquem, conferre beneficium vel collocare.
Ponere, C. pro æſtimare, vel aliquid alicui tribuere.
Popularis meus tuus, V. conterraneus, paeſano.
Portorium, Cic. pro uectigali.
Portitor, Cic. pro publicano.
Poſſum, ut non poſſum quin exclamem, V. non poſſum omittere, ego debeo exclamare.
Poſt hominū memoriā, poſt homines natos, V. quandiu ſtetiţ mundus quādiu homines fuerūt & ab initio mūdi.
Poſtulare aliquem de re aliqua, Cic. pro accuſare.
Poteſt exire de poteſtate, V. non eſſe apud ſe.
Potio pro medicamēto, & pro eo qđ bibitur, C. vſurpat.
Potiri regni, rerum, ciuitatis, Ci. pro habere imperium, ſummam poteſtatem, dominari cum genetiuo.
Potior eſſe aliquid aliquo, Cic. pro præponi aliquid alicui.

Præ

Præ cum causam significat, Cic. pro prout, præ fletu, per il pianto.
Præ cæteris, cum comparatione notat, V. respectu aliorum cæteris doctus.
Præcidere, Cic. pro amputare, translatè pro auferre & abrumpere.
Præcipitare in aliquam rem sine se paß. C. pro præcipitem ferri.
Præcipitata ætas, Cic. pro senectute.
Sic præceps senectus.
Præcipuè, V. particulariter.
Præcipuè, Cic. pro præsertim.
Præcipuus a, um, V. particularis, C. pro proprius, a, um.
Pręcurrere, Cic. pro præcedere cum accusatiuo.
Præfamur honorem, V. sit uenia dicto vel facto, vel cum venia.
Præfinire, Cic. pro præstituere & præscribere.
Præiudicium, Cic. pro eo quod ante statutum, futuri iudicii vt exemplar erat.
Præmiis affectus nominatim, V. priuilegiatum.
Præsens animus. V. intrepidus, & interpidè faciens.
Præsens remedium, auxiliũ, & huiusmodi, Cic. pro certo prompto & parato.
Præsentio, V. præsagia.
Præses diuus Petrus Romanis, V. patronus & defensor Hinc præsidere Vrbi.
Præstare aliquid alicui, V. fà cere bonum aliquid alicui.
Præsto esse alicui, & ad aliquam rem, Cic. pro præsens est, adesso.
Præter cæteros, V. magis vel plus cæteris uel quã alij.
Præterea cum omni genere, V. ultra di più.
Præuaricari, Cic. pro exulcerari, & corrumpi.
Hinc præuaricator & præuaricatio.
Primo quoque, tẽpore venias, V. veni al più presto che sia possibile, che puoi.
Princeps in aliqua re, Cic. pro primus.
Principatus, V. primatum.
Principio, C. vtitur in initio exordiendæ alicuius rei.

Priui-

Priuilegium est singulorum immunitas, Cic.contra, V. multorum ut ciuitatum & similium priuilegium dicunt cum immunitate donari immunes esse, vectigalibus liberari, Cic. vsurpet.

Pro tua dignitate, V. secundum dignitatem tuam, vel quantum postulat tua dignitas.

Pro æde Castoris, Cic. pro ante ædem Castoris.

Probè, Cic. pro bene & rectè.

Procedere in uirtute, C. pro ꝓficere & progressus facere.

Procedere ætatem, V. seniorem & antiquiorem fieri.

Procedere honoribus longius, C. pro peruenire ad magnos honores.

Procedere ratione & via orationem, C. pro methodicè orationem instituere, vel secundum methodū dicere.

Procedere, Cic. pro succedere vt prospere vel ex sentētia.

Prodeo is, Cic. pro exeo is, vt in publicum prodiit.

Prodire obuiam, V. obuiare & exire obuius.

Prodere, C. pro in lucem edere, & etiā pro insidiose hostibus aliquid tradere contra leges.

Prodere memoriæ, & memoria proditum est, Cic. pro scriptum est.

Producere sermonem, diem, tempus, V. prolongare.

Proferre, idem quod producere.

Profiteri apud aliquem, V. assignare alicui & indicare, quantum vini, olei, & similium possidemus.
Hinc professio, V. pro assignatione bonorum.

Profundere bona, V. largè effundere, sprecare & consumare.
Hinc profusus, V. immodestus.

Progignere, Cic. pro progenerare.

Prolixus a um, Cic. pro liberali, largo, facili, prompto in dando, & conferendo aliquid & non pro longo.
Hinc prolixè, pro liberaliter, beneficè, promptè.

Promereri. C. pro mereri.

Promere, C. pro recondita in lucem proferre utitur.
Hinc promptus, & in promptu esse pro non reconditum se ad manum esse.

Prope à Sicilia, non seruiens accusatiuo, sic propius, C. usurpat.

Pro-

Properè properãter, veteres, sed C. festinãter, celeriter.
Propior, V. proximior, quod barbarum est.
Proportione, V. proportionabiliter, & barbare dicitur.
Propter Siciliam, C. pro propè & apud.
Prorogare diem imperium, V. prolongare & dilatare.
Prosa oratio non est Ciceronianum, dicit enim C. solu tam liberam vel numeris non adstrictam orationem.
Proscribere aliquid, V. scribere aliquid esse venale pro- clamare publicare.
Præscribere, C. pro damnare, & in exilium eijcere.
Prosequi C. prosequi aliquem honoris & officii causa.
Prosequi dicendo, uel scribendo, C. pro persequi.
Prostituere non utitur Cic. sed pro eo, vulgare se omnibus, vel diuulgare se ad omnes libidines, collocare se in vita meretricia palam.
Pro protectore, Cic. utitur patrono, vel defensore, uel parente.
Protector barbar.
Protestari apud latinos, nõ legit, sed testari, vel cõtestari.
Prouehi orationem, Cic. pro produci, & prorogari.
Proximè etiam cum accusatiuo, ut propè, C. utitur.
Puluinar, Cic. pro toris in quibus Diui in templis recumbebant.
Puluinus, C. pro puluinari utitur, il guãcialetto cosṡino.
Pusillanimus, pusillanimitas, pusillanimiter, C. non utitur, sed pro his paruum Animũ, angustias animi, ut est parui animi, angusti, humilis, fracti.

## Q.

Qua, V. quoad vel quantum pertinet ad.
Quadrare orationem, uel in quadrum redigere, Cic. explere & perficere numeris.
Quærere, V. examinare, & iure uidere.
Hinc quæsitor, V. examinator. i. qui præest qõni.
Sic quæstione pro huiusmodi inquisitione & examinatione.
Quamobrem cum causas notat, cic. pro quare.
Quampridem, uel quamdudum uenit ille? admiratiuè, vel Inter, V. quamdiu est quod uenit, uel quamdiu

est ex

est ex quo uenit ille? vel quantum tempus est.

Quam mox Interrogantis, pro quampridem, Cic. sed si ne in terrog. pro cito vel statim, vel quanto tempore.

Quando cum causam notat, Cic. pro cum, vt id habes quod quando complexus es, tenes.

Quemadmodum, Cic. pro quomodo, ut uelim exquiras quemadmodum se gerant.

Queror apud te de aliquo, uel cum aliquo, vel aliquo hanc rem, Cic utitur.

Quid, vel quid enim vox contendendi cum interrogatione, ut quid, quid enim, Cic. usurpat.

Sic quid ergo?

Quid ad te, quid mihi tecum, aut cum aliqua re, V. quid habeo tecum faciendum.

Quid quod, ut quid quod idem sentio, V. quid tibi videtur, uel quid ait quod idem sentio.

Quid fiet illi, uel quid faciam illi, V. quid fiet cum illo, vel de illo, vel quid faciemus cum illo.

Quid multa, Cic. pro quid opus est multis uerbis.

Quid est, cur, uel quamobrem, vel quòd, Cic. pro quæ nam est causa cur, vel quòd, vel quamobrem.

Quidem frequenter post ille vel is, Cic. vtitur, ut ille quidem, is quidem.

Quin pro ut non, ut nihil abest quin sim miserrimus, V. quod non.

Quin, Cic. pro qui non, vel quæ non vt nemo est, quin existimet pro qui non existimet.

Quin post negandi uocem, Cic. pro cur non, ut nihil est causæ quin ad te veniam.

Sic etiam initio sine negat. antecedenti, ut quin prodis Marce, pro cur non.

Quin in exaggerando, Cic. pro immo, ut non rogo, ut redeas quin hinc euolare cupio. sic quin etiam.

Quomodo, Cic. pro vt, uel sicut, uel quemadmodum.

R

RECENS ut epistola, uel sermo, C. vsurpat.

Recẽtes, uel potius recẽtiores, V. moderni vel neoterici.

Redigere pecuniam, C. pro conficere.

Redi-

Redigere in memoriam, V. fac me meminiſſe vel recordari.

Redimere fundum, Cice. pro conducere aliquid faciendum, V. recipere aliquid faciendum.
Hinc redemptio, & redemptor.

Redundare, V. ſuperfluum eſſe.

Redundantiam, V. ſuperfluitatem.

Referre animum ad ſtudia, Ci. pro aduertere animum.

Referre acceptum vel inacceptum, vel datum vel expẽſum, V. ſcribere in libro recepti, vel expenſi.

Referre rationem, C. dare rationem.

Referre aliquid, vel de aliqua re ad ſenatum, V. proponere aliquid in ſenatu.

Reficio, C. pro recreo, V. refocillo.

Reputare, C. pro diluere, & infirmare, reprimere, coercere, redarguere.

Regificè, V. regaliter.

Regnum, Cic. pro monarchia & tyrannide.

Relatio & relatiuum barbare, C. comparatio & collatio.

Releuare, Cic. pro leuare.

Relaxo cuius contrarium eſt aſtringo, Cic. vtitur.

Remittere, Cic. pro relaxare, V. diſlaciarſi, quia aſtringo contendo agiaciare intoſtire, & far duro, translatè, remittere, & relaxare animum, Cic. non ſemper curis eſſe intentum.

Remunero & remuneror, cum accuſatiuo remunero te hoc munere, & non tibi, Cic. vtitur.

Reponere aliquem in numero, vel numerum, Cice. pro ponere, & tenere.

Repræſentare, Cic. prompta pecunia ſoluere.
Sic repreſentatione emere.

Reſcindere, V. irritum facere aliquid.

Reſidere, V. ponere ſe ad ſedendum.

Reſpectu non dicitur, ſed cauſa, vel ratione amicitiæ, C. nam reſpectus eſt vt conſpectus.

Reſtare, Cic. pro manere & conſiſtere.

Reuellere, cuius præteritum reuelli, C. pro tollere quod fixum eſt, V. ſcippare.

Reuiuiſcere, V. reſurgere:
Rogare legem vel prouinciam, V. orare populum, placeret ne decerni quod propoſuerant.
Hinc Rogatio.

S

SALTARE, Cic. pro ducere choreas & tripudiare.
Hinc ſaltatio pro chorea.
ſic ſaltator & ſaltatrix.
Salue, V. bona dies, bonus veſper.
Salutaris vel ſalubris, V. ſalutiferum.
Sarta tecta, C. pro benè prouiſis & reparatis.
Scibilis barbarum eſt.
Scire latinè & grecè, Cic. dicit.
Scitè, Cic. pro ſcienter.
Scitus, a, um, C. pro ingenioſo, docto & acuto.
Scrupuloſum, & virum bonæ conſcientiæ, barbar, C. pro his dicit virum ſanctum, rectum virum.
Scribere ſua manu, V. propria manu.
Scriptura, Cic. pro vectigali pecorum.
Secundum hunc diem, C. pro poſt hunc diem, ad Attic. poſt te nihil eſt mihi amicitius ſolitudine.
Sententia, vt ex ſententia ſunt omnia, Cic. pro ſecundum ſententiam.
Sic de ſententia alicuius facere, V. prout aliquis ſuaderet conſuli.
Sermo, C. pro dialogo.
Sermonem dare, vel excitare, vel in ſermonem venire, vel incidere, V. facere vt de ſe omnes loquantur, vel aperire os omnibus.
Siccus, a, um, C. pro eo qui non nimium potator eſt, cui vinolentus oppponitur.
Significatio, notatio, notio, nis, V. ſignificatum barb.
Signum, Cic. pro ſigillo.
Similiter cum poſt ſe, vt, vel atque, vel ac, Cic. vtitur.
Simul, ſimul ac, ſimul vt, ſimul atque, Ci. pro quāprimū.
Singuli æ, a, in numero, multitudine tm̃, Cic cui numeroſus opponitur ſingulis in ciuitatibus, vix ſingulos inuenies, V. vix in vna tota ciuitate vnum inuenies.
Siſtere

Siſtere ſe, aut aliquem, aut aliquid, V. comparere, vt cras me ſiſtam, domane compariró.
Solatium, quod Poetæ ſolamen, Cic. pro conſolatione non pro oblectatione.
Solummodo barbarum eſt pro quo, Cic. tantummodo, duntaxat, ſolum.
Somniculoſus,a,um, V. ſomnolentus,a, um.
Sonorus,a,um, poeticè, Cic. canorus,a,um.
Spacium, Cic. pro temporis interuallo, & pro loco ambulatur animi cauſa.
Speciatim, nominatim, vel præcipuè, V. ſpecialiter. Sic præcipuus,a,um, V. ſpeciale particulare.
Spontaneus barbarè, latinè voluntarius,a,um.
Stare, C. pro certum eſſe, vt nobis ſtat illud, vnà viuere.
Stare conuentis, vel iudicio, cum ablatiuo, V. acquieſcere iudicio, vel ſeruare, tenere, vel ſequi.
Stomachus, C. pro bile, vel ira, vel indagatione.
Studere homini alicui, vel ſtudioſum eſſe alicuius, Cic. pro adeſſe, fauere, & operam dare.
Sic ſum tui ſtudioſus, V. fautor, & amans, vñ ſtudiũ.
Suadeo tibi, V. conſulo tibi.
Sub, cum locum, ſitum, tẽpus, vel poſt cum accuſatiuo, C. cum cętera ablatiuo ſeruit, vt ſub ſignis habeo.
Subditus non dicitur, ſed alicui ſubiectum, ſub imperio, ſub regno, ſub ditione alicuius eſſe, Cic.
Subducere, C. pro tollere, vel auferre.
Subducere ratione, V. ſubtrahere computum.
Sublimè aliqua fixa, V. in alto fixa.
Subſcribere cauſæ eſt accuſatorum in nomen rei, Ci. & non obſignare, vel ſignare literas.
Subſcribere cauſam eſt iudicium, qui in cauſa ſubſcribebant, & ita iudiciũ aliquod ſententia ſua approbabãt. Hinc ſubſcriptio & ſubſcriptores in hoc ſenſu.
Subeſſe interdũ, C. pro non procul, aut non diu abeſſe.
Subcinctus,a,um, V. accinctus,a,um.
Sufficienter barb. C. abundè, ſatis commodè
Summa ad ſummam forti animo eſto, V. in cõcluſione.
Sic ĩ hoc sũma iudicij cõſiſtit, V. ſubſtãtia, vel cõcluſio.

Superare cum datiuo, C. pro superesse, V. auanzare.
Superuacaneus,a,um, V. superfluus,a,um.
Suppeditare, Cic. pro satis esse, & sufficere.
Suppetere, Cic. pro suppeditare, & satis esse.
Supra cum quàm pro comparatiuè, Cice. hoc est supra quàm illud.
Sustinere vel sustentare equum vel currum, V. tenere, vel retinere.

T

TABERNA, Cic. pro loco vbi aliquid venditur, officina, vbi fit.
Hinc tabernarius, qui aliquid vendit in tabernis.
Tacitus,a,um, C. pro eo, qui tacet, & quod tacetur.
Tandem, aliquando, vt tandem aliquando temere desinam, V. verrà qualche tempo ch'io lasserò d'hauer paura.
Tantummodo, V. solummodo.
Temperatio, V. temperies.
Tempora numero multitudinis cũ quodlibet tempus, vel memoriam, vel ætatem significamus, Ci. vsurpat.
Tempus, vel tempora, mea, tua, sua, Cic. dicit cum quis in periculis versatur.
Teneo cum animi affectiones notat, Cic. pro habere, & obstringi, vt mei memoria te tenet.
Sic teneri aliqua re, V. obnoxium esse.
Teneri, Cic. pro deprehendi, palam argui, & patere.
Tentare manu, vel pede aliquid, V. palpare manu.
Tentari morbo, C. pro morbi initia, vel signa sentire.
Hinc tentatio ad hunc sensum.
Tentare, Cic. pro experiri.
Testari Deum, V. accipere vel implorare Deum testem.
Tinctorem barbari, infectorem appellat.
Totidem, V. æquè tot, æquè tantum, altretanti.
Tortura barbarè, C. tormentum.
Traducere cùm orationi tribuitur, Cice. pro mouere, & trahere.
Traducere tempus, vel vitam, V. transire tempus & vitam.

Traijcio

Traijcio & transmitto traijcimus exercitum, exercitus transmittit, Cic.& non contra.
Tribuere, Cic. pro distribuere.
Turbare, Cic. pro confundere, & commouere.

V

VACATIO, V.vacantiæ.
Vacationes Cic. pro immunitate munerum, V. vacantie & ferie.
Vacillant literæ, V. sunt curuæ scriptæ, son torte e male scritte.
Vaco & uacat est eadem significatio, Cic. pro non habere tempus.
Vacare etiam, Cic. pro vacuum esse, V. esser uote.
Valens Cic. pro robusto, & viribus & robore corporis, potente.
Valetudo & bona & mala, V. infirmitas, quæ latinè dicitur infirma ægra incommoda valetudo, vel infirmitas imbecillitas grauitas valetudinis.
Valor barbarum, Cic. pretium.
Vbique, Cic. non dicit, sed omnibus locis.
Vector, Cic. pro eo qui uehitur.
Vehementiam recentiores, Cic. acrimoniam dicit.
Venia, bona uenia, uel cum bona venia dicam, V. sit venia dicto.
Veniam dare, Cic. pro ignoscere, V. dare veniam abeundi quod latine facultatem, vel potestatem dicitur.
Veniam petere pro orare sibi ignosci.
Venire in mentem illius temporis, Cic. pro venire in mentem illud tempus.
Verbi gratia, verbi causa, Cic. dicit.
Vereor ne & vereor vt, eodem sensu, C. vsurpat pro uereor ne, sic metuo timeo.
Versuram facere, V. accipere pecuniam ad interesse, pigliare à l'interesso.
Versus, V. linea, uel libri, vel epistolæ.
Vertere solum, Cic. pro locum mutare.
Verti aliquid cum aliqua re, Cic. pro uersari.
Viam discendi, C. pro rationem, vel artem vel disciplinam

nam discendi.

Video, de hoc tu videris, V. tu de hoc curam habeas, di questo habbine il pensiero tu, ò ne lascio il pensiero à te, sic fortuna uiderit.

Videor, videris mihi doctus, V. videtur mihi quod tu es doctus.

Videris mihi scire hoc, V. videtur, mihi quod scis, vel te scire hoc.

Vindico aliquem, vel aliquid ab aliquo, Cic. pro tueor & libero.

Vis, Cic. pro significatione & potestate.

Visus nō pro oculorū ui & acie, C. sed pro re q̄ videtur.

Vituperatio, uel opprobrium, V. uituperium.

Viuere in diem, vel in horas, v. uiuere alla giornata, de di in di.

Vix dum, C. uix adhuc, uel uix dum epistolam legeram.

Vlcisci aliquem, v. ultionem sumere de aliquo.

Vltio non dicitur à Cicerone, sed uindicta.

Vltimus, C. pro interuallo & loci spatio.

Vltrò citroque, v. da l'una banda e da l'altra, ut in Ver. qui vltro citroque nauigant.
Sic pro multis uerbis ultro citroque habitis.
Sic beneficia ultro citroque data & accepta Att.

Vnde aut duo de viginti, triginta, V. octodecim, nouendecim, trigintaocto, Cic. is undeuiginti annos natus erat duodequadraginta annos.

vniuersus, a, um, Cic. cui opponuntùr singuli æ a.

vniuerse generatim, Cic. sigillatim contra.

vnus aliquis, Cic. pro aliquis per omnes casus.

vocare aliquem in inuidiam, in discrimen, v. facere inuidiam alicui.

volo alicuius causa, uel uolo alicui, Cic. pro faueo & amo aliquem.
Regis causæ si qui sunt, qui uelint.

voluntarius, v. spontaneus.

volutatum esse in aliqua re, C. pro diligenter uersatum.

vsque dum, uel coniunctim, uel diuisim, v. insin tanto che, ò insin che, ut usque curæ erit quid agas, dū quicquid

quid egeris sciero.

Epist.hic manebo,usque dum ueneris.

vsque eo dum,Cic.pro usque dum.

vsque eo quoad,Cic.pro vsque dum.

Sic usque eo ut,v. intantum,ut.

vsque isthinc,uel indeusque, C.pro ab eo tempore quo.

vsque cum locum significat frequentius præponitur, ut usque Puteolos usque Romam crebrius quàm Romam usque.

vsque quaque,Cic.cui opponitur nusquam,v. per tutto per ogni luogo.

vsura, Cic.pro usu,ut usuram longi temporis sarciam.

vsus,Cic.pro utilitate,ut hoc est mihi usui.i. utilitati.

vsum esse uel usum intercedere cum aliquo,Cic.pro esse familiarem cum aliquo.

vsu uenire,C.pro accidere aliquid alicui.

vt,Cic.pro & si,quanquam,epistol.in quo, ut iam sit in his culpa.

vt admiratiue,C.pro quàm, aut quomodo, ut ille tum humilis ut demissus erat.Att.

vt cum uereor & metuo,pro ne, C.uereor ut dicas.

vt,C.pro exempli gratia,quod genus,ut ius eas cum uoceris.ad Herem.

vt ne, Cic. pro ne solum, sed ut ne quid noui decernatur,Epist.

vtique, Cic. pro igitur,uel omnino, hoc quidem vtique perficies.Att.illud vtique scire cupio ibi.

vti secundis uentis, uel aduersis, v. habere uentos prosperos vel contrarios.

Sic vsus honoribus imperio'.

vti aliquo, v. multum habere agere cum aliquo, uel familiarem esse alicuius.

vti aliquo ad omnia, v. multum se ualere de aliquo ad omnia.

FINIS.

Immunis sum ego ; d. C.